

Ture Nerman

Kommunisterna**Från Komintern till Kominform**

Publicerad av Tidens förlag 1949

Innehåll

Till läsaren.....	1
Förhistorien	3
Första Internationalen.....	3
Andra Internationalen.....	3
Rysk arbetarrörelse och Lenin.....	4
Första världskriget – Internationalen brast.....	5
Zimmerwald-Internationalen.....	5
1917 – Ryssland i revolution.....	8
Sveriges Socialdemokratiska Vänsterparti.....	9
Zimmerwald-konferens i Stockholm.....	10
Andra Internationalen återförenas	10
Kominterns start	11
Kommunistiska Internationalen förberedes	11
Spartakus opponerar	11
Inbjudan till en revolutions-International.....	13
Deltagarna i Kominterns konstituant.....	15
Lenin öppnar förhandlingarna.....	16
Den tyska oppositionen	17
Kongressen avslutas	19
Kommunistiska internationalen 1919-1943	22
Kominterns skeden.....	22
Kominterns första skede (1919-1920): världsrevolution på reträtt	22
De 21 villkoren.....	24
Kominterns andra skede (1921-1927): moderat kurs, inre brytningar	28
”Till massorna!”	30
Lenin dör – Lenins ”testamente”.....	33
Kominterns tredje skede (1928-1933): åter ultravänster, fortsatta brytningar	38
Komintern får program och stadgar	39
Nya brytningar.....	43
Världskrisen 1930-1933	43
Kominterns fjärde skede (1934-1939): ultrahöger, ”folkfront” för ”demokratin”	45
Kominterns femte skede (1939-1941): Stalin–Hitler-pakt, ”imperialismens krig”	48
Kominterns sjätte skede (1941-1945): åter kamp för ”demokratin”	50
Komintern upplöses.....	52
Kominform	54
Kominterns sjunde skede (1945–): Kominform.....	54
Komintern återuppstår i Kominform	55
Organisatoriskt	57
Nationalism och internationalism.....	59
Raspropaganda – panslavism	61
Titos Jugoslavien utstöttes ur Kominform	62
Efterkrigshändelser.....	64

Kommunisterna och fackföreningsrörelsen	66
Kommunisterna och fackföreningsrörelsen	66
Sveriges Kommunistiska Parti (Sektion av Komintern)	68
Från vänstersocialism till kommunism	68
Den första sprängningen – 1921	69
Den andra sprängningen – 1924	71
Den tredje sprängningen – 1929	72
Frammarsch i världskris	74
SKP under Hitler-Stalin-pakten	76
Sovjets krig för ”demokratin” ger medvind	80
Kominform och motvind	82
Kommunistiska partiets riksdagsrepresentation	85
Kommunisterna i dag	93
Styrka och organisation	93
Mål och medel	98
Kommunisterna och demokratin	99
Propagandan	103
Täckorganisationer	105
Kommunister – olika typer	106
Ställningen till Sovjet-Unionen	111
En ny femte kolonn?	114
Från Komintern till Kominform	116
Riktlinjer för Kommunistiska Internationalen	118
1. Erövringen av den politiska makten	119
2. Demokratin och diktaturen	119
3. Bourgeoisins expropriation och produktionens socialisering	120
4. Vägen till segern	122

Till läsaren

Skriften Kommunisterna utges till 30-årsminnet av Kommunistiska Internationalen, grundad i mars 1919.

En framställning av den kommunistiska rörelsens utveckling skriven av en f. d. medlem av Komintern kan med rätta misstänkas vara partisk: såtillvida att författaren i medvetet eller omedvetet självförsvar överdriver de mörka sidorna eller ock tillrättalägger utvecklingen till motivering för sin egen avvikande kurs. Helt kan nog ingen sådan skildrare frigöra sig från sin subjektivism. Jag har emellertid försökt göra det och har i varje fall ingen som helst politisk prestige att ta hänsyn till. Mitt politiska intresse har hela mitt liv gällt internationalismen. Den förde mig till arbetarrörelsen i Andra Internationalen 1906, den förde mig efter dess sammanbrott 1914 till Lenins International i hopp att den skulle bli den starka, krigshindrande kamporganisation den gamla Internationalen hade lovat (senast i Basel 1912, där jag själv var med) men ej förmått bli, och känslan för internationalismen förde mig till sist (från 1929) i motsättning till en s. k. International, som enligt min syn har utvecklats till ett redskap för en ny statlig imperialism.

Jag har emellertid försökt se Kominterns historia så lidelsefritt som möjligt, som en historisk utveckling där inte de enskilda människorna har spelat huvudrollen utan historiens stora drivkrafter, främst staternas ekonomiska och politiska intressemotsättningar. Här är inte frågan om något absolut gott och ont utan om väldiga förändringar i mänsklighetens hela hushållning och liv i ett tidsskede då en hittills passabel hushållning inte längre förmår hålla samman, ett tidsskede då 2/3 av mänskligheten svälter och väldiga folk bryter opp från ett forntida sömnliv till ultramodern teknik, då Östern i vaknande nationell, ja, nationalistisk, känsla söker fram till en maktställning på basis av sin majoritet i släktet. En sådan Öster, som inte har gått igenom Västerens Nya tid med de lärdomar denna har gett – i reformation, upplysningsfilosofi, liberalism, fria demokratiska folkrörelser etc. –, hotar därigenom att med sin massa kväva Västeren och allt vad den, i all sin bristfällighet dock mänsklighetens förtrupp, har nått ifråga om synen på människan, koncentrerat sagt: upptäckten av och respekten för individen och människovärdet.

Jag menar, att för att bevara dessa allmänmänskliga erövringar, som kan sammanfattas i människovärdet, måste Västerlandet offra allt. Men därför får det inte se ner på Österlandet som mänskligt sämre, endast se det som en fattigare broder som det gäller att hjälpa till högre standard och anspråk. Och man måste se kallt historiskt på vad som kommer i öster, även om man uppfattar det som ett möjligt hot mot Västerlandet.

Den s. k. kommunistiska världsrörelsen, nu statsofficiell för stater med många hundra miljoner likriktade människor, är utan tvivel tidens allvarligaste politiska företeelse, vida allvarligare än den nationalsocialistiska rörelsen var. Den byggde på en speciell stats supremati utan en ny hushållningstyp, den vred klockan tillbaka. Den kommunistiska rörelsen har en idé i sin socialistiska internationalism, visserligen i praktiken frångången men i propagandan bibehållen och alltjämt oerhört attraktiv för massor av människor som vantrivs i en relativt anarkisk värld. Den har bakom sig en väldig stormakts hela politiska pondus och tekniska resurser liksom en åtskilliga decennier gammal politisk-teknisk erfarenhet.

Min skrift kan av utrymmesskäl inte ingå på teoretiska överväganden och inte heller göra utförliga citat ur Marx', Lenins, Stalins, Molotovs och andras uttalanden, hur viktiga de än vore att få med som bakgrund till de politiska händelserna i Kominterns-Kominforms historia. För djupare sådana studier måste hänvisas till originalskrifterna. Men det finns några källskrifter, som kan rekommenderas och vilka jag har rådfrågat för kontroll och ofta fått

synpunkter ur till sammanställning med den orientering jag har av egen erfarenhet. De arbetena är följande:

Arthur Rosenberg: Geschichte des Bolschewismus von Marx bis zur Gegenwart. Berlin 1933. R. var på sin tid ledande tysk kommunist, författare av den tyska republikens historia.

C. L. R. James: World Revolution 1917-1936, The Rise and Fall of the Communist International. London 1937. Kritisk i Trotskijs anda.

Franz Borkenau: The Communist International. London 1938. B. var medlem av tyska KP 1921-1929, tidvis i direkt Komintern-arbete och i Kominterns Västeuropeiska byrå.

Paul Frölich: Rosa Luxemburg, Gedanke und Tat. Paris 1939. F. var ledande spartakist och medlem av tyska KP. Arbetet av intresse särskilt för Luxemburgs ställning till Komintern.

Max Eastman: Socialismens kris och Stalins Ryssland. På sin tid amerikansk kommunist. Svensk upplaga 1941.

Jack B. Tenney: Red Fascism. Los Angeles 1947. T. är amerikansk senator och behandlar speciellt den kommunistiska rörelsen i USA med en mängd intressanta detaljer men ger även en kort allmän historik och översikt av världskommunismens organisation, strategi, teknik, täckorganisationer etc.

Martin Ebon: World Communism today. New York & Toronto 1948. Icke-kommunistisk amerikansk författare, huvudsakligen en översikt över de olika ländernas kommunistiska rörelser.

Erik Ib Schmidt: 30 Aars kommunistisk Politik, en Gennemgang og Kritik, Köbenhavn 1948. Författaren var 1931-1939 verksam i den danska och internationella kommunistiska studentrörelsen och ger utom en god översikt av hela Kominterns historia 256 källanvisningar för fortsatt studium.

Ruth Fischer: Stalin and German Communism, A Study in the Origins of the State Party. Cambridge, USA, 1948. Författarinnan var ledande tysk kommunist under ultravänsterskedet på 1920-talet och talar väl i egen sak men ger värdefulla över- och inblickar, bl. a. i Kominterns mera interna ledning.

The Strategy and Tactics of World Communism, en rapport av subkommitté 5 till USA-kongressens Committee of Foreign Affairs. En behärskad och vidsynt översikt över världskommunismen jämte en mängd utdrag ur kommunistiska källor och 49 amerikanska protester till Sovjetregeringen juli 1945–december 1947. Washington 1948.

Five hundred leading Communists: Korta biografier över 500 ledande kommunister i alla land utom Sovjet-Unionen. Bihang till förutgående rapport.

Min skrift bygger på alla dessa och åtskilliga andra arbeten. Den är självklart ändå ofullständig – mycket är oåtkomligt – men det är dess författares förhoppning, att den kan bidra till både att öppna ögon för den allvarliga frågan den statliga världskommunismen är och att respektive ögon må se nyktert och historiskt utan att grumlas av känslotänkande.

T. N.

Förhistorien

Första Internationalen

Karl Marx och Friedrich Engels, två radikala tyska politiker i landsflykt i Paris respektive Bruxelles, anslöt sig 1847 till en revolutionär organisation av tyskar i flera länder, kallad De rättfärdigas förbund. Den bytte under deras påverkan namn till Kommunisternas förbund. Detta behövde ett mera genomtänkt program och gav i december 1847 Marx och Engels i uppdrag att i ett offentligt manifest sammanfatta förbundets grundprinciper. I Bruxelles skrev så de två det s. k. Kommunistiska manifestet, som utkom i februari 1848, strax innan februarirevolutionen utbröt i Paris och gav eko i revolter runtom i Europa.

Kommunistiska manifestet kom att få ett stort och långvarigt inflytande på den moderna arbetarrörelsen. Namnet kommunism hade såväl förbundet som manifestet upptagit efter äldre aktivt revolutionära rörelser och för att skilja sig från den socialism av utopisk art som denna tid frodades i välmenande intellektuella borgerliga kretsar, där man drömde och planerade ett idealsamhälle åstadkommet genom förnuftspropaganda eller visa härskares åtgärder. Kommunistiska manifestet hävdade, att framtidsriket kunde förverkligas endast genom de undertryckta massornas egen handling, att ”arbetarklassens befrielse måste vara dess eget verk”, och det utmynnade i en maning som skulle bli klassisk i arbetarrörelsen: ”Proletärer i alla land, förena er!”

På ett sådant program grundades i London 1864 Internationella Arbetarassociationen, som senare har kallats Första Internationalen och vari Marx blev centralfiguren. Den var obetydlig till numerären och gick sönder dels genom inre motsättningar mellan Marx med hans mera statsbetonade åskådning och ryssen Bakunin med hans anarkiserande individualism, dels ock som följd av Paris-arbetarnas förolyckade resning i Kommunen 1871. Internationalen uteslöt Bakunins fraktion 1872, flyttade sin ledning till New York samma år och upplöste sig 1876.

Andra Internationalen

Under tiden började det emellertid i Europas länder växa upp nationella arbetarpartier av s. k. socialdemokratisk typ, teoretiskt på Marx' och Engels' kommunistiska grund men av mer reformistisk än revolutionär art och som sysslade med sociala och politiska reformer, främst maximalarbetsdag och allmän rösträtt. På den tyska socialdemokratins inbjudan samlades 1889 i Paris ombud för dessa partier och bildade en internationell sammanslutning, kallad Andra Internationalen. Mera organisatorisk fasthet fick den först 1901, då en internationell socialistisk byrå, ISB, bildades med säte i Bruxelles. Belgiern Camille Huysmans blev dess sekreterare. Till internationell samlingsdag utsågs redan 1889 den 1 maj, som sedan från 1890 har firats jorden runt som arbetarklassens gemensamma demonstrationsdag. Man fick också en gemensam samlings- och kampsång i den av fransmannen Eugène Pottier 1871 författade, av hans landsmän bröderna Pierre och Adolphe Degeyter 1888 tonsatta Internationalen, översatt till svenska av Henrik Menander 1902.

Andra Internationalen höll kongresser i: Paris 1889, Bruxelles 1891, Zürich 1893, London 1896, Paris 1900, Amsterdam 1904, Stuttgart 1907, Köpenhamn 1910 och Basel 1912. Den brast vid krigsutbrottet 1914. Bland sina ledare har den namn av historisk klang: tyskarna August Bebel, Wilhelm Liebknecht, Eduard Bernstein och Karl Kautsky, fransmännen Jules Guesde, Jean Jaurés och Aristide Briand, engelsmännen Keir Hardie, Arthur Henderson, Ramsay MacDonald och Philip Snowden, ryssarna Grigorij Plechanov och Paul Axelrod, belgiern Emile Vandervelde, holländaren Pieter Troelstra, österrikaren Viktor Adler, svensken Hjalmar Branting m. fl.

Med den i imperialismens tidsålder ökande faran för krigiska sammanstötningar kom Andra Internationalen snart att engagera sig för försöket att rädda världsfreden. Den tänkte sig kunna göra det med arbetarmiljonernas samlade makt. Ja, den lovade t. o. m. att med makt hindra ett krigsutbrott och, om det inte lyckades, vända kriget i revolution. Redan i Stuttgart 1907 antogs en resolution, som manade de anslutna partierna att ”i samordnad handling vidta alla åtgärder för att hindra kriget med alla de medel som synes vara de bäst ägnade och som helt naturligt varierar efter klasskampens skärpa och den allmänna politiska situationen”. Härtill fogades, på förslag av kongressvärnsterns ledare ryssen Lenin och polsk-tyskan Rosa Luxemburg, följande anvisning till sektionerna:

Om kriget icke desto mindre skulle utbryta, är det deras plikt att ingripa för att få det att genast upphöra och att av alla krafter utnyttja den av kriget skapade ekonomiska och politiska krisen till att sätta de djupaste folklager i rörelse och påskynda det kapitalistiska världets störtande.

Köpenhamn-Internationalen 1910 upprepade förklaringen av 1907 och gav ISB närmare order att handla vid krigshot, och Internationalen i Basel i november 1912, som hade det första Balkan-kriget till bakgrund, skärpte de tidigare deklARATIONERNA genom ett stort manifest mot det imperialistiska kriget och en maning till arbetarmassorna att begränsa det och tvinga det att upphöra. Manifestet utmynnade i följande vädjan:

Proletariatet är medvetet om, att det är på det som i denna stund mänsklighetens hela framtid beror, och det kommer att använda all sin energi för att hindra förintelsen av blomman av alla folk, hotade av massmassakrernas, svältens och pestens fasor.

Kongressen vädjar till er, proletärer och socialister i alla land, att ni i denna avgörande stund må låta höra er stämma. Bekräfta er vilja i alla former och överallt! Höj med all er kraft er enhälliga protest i parlamenten, förena er i manifestationer och massaktioner, utnyttja alla medel som proletariatets organisation och kraft sätter i edra händer, så att regeringarna alltid framför sig känner den vakna och handlande viljan av en arbetarklass besluten för freden! Sätt också emot den kapitalistiska världen av massornas exploatering och mord på massorna den proletära världen av fred och folkens förbrödring!

1902 bildades i Amsterdam i anslutning till den politiska internationalen en facklig världsorganisation, den s. k. Amsterdam-Internationalen.

Rysk arbetarrörelse och Lenin

I tsarismens Ryssland låg förhållandena annorlunda till för arbetarrörelsen än i Västerlandet. I Ryssland, som inte hade upplevat en borgerlig liberalism och inte hade någon tradition av självstyrelse utan alltjämt behärskades av enväldet, om än något uppmjukat i begynnande industrialisering, fanns intet parlament och tsarismens brutala undertryckande av all opposition hade skapat en nihilistisk revolutionsrörelse av intellektuella, som i öppet krig mot tsarismen använde attentat, bankplundringar o. d. av den europeiska socialdemokratin förkastade aktionsmetoder. Emellertid framväxte också här med tillkomsten av en modern industri – som i Ryssland från början bestod i stora företag med betydande anhopning av arbetare – en industriarbetarklass med tendenser av samma slag som i väster. Så kunde en socialdemokratisk rörelse börja, visserligen ännu illegal, och där begynte strejkrörelser, den mest bekanta den stora strejken av Petersburgs textilarbetare 1896. Den ryska socialdemokratins främste ledare var Grigorij Plechanov. Vid dennes sida framträdde emellertid just omkring 1895 en ung jurist Vladimir Iljitsj Uljanov med författarnamnet Lenin. Denne hade satt sig intensivt in i Marx' lära om arbetarnas klasskamp för socialismens förverkligande och strävade nu att organisera den ryska socialdemokratin till en slagkraftig armé i den kampen. Lenin delade de ryska arbetarledarnas normala öde: häktningar, deportation till Sibirien, frivillig landsflykt. På en kongress i Bruxelles-London 1903 kom det till en brytning mellan den moderatare högern i den ryska socialdemokratin och den av Lenin ledda vänstern:

fraktionerna skildes i sin syn på internationalismen men även så tillvida att Lenin lade huvudvikt på en ledande mindre krets aktiva revolutionärer, medan hans huvudmotståndare Martov tog mera hänsyn än han till anhängare utöver denna mindre kärna. Lenins vänster blev med 19 röster mot 17 majoritet, varav namnet bolsjeviker som betyder helt enkelt majoritetsmännen. På samma sätt fick minoriteten namnet mensjeviker. Bland dem märktes Leo Trotskij. Hädanefter fanns det i praktiken två ryska socialistpartier. Formellt höll de ihop till 1905 men kongressade då var för sig.

Lenins bolsjevikparti utvecklades till ett hårt organiserat revolutionärt kampparti. Mensjeviker förblev i stort sett ett socialdemokratiskt reformparti av västerländsk typ. Lenin inte bara organiserade sitt parti revolutionärt, han utvecklade också Marx' lära till en aktiv revolutionär teori. Av hans många skrifter må nämnas: Kapitalismens utveckling i Ryssland (1899), Vad bör göras? (1902), Jordfrågan i Ryssland i 1800-talets slut (1908), Materialism och empiriokriticism (1909), Socialism och krig (1915), Imperialismen (1916), Staten och revolutionen (1917), Vänsterkommunismen – en barnsjukdom (1920).

Första världskriget – Internationalen brast

Andra Internationalen hade hoppats att kunna med sina enade massor, proletärer i alla land, hindra kriget eller förvandla det till revolution och störta vad man ansåg vara det moderna krigets upphov, kapitalismen med dess imperialistiska motsättningar. Men när det första världskriget utbröt på olösta motsättningar i augusti 1914, förmådde arbetarnas världsorganisation inte hålla sitt löfte. Folkets band visade sig starkare än klassens, och Internationalens partier och medlemmar gick ut emot varandra under nationella imperiers fanor.

Internationalens sammanbrott kändes fruktansvärt för alla övertygade socialister, inte minst de då unga, för vilka fredskampen hade blivit ett alldeles speciellt patos och som hade trott helt på löftena om motståndet mot kriget med alla medel.

De stora ländernas socialistpartier röstade i allmänhet för sina regeringars krigskrediter. I Tyskland, den stat som i praktiken utlöste kriget, beviljades krediten vid krigsutbrottet enhälligt. I den socialdemokratiska riksdagsgruppen fanns en opposition med den radikale advokaten Karl Liebknecht i spetsen, och 13 andra var benägna att följa honom i kreditvägran redan vid krigsutbrottet men drog sig i avgörandet, och då avstod även Liebknecht, i partienighetens namn. När krigskrediten nästa gång kom före, i december 1914, röstade emellertid han och ännu en gruppmedlem Otto Rühle emot. (Båda uteslöts ur gruppen nyåret 1916.) Liebknecht och den honom närstående polsk-tyskan Rosa Luxemburg arbetade som ledare för en illegal grupp Internationale, som 1915 utgav en skrift Die Internationale och 1916 en serie ävenså illegala politiska brev, efter antikens berömda slavupprorsledare signerade Spartakus. Brevet kom att ge gruppen ett nytt namn Spartakus-Bund. Spartakus propagerade krigets förvandling i revolution – i Andra Internationalens anda. Förbundet var en kaderorganisation om högst 3 000 medlemmar. Andra mera betydande spartakister var Clara Zetkin, Leo Jogisches, Wilhelm Pieck, Heinrich Brandler, Eugen Leviné, Paul Levi, Ernst Meyer och August Thalheimer.

1915 följde flera medlemmar av tyska socialdemokratins riksdagsfraktion Liebknechts exempel och röstade mot fortsatt krigskredit. Ur denna partiopposition, vars riksdagsmän bröt med majoriteten i mars 1916, framväxte 1917 USPD, Tysklands Oavhängiga Socialistparti, under ledning av Hugo Haase, Eduard Bernstein och Karl Kautsky.

Zimmerwald-Internationalen

Alla de krigförande ländernas arbetarpartier hade emellertid inte slutit borgfred med sina regeringar, så intet av de ryska partierna där fanns utom bolsjeviker och mensjeviker även de s. k. social(ist)revolutionärerna. Dessa partier jämte socialister från det neutrala Schweiz och

andra krafter, som inte hade låtit kriget andligt nedslå sig, arbetade på att åter sammanföra Internationalens partier. De socialistiska kvinnornas och den socialistiska ungdomens internationaler hade f. ö. aldrig brutit. Även de neutrala ländernas moderata socialdemokrater började snart arbeta på återförening.

Efter förarbete av främst italienarna och den schweiziske socialisten Robert Grimm kunde en socialistkonferens samlas i hemlighet på en schweizisk kurort Zimmerwald i Bern-alperna den 5-8 september 1915. Där mötte 37 ombud från 11 land, därav officiell partirepresentation från Rysslands partier, Polen, Rumänien, Bulgarien och Italien, resten minoritetsombud.

Från Ryssland kom för bolsjevikerna Lenin och Sinovjev, för mensjevikerna Axelrod och Martov, för en mindre grupp Trotskij, för socialrevolutionärerna Tjernov och en till, från Polen Radek, från tyska USPD sex man med Georg Ledebour och Adolf Hoffmann i spetsen, spartakisterna Ernst Meyer och syskonen Thalheimer samt för en liten grupp Julian Borchardt, från Italien Lazzari, Modigliani och Morgari, från Schweiz Grimm och Platten, två fransmän, holländskan Henriette Roland Holst, rysk-italienskan Angelica Balabanov, rumänen Rakovskij, svenskarna Z. Höglund och T. Nerman osv. Brittiska Oavhängiga arbetarpartiet (ILP) hade anmält anslutning men hindrades av brittiska regeringens passvägran. Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg hade också förhinder, tvångsmobilisering resp. fängelse, men båda sände Zimmerwald brevhälsning, i riktning mot Lenin men med kritik mot hans förhållande av diktaturen och hårda hävdande av centraliseringen.

Zimmerwald hade en höger av tyskar, fransmän och ryssarna utom bolsjevikerna, en center med italienarna, Grimm, Balkan-socialisterna, Trotskij och halvvägs till vänster Roland Holst, Balabanov, Meyer och paret Thalheimer samt en vänster kring Lenin: Sinovjev, Radek, Borchardt, Platten och svenskarna.

Spartakus' kritik mot Lenin var tråkig för honom, då den enda arbetarrörelse i väster han gillade var just Spartakus, som han hoppades kunna övertyga om nödvändigheten att organisera hela Västerlandets arbetarrörelse efter hans ryska mönster.

Ett av Lenins föreslag uttalande, som utdömde Andra Internationalen och direkt manade till revolutionär resning mot kriget, förkastades med 12 röster mot 9, och Zimmerwald-konferensen antog till sist en av Trotskij skisserad mjukare resolution. Den utsändes som Manifest till Europas proletärer, skildrade krigets raserande av liv, lycka och kultur, konstaterade imperialismens skuld till kriget – oavsett ansvaret för dess direkta utbrott – och kapitalismens profithunger. Manifestet beklagade vidare, att den socialistiska internationalen inte hade kunnat hålla sitt löfte att hindra kriget. I det läget hade de i Zimmerwald samlade organisationerna sökt återknyta den proletära socialistiska solidaritetens band i kampen för freden, friheten, folkförbrödringen och socialismen. Det gällde att uppta kampen för en fred utan alla krigsskandestånd, ockupationer och annekationer. Folkens självbestämmanderätt måste vara en orubblig mellanfolklig princip. Manifestet slutade sin vädjan med orden:

Arbetare och arbeterskor! Mödrar och fäder! Änkor och faderlösa! Sårade och invalider! Er alla, som lider av kriget och genom kriget, tillropar vi, över gränserna, över de ångande slagfälten, över de förstörda städerna och byarna: Proletärer i alla land, förena er!

På återvägen från Zimmerwald till Bern organiserades i ett värdshus vid vägen Zimmerwald-vänstern, vars ledare Lenin av Z. Höglund tillförsäkrades det första ekonomiska stödet för den kommande rörelsen: 200 kronor från Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund.

Om Lenins aktion i Zimmerwald skrev Trotskij i sina memoarer (Mein Leben, 1930)

I Zimmerwald spände Lenin fjädrarna hårt för de senare internationella aktionerna. I den schweiziska alpsbyn lade han de första grundstenarna för den revolutionära Internationalen.

Lenin var själv inte nöjd med Zimmerwald. Hans intresse var inte främst freden utan revolutionen, men han såg dock en viss framgång:

Framgången för vår riktlinje är otvivelaktig. Man jämföre fakta. I september 1914 var manifestet från vår centralkommitté [ett revolutionärt upprop mot kriget] fullkomligt ensamt. I januari 1915 ägde den internationella kvinnokonferensen rum med sin fattigt pacifistiska resolution. – I september 1915 sluter vi oss samman till en hel grupp internationell vänster, framträder med en egen taktik, genomför i ett gemensamt manifest våra grundidéer, deltar i bildandet av en internationell socialistisk byrå, mot den gamla byråns vilja, på basis av ett manifest som direkt utdömer den gamlas taktik.

Lenin ville här med sina överdrivet optimistiska ord väl främst visa de ryska arbetarna, att de inte stod isolerade.

I Spartakus-Briefe november 1915 bestods ett mycket knappt omnämnande av Lenin-vänstern i Zimmerwald:

Ett andra utkast till det planerade manifestet hade inlämnats av de ryska ombuden från centralkommittén, av ett polskt ombud, av svensken och norrmannen. [Misstag, ingen norrman deltog men svenskarna representerade de svenska och norska Socialdemokratiska Ungdomsförbunden.] Mot det vände sig den överväldigande majoriteten av konferensen, då det föreföll den taktiskt misslyckat.

Zimmerwald-konferensen tillsatte en byrå, Internationella Socialistiska Kommissionen, ISK, med Grimm som ledare, 1917 ersatt med Angelica Balabanov. I april 1916 hölls en ny konferens av Zimmerwald-organisationerna, nu i Kiental i Schweiz, där också Schweiz' socialdemokratiska parti officiellt deltog. Flera franska, engelska och andra parlamentariker hade här anmält medverkan men hindrades av passvägran. Från Sverige kom intet ombud. Den svenska ungdomsrörelsen hade fullt göra med sin fredskongress den 18-19 mars i Zimmerwalds anda, efter vilken Z. Höglund och två andra deltagare häktades och ådömdes stränga straff.

Inte heller i Kiental lyckades Lenins vänster ta ledningen.

Man diskuterade ställningen till den sprängda Andra Internationalen och dess byrå ISB och enades om att icke kräva Internationalens inkallande, men om ISB ändå inkallades skulle man sammankalla en ny konferens av Zimmerwald-partierna för att rådslå om den egna hållningen. Ett manifest antogs till sist enhälligt och utsändes till Europas arbetare med ungefär Zimmerwald-manifestets synpunkter på krigets imperialistiska natur och kapitalismen. Det manade till kamp för att göra slut på massmorden och miljonernas lidanden och slutade med ett leve för den omedelbara freden utan annekitioner och för den internationella socialismen.

I Kiental fick Lenin förstärkning av en tysk vänsterradikal Paul Frölich från Bremen. I stort var eljes partigrupperingen som i Zimmerwald. Sinovjev skrev missbelåtet, att man kunde inte säga, att Zimmerwald hade blivit "fröet till Tredje Internationalen"; men: "Vad nu? Kämpa vidare för vår lösning av frågan, för den revolutionära socialdemokratins väg, för Tredje Internationalen!"

Spartakus-Briefe förklarade: "Sådana ledarkonferenser med sina omröstningar och resolutioner är överhuvud till ingen nytta, och vilken som helst reell massaktion är mycket mera värd än hela Zimmerwald och Kiental."

I februari 1914 hade Rosa Luxemburg blivit ådömd ett års fängelse för ett 1913 hållet tal mot kriget. Hon häktades nu den 18 februari 1915. (1916 insattes hon i s. k. skyddshäkte för sin fredspropaganda.) Den 1 maj 1916 häktades Karl Liebknecht för antikrigspropaganda i Berlin och ådömdes fyra års tukthus. Den 26 oktober 1916 sköt den österrikiske socialdemokraten Friedrich Adler Österrike-Ungerns diktatoriske regeringschef K. Stürgk. I januari 1917 bildade den tyska socialdemokratins opposition eget parti: Tysklands Oavhängiga Socialistparti, USPD.

1917 – Ryssland i revolution

Medan den socialistiska vänstern arbetade på Internationalens återupplivande, kom 1917 ett stycke världshistoria av första ordningen: den ryska revolutionen – eller rättare de två ryska revolutionerna – förändrade det internationella läget totalt och för all framtid. Redan vid den första revolutionen i mars, då tsarväldet ramlade, började de jorden runt spridda ryska revolutionärerna förbereda sin hemresa, och under våren 1917 strömmade de hem; från Sibirien och från utlandet, för att bli med och bygga ett nytt Ryssland. I mars reste Lenin med sina närmaste vänner från Schweiz i plomberad vagn genom Tyskland, mottogs i Sverige av vänstersocialisterna och skyndade vidare till Ryssland, vars jord han beträdde den 16 april. I maj kom Trotskij från Amerika, och med en ny grupp ryssar från Schweiz anlände i samma månad till Stockholm ISK:s sekreterare Grimm och Angelica Balabanov. Grimm avgick strax därefter och Balabanov stannade i två år som ISK-sekreterare i Stockholm.

Den första ryska revolutionsregeringen, ledd av ”folksocialisten” Kerenskij, breddades i maj 1917 med mensjeviker och socialrevolutionärer. Lenin förberedde genast en ny, proletär revolution och utnyttjade härtill de nya folkliga massorganisationerna av arbetare, bönder och soldater, de s. k. sovjeterna (råden). Sådana hade man haft en början till redan i 1905 års revolution, och nu sköt de fart landet runt. En första allrysk rådkongress sammanträdde den 16 juni, behärskad av socialrevolutionärerna och med endast ett fåtal bolsjeviker.

Den 15 juli gjorde Lenins parti ett försök till väpnad resning under parollen ”All makt åt sovjeterna!”, men den slogs ned av regeringen, partiet måste gå under jorden, Lenin dolde sig i Finland. Hans närmaste kamrater Kamenev och Sinovjev misströstade om fortsättning på den revolutionära vägen, men Lenin fick en ersättning i Trotskij, som nu anslöt sig till honom med hela sin energi.

Och sedan Lenin omsider fått sin partiledning med på en ny revolutionär framstöt, företogs denna den 7 november 1917, samma dag som den andra allryska rådkongressen samlades i Petrograd. Den resningen, den s. k. bolsjevikrevolutionen, lyckades, Lenins parti tog ledningen av Rysslands öden och en ny regering, folkkommisariernas råd, bildades med Lenin som ordförande.

Här är inte plats att närmare skildra bolsjevikrevolutionens detaljer och utveckling. Noteras må endast, och utan principiellt bedömande, att bolsjevikerna proklamerade proletariatets diktatur enligt Marx, som övergångsskede för att avskaffa den gamla regimen och upprätthålla den nya ordningen, att tryckfriheten därmed upphävdes och att den av bolsjevikregeringen inkallade konstituerande nationalförsamlingen, till sin majoritet icke-bolsjevistisk, upplöstes med militärmakt. Efter en tids samarbete med mensjeviker och socialrevolutionärer gjorde sig bolsjevikpartiet till ensamt härskande parti.

Lenin avsåg med sin revolution till en början icke annat än en borgerligt demokratisk omvälvning, den borgerliga revolutionen fullbordad, men den skulle senare utvecklas till ett organiserat världsuppror mot imperialismen. Denna demokratiskt revolutionära socialism gick dock sin egen väg i annan riktning. Bolsjevikrevolutionen hade från början en starkt internationalistisk typ, präglad av Lenins och Trotskij's klara internationalism. Karakteristiskt var, att det nya Ryssland tog till ”nationalsång” arbetarklassens kampsång Internationalen, vars melodi även blev signalmelodi i Moskva-radion.

Den 30 augusti 1918 utsattes Lenin för ett attentat av en socialrevolutionär, som allvarligt skadade honom och varefter det socialrevolutionära partiet upplöstes. I samband härmed började organiserad terror mot revolutionens inre fiender genom ”Tjekan” (senare GPU). Ungefär samtidigt organiserade Trotskij Röda armén mot de yttre fienderna.

Den 3 mars 1918 hade det nya Ryssland nödgats sluta en tung fred med Tyskland i Brest-Litovsk, men i november samma år kom den tyska revolutionen och befriade Ryssland från avtalets bördor i fortsättningen. Därmed var också det första världskriget brutet. De två revolutionerna, den ryska och den tyska, hade brutit det. Det var naturligt, att den gärningen gav Lenins bolsjevikrevolution en oerhörd good will ute hos världens krigsskövlade folk, en good will som Ryssland har kunnat i hög grad bevara den efterföljande tiden. Den österrikiske socialdemokraten Max Adler har (Der Kampf 1921: 7) tolkat den stämningen:

Aldrig kan och kommer proletariatet i alla land men särskilt de i världskriget invecklade staterna att glömma, vad det har bolsjevismen att tacka för. Ty den av denna ledda proletariatets oktoberrevolution [enligt västerländsk tideräkning november] var det ju, som först bröt krigets fruktansvärda blodsbann. [Februari- eller mars-revolutionen under Kerenskij hade varit maktlös.] Men nu bröt det ryska proletariatet under Lenins och Trotskij's ledning med ens krigets svärd och förkunnade i den oförgätliga radioparollen Till alla!, att ryska folket ansåg kriget för avslutat, obekymrat om diplomatiska ”svårigheter”, och att det inbjöd alla övriga folk till att förverkliga freden. Intet under, att denna appell till förnuftet och mänskligheten mot krigets oförnuft och omänsklighet trängde djupt in i alla lidande människors själar och utlöste en oerhörd våg av beundran och kärlek till den ryska proletärrevolutionen, som inte ryckte med sig bara de proletära sinnena. Men lika naturenligen måste det framför allt vara proletärerna, som råkade under förtrollningen av denna bolsjevismens storartade verkan. Och denna hänförelse för den ryska proletärrevolutionen, den outsläckliga tacksamheten för dess befrielseverk måste skapa en gynnsam förutfattad mening för allt som sammanhänge med den ryska revolutionen. [Detta, menar Adler, så mycket mer som man kände så litet om läget i Ryssland och de socialistiska parollerna föreföll så enkla och klara.]

Unga socialister från anno 1917 kan till fullo bestyrka Adlers framställning.

Sveriges Socialdemokratiska Vänsterparti

I Sverige skärptes efterhand motsättningarna mellan majoriteten i Socialdemokratiska Arbetarpartiet kring Hjalmar Branting och den huvudsakligen ur Socialdemokratiska Ungdomsförbundet framgångna oppositionen, vars främste ledare var Zeth Höglund. Medan denne satt fängslad för fredskongressen 1916 kom den definitiva brytningen på den socialdemokratiska partikongressen i februari 1917, där oppositionen blev i minoritet med 42 röster mot 136 för ledningen. Oppositionen, som redan efter Höglunds häktande våren 1916 hade startat en egen tidning Politiken (sedermera Folkets Dagblad), höll omedelbart efter partikongressen, den 20 februari, en konferens i Stockholm, där kongressminoriteten och den socialdemokratiska riksdagsgruppens minoritet stod som inbjudare. Här beslöts bilda ett nytt parti och valdes till interimistiskt arbetsutskott: Fabian Månsson, Carl Lindhagen, Ivar Vennerström, Fredrik Ström, C. N. Carleson, Carl Winberg, Karl Kilbom, Ernst Hage och Axel R. Svensson med Sven Larsson (senare Linderot), C. A. Nyström, Oskar Samuelson och Claes Lindquist som suppleanter.

Den 13-15 maj 1917 höll partiet konstituerande kongress och antog namnet Sveriges Socialdemokratiska Vänsterparti. Kongressen gästades av åtskilliga utländska gäster: ryssarna Axelrod och Bobrov på genomresa, en kurir fru Lurie från de ryska arbetar- och soldatråden, ISK:s sekreterare Balabanov, norrmannen R. Torgeirson, finnen Yrjö Sirola, tysken Willi Münzenberg, schweizaren Robert Grimm, bulgaren H. Kirkoffin. fl. Kongressen gick helt i stämning av den ryska marsrevolutionen.

Femton riksdagsmän anslöt sig omedelbart till vänsterpartiet: från första kammaren Fredrik Ström, från andra kammaren M. Bengtsson, Christian Ericson, J. H. Eriksson, R. Eronn, Ernst Hage, Z. Höglund, C. O. Johansson, Carl Lindhagen, Karl Lundberg, Fabian Månsson, K. W. Skareen, Ivar Vennerström, Thure Widlund och Carl Winberg, till vilka femton snart anslöt sig J. Björling. Partiet beräknades vid starten ha uppemot 20 000 medlemmar i 504

arbetarkommuner. Vid valen till andra kammaren hösten 1917 sjönk det från 15 till 11 mandat, vid valen 1920 ytterligare till 7. Förstakammarvalet 1919 gav emellertid ytterligare 3 mandat. I slutet av 1919 redovisades 23 567 medlemmar i 617 kommuner.

För partiets senare utveckling redogöres i särskilt avsnitt.

Zimmerwald-konferens i Stockholm

Internationella Socialistiska Kommissionen i Stockholm arbetade vidare under Angelica Balabanovs ledning, sedan juli 1917 med tre svenska vänstersocialister C. N. Carleson, Zeth Höglund och Ture Nerman som bisittare. Den 5--12 september 1917 hölls i Stockholm en tredje Zimmerwald-konferens med ombud från de ryska bolsjevik- och mensjevikpartierna, de tyska oavhängiga, de socialdemokratiska partierna i Finland, Polen, Rumänien och Schweiz samt oppositionsgrupper från andra land. I en s. k. Fredskungörelse till alla lands arbetare hävdade konferensen, att alla lands arbetare måste göra slut på kriget men då det inte gick att slå någon brygga mellan regeringssocialisterna i olika länder, vilka "glömt sitt revolutionära förflutna", kunde endast "de proletära massorna i alla länder nedkämpa kriget". Det skulle ske genom avgörande massaktioner. För att få en varaktig fred måste samtliga stater demokratiseras från grunden och penningens privilegier avskaffas. Ryssarna hade gjort sitt men ej fått tillbörlig hjälp utifrån. Den internationella proletära masskampen för freden skulle samtidigt betyda den ryska revolutionens räddning. Uppropet slutade med ett leve för den internationella masskampen mot kriget och för den socialistiska freden.

Stockholm-konferensen blev Zimmerwalds sista. Strax efter den inträffade den ryska bolsjevikrevolutionen, i november 1918 följd av den tyska revolutionen, med vilken det första världskriget definitivt bröts. I oktober respektive november frigavs ur häktet Spartakus' främsta ledare Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg. Under första halvåret 1918 hade en finsk inbördeskamp avgjorts till borgerlig förmån genom tysk militärintervention.

Spartakisterna sökte driva den tyska revolutionen vidare utöver den borgerliga demokratins ram och påbörjade vid årsskiftet 1918 1919 massaktioner, varunder bl. a. besattes det socialdemokratiska centralorganet Vorwärts' hus. Den i revolutionen tillsatta socialdemokratiska regeringen Ebert vidtog maktåtgärder häremot och Spartakus nödgades gå under jorden. När regeringen beslöt bruka militär mot arbetarna, avgick tre ministrar som hade kommit med från USPD. Den 30 december samlades i hemlighet Spartakus' ledning och beslöt ombilda Spartakus-Bund till Tysklands Kommunistiska Parti (KPD) från den 1 januari 1919. Det nya partiet, som hastigt hade vuxit från en liten kaderorganisation till c:a 100 000 medlemmar, fick sin centrale organisatör i Leo Jogisches, en polskfödd revolutionär. De två främsta ledarna Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg uppspårades, häktades och mördades den 15 januari 1919 av kontrarevolutionära officerare.

Andra Internationalen återförenas

Från 1916 hade krafter inom Andra Internationalen varit i högre grad verksamma för dess återförening. Motsättningarna var emellertid för stora medan kriget ännu pågick. Ett par försök till konferenser 1917 och 1918 misslyckades, och först efter förkonferenser i Bern och Luzern kunde Internationalen rekonstrueras på en kongress i Genève sommaren 1920. Exekutiven flyttades nu till London. 1919 återupprättades den fackliga Internationalen i Amsterdam.

1920 hade också de tyska oavhängiga tillsammans med de österrikiska och schweiziska partierna, som inte var nöjda med Andra Internationalens passivitet men heller inte kunde gå till Lenins vänster, bildat en ny sammanslutning, den s. k. Wien-Internationalen, även kallad 2-Internationalen. Den återförenades 1923 med Andra Internationalen.

Kominterns start

Kommunistiska Internationalen förberedes

Tidigt var Lenin på det klara med behovet av en ny International till stöd och försvar för det nya Ryssland som han hade föresatt sig att resa. Redan i en artikel den 1 november 1914 gav han parollen:

Andra Internationalen är död, besegrad av opportunismen. – Andra Internationalen har gjort sin del av nyttigt förberedelsearbete, till organiserande av de proletära massorna under den långa fredsperioden av det hårdaste kapitalistiska förslavandet och det snabbaste kapitalistiska framsteget i sista tredjedelen av det nittonde och början av det tjugonde århundradet. Den Tredje Internationalen förestår uppgiften att organisera proletariatets krafter till den revolutionära anstormen mot de kapitalistiska regeringarna, till inbördeskriget mot bourgeoisin i alla länder om den politiska makten, om socialismens seger.

I Zimmerwald och Kiental arbetade, som påvisats, Lenin vidare i samma anda för skapandet av en ny revolutionär tredje International, och i sina April-teser vid ankomsten till Ryssland 1917 yrkade han på bildandet av en ny, ”en revolutionär International, riktad mot socialchauvinisterna och mot centern”. Lenin och hans närmaste torde ha stärkts i sin syn på nödvändigheten av en ny International kring den nya arbetarstaten, då de såg de socialdemokratiska bemödandena att åter sammanfoga Andra Internationalen, något som även framgår av yttranden vid den nys konstituerande. Man ville inte bli förekommen och man behövde hjälptrupper. Ryssland var isolerat från alla andra stater fr. o. m. bolsjevikrevolutionen, Sverige för sin del bröt officiellt med Lenins stat den 6 december 1918, och redan från hösten 1917 existerade faktiskt den i augusti 1919 officiellt proklamerade allmänna blockaden mot Lenins rike.

På sin sjunde kongress, i mars 1918, hade Lenins parti utbytt partinamnet Rysslands Socialdemokratiska Parti (Centralkommittén) mot den från Marx inspirerade beteckningen Rysslands Kommunistiska Parti. Det namnet blev sedan förebilden för alla de partier som fylkade sig kring det nya Ryssland. (Som en hedersbevisning åt sitt förflutna behöll det ryska partiet inom parentes tillägget: bolsjevikerna.)

Spartakus opponerar

Av intresse och av grundläggande betydelse för hela den följande utvecklingen av den nya Internationalen blev, att Spartakus, eller från nyåret 1919 Tysklands Kommunistiska Parti – det revolutionära partiet i det jämte Ryssland avgörande landet i fråga om en europeisk omdaning från början ställde sig avvisande till den nya Internationalen. Lenins parti var alltifrån 1903 av en annan typ än arbetarpartierna i väster. Paul Frölich påpekar det i sin bok Rosa Luxemburg (1939):

Lenin ville ett parti, vilket som klassens förtrupp visserligen var förbundet med den men dock klart avgränsat från den, ett parti som var hierarkiskt uppbyggt, omfattande olika organ (parti-kommittéer, driftceller, bildningscirklar osv.) men vars kärna skulle vara yrkesrevolutionärer. Från ovan och ned skulle detta parti vara organiserat med en centralkommitté i spetsen, som skulle vara ansvarig endast för partikongressen och ha nästan obegränsad politisk och organisatorisk makt. Denna centralkommitténs allmakt underströks ytterligare av kongressens stadgekommitté, som gav centralkommittén fullmakt att organisera och eventuellt upplösa de undre kommittéerna efter eget skön och avgöra om medlemmarnas (yrkesrevolutionärernas) utnyttjande. Därigenom kunde till sist också centralkommitténs ansvar inför partikongressen göras till en ren fiktion.

Spartakus' främsta ledare Rosa Luxemburg hade redan tidigt polemiserat mot vad hon kallade Lenins blanquism (Blanqui = en fransk socialist av förmarxistisk ultravänstertyp) och ville överhuvud inte godta Lenins linje: Västerens arbetarrörelse organiserad efter bolsjevikpartiets

mönster. Hon ville en mindre starkt centraliserad världsorganisation, mera av den socialistiska demokrati som man var van vid i Väst-Europa. Hon ville inte riskera en revolution innan arbetarmassorna av egna erfarenheter var mogna och övertygade om revolutionens nödvändighet. Hon var klart revolutionär men hade en annan syn än Lenin på massaktionernas problem, hade f. ö. redan vid den ryska partisplittningen, 1903, kritiserat honom, och hade på erfarenheterna från den ryska revolutionen 1905 skrivit en i socialistiska kretsar uppmärksam studie *Massenstreik, Partei und Gewerkschaft* (1906)¹. En förtidig ny International skulle enligt hennes mening endast skilja de små revolutionära grupperna från de stora arbetarmassorna. Ingen stor aktion kunde företas förrän man hade fått till stånd revolutionära massrörelser i de avgörande länderna i Europa. Rosa Luxemburg var vidare rädd för en International, där ryssarna som yrkesrevolutionärer utan kontakt med arbetarmassorna ute i Europa skulle ha ledningen. Hennes mening torde ha delats av partiets övriga ledare. Dessutom hade hon en annan mening än Lenin i fråga om samarbetet med mellanlagren och med bönderna och betonade mera massornas egen spontana aktion. Lenin, som byggde på den ledande eliten, såg i en sådan spontaneitetsteori ett äventyrligt ofog. I mån båda överdrev endera sidan berodde det ju på deras uppväxt och verksamhet i olika miljö.

Hösten 1918 skrev Rosa Luxemburg i fängelset en omfattande kritik av den ryska revolutionen: *Die russische Revolution*.² Hon anslöt sig helt till Lenins revolution som sådan, den var ”inte bara en faktisk räddning av den ryska revolutionen utan också en räddning av den internationella socialismens heder”. Men hon ville ha en ny konstituant, vald efter novemberrevolutionen, och okränkta press- och församlingsfrihet: ”Frihet endast för regeringens anhängare, endast för medlemmar av ett parti – det må vara aldrig så talrikt – är ingen frihet. Frihet är alltid frihet för den som tänker annorlunda.” Hon ville en diktatur men ”under massornas omedelbara inflytande, hela offentlighetens kontroll, klassens diktatur, inte en liten ledande minoritets i klassens namn”. Man kunde förstå, att bolsjevikerna tvingats till en del mindre goda saker på grund av den tyska revolutionens misslyckande, men man måste akta sig att anbefalla en sådan påtvungen taktik till efterföljd hos det internationella proletariatet som mönster för socialistisk taktik. Och från fängelset skrev Rosa Luxemburg följande profetiska rader:

Med undertryckandet av det politiska livet i hela landet måste också livet i sovjeterna allt mer förlamas. Utan allmänna val, ohämmad press- och församlingsfrihet, fri meningskamp, utdör livet i varje offentlig institution, blir till ett skenliv, där byråkratin ensam förblir det aktiva elementet. Den lagen undandrar sig ingen. Det offentliga livet somnar efterhand in, några dussin partiledare av outtömlig energi och gränslös idealism dirigerar och regerar ... och en elit ur arbetarklassen kallas då och då in till sammanträden för att klappa bifall till ledarnas tal, enhälligt anta förelagda resolutioner, i själva verket alltså en klickregim – visserligen en diktatur men inte proletariatets diktatur utan diktaturen av en handfull politiker, dvs. diktaturen i borgerlig mening, i mening av jakobinvælde. (Luxemburg: *Die russische Revolution*.)

Spartakisternas främsta ledare Luxemburg och Liebknecht kunde inte personligen tänka på att efterkomma en preliminär inbjudan i slutet av 1918, att Spartakus skulle sända delegater till en konferens på nyåret i Moskva av radikala arbetarpartier från olika land. De hade fullt göra hemma. Man beslöt emellertid sända två ombud, Eugen Leviné och Hugo Eberlein. Resan var illegal och livsfarlig. Leviné kom aldrig fram. Eberlein kunde slå sig igenom. Men han kom med uppdrag att *motarbete* tanken på bildandet av en ny International.

¹ Finns i svensk översättning på marxistarkivet: [Masstrejk, parti och fackföreningar](#)

² Finns i svensk översättning på marxistarkivet: [Den ryska revolutionen](#)

Inbjudan till en revolutions-International

Den 24 januari 1919 utsände ryska kommunistpartiet en av åtta partier undertecknad inbjudan till Moskva den 2 mars för konstituerande av en ny, kommunistisk International. Inbjudare var:

Ryska KP:s centralkommitté,
 Tysk-österrikiska KP:s centralkommitté,
 Ungerska KP:s centralkommitté,
 Polska KP:s utlandsbyrå,
 Tyska KP:s (Spartakus-Bunds) centralkommitté,
 Lettiska KP:s centralkommitté,
 Finska KP:s centralkommitté,
 Balkans Revolutionära socialdemokratiska federations exekutivkommitté.

Det tyska partiets medverkan är svårförklarlig med hänsyn till de uppgifter om Spartakus som förut har refererats. Till en konferens hade ombud sänts men ej för att konstituera en ny international.

Inbjudan, som väl torde vara skriven, åtminstone överarbetad, av Lenin, förklarar det ”trängande nödvändigt att inkalla den nya, revolutionära Internationalens första kongress”. Den gamla Andra Internationalen hade gjort ”fullständig bankrutt”:

Världsrevolutionens jättesnabba framstöt, som reser ständigt nya problem, faran för att denna revolution kvävs genom sammanslutningen av de kapitalistiska staterna, vilka samlar sig mot revolutionen under ”Nationernas Förbunds” hycklande fana, de socialförrädiska partiernas försök att enas inbördes och sedan de givit varandra ”amnesti” ännu en gång hjälpa sina regeringar och sin bourgeois att bedra arbetarklassen, slutligen den utomordentligt rika revolutionära erfarenhet den revolutionära rörelsen har vunnit och hela denna rörelses internationalisering tvingar oss att ta initiativet till en internationell kongress av de revolutionära proletära partierna.

Inbjudan ger i tesform grundvalen för den nya Internationalen, 15 satser som inbjudarna menade borde vara villkoren för medverkan. Där talas om den innevarande perioden som ”perioden av upplösning och sammanbrott för hela det kapitalistiska världssystemet”, och det skulle betyda den europeiska kulturens sammanbrott, om inte proletariatet genast toge statsmakten för att förrinta bourgeoisins statsapparat och organisera en ny statsapparat. Denna ”nya maktapparat” måste vara ”arbetarklassens (och på några håll även det lantliga halv-proletariatets, de fattiga böndernas) diktatur”, icke ”den falska borgerliga demokratin” med sin endast formella jämlikhet, ”icke parlamentarismen” utan massornas ”självförvaltning genom deras valda organ”, icke ”kapitalistisk byråkrati”, utan massornas nya självförvaltningsorgan – ”sovjeternas eller liknande organisationers makt är dess konkreta form”. Den proletära diktaturen skulle vara ”hävstången för kapitalets omedelbara expropriation” och produktionsmedlens ”förvandling till folkegendom”

Socialiseringen (med socialisering förstås här privategendomens upphävande och överlämnande i den proletära statens ägo och till arbetarklassens socialistiska förvaltning) av storindustrin och dess organiserade centra bankerna; konfiskationen av godsägarnas egendomar och socialisering av den kapitalistiska jordbruksproduktionen; monopoliseringen av grosshandeln; socialiseringen av bostadshusen i städerna och på godsens; införandet av arbetarförvaltning och centraliseringen av de ekonomiska funktionerna i händerna på den proletära diktaturens organ – där är dagens huvudproblem.

För den socialistiska revolutionens säkerställande och försvar utåt och inåt, ”hjälp åt andra nationella fraktioner av det kämpande proletariatet osv.” måste bourgeoisin och dess agenter fullständigt avväpnas och proletariatet beväpnas. Världssituationen krävde starkaste internationella revolutionära samband och kampens grundmetoder vore ”proletariatets massaktioner”.

Detta var innehållet i inbudans sju första satser, som rörde Målen och taktiken. De fem följande behandlade Förhållandet till de ”socialistiska” partierna. Där utdömdes såväl ”socialpatrioterna”, som hade understött det imperialistiska kriget och blivit ”den internationella revolutionens bödel”, som ”centerns” ledare; de revolutionära elementen i ”centerns” massor däremot gällde det att ”avsplitra”. Revolutionärer utanför socialistpartierna av syndikalistisk art borde man söka vinna, de ansågs numera stå på den proletära diktaturens grund. De åtta inbudarpartierna räknade med, att i den kommande kongressen (i dokumenten brukas ibland också uttrycket konferens) kunde påräknas följande organisationer:

1. Spartakus-Bund (Tysklands KP),
2. Rysslands KP (bolsjevikerna),
3. Tysk-Österrikes KP,
4. Ungerns KP,
5. Polens KP,
6. Finlands KP,
7. Estlands KP,
8. Lettlands KP,
9. Litauens KP,
10. Vit-Rysslands KP,
11. Ukrainas KP,
12. Tjeckernas revolutionära element,
13. Bulgariska socialdemokratin (de ”trånghjärtade”),
14. Den rumänska socialdemokratin,
15. Serbiska socialdemokratins vänsterflygel,
16. Sveriges Socialdemokratiska Vänsterparti,
17. Norges socialdemokratiska parti,
18. Gruppen Klassekampen i Danmark,
19. Hollands KP,
20. Belgiska arbetarpartiets revolutionära element,
- 21-22. De grupper och organisationer inom Frankrikes socialistiska och fackliga rörelser som i stort är solidariska med Loriot [en socialist som var med i Kiental],
23. Schweiz' vänstersocialdemokrater,
24. Italiens Socialdemokratiska Parti,
25. Spanska socialistpartiets vänsterelement,
26. Portugisiska socialistpartiets vänsterelement,
27. De brittiska socialdemokraterna (huvudsakligen den strömning Maclean representerar),
28. Socialistpartiet, England,
29. IWW, England,
30. IWW of Great Britain,
31. De revolutionära elementen i shop stewards (Storbritannien),
32. De irländska arbetarorganisationernas revolutionära element,
33. Amerikas Socialistiska Arbetarparti,
34. Vänsterelementen i Amerikas Socialistparti (Debs' strömning) och Ligan för socialistisk propaganda.
35. IWW (Amerika),
36. IWW (Australien).

IWW var de syndikalistiska arbetarna i Industrial Workers of the World, en organisation grundad i Amerika 1905, shop steward (committees) en facklig rörelse i England under kriget, särskilt i metallindustrin, utskott valda direkt på arbetsplatserna då fackföreningarna var bundna av krigsarbetet; de igångsatte en del strejker men uppgick efter kriget i den vanliga

fackliga rörelsen och förlorade från 1921 allt inflytande, hade emellertid medverkat till utbildandet av en radikal flygel i engelska arbetarrörelsen.

Inbjudans tre sista satser behandlade Organisationsfrågan och partiets namn. Den organisatoriska grundvalen ansågs given i de redan utbildade kommunistpartierna. Kongressen måste anta namnet Kommunistiska Internationalens första kongress, och de enskilda partierna skulle bli Internationalens sektioner. ”Teoretiskt har redan Marx och Engels funnit namnet 'socialdemokrat' oriktigt. Den socialdemokratiska 'Internationalens' ömkliga sammanbrott kräver också här en åtskillnad.”

Deltagarna i Kominterns konstituant

Vi har sett, vilka organisationer som var beräknade som deltagare i den beramade kongressen. Vilka organisationer och representanter var det nu som samlades den 2 mars 1919 i Moskva för att grunda Kommunistiska Internationalen? Det officiella protokollet ger följande förteckning (siffran till höger anger antalet röster per delegation)

1.	Tysklands KP	Max Albert	5
2.	Rysslands KP	Lenin, Trotskij, Sinovjev, Stalin, Bucharin, Tjitjerin	5
3.	Tysk-Österrikes KP	Gruber, Fatin	3
4.	Ungerns KP	Rudnyanszky	3
5.	Sveriges SD Vänsterparti	Grimlund	3
6.	Norges SDP	Stang	3
7.	Schweiz' SDP	Platten	3
8.	Amerikas SLP	Reinstein	5
9.	Balkans Rev. federation (Bulgariens tesnjaki och Rumäniens KP)	Rakovskij	3
10.	Polens KP	Unschlicht	3
11.	Finlands KP	Sirola, Manner, Kuusinen, J. & E. Rahja	3
12.	Ukrainas KP	Skrypnik, Hoper	3
13.	Lettlands KP	Gailis	1
14.	Litauens och VitRysslands KP	Gedris	1
15.	Estlands KP	Pöögelman	1
16.	Armeniens KP	Eikuni	1
17.	Tyska Volga-området KP	Klinger	1
18.	Ryska östfolkens förenade grupp	Jalymov, Bikentajev, Altinerov, Kasimov, Mansurov	1
19.	Franska Zimmerwald-vänstern	Guilbeaux	5

Några av de här nämnda ombuden har sedan blivit internationellt kända namn. Namnet Albert på det tyska ombudet för Spartakus-KP är ett täcknamn, som man har använt av hänsyn till partiets illegalitet. Albert var Hugo Eberlein. Den vikt man tillmätte det tyska partiet framgår av, att Albert intog en mycket framskjuten ställning på kongressen, bl. a. höll han det första inledningsanförandet i huvudfrågan om kongressens riktlinjer. Huruvida några andra namn också är täcknamn, är förf. av föreliggande skrift obekant. Sveriges ombud Otto Grimlund var tidningen (Folkets Dagblad) Politikens redaktionssekreterare. Dåvarande advokat Emil Stang är numera justitiarius i Norges Høyesterett.

Utom här uppräknade 34 ombud med beslutande röst – bland vilka ryssar, finnar och balter var i stark majoritet – fanns på kongressen också 19 ombud med rådgivande röst: 2 ryssar, några Balkan-grupper, en engelsk kommunistgrupp, en fransk (ombud den för antikrigskamp

kände kapten J. Sadoul), amerikanen Rutgers, georgiska, turkiska, persiska, kinesiska och ännu några andra ombud samt för Zimmerwald-kommissionen Angelica Balabanov.

Lenin öppnar förhandlingarna

På ett förmöte den 1 mars kunde man inte enas med Eberlein om att omedelbart betrakta det till nästa dag inkallade första plenum som en kongress utan beslöt därför t. v. kalla det en förberedande konferens. (Lenins öppningstal svär något däremot.) Öppnandet skedde nu den 2 mars kl. 18 i domstolsbyggnaden i Kreml. Den långa salen var dekorerad med röda dukar med inskriptioner: "Leve Tredje Internationalen!" o. d. På väggarna fanns bilder av revolutionära ledare i olika länder och på en vägg den proletära frihetskampens offer: Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg m. fl. Det var Lenin, som öppnade den historiska sammankomsten, och hans stenografiskt nedtecknade anförande ger vältaligt stämningen för dagen hos den nya världsrörelsens centrala ledning:

På uppdrag av ryska KP:s centralkommitté öppnar jag den första internationella kommunistiska kongressen. Först ber jag alla närvarande att resa sig till minne av Tredje Internationalens bästa representanter, Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg. (En tyst minut.)

Kamrater! Vår sammankomst är av vittgående världshistorisk betydelse. Den bevisar, att den borgerliga demokratins illusioner är krossade. Ty inte bara i Ryssland utan också i Europas mest utvecklade kapitalistiska länder, som Tyskland, har inbördeskriget blivit ett faktum.

Bourgeoisin har en hjälplös ångest för proletariatets växande revolutionära rörelse. Det är begripligt, om vi betänker att utvecklingen efter det imperialistiska kriget ofrånkomligt befördrar proletariatets revolutionära rörelse, att den internationella världsrevolutionen börjar och växer i alla länder.

Folket är medvetet om storleken och bärvidden av de i dag utspelade striderna. Man måste bara finna en praktisk form, som sätter proletariatet i stånd att förverkliga sitt välde. Denna form är sovjetsystemet med proletariatets diktatur. Proletariatets diktatur! Det var hittills latin för massorna. Med sovjetsystemets utbredning i hela världen har detta latin översatts till alla språk: den praktiska formen för diktaturen har man funnit genom arbetarmassorna. Den har blivit de stora arbetarmassorna begriplig genom sovjetmakten i Ryssland, genom spartakisterna i Tyskland och liknande rörelser i andra länder, t. ex. shop steward committees i England. Allt detta bevisar, att den proletära diktaturens revolutionära form är funnen, att proletariatet nu praktiskt är i stånd att utöva sitt välde. Partikamrater! Jag tror, att efter tilldragelserna i Ryssland, efter januaristriderna i Tyskland är det särdeles viktigt att observera, att den nyaste formen för proletariatets rörelse också i andra länder kämpar sig fram och gör sig gällande. I dag läser jag t. ex. i en antisocialistisk tidning, att engelska regeringen har mottagit arbetarombudens råd i Birmingham och förklarat sig beredvilig att erkänna råden som ekonomiska organisationer. Sovjetsystemet har segrat inte bara i det efterblivna Ryssland utan också i Europas mest utvecklade land, i Tyskland, och i kapitalismens äldsta land, i England.

Må bourgeoisin vara aldrig så ursinnig, må den ännu meja ned tusenden av arbetare, segern är vår, den kommunistiska världsrevolutionens seger är säkerställd.

Efter Lenins hälsningstal valdes till presidium Lenin, Albert-Eberlein och Platten och till sekreterare Klinger. De fick sedan för varje session välja en femte presidiemedlem. Den av Lenin förelästa dagordningen innehöll:

1. Konstituerande.
2. Rapporter.
3. Den internationella kommunistkonferensens riktlinjer. Inledare Albert, Bucharin.
4. Borgerlig demokrati och proletär diktatur. Inledare: Lenin, Rahja.
5. Bern-konferensen och ställningen till de socialistiska strömningarna. Inledare: Platten, Sinovjev.

6. Det internationella läget och ententens politik. Inledare: Obolenskij, Platten.
7. Manifest. Inledare: Trotskij.
8. Den vita terrorn. Inledare: Sirola.
9. Val av byrå. (Organisation.)

Den tyska oppositionen

Hugo Eberlein sändes alltså till Moskva för att där representera den tyska kommunistledningens motstånd mot en ny International. Spartakus var ingalunda emot en internationell revolutionär samling. I samband med den tyska revolutionen proklamerade Spartakus i sitt organ Die Rothe Fahne den 18.11.1918 sitt program, vari också krävdes: ”omedelbart inkallande av arbetar-världskongressen för att skapa och klart framhäva revolutionens socialistiska och internationella karaktär, ty i Internationalen, i proletariats världrevolution allenast är den tyska revolutionens framtid förankrad.” Alltså: en världrevolutionär samling och aktion – men på den gamla Internationalens grund, inte på Lenins och bolsjevismens.

Spartakus' ombud Eberlein inledde första dagens debatt på Moskva-kongressen med en rapport om läget i Tyskland. Han var trots svårigheterna optimist och hoppades, att de tyska arbetarna skulle kunna uppta kampen för den proletära diktaturen i Tyskland. Men då måste de gå i fält tillsammans med arbetarna i andra land, särskilt de i England och Frankrike. I den tron på en gemensam aktion hade han med glädje antagit inbjudan till Moskva.

Efter rapporterna från de olika länderna kom kongressen till principdebatten om riktlinjerna. Här utspann sig en lång diskussion om ett utkast författat av Bucharin och Albert Eberlein, som i stort hade kunnat enas, några detaljändringar hade sedan Platten fått med. Att tyskarna dock i grunden såg annorlunda på läget, visar Eberleins slutreplik, som gällde ställningen till den i riktlinjeförslaget icke upptagna men avgörande fackliga rörelsen. Här yttrade han följande för situationen upplysande ord:

Vi har utfrågat de enskilda ländernas representanter om den fackliga rörelsen och måste konstatera, att det i dag är omöjligt att ta internationell ställning till den frågan i riktlinjerna, då proletariats ställning i de enskilda länderna är fullkomligt olika. Det finns ingen lösning i denna fråga, som vi skulle kunna uppställa som enhetlig riktlinje för fackföreningarna. I Ryssland säger man oss, att den fackliga rörelsen på de revolutionära tendensernas grund spelar en mycket viktig roll i sovjetsystemet, att sovjetmakten vid fördelningen av produktionen och ledningen i företagen delvis stöder sig på fackföreningarna. Här vore alltså historien den rent omvända. De finska kamraterna förklarar, att det är omöjligt att använda fackföreningarna för revolutionen. I England spelar fackföreningarna åter en helt annan roll. I Tyskland ser vi, att fackföreningarna efter revolutionens utbrott är helt tryckta mot väggen, att hela de ekonomiska striderna genomförs utan, ja, mot fackföreningarna. Man frestas att säga: Ni måste revolutionera dem, i stället för de gula ledarna sätta revolutionära. Men det låter inte göra sig utan vidare, därför att fackföreningarnas hela organisationsformer är anpassade efter det gamla statssystemet, därför att rådssystemet inte är genomförbart på fackförbundens grund. Vi i Tyskland har överfört ledningen av den ekonomiska rörelsen på rådssystemet. Driftsråden i fabriken har efter revolutionens utbrott övertagit hela verksamheten, och fackföreningarna i Tyskland är faktiskt rena understödsorganisationer. Det låter sig f. n. inte förutse, hur utvecklingen kommer att försiggå, om det kommer att bli möjligt att revolutionera dem, arbeta om dem till revolutionära förbund. Allt detta är förhållanden som är olika i de enskilda länderna, så att det förefaller oss omöjligt att ge arbetarna klara internationella riktlinjer. Då detta inte är möjligt, kan vi i dag inte avgöra denna fråga, vi måste överlåta åt de enskilda landsorganisationerna att ta ställning.

Eberlein påpekade också skillnaden i uppfattning om fosterlandsförsvaret i en stat som Ryssland, där arbetarna hade tagit makten, och i det kapitalistiska Tyskland, önskade att man inte skulle göra några ändringar i det resolutionsförslag man hade kunnat enas om och lovade

att man i så fall sedan skulle kunna mana arbetarna i alla länder att uppta den kamp och skapa de organisationer, som kunde sammansluta sig till den nya stora Tredje Internationalen:

Enligt min mening är det först då möjligt att grunda Tredje Internationalen. I dag är åsikterna om, vad kommunisterna i de olika länderna vill, så olika, okunnigheten inte bara på grund av bourgeoisins illvilliga smädelser så utbredd, att det inte finns någon möjlighet att informera de arbetarkretsar, som redan har bekänt sig till kommunismen, om vad deras broderpartier, de andra ländernas kommunistpartier, tänker och gör.

Den med Eberleins medverkan utarbetade resolutionen om principerna för en ny International antogs härefter enhälligt så när som på 3 röster – Norges. När det så gällde frågan om Internationalens definitiva konstituerande, inlämnades – säkert i samförstånd med den ryska partiledningen – följande yrkande, undertecknat av ombuden för Tysk-Österrikes KP, Gruber, Sveriges SD Vänsterparti, Grimlund, Balkan-federationen, Rakovskij, och Ungerns KP, Rudnianszky:

- I. Nödvändigheten av kampen för proletarietets diktatur kräver en enhetlig, sluten, internationell organisation av alla kommunistiska element, som står på denna grund.
- II. Detta grundande blir så mycket mer en plikt som f. n. i Bern och möjligen senare också på andra håll försöket kommer att göras att återupprätta den gamla opportunistiska Internationalen och åter samla alla oklara, obeslutsamma element av proletarietet. Därför är det nödvändigt att genomföra en skarp åtskillnad mellan de revolutionära proletära och de socialförrädiska elementen.
- III. Skulle Tredje Internationalen inte grundas av den i Moskva sammanträdande konferensen, så skulle det intrycket uppstå, att de kommunistiska partierna vore oense, vilket skulle försvaga värt läge och öka förvirringen bland obeslutsamma element i proletarietet i alla land.
- IV. Konstituerandet av Tredje Internationalen är därför ett ovillkorligt historiskt bud och måste bli handling genom den i Moskva sammanträdande internationella kommunistiska konferensen.

I den diskussion, som följde på detta förslag, tydligen insatt för att mota de tyska betänkligheterna, yttrade sig först Eberlein. Han förklarade sig ha bundet mandat att motarbeta grundandet av den nya Internationalen redan nu:

Vad här har sagts, att grundandet av Tredje Internationalen är en ovillkorlig nödvändighet, vågar vi bestrida. Om man säger, att proletarietet i sin kamp först en gång behöver ett andligt centrum, så kan man säga, att ett sådant centrum redan finns och att alla element, som samlas på rådssystemets grund, därmed redan i dag har frigjort sig från alla de andra elementen i arbetarklassen, som ännu är benägna för den borgerliga demokratin. Vi ser, att överallt förberedes och genomföres skilsmässan. Men vad en Tredje International måste vara är inte bara ett andligt centrum, inte bara en institution där teoretikerna håller heta tal inbördes, utan den måste vara grundvalen för en organisatorisk makt.

Eberlein fann inte de organisatoriska förutsättningarna för en ny International vara förhanden och tyckte, att man för mycket lät påverka sig av Andra Internationalens återföreningssträvanden:

Den viktigaste frågan vid grundandet av en Tredje International är dock att först ändå veta vad man vill, på vilken plattform det finns möjlighet att sammansluta sig med varann. Rapporterna av kamraterna från olika länder visade, att åsikterna om verksamheten, om vägarna till målet var okända, och när ombuden från de olika länderna har kommit hit, så kunde de inte komma hit med beslutet att delta i grundandet av Tredje Internationalen.

Ombuden måste först informera sina kommittenter. Redan i inbjudan hade ju talats om, att man skulle undersöka om det överhuvud gick att grunda en International. När Eberlein reste från Tyskland, var han beredd på svåra motsättningar i de olika frågorna. Hon konstaterade, att man i de flesta frågor gått jämsides, men det visste man inte förut:

Vill man gå till grundandet av en Tredje International, då måste man först säga världen vad man vill, förklara vilken väg vi har framför oss, där vi vill och kan ena oss. – Verkliga kommunistpartier finns endast i få länder. I de flesta har de skapats de sista veckorna, i flera länder där det i dag finns kommunister finns det ännu ingen organisation. Jag är förvånad, när representanten för Sverige yrkar på grundandet av Tredje Internationalen och måste medge, att det i Sverige inte finns någon rent kommunistisk organisation utan bara en stor kommunistisk grupp inom det svenska socialdemokratiska partiet. Vi vet, att i Schweiz och i andra länder inte finns egentliga partier utan sådana måste först skapas, så att de kamrater som är här kan bara tala å grupperns vägnar. Kan ni verkligen i dag säga, vem som står bakom dem? Finland, Ryssland, Sverige, Österrike-Ungern, från Balkan inte ens hela förbundet – ombuden från Grekland och Serbien betraktar inte Rakovskij som sin representant. Vad som saknas är hela Väst-Europa, Belgien, Italien är inte representerade, Schweiz' representanter kan inte tala i ett partis namn, Frankrike fattas, England, Spanien, Portugal, och Amerika är heller inte i stånd att förklara för oss, vilka partier som skulle gå med oss. Det är så få organisationer med vid grundandet av Tredje Internationalen, att det är svårt att träda fram för offentligheten. Det är alltså, innan vi skrider till grundandet, nödvändigt att vi bekantgör för världen vår plattform och uppmanar de kommunistiska organisationerna att förklara sig, huruvida de är beredda att tillsammans med oss grunda Tredje Internationalen.

Det är nödvändigt, att kommunistiska organisationer befordras, ty det är inte längre möjligt att göra gemensam sak med Kautsky och Scheidemann. Jag varnar er enträget att i dag gå till grundandet av Tredje Internationalen, jag ber er att inte handla överilrat utan inom kortaste tid inkalla en kongress, på vilken så den nya Internationalen kan grundas, men en International som faktiskt kommer att ha en makt bakom sig.

I den följande debatten menade Sinovjev, att fortsatt dröjande skulle skada revolutionens sak. Han väntade en revolutionär regering i Tyskland om några månader och var övertygad om, att de tyska arbetarna skulle gilla konstituerandet. I Bern (där de socialdemokratiska partierna i februari 1919 åter börjat samla sig) vågade man inte handla, här borde man visa världen att man vågade. Balabanov hälsade från Zimmerwald-partierna, de flesta av dem vore för en ny International. Grimlund erinrade om, att hans parti energiskt försvarat Zimmerwald och den ryska bolsjevikrevolutionen. I partiet funnes väl element av annan mening men partikongressen skulle utan tvivel ansluta sig: ”Endast i grundandet av en kommunistisk International har proletariatet möjligheter att få fast mark. Jag hälsar Tredje Internationalen och finner, att det är vår plikt och skyldighet att nu genast gå till dess grundande.”

Sedan flera andra talare vänt sig mot Eberlein var debatten slut och omröstningen om den nya Internationalens grundande skedde i form av antagande eller förkastande av det av Gruber, Grimlund, Rakovskij och Rudnianszky inlämnade förslaget. Härefter antogs detta, dvs. konstituerades formellt Kommunistiska Internationalen, med alla beslutande röster mot Tysklands 5 och med alla rådgivande röster. Varpå man fortsatte förhandlingarna i namn av Kommunistiska Internationalens kongress och Internationalen avsjöngs unisont. Därefter förklarade Eberlein:

Kamrater! Jag har på uppdrag av mitt parti liksom också enligt min personliga övertygelse gjort mig största möda att uppskjuta grundandet av Tredje Internationalen. Dess grundande har nu trots detta blivit ett faktum. Jag kan inte dölja, att allvarliga betänkligheter och tunga bekymmer tränger sig på mig, när jag betänker att den ännu inte har den styrka i sig som vi önskar den. Men jag förklarar för er, att när jag nu återvänder till Tyskland ska jag försöka med all kraft påverka mina kamrater att så snart som möjligt avge förklaringen, att också de är medlemmar av Tredje Internationalen.

Kongressen avslutas

Sedan Kommunistiska Internationalen konstituerats, ansågs Zimmerwald-byrån ha tjänat ut och i en skrivelse hävdade fem ”deltagare från Zimmerwald”, Sinovjev, Rakovskij, Trotskij, Lenin och Platten, att Zimmerwald som organisation var likviderad, och begärde att dess

dokument överlämnades till Tredje Internationalens exekutivkommitté. Kongressen beslöt enhälligt så, och ISK:s sekreterare följde beslutet. I skrivelsen hette det, att ”Zimmerwaldoch Kiental-konferenserna hade betydelse den tiden det var av vikt att förena alla element, som var beredda att i den ena eller andra formen protestera mot det imperialistiska mördandet”. Men i Zimmerwald medverkade ”center”-element, pacifistiska och vacklande element, och nu ginge dessa ihop med ”socialpatrioterna”. När samtidigt den kommunistiska strömningen i en hel rad länder stärkts, så bleve kampen mot centern trängande. ”Zimmerwald-sammanslutningen har överlevt sig själv. Allt som var verkligt revolutionärt i Zimmerwald-sammanslutningen övergår i Kommunistiska Internationalen.”

Kommunistiska Internationalens eller – som den populära förkortningen blev – Komintérns konstituerande kongress antog också uttalanden om Borgerlig demokrati eller proletär diktatur, om Bern-konferensen och ställningen till de socialistiska strömningarna, om Det internationella läget och ententens politik och mot Den vita terrorn. Den utfärdade vidare ett långt Kommunistiska Internationalens manifest till all världens proletariat, det sistnämnda uppläst av Trotskij, samt Riktlinjer, återgivna s. 273.

Organisatoriskt utbyggdes Kominterns ledning först efterhand. Omedelbart bildades en exekutivkommitté, i förkortning kallad EKKI. Världskongressen var högsta beslutande myndighet och skulle sammanträda årligen. EKKI, vars säte kongressen bestämde, valdes av kongressen med ombud från de största partierna. Det löpande arbetet skulle utföras i en rad sekretariat, varav det politiska var det viktigaste. Sekretariat upprättades för kvinnofrågor, ungdomsfrågor, propaganda och information m. m. Av stor vikt blev Kominterns senare upprättade Organisationsbyrå och Internationella kontrollkommission. En tidskrift Kommunistiska Internationalen startades omedelbart på fyra språk, bl. a. ett skandinaviskt.

Till EKKI:s ordförande valdes Sinovjev och jämte honom i EKKI:s centrala ledning Bucharin och Radek. Även Trotskij kom att något biträda. Ytterst torde Lenin ha varit den avgörande. Något fullständigt program fanns ännu ej, det skulle man få först 1928. EKKI:s säte blev och förblev Moskva.

Lenin avslutade Kominterns första kongress med följande ord:

Om det har lyckats oss att samlas trots alla polissvårigheter och förföljelser, om det har lyckats oss att på kort tid utan några allvarliga differenser fatta viktiga beslut i den innevarande revolutionära epokens alla brännande frågor, så kan vi för det tacka den omständigheten, att proletariats massor i hela världen redan genom sitt praktiska uppträdande har ställt just dessa frågor på dagordningen och börjat att praktiskt avgöra dem. Vi behövde här endast registrera vad massorna redan i sin revolutionära kamp har erövrat.

Inte bara i de östeuropeiska utan också i de västeuropeiska länderna, inte bara i de länder som har besegrats utan också i segrarnas länder, t. ex. England, utbreder sig rådsrörelsen allt vidare, och denna rådsrörelse är intet annat än rörelsen till skapande av den nya proletära demokratin som det viktigaste steget mot proletariats diktatur, till kommunismens fulla seger.

Må hela världens bourgeoisi rasa aldrig så, må den utvisa, inbura, ja, mörda Spartakus' folk och bolsjevikerna, allt detta hjälper den inte mer. Därigenom blir massorna endast mer upplysta, befriade från sina gamla borgerligt-demokratiska fördomar och stålsatta till kampen. Den proletära revolutionens seger i hela världen är säkerställd. Grundandet av den internationella rådsrepubliken ska komma.

Lenins slutord hälsades med stormande ovationer.

På aftonen den 6 mars firades den nya Internationalen av staden Moskva på Stora teatern. Där ljöd Internationalen tusenstämmigt. Kamenev höll hälsningstalet. Lenin, som hälsades med leverop, höll ett kort anförande, slutande med orden: ”De närvarande har upplevat grundandet av den första rådsrepubliken, de upplever nu grundandet av den första Kommunistiska

Internationalen och de kommer alla att ytterligare uppleva grundandet av den federativa världsrepubliken!”

Dagen därefter hölls en parad av Röda armén på Röda torget till Kominterns ära. En del av Moskvas garnison defilerade under fanor och musik förbi de främmande gästerna och ”den röde generalen” Trotskij.

Något omdöme om Lenins och kongressens förväntningar må här ej ges. Läsaren kan själv trettio år senare bedöma de världsrevolutionära förhoppningarnas bärvidd, och i vad mån den 1919 inslagna vägen har följts i fortsättningen ska ytterligare framgå av redogörelsen för Kominterns utveckling. Med rådande politiska läge var det naturligt, att det blev ryssarna som tog hand om Kominterns ledning. Men det skulle få sina konsekvenser. Valet av ordförande har kritiserats i litteraturen om Komintern. Sinovjev säges inte ha varit den kraftnatur som hade behövts utan en bohämartad politiker, påverkbar åt olika håll och överdriven i sina förväntningar. I den världsrevolutionära stämningen på den konstituerande kongressen utlovade han (tidskriften Kommunistiska Internationalens häfte 1) Europa bolsjevistiskt inom ett år. Även Lenin lovade snar seger. Sådant tillhörde stämningen. På tyska socialdemokratins kongress i Erfurt 1891 hade Bebel lovat, att alla närvarande skulle uppleva socialiststaten.

Att man överhuvud avdelade icke absolut första rangens krafter till Kominterns ledning är eget med hänsyn till den vikt Lenin uppges ha tillmätt den nya organisationen. Men de främsta krafterna togs väl helt i anspråk för det nya Rysslands styrelse. Franz Borkenau gör gällande (The Communist International, 1938), att när Komintern föddes var redan den revolutionära rörelsen i väster vid sitt slut.

Kommunistiska internationalen 1919-1943

Kominterns skeden

Komintern har haft sina utpräglade skeden, höger- och vänsterorienterade, moderatare och radikalare taktik alltefter världsläget och den ryska statspolitiken. Komintern upplöstes 1943 av taktiska skäl men endast formellt och om man räknar in i serien Kominterns fortsättning Kominform av 1947, kan man hittills urskilja sju skeden:

Kominterns första skede (1919-1920): världsrevolution på reträtt

Kominterns första skede var ännu aktivt revolutionärt. Man levde i en internationell efterkrigskris och i ett av det första världskriget och dess följder skapat virrvarr, med tsarismens Ryssland och monarkismens Tyskland och Österrike-Ungern störtade och där stämningen i stora lager av arbetarklassen direkt gick ut på världsrevolutionen. Man finner den stämningen också i Lenins högoptimistiska tal på Kominterns konstituerande kongress.

Emellertid hade i realiteten bakslaget redan börjat, kontrarevolutionen hade gjort avsevärda framsteg. Den tyska revolutionens bidrag till världsrevolutionen genom fortsatt kamp utöver den borgerliga demokratin hade stoppats, då Spartakus slogs ned nyåret **1919**. Kampen ute i Europa fortsattes sporadiskt lokalt med en rådsrepublik i Bayern, som kom till den 7 april men föll den 3 maj 1919, och en liknande i Ungern, som föddes den 21 mars och föll den 1 augusti. Till restaurationens stabilisering bidrog även, att freden mellan segermakterna och Tyskland blev färdig redan efter ett halvår, den 28 juni 1919 i Versailles, och samtidigt som den trädde i kraft, den 10 januari 1920, startade det internationella försöket att organisera världsfreden: Nationernas Förbund.

Samtidigt gick segermakterna hårt fram mot sin f. d. bundsförvant Ryssland, där den nya revolutionära regimen ansattes från olika håll såväl av tsaristiska arméer som av västmakterna, vilka dels understödde de förra, dels själva intervenerade. Den tyska

revolutionen hade befriat Lenins Ryssland från den tyska faran. Men redan 1918 gick de s. k. tjeckiska legionerna, frikårer av tjeckiska fångar, i kamp för tsargeneralerna, tog Volga-linjen och ryckte fram mot Moskva, där de dock fördrevs av ryssarna. 1919 gick den forne tsargeneralen Denikin till anfall i söder, förre amiral Koltjak från Sibirien och förre general Judentj från Balticum. I norr hade redan 1917 ententemilitär satt sig fast. Komintern-kongressens resolution 1919 om Det internationella läget och ententens politik ger en harmfylld skildring från rysk sida:

Beträffande Sovjet-Ryssland framträder ententeimperialismens rovaktiga, människofientliga och reaktionära karaktär tydligast. Från novemberrevolutionens början har ententemakterna ställt sig på de kontrarevolutionära ryska partiernas och regeringarnas sida. Med hjälp av borgerliga kontrarevolutionärer har de annekterat Sibirien, Ural, kusterna av Europeiska Ryssland, Kaukasus och en del av Turkestan. Ur de annekterade områdena utvinnes de råämnen (trä, nafta, manganmalm in. m.). Med hjälp av besoldade tjeckoslovakiska band har de rövat ryska rikets guldförråd. Under ledning av den engelske diplomaten Lockhart förberedde engelska och franska spioner sprängning av broar och förstöring av järnvägar och försökte hindra livsmedelstillförseln. Ententen understödde de reaktionära generalerna Denikin, Koltjak och Krassnov, som i Rostov, Jusovka, Novorossisk, Omsk osv, har hängt och fysiljerat tusentals arbetare och bönder, med pengar, vapen och militär hjälp. I Clemenceaus och Pichons [ledande franska politikere] tal har ententen öppet proklamerat principen ”den ekonomiska blockaden”, alltså uthungringen och förintandet av den revolutionära arbetar- och bonderepubliken, och lovat ”tekniskt understöd” åt Denikins, Koltjaks och Krassnovs band. Ententen har avvisat Sovjet-maktens upprepade fredsansbud.

Den kamp för livet, som påtvangs bolsjevismens Ryssland och som detta givetvis aldrig har kunnat glömma, stärkte emellertid också revolutionärernas ansträngningar och höll den revolutionära stämningen vid liv. På samma sätt stärktes hos arbetarmassorna ute i Europa känslan för den angripna revolutionen, detta även i kretsar där man eljes inte ville solidarisera sig med dess politik. Så växte trots allt Kominterns inflytande, och under detta dess första skede, 1919-1920, lades grunden för Komintern programmatiskt och organisatoriskt och Kominterns sektioner anpassade sig till sin uppgift genom att i växande utsträckning delta i revolutionärt arbete.

Det har påpekats (Arthur Rosenberg: Geschichte des Bolschewismus, 1933), att Ryssland med uppbygget av Röda armén till sitt självförsvar nödgades återvända till den statliga centralismen. Kampen mot kontrarevolutionen tvang till en stark och starkt centraliserad politisk polis, Tjekan, senare GPU. Även industrin centraliserades, handel, bankväsen, förvaltning, rättsväsen och kulturpolitik. Denna centraliserade ordning undandrog därmed sovjeternas kontroll, och så var i realiteten Lenins rådsvalde inom kort en fiktion. Sovjeterna kvarstod emellertid t. v. som en dekorativ symbol.

1920 försämrades det internationella läget betydligt för världsrevolutionen och Komintern. Visserligen förspordes revolutionär aktivitet i Italien, där arbetarna ockuperade fabriker, men ockupationen blev kortvarig och fullföljdes ej politiskt, och en allvarlig motrörelse började med de fascistiska kamporganisationerna, uppsatta av f. d. socialistledaren Benito Mussolini och besoldade av storkapitalet för att bryta arbetarnas strejker. Även i Tyskland började en kontrarevolutionär rörelse ta sig pregnanta uttryck, t. ex. i den visserligen tack vare arbetarnas storstrejk förolyckade s. k. Kapp-kuppen den 13 mars.

Ett krig utbröt 1920 mellan Sovjet-Ryssland och det nyupprättade Polen, där ryssarna hoppades på de polska arbetarnas entusiastiska anslutning till Röda armén, men den uteblev och med Frankrikes hjälp kunde Polen hejda den ryska invasionen. Lenin hade räknat med, att en rysk seger i Polen med de polska arbetarnas stöd ytterligare skulle utlösa revolutionen även i Tyskland. Å andra sidan kunde hans Ryssland genom fred med sina baltiska grannar och

Finland bryta sin isolering och få en första väg ut till Europa och internationellt ekonomiskt umgänge. Ententens blockad upphävdes formellt den 16 januari 1920. I maj gjorde Sovjet sitt första större handelsavtal med en svensk koncern.

Andra Internationalen knöts sommaren 1920 åter samman på en kongress i Genève. Den antog resolutioner mot Versailles-fredens orättvisor, för Nationernas Förbund (som i november höll sitt första förbundsårsammanträde) och Internationella Arbetsdomstolen, för återuppbygget, för en gradvis utförd socialisering, för demokrati mot bolsjevism, mot den ungerska reaktionen, för folkens självbestämmanderätt.

Kommunistiska Internationalen hade emellertid ännu 1920 ett starkt grepp om Europas arbetarklass. Tysklands Oavhängiga Arbetarparti sprängdes och minoriteten (300 000 av 800 000) slöt sig samman med kommunistpartiets ca 50 000 man. Franska socialistpartiet anslöt sig till Komintern: 150 000 av 200 000. Italienska och norska arbetarpartierna anslöt sig även. Komintern behärskade därtill arbetarmajoriteterna i Tjeckoslovakien, Rumänien och Bulgarien och hade avsevärda minoriteter i Italien och andra land. Det var också ett livsvillkor att få fast fot i Europas olika land, om man ville rädda erövringen Sovjet-Ryssland. Här framträder redan tydligt Kominterns roll som ett värn för den nya ryska staten.

I Central-Europa hade man alltså ett rätt starkt inflytande. Men i den anglosaxiska världen, England och Amerika, misslyckades man nästan helt att få några kontakter.

Den 19 juli-6 augusti 1920 höll Komintern sin andra världskongress, även denna gång liksom allt framgent i Moskva. 41 sektioner var representerade med 247 ombud, därav 169 med beslutande röst. Stämningen var inte längre så starkt världsrevolutionär. Det gällde nu att stärka vad man hade, tänka på kvaliteten, gallra anhängarna. Det hade ju kommit med en ganska brokig samling. Där var, som Rosenberg påpekar, ett virrvarr av tendenser och övertygelser: bredvid revisionister och radikaler av förkrigstyp aktiva revolutionärer kalkerade på Sovjet, utopister, syndikalister, gamla anhängare av Rosa Luxemburg. Inom den svenska vänstersocialismen fanns så inbördes olika "revolutionärer" som Zeth Höglund, Carl Lindhagen, C. N. Carleson, Kata Dalström, H. F. Spak, Fabian Månsson, Ivar Vennerström, Ernst Hage och Sven Larsson (Linderot). Det var inte tid att genomsyra alla de olika elementen till bolsjevism, därför måste hastigt bildas slagfärdiga kommunistpartier i de viktigare länderna. Men till det krävdes enligt rysk uppfattning en stark, kampduglig partiledning, och för att få till stånd den måste man hänsynslöst skära bort alla svaga och vacklande element. Lenin ville sammansvetsa alla sektionerna var för sig och hela Internationalen till en lika fast och stridbar organisation som hans eget ryska parti.

Kominterns kongress antog i här angivet syfte ett antal teser med bl. a. 21 av Lenin författade villkor för ett partis medlemskap i Komintern. De 21 villkoren var avsedda att rensa ut alla olämpliga element. De hade sin udd dels mot en anarkiserande s. k. vänsterflygel, som inte ville vara med om arbetet i de reformistiska fackföreningarna och de borgerliga parlamenten (mot den skrev Lenin sin skrift Vänsterkommunismen – en barnsjukdom), dels mot reformistiska strömningar bland de massor som hade kommit till Komintern, speciellt siktades på de tyska "oavhängiga".

De 21 villkoren

De 21 villkoren från 1920 års Komintern-kongress, som i allmänhet har kallats teserna och som skulle få en avgörande betydelse i flera sektioner, bl. a. i den svenska, hade följande lydelse (översättningen den partiofficiella)

1. All propaganda och agitation måste ha en verkligt kommunistisk prägel och motsvara Tredje Internationals beslut och program. Alla partitidningarna ska redigeras av säkra kommunister, som bevisat sin hängivenhet för proletariats sak. Det är icke lämpligt att tala om proletariats

diktatur som en inlärd och stående formel utan propagandan därför bör bedrivas så, att dess nödvändighet står klar för varje enkel arbetare och arbeterska, varje soldat, varje bonde. Exempel bör tagas ur det levande livets dagliga händelser, sons noga bör iakttas och av pressen dag för dag utnyttjas. Den periodiska och tillfälliga pressen och alla partiförlag måste, utan hänsyn till om partiet för tillfället är legalt eller illegalt, helt underställas partistyrelsen. Det bör icke tillåtas, att partiförlagen får missbruka sin autonomi till att bedriva en politik, som icke fullt motsvarar partiets intressen. I pressens spalter, på offentliga möten, i fackföreningar, i kooperativa föreningar, överallt där Tredje Internationalens anhängare har tillträde, måste de systematiskt och obarmhärtigt brännmärka ej blott bourgeoisin utan också dess medhjälpare, reformisterna av alla nyanser.

2. Varje organisation, som önskar ansluta sig till Kommunistiska Internationalen, måste regelrätt och systematiskt avlägsna reformisterna och "centrum-männen" från alla mer eller mindre ansvariga poster inom arbetarrörelsen (partiorganisationer, redaktioner för partitidningar, fackföreningar, parlamentsfraktioner, kooperativa föreningar, kommunala institutioner) och ersätta dem med beprövade kommunister – utan fruktan för att nödgas utbyta erfarna opportunister med män ur arbetarnas egna led.

3. I nästan alla europeiska och amerikanska stater övergår klasskampen till inbördeskrigets stadium. Under sådana förhållanden kan kommunisterna ej lita på den borgerliga lagligheten. Det är deras plikt att överallt parallellt med den legala organisationen skapa en illegal organisation, som i det avgörande ögonblicket är i stånd att uppfylla sin plikt mot revolutionen. I alla länder, där kommunisterna till följd av belägringstillstånd eller undantagslagar ej haft tillfälle att utveckla hela sin verksamhet legalt, är samverkan mellan den legala och illegala verksamheten oundgängligen nödvändig.

4. Plikten att utbreda kommunismens idéer innebär också en särskild plikt att bedriva en systematisk och ihärdig propaganda inom armén. Där denna agitation hindras av undantagslagar bör den bedrivas illegalt. Att ge avkall på ett sådant arbete vore liktydigt med ett förräderi mot den revolutionära plikten och oförenligt med anslutning till Tredje Internationalen.

5. En rationell och systematisk agitation på landsbygden är nödvändig. Arbetarklassen kan ej segra, om den ej har landsbygdens proletariat och åtminstone en del av småbönderna bakom sig och vidare genom sin politik har säkrat sig om neutralitet från den övriga lantbefolkningens sida. Den kommunistiska verksamheten på landsbygden är just nu av ofantlig betydelse. Den bör huvudsakligen föras av de kommunistiska arbetarna i städerna och på landet, vilka har förbindelser med landsbygden. Att avstå från att utöva denna verksamhet eller anförtro den åt tvetydiga halvreformistiska element är att avstå från den proletära revolutionen.

6. Varje parti, som önskar tillhöra Tredje Internationalen, är skyldigt att avslöja icke blott den ohöljda socialpatriotismen utan även den falska och hycklande socialpacifismen; det gäller att systematiskt bevisa för arbetarna, att utan ett revolutionärt störtande av kapitalismen ingen internationell fredsdomstol, inga överenskommelser om minskade rustningar, ingen "demokratisk" reorganisering av Nationernas Förbund kan förhindra nya imperialistiska krig.

7. De partier, som önskar tillhöra Kommunistiska Internationalen, är skyldiga att erkänna nödvändigheten av en fullständig och definitiv brytning, vilken måste fullbordas fortast möjligt. Kommunistiska Internationalen kan icke finna sig däri, att notoriska reformister, som nu representeras av sådana män som Turati, Modigliani, Kautsky, Hilferding, Hilquit, Longuet, MacDonald m. fl. ska ha rätt att gå och gälla som tillhörande Tredje Internationalen. Ett dylikt sakernas tillstånd skulle komma Tredje Internationalen att alltför mycket likna den omkomna Andra Internationalen.

8. I fråga om kolonierna och de undertryckta nationaliteterna måste partierna i de länder, vars bourgeoisier äger kolonier eller förtrycker andra nationer, inta en utpräglad klar och tydlig ställning. Varje parti som tillhör Tredje Internationalen är skyldigt att obarmhärtigt avslöja "sina" imperialisters "hjärtebragder" i kolonierna och att stödja, icke i ord utan handling, varje frihetssträvande i dessa kolonier, att kräva sina imperialisters utdrivande ur kolonierna, att bland det egna landets arbetare uppväcka verkligt broderliga känslor gentemot den arbetande

befolkningen i kolonierna samt att bland det egna landets trupper underhålla en ständig agitation mot allt förtryck av folken i kolonierna.

9. Varje parti, som önskar tillhöra Kommunistiska Internationalen, bör fullfölja en ihärdig och systematisk propaganda inom fackföreningarna, driftråden, de kooperativa föreningarna och de arbetande massornas övriga organisationer. Inom dessa organisationer är det nödvändigt att bilda kommunistiska grupper, som genom sitt energiska och ihärdiga arbete vinner fackorganisationerna osv. för kommunismen. Deras plikt ska vara att vid varje tillfälle avslöja socialpatrioternas förräderi och "centerns" vacklande hållning. Dessa kommunistiska grupper ska underordnas partiet i sin helhet.

10. Varje parti, som tillhör Kommunistiska Internationalen, är skyldigt att med energi och fasthet bekämpa den i Amsterdam grundade gula fackföreningsinternationalen. De måste på det eftertryckligaste agitera bland de fackligt organiserade arbetarna för nödvändigheten av en brytning med den gula Amsterdam-Internationalen. Med alla medel bör de understödja den uppkommande internationella organisationen av röda fackorganisationer, som ansluter sig till Kommunistiska Internationalen.

11. De partier, som önskar ansluta sig till Kommunistiska Internationalen, är skyldiga att undersöka sammansättningen av sina parlamentsfraktioner, att därifrån avlägsna tvetydiga element, att ej blott i ord utan genom handling underordna fraktionen under partiets centralkommitté, krävande av varje kommunistisk parlamentsledamot, att han underordnar sin verksamhet den revolutionära propagandans och agitationens sanna intressen.

12. De partier, som tillhör Kommunistiska Internationalen, bör vara grundade på den demokratiska centralisationens princip. Under den nuvarande perioden av tillspetsat borgarkrig kommer det kommunistiska partiet endast att vara i stånd till att fylla sin plikt, om det är organiserat på ett effektivt centralistiskt sätt, om en järnhård disciplin härskar och partiledningen, uppbyggen av partimedlemmarnas förtroende, utrustas med den mest vittgående makt, auktoritet och befogenhet.

13. De kommunistiska partierna i de länder, där kommunisterna verkar legalt, bör tid efter annan företa nyregistreringar inom sina organisationer för att rensa partiet från sig i detsamma insmygande småborgerliga element.

14. De partier, som önskar tillhöra Kommunistiska Internationalen, måste utan förbehåll stödja varje sovjetrepublik i dess kamp mot kontrarevolutionen. De kommunistiska partierna måste föra en otvetydig propaganda för förhindrandet av transport av ammunition och (militär) utrustning till sovjetrepublikernas fiender samt bedriva propaganda, legalt eller illegalt, bland de trupper som utsändes mot sovjetrepublikerna.

15. Partier, som ännu bevarar sina gamla socialdemokratiska program, är skyldiga att utan dröjsmål revidera dem och att utarbeta ett nytt kommunistiskt program avfattat i Kommunistiska Internationalens anda men avpassat efter de särskilda förhållandena i varje land. De till Kommunistiska Internationalen anslutna partiernas program bör i regel underställas den internationella kongressen eller exekutivkommittén. I fall denna senare skulle vägra sanktionera ett partis program, har partiet rätt att vädja till Kommunistiska Internationalens kongress.

16. Alla beslut av Kommunistiska Internationalens kongress liksom även av exekutivkommittén är bindande för alla till Kommunistiska Internationalen anslutna partier. Då Kommunistiska Internationalen är verksam under en period av förbittrat inbördeskrig, måste den vara mycket mer centraliserad än Andra Internationalen var. Därvid måste självklart Kommunistiska Internationalen och dess exekutivkommitté i hela sin verksamhet ta hänsyn till de olika förhållanden, varunder de olika partierna måste arbeta och kämpa, och endast fatta beslut av allmängiltig natur i sådana frågor där detta är möjligt.

17. I samband härmed måste alla partier, som önskar tillhöra Kommunistiska Internationalen och bibehållit det gamla namnet, förändra detta. Benämningen måste vara ... (landets namn) Kommunistiska Parti (sektion av Kommunistiska Internationalen). Denna namnfråga är ej endast formell, den har också en avsevärd politisk betydelse. Kommunistiska Internationalen har förklarat krig mot hela det gamla borgerliga samhället och mot alla gula socialpatriotiska partier. Det är av

vikt, att skillnaden mellan de kommunistiska partierna och de gamla officiella "socialdemokratiska" eller "socialistiska" partierna, vilka förråt arbetarklassens fana, klart och tydligt framträder för varje enkel arbetares ögon.

18. Alla ledande partiorgan i alla länder är förpliktade att publicera de viktigaste officiella dokumenten från Kommunistiska Internationalens exekutivkommitté.

19. Alla partier, som tillhör Kommunistiska Internationalen eller som anhållit om inträde, är förpliktade att snarast möjligt, dock senast 4 månader efter den andra kongressens avslutande, inkalla extra partikongress för behandling av dessa villkor. Därvid måste partiledningen sörja för, att alla lokalavdelningar görs bekanta med besluten på Kommunistiska Internationalens andra kongress.

20. De partier, som nu önskar inträda i Kommunistiska Internationalen men ännu icke företagit radikala förändringar i sin hittillsvarande taktik, måste före sitt inträde i Tredje Internationalen sörja för att minst 2/3 av medlemmarna i partistyrelsen och andra viktiga institutioner utgörs av partivänner, som redan före Kommunistiska Internationalens andra kongress entydigt uttalat sig för anslutning till Tredje Internationalen. Undantag härifrån måste godkännas av Tredje Internationalens exekutivkommitté. Exekutivkommittén äger också rätt att göra undantag för de i § 7 nämnda representanterna för centrum-riktningen.

21. De partimedlemmar, som principiellt förkastar de av Kommunistiska Internationalen antagna riktlinjerna, må uteslutas ur partiet. Detsamma gäller särskilt delegerade på den extraordinarie kongressen.

De här meddelade 21 villkoren för anslutning till Komintern betydde alltså en mycket sträng centralisering, speciellt betonad i nr 12 och 16. Ett noggrant studium av villkoren ger perspektiv för rörelsens faktiska framtida utveckling. Lenin uppges (Frölich: Rosa Luxemburg) ha avsiktligt tillspetsat villkoren för att vara viss om att bli av med de icke önskvärda. Ännu förekom i såväl Kominterns ledning som i dess sektioner debatt och en vis betoning på adjektivet i den "demokratiska centralismen".

Ruth Fischer berättar i sin bok om Stalin, att Sinovjev hade tillfrågats, vad man skulle göra om de tyska oavhängigas höger trots allt skulle godta de 21 villkoren. "Då", sa Sinovjev, "får vi hitta på ett villkor nr 22!"

Lenin var ännu optimist ifråga om den internationella utvecklingen. På världskongressen 1920 höll han ett tal, vari han anpassade sin teori om imperialismen efter de nya förhållandena. Tyskland, Österrike och Ryssland var nu borta ur imperialismen. Kvar stode USA, England, Japan etc.; länder som själva omfattade endast 1/4 miljard människor exploaterade miljard. Världsrevolutionen måste därför ske i samverkan med de färgade kolonialfolken, i ett mänsklighetens demokratiska uppror mot imperialismen.

1919 hade Komintern i Berlin upprättat en Kominterns Västeuropeiska byrå, som utgav en del skrifter men inte fick större betydelse.

Den 1 september 1920 samlades i Baku en första kongress av Österns folk som också blev den enda fram till våra dagar: 2 000 ombud som skakade sina svärd då de av Sinovjev uppkallades till "det heliga kriget" mot den brittiska imperialismen. Man hade 1918 grundat ett turkiskt kommunistparti, upplöst när Kemal pascha tog väldet som president och diktator (1923).

1920 höll Kommunistiska Ungdoms-Internationalen, en fortsättning på den Socialdemokratiska Ungdoms-Internationalen, sin första världskongress i Moskva med Willi Münzenberg som ordförande.

Kominterns andra skede (1921-1927): moderat kurs, inre brytningar

1921 blev ett relativt lugnt år i storpolitiken, men en efterkrigskris hade seglat upp 1920 och ökade nu häftigt i styrka. I Italien växte sig fascismen starkare. I Ungern hade rådsregimen efterträtts av Horthys terroristiska kontrarevolution. I mars kom det i samband med en gruvarbetarstrejk i Mansfeld till resningar i Tyskland och kommunistpartiet proklamerade storstrejk men kunde inte behärska den och den misslyckades.

För revolutionens Ryssland blev 1921 ett mycket svart år. Missväxt och bristande transportmöjligheter – enligt kritiker också en för hård politik med rubbningar i hushållningen – medförde en hungerkatastrof med ca 5 miljoner dödsoffer. Segermakternas folkförbund vägrade hörsamma den genom Fridtjof Nansen framförda vädjan om hjälp till Rysslands svältande folk. Katastrofen tvang Lenin att lämna den s. k. krigskommunismen av 1918-1920 och slå in på en försiktigare väg med den s. k. NEP, Nya Ekonomiska Politiken, som delvis frigav den tidigare undertryckta privathandeln, lättade läget för bönderna – de tilläts nu sälja en del av sin produktion fritt –, gav utländska kapitalister koncessioner och inkallade utländska experter. En ytterst allvarlig händelse detta år var ett matrosuppror i Röda flottan i Kronstadt den 1 mars. Matroserna var i stort bondesöner och deras uppror gick i tecknet av bevarandet av rådsväldets frihetserövningar, ett återvändande till rådsdemokratien. Det hette i myteristernas upprop:

I betraktande av, att de nuvarande sovjeterna inte längre återspeglar arbetarnas och böndernas vilja, bör sovjeterna genast nyväljas på basis av hemlig omröstning och fri agitation för alla arbetare och bönder. Frihet i skrift och tal för arbetare och bönder, för anarkister och vänstersocialistiska partier. Frihet för fackföreningar och bondeorganisationer. Befrielse av alla fängslade socialister liksom av alla arbetare och bönder som har häktats ur sina rörelser. Avskaffande av alla kommunistiska propagandaavdelningar i armén, då inget parti får vara gynnat framför andra i propagandan och erhålla medel därtill av staten. Lika ransoner för alla arbetande. Full förfoganderätt för bönderna över jorden såvida de inte utnyttjar främmande arbetskraft.

Kronstadt-upproret slogs ned i blod, enligt uppgift under Stalins ledning. Efteråt blev nära 170 000 medlemmar, 25 procent, utrensade ur ryska KP. Molotov blev 1921 partisekreterare och inom kort Stalins närmaste medarbetare.

Det socialdemokratiskt styrda Georgien togs 1921 med militärmakt av Sovjet.

Sedan Sovjet 1920 fått interventionskriget avslutat och fred med sina grannar kom nu det första handelsavtalet, med Storbritannien den 16 mars 1921, följt av ett dito med Tyskland den 6 maj, senare samma år avtal med Norge, Österrike, Italien och Tjeckoslovakien.

Komintern höll den 22 juni-12 juli 1921 sin tredje kongress med 52 sektioner representerade av 605 ombud, 291 med beslutande röst. Organisatoriskt torde denna kongress beteckna höjdpunkten i Kominterns historia. I den vikande revolutionära konjunkturen – ekonomiskt som politiskt – behandlades taktiska och strategiska frågor och man slog in på en vändning åt höger. I syfte att bryta kommunisternas isolering i de olika ländernas arbetarklasser kastade man ut parollen: ”Till massorna!”, senare av EKKI utformad till parollen om den s. k. ”enhetsfronten”. Lenin hade allvarliga svårigheter att övertyga Kominterns vänsterelement om nödvändigheten att avstå från förhastade, kuppaktade aktioner nu när den direkt revolutionära epoken var över och världsläget inte längre medgav någon ”elementär kaotisk framstöt”. Kommunistpartierna utanför Ryssland var i den kapitalistiska återhämtningen för svaga att kunna ta makten med revolution. Det gällde att inse nödvändigheten av en längre förberedelseperiod av internationell propaganda och att arbeta för dagens delkrav, ”proletariatets aktuella, ouppskjutbara livsnödvändigheter tills det blir i stånd att förfäktas sin diktatur”.

Årets kongress utfärdade nya Riktlinjer för de kommunistiska partiernas uppbyggnads- och organisationsarbete. Däri påbjöds arbetsplikt och plikt att besöka partiets möten. För det dagliga partiarbetet stadgades, att varje partimedlem skulle ”städse tillhöra en mindre arbetsgrupp: en grupp, kommitté, en kommission, ett utskott eller ett kollegium, en fraktion eller cell”. Om det kommunistiska cellsystemet, som blev mycket omtalat från motståndarhåll, hette det i riktlinjerna:

12. Kommunistiska *kärntrupper* måste bildas för det dagliga arbetet på de olika områdena av partiverksamheten: för husagitationen, för partistudier, för tidningstjänst, för litteraturspridning, för informationstjänst, för förbindelsetjänst osv.

De kommunistiska cellerna utgör kärntrupper för det dagliga kommunistiska arbetet i fabriker och verkstäder, i fackföreningarna, i proletära kooperativa föreningar, i militäravdelningar osv., överallt där det åtminstone finns ett par medlemmar av eller kandidater till det kommunistiska partiet. [I ryska partiet måste man först en tid kandidera innan man kunde vinna inträde. Samma prövning infördes i andra sektioner.]

Finns det flera partimedlemmar på samma fabrik eller i samma fackförening osv., utvidgas cellen till fraktion, vars arbete ledes av kärntruppen.

Om det är nödvändigt att först bilda en bredare, allmänt oppositionell fraktion eller att delta i en redan existerande sådan, ska kommunisterna genom sin särskilda cell sträva efter att få ledningen i denna fraktion.

Huruvida en kommunistisk cell ska visa sin existens för omgivningen eller om den t. o. m. inför offentligheten ska framträda som kommunistisk, må avgöras sedan faran och fördelen därav i varje enskilt fall noga prövats.

Cellerna hade att noga ”uppmärksamma fientliga organisationer och därom avge rapport”. Särskilt borde ”småborgerliga arbetarorganisationer och framför allt de 'socialistiska' partiernas organisationer” vara föremål för iakttagelse. I riktlinjerna fanns också detaljerade regler för ”organisationen av politiska strider” och för ”förbindelsen mellan det legala och det illegala arbetet”.

I en Resolution rörande Kommunistiska Internationalens organisation påbjöd kongressen 1921 vidare, att EKKI skulle organisera avdelningar för alla specialområden jämte ett internationellt ekonomiskt-statistiskt institut för arbetarrörelsen och kommunismen. EKKI skulle dessutom befordra den ömsesidiga förbindelsen mellan grannstaters kommunistpartier, utge en egen bulletin (det blev Internationale Presse-Korrespondenz, Inprekorr) och anställa tre sekreterare.

På Komintern-kongressens initiativ skapades den 3 september 1921 en s. k. Röd Fackförenings-International, RFI eller på ryska Profintern, för ”oförsonlig kamp mot de gula fackföreningarnas Amsterdam-International”. Dess ledande man blev ryssen Losovskij och den nådde 1927 sin största omfattning med nära 17 miljoner medlemmar, därav dock 10 miljoner från Ryssland och 3 från Kina. Likaså stiftade Komintern-kongressen en röd idrottsinternational, den s. k. Sportintern, som fick föga betydelse.

Detta är, 1921, började brytningarna i Komintern på allvar på basis av de 21 villkoren för medlemskap. Det italienska arbetarpartiet tog i januari ny ställning till Komintern och avgav 2/3 majoritet av rösterna för utträde. Partiet sprängdes och kunde sedan endast göra ytterst svagt motstånd mot fascismen. I tyska partiet förde generalstrejkens misslyckande till skarpa inre strider. En högerflygel kring partiordföranden Paul Levi hade ogillat resningarna och L. hade i en skrift kritiserat sin partiledning, behärskad av Arkadi Maslow. Levi uteslöts men väddjade till Kominterns kongress. Lenin försvarade på kongressen en stor del av Levis kritik, men denne utdömdes dock för sin bristande disciplin. Han återgick senare till socialdemokratin. Till ledningen i tyska KP kom nu centern, och ur den framträdde en ny högergrupp

kring Heinrich Brandler, August Thalheimer och Paul Frölich, vilka med en moderat politik lyckades bota partiets värsta skador och återge det en relativt stark ställning.

"Till massorna!"

1922 blev ett händelserikt år internationellt. Fascismen 1922 kom till makten i Italien och slog ned arbetarrörelsen av alla riktningar. Under en ekonomisk konferens mellan stormakterna i Genua ingick Sovjet den 16 april i Rapallo ett överraskande fördrag med det i övrigt isolerade Tyskland, varigenom de diplomatiska förbindelserna mellan de två rikena återupptogs i förening med tyskt erkännande de jure. Fördraget gav Sovjet stora ekonomiska fördelar – ryssarna kunde göra beställningar på 4 miljarder Rmk –, och tyskarna fick möjlighet till hemlig upprustning på ryskt område.

Den 30 december 1922 erhöll det ryska riket sitt nya namn SSSR, Socialistiska Sovjet-Republikens Union eller Sovjet-Unionen, officiellt dock tillkännagivet först den 23 juli 1923. Från 1922 var i Sovjet-riket alla partier förbjudna utom det kommunistiska.

Ett försök gjordes 1922 till sammanslagning av de tre arbetar-internationalerna. Redan i januari 1921 hade Tysklands KP i ett öppet brev framkastat enhetstanken i fråga om den tyska arbetarklassen men den kom för tidigt och plötsligt och misslyckades. Initiativet till internationalernas enande togs av 2-Internationalen, och den 2-5 april möttes ombud för alla tre i Berlin. Komintern, företrädd av Radek, tyskan Clara Zetkin och fransmannen Frossard, krävde Sovjets erkännande, hjälpaktioner i den ryska nöden och en del internationella kampåtgärder. Vandervelde lovade för Andra Internationalen detta, om Sovjet överginge till västerländsk demokrati, frigåve Georgien, gåve socialistpartierna frihet att verka i Ryssland och släppte för högförräderi häktade socialrevolutionärer. På de förutsättningarna ville socialdemokraterna också gå med på Kominterns krav, att en enande världskongress omedelbart sammankallades. Det gick dock inte att komma överens och enighetsförsöket misslyckades. I stället beslöt Andra och Wieninternationalerna i juni i London att inkalla en världskongress och där sammansmälta.

Under 1922 fortsatte brytningarna inom tyska KP. Efter Levis uteslutning hade Brandler åter blivit partiets ordförande. Mot hans moderata riktning utbildades en ny vänstergrupp med Maslow, Ruth Fischer och Hamburg-arbetaren Ernst Thälmann i spetsen. Även i franska KP uppstod motsättningar och Frossard med fraktion uteslöts.

Den 4 november-5 december 1922 höll Komintern sin *fjärde* kongress: 58 partier representerade av 408 ombud, 343 med beslutande röst. Huvudfrågan vid denna kongress blev utvecklingen av "enhetsfronts"-taktiken till parollen om arbetarregeringar – inför den begynnande europeiska återhämtningen och kapitalismens offensiv. Genom samverkan för även arbetarklassens dagskrav skulle man söka nå ledningen av större massor. Kongressens teser i olika frågor utgavs på svenska under samlingsrubriken: "Till massorna!" Under inflytande av Trotskijs världsrevolutionära teorier försköts i övrigt aktivitetens tyngdpunkt österut, till Kina. Lenin, som hade drabbats av slaganfall den 26 maj 1922 men blivit något bättre i slutet av året, gav i ett föredrag på kongressen om den ryska revolutionens fem första år perspektiv på världsrevolutionen, varvid han varnade kamraterna i Väst-Europa för att kopiera Sovjet mekaniskt. Den 16 december drabbades han av recidiv.

För första gången diskuterade fjärde kongressen ett allmänt program för Komintern, men dess antagande uppsköts. Däremot fattades en del beslut om EKKI:s reorganisation. Världskongressen skulle fortfarande äga rum varje år. Exekutiven skulle väljas av kongressen: president eller ordförande, 24 medlemmar och 10 suppleanter. Av medlemmarna skulle minst 15 vara ständigt bosatta i Moskva. Varje kvartal skulle hållas utvidgat EKKI-möte med förutom dess 25 medlemmar 3 från vardera av partierna i Tyskland, Frankrike, Ryssland,

Tjeckoslovakien och Italien, Ungdoms-Internationalen och RFI, 2 från vardera i England, Polen, Amerika, Bulgarien och Norge samt 1 från vardera av de övriga partierna. Den utvidgade exekutiven skulle välja ett presidium med 4 avdelningar: en Orientavdelning, en organisations-avdelning, en agitations-propaganda-avdelning, dessa underordnade presidiet, och en statistik- och informationsavdelning underordnad organisationsbyrån. Presidiet skulle organisera ett generalsekretariat med en generalsekreterare och två dennes suppleanter. En liknande arbetsfördelning skulle eftersträvas i alla land. Exekutiven skulle vid behov utsända särskilda representanter med de mest vidsträckta fullmakter till de enskilda partierna (sedan i pressen omtalade som ExR). Alla sektioner förklarades skyldiga att regelbundet tillställa EKKI protokollen från alla sina sammanträden. Vidare gavs riktlinjer för sektionernas partikongresser och det illegala arbetets förberedande – man räknade med att gå en illegal period i möte, och genast efter världskongressen skulle presidiet börja de nödvändiga förhandlingarna därom med partierna. Deras stadgar enligt andra världskongressens formulering skulle revideras på basis av den tredjes nya beslut.

1923 blev ett oroligt år i Europa. I januari ryckte fransmännen in i Ruhr och ockuperade området, då Tyskland ej hade betalt sina skadestånd enligt Versailles-fredens avtal. Samtidigt gick inflationen våldsamt fram över Tyskland, riksmarken miste så gott som allt värde och miljontals människor ruinerades. Hela landet kom i gungning. I augusti avgick den konservativa riksregeringen Cuno och ersattes med en samlingsregering Stresemann, vari fyra socialdemokrater deltog. Det politiska och även valutaläget kunde därmed stabiliseras.

Men lugnet skulle endast bli kortvarigt. På senhösten 1923 skakades Tyskland av väldiga sociala oroligheter, enligt Ruth Fischer iscensatta från Kominterns ledning. Självtiden med i de högsta kretsarna i tyska KP uppger hon, att den ryska regeringen fruktade en tysk-brittisk samverkan som ett latent hot mot Sovjet-Unionen och att Kominterns ledning därför beslöt organisera uppror i Tyskland, ditsända tusentals ryska militärexperter och stödjare upproret med stora summor i dollars.

Hade de tyska arbetarna några möjligheter att gå till öppen revolution? Enligt Fischer hade tyska KP redan 1920 förberett en illegal organisation på basis av gamla USPD:s och Spartakus' underjordiska apparat. Den kasserades emellertid av ryska specialister, som avlägsnade alla USPD-män som opålitliga och byggde upp en ny apparat efter ryskt mönster och under rysk kontroll, en Sovjets tjänsteorganisation. Där fanns en M-grupp (militär), en N-grupp (Nachrichten, spionage) och en T-grupp (terror, sabotage och likvidering av förrädare). Redan revolutionen 1918 hade – liksom förut kriget – brutaliserat Tysklands politiska liv, och särskilt hade morderna på Liebknecht och Luxemburg 1919 väckt ursinne och skapat en aktivt revolutionär anda hos arbetarna. De nämnda illegala grupperna hade kommit i aktion våren 1920 och utvecklades jämsides med de ytterst brutala frikårer, som reaktionen satt upp och som utvecklades till Hitlers stormavdelningar. Frikåren härjade landet runt och angrep arbetarmöten och de hade infört hemliga s. k. Fehme-domstolar, vars beslut omsattes i mord på motståndare och opålitliga egna medlemmar. Fischer påstår, att KP:s T-grupper tog efter Fehmemetoderna. Den ständiga kampen förde efterhand även till upprättandet av offentliga arbetarskyddskåror för mötesfriden, de s. k. Röda hundradena, vari också socialdemokratiska och andra arbetare deltog. Socialdemokratin hade eljes sin egen skyddskåra Reichsbanner.

Den 10 oktober bildades i Sachsen och några dagar senare i Thüringen en enhetsregering av socialdemokrater och kommunister. Den 22 oktober tog arbetarna i Hamburg initiativet till öppen resning, enligt Fischer i tro att hela Tyskland var färdigt för ny revolution och rysk militärhjälp på väg. Oron spred sig i form av stora strejker runt Tyskland men man lyckades inte få tillräckliga arbetarmassor med, och så sände riksregeringen ut militär mot revolutionärerna. Riksregeringen krävde också, att regeringarna i Sachsen och Thüringen skulle avgå och upplöste dem vid deras vägran med hjälp av riksvärnet. Det kunde ske utan

motstånd från arbetarnas sida, och hela den stora tyska revolten hösten 1923 slutade i ett misslyckande, katastrofalt för tyska kommunistpartiet och med sin nederlagsstämning återverkande på den kommunistiska rörelsen i andra länder. Det torde bl. a. ha försvagat de italienska arbetarnas kampmod mot Mussolini. Den 23 november gjorde ä sin sida Hitler ett kupp försök i München. Det slogs också ned, men Hitlers möjligheter hade stärkts. Den tyska fackföreningsrörelsen miste i detta sammanhang 2 miljoner medlemmar.

På sina håll anses, att Stalin skulle ha spelat en skadlig roll ifråga om Tyskland 1923. Man vet, att han var emot beslutet om upproret, medan Trotskij och de andra i högsta Kominternledningen var för (Lenin hade åter insjuknat dödligt och var ur spelet). Max Eastman (Socialismens kris) gör gällande, att Stalin påverkade Kominterns vacklande ställning och därmed den tyska revolutionens misslyckande. Revolutionen förbereddes i kuppstil utan massornas medvetna medverkan, och så kunde äventyrare och spioner smyga sig in i KP och förstöra aktionen. Den tyska revolutionens misslyckande 1923 befäste, hävdar C. L. R. James (World Revolution), Stalins ställning och uppmarsch till makten. Det tyska kommunistpartiet var det enda stora vid sidan av det ryska, och ett kommunistiskt Tyskland skulle ha uppvägt och begränsat Rysslands makt inom Komintern. Med byråkraten Stalins uppmarsch slog också Ryssland enligt James in på en väg av starkare byråkratisering och nationalism.

I detta sammanhang är det av intresse, att ryssarna just år 1923 försökte knyta an till de tyska nationalisterna, Hitler-sidan, kommunisternas bittraste fiender. En nazist Schlageter hade för sabotage i Ruhr avrättats av fransmännen och blivit nazisternas helgon. Radek skrev nu en artikel "Vart leder dessa ungdomars väg?" och påvisade, att det fanns endast två möjligheter för Tyskland: med Ryssland mot Frankrike eller med Frankrike mot Ryssland. Det förra vore de tyska nationalisternas enda chans. Men då måste de bryta kapitalismen hemma i Tyskland. På basis av den artikeln sökte och fann man kontakt med nationalisterna, vars ledare emellertid inte ville samarbeta med kommunisterna då de fann sig ha större utsikter i kamp emot dem. Kommunisterna samverkade dock med nazisterna i ett antal protestmöten mot avrättningarna av Schlageter. Ungdomsgrupper organiserades i nationalistisk anda, och den kommunistiske riksdagsmannen Hermann Remmele hälsades på ett möte i Stuttgart med "entusiastiska applåder av fascister och arbetare" (Rothe Fahne 10.8.1923).

Med den andra tyska revolutionens misslyckande kan man säga, att den revolutionära internationalismens skede också tog slut, och nu gryr den totalitära aeran med Mussolini, Hitler, Kemal, Chiang-kai-shek och – om man så vill – Stalin.

När Ryssland hade fått sin isolering bruten och ingått handelsavtal med flera länder, aktualiserades givetvis frågan om det "socialistiska" uppbygget och dess beroende av utlandet. Det uppstod en livlig debatt i ryska KP:s ledning om möjligheten att bygga socialismen i ett land ifall den uteblev i de andra. Trotskij förklarade socialismen möjlig endast som internationell, men Stalin hävdade att det gick att bygga den enbart i Ryssland. I samband med den debatten utformade sig två fraktioner: en s. k. vänsteropposition kring Trotskij, Radek och Pjatakov (medlem av partiexekutiven), som ville fortsätta de proletära revolutionslinjerna från 1917, och en s. k. högeropposition kring Bucharin, Rykov (ordförande i folkkommissariernas råd), Tomskij (den fackliga rörelsens ledare) och Sokolnikov (medlem av partiexekutiven) på mera folklig samförståndslinje.

1923 fick Sovjet en ny författning, som formellt sammanslöt de sex rådsrepublikerna i SSSR med ett högsta parlament, rådkongressen, som utsåg den på två kamrar fördelade centrala exekutivkommittén. Dennas ordförande var statens överhuvud.

Stalin började 1923 utnyttja sin hemliga polis, den s. k. Tjekan, som hittills endast hade varit ett försvarsvapen mot kontrarevolution, till åtgärder även mot motståndare inom den kommunistiska rörelsen. Redan tidigare hade enligt Ruth Fischer ryskt spionage börjat mot

Kominterns medlemmar och oppositionella sådana, som kallades till Moskva för förhandlingar, fräntogs sina pass och kunde så kvarhållas och undanhållas fraktionsarbetet i partierna.

Ute i Komintern förekom 1923 en del brytningar. Misslyckandet av resningen i Tyskland förde till att partihögern där avlägsnades ur ledningen. Norska arbetarpartiet, som inte kunde godta den tilltagande centraliseringen, lämnade i november Komintern. Även i Sverige och Tjeckoslovakien pågick inre slitningar. Komintern hoppade detta år över sin stadgeenliga kongress. En s. k. Röd Bonde-International startades men kom att göra föga väsen av sig.

Andra och 2½-internationalerna höll i maj 1923 sin återföreningskongress i Hamburg. Den nya organisationen tog namnet Socialistiska Arbetar-Internationalen, vilket namn alltjämt har behållits.

År **1924** antog stormakterna den s. k. Dawes-planen, som lättade det tyska skadeståndet, och det blev så mycket lättare att bära som västmakternas storföretagare med jätteinvesteringar hjälpte Tyskland på fötter igen. England fick sin första arbetarregering, MacDonalds, som erkände Sovjet-Unionen de jure. Efter England följde samma år med erkännande en rad andra stater: Italien, Norge, Österrike, Grekland, Danzig, Sverige, Danmark, Mexico, Ungern,

Kina och Frankrike. Sveriges riksdag godkände det första svensk-ryska handelsavtalet efter 1917. MacDonald föll redan i årets slut och Baldwin bildade en konservativ regering.

Lenin dör – Lenins ”testamente”

Den 21 januari 1924 avled Lenin. Sedan sitt första slaganfall 1922 hade han endast tidvis kunnat medarbeta i Sovjets och Kominterns ledning. Redan under hans sjukdom hade frågan om hans efterträdare blivit aktuell. I första hand ansågs Trotskij komma ifråga. Men det blev Stalin, även om till en början Sinovjev och Kamenev formellt tog ledningen tillsammans med honom i en s. k. trojka (trespann).

Josef Vissarionovitj Stalin hade som född georgier sitt största politiska intresse i nationalitetsfrågor och hade 1917 – 1923 varit verksam som folkkommissarie för dem. Den 2.4.1922 hade han utsetts till ryska KP:s generalsekreterare. Han kunde inga främmande språk. I teori och kultur underlägsen de övriga i Lenins gamla ledargarde och kanske därför också behäftad med mindervärdeskänslor hade Stalin en utomordentlig organisationsförmåga och kunde som partiorganisationens praktiska ledare med alla organisatoriska trådar i sin hand utnyttja de byråkratiska tendenser som redan hade börjat utbildas i det nya riket. Som generalsekreterare hade han också rent yrkesmässigt uppgiften att slå vakt om partiets sammanhållning och organisatoriska enhet. Lenin, som kände Stalin och hans egenskaper på gott och ont, hade varnat för honom i ett par meddelanden som han skrev 1922 och vars äkthet inte har kunnat bestridas – Stalin citerade dem bl. a. i sin strid mot Bucharin 1929. Uttalandena, som har kallats ”Lenins testamente”, publicerades första gången av Max Eastman i New York Times den 18.10.1926. De lyder:

Med stabiliteten i Centralkommittén, som jag tidigare talat om, menar jag åtgärder för att förekomma en splittring, i män sådana åtgärder är möjliga. Ty naturligtvis hade vitgardisten i Russkaja Mysl (jag tror det var S. E. Oldenburg) rätt, när han i sitt spel mot Sovjet-Ryssland i första hand stödde sig på hoppet om en splittring i vårt parti och när han i andra hand hänförde den splittringen till allvarliga motsättningar i vårt parti.

Vårt parti är baserat på två klasser och därför är ostadighet möjlig, och om det inte kan existera en överenskommelse mellan dessa klasser är dess fall oundvikligt. För ett sådant fall skulle det vara meningslöst att vidta några åtgärder eller överhuvud diskutera vår Centralkommittés stabilitet. I så fall skulle inga åtgärder kunna hindra en splittring. Men jag litar på, att detta är en alltför avlägsen framtid och ett alltför otroligt fall att komma ifråga.

Jag avser stabiliteten som garanti mot en splittring inom nära framtid, och jag vill här undersöka en rad synpunkter av rent personlig art.

Jag tror, att den fundamentala faktorn ifråga om stabiliteten – från denna synpunkt – är sådana medlemmar av Centralkommittén som Stalin och Trotskij. Förhållandet mellan dem utgör enligt min mening drygt halva faran för splittringen, som måste undvikas och vars undvikande enligt min mening bör ske genom att man ökar antalet medlemmar i Centralkommittén till 50 eller 100.

Kamrat Stalin, som har blivit generalsekreterare, har samlat en oerhörd makt i sina händer, och jag är inte säker på, att han alltid vet hur han ska använda den makten med tillräcklig försiktighet. Å andra sidan är kamrat Trotskij, vilket framgick av hans strid mot Centralkommittén i samband med frågan om folkkommisariatet för väg- och trafikväsende, framstående inte bara genom sin utomordentliga duglighet – personligen är han säkert den dugligaste mannen i den nuvarande Centralkommittén – utan också genom sitt alltför långt gående självförtroende och en benägenhet att dras alltför mycket till sakernas rent administrativa sida.

Dessa två egenskaper hos de två mest dugliga ledarna i den nuvarande Centralkommittén kan helt oskyldigt leda till en splittring, och om vårt parti inte vidtar åtgärder för att hindra det kan en splittring uppstå oväntat.

Jag ska inte vidare karakterisera de andra medlemmarna av Centralkommittén ifråga om deras personliga egenskaper. Jag vill bara minna om, att oktober-episoden med Sinovjev och Kamenev [att de var emot att då göra revolutionen] givetvis inte var tillfällig men att den lika litet bör användas emot dem personligt som Trotskijs icke-bolsjevism.

Ifråga om de yngre medlemmarna av Centralkommittén vill jag säga några få ord om Bucharin och Pjatakov. De är enligt min mening de dugligaste krafterna (bland de yngsta) och ifråga om dem är det nödvändigt att komma ihåg följande: Bucharin är inte bara partiets dugligaste och störste teoretiker utan bör också med rätta anses som hela partiets favorit, men hans teoretiska synpunkter kan endast med största tvivel betraktas som fullt marxistiska, ty det finns något skolastiskt hos honom (han har aldrig lärt sig, och jag tror aldrig fullt förstått, dialektiken).

Och sedan Pjatakov – en man otvivelaktigt framstående i vilja och duglighet men för mycket böjd för administration och den administrativa sidan av sakerna för att man ska kunna lita på honom i en allvarlig politisk fråga.

Naturligtvis är båda dessa anmärkningar gjorda av mig endast med hänsyn till närvarande tid eller under förutsättning att dessa två dugliga och lojala arbetare inte kan finna ett tillfälle att utfylla sin ensidighet.

25 december 1922.

P. S.: Stalin är för grov, och det felet, fullt uthärdligt kommunisterna emellan, blir outhärdligt i generalsekreterarens tjänst. Jag föreslår därför kamraterna att finna på ett sätt att flytta Stalin från den posten och utnämna någon annan man, som i alla avseenden skiljer sig från Stalin endast i överlägsenhet – nämligen mer tålig, mer lojal, mer hövlig och mer uppmärksam mot kamraterna, mindre nyckfull etc. Den omständigheten kan synas vara en obetydlig bagatell, men jag tror att från synpunkten av förhållandet mellan Stalin och Trotskij, som jag ovan diskuterade, är det inte en bagatell eller en sådan bagatell som kan få en avgörande betydelse.

4.1.1923. Lenin

Sitt sista år hade Lenin mycket bekymmer för den byråkrati han fann utvecklas i sitt parti och för vilken Stalin var det allvarligaste uttrycket. Han sysslade därför med planer på en starkare kontroll underifrån. Då Stalin allt mer framträdde under Lenins tilltagande svaghet, uppges det ha kommit till en brytning dem emellan, det skulle speciellt ha gällt Stalins åtgärder mot Georgien, där ett uppror drastiskt kvävdes i tysthet. Att Lenin var demokrat vad partiet beträffar visar hans syn på successionen i ledningen, han ville inte själv bestämma sin efterföljare utan överlämnade frågan till partiets avgörande.

I Italien mördades 1924 på Mussolinis tillskyndan den ledande oppositionsmannen socialisten Giacomo Matteotti. Den socialdemokratiska Internationalen arrangerade detta är en internationell fredskampanj under parollen: ”Aldrig mera krig!”

Den 15 juni-8 juli 1924 höll Komintern sin *femte* världskongress med 510 ombud, 346 röstberättigade, från 49 sektioner. Av hänsyn till den påbörjade inbördeskampen i ryska KP hade man hoppat över 1923 års kongress. Här hölls nu räfst med sektionerna i mån de inte hade kunnat sköta enhetsfronttaktiken och via de socialdemokratiska ledningarna få kontakt med de socialdemokratiska arbetarmassorna. Det gällde att pröva en ny taktik: att söka upprätta den eftersträlvade enigheten underifrån. Man hade börjat gå hårdare emot de socialdemokratiska ledarna och betrakta dem som redskap för fascismen. Kongressen utsände parollen om ”sektionernas bolsjevisering”, dvs, ännu starkare disciplinering enligt det ryska partiets mönster. I Kominterns ledning upprättades ett 1922 planerat särskilt organisationssekretariat, kallat Orgbyrån, vars mångåriga ledare blev Ossip Pjatsnitskij.

Först vid denna världskongress framträdde Stalin som rysk delegat.

Kominterns femte kongress blev den sista på fyra år. I st. f. kongress hölls de närmaste åren en rad utvidgade EKKI-möten, ett per år, två år 1926.

I tyska KP fick den nya vänstern majoritet på partiets kongress i april 1924 och placerades med Kominterns stöd Maslow och Ruth Fischer i ledningen med Hamburg-arbetaren Ernst Thälmann som partiets ordförande. Brandler och Thalheimer avlägsnades ur ledningen. Tiden september 1923–april 1924 hade tyska KP sjunkit från 267 000 till 121 000 medlemmar. Spartakisterna var nu ur spelet.

1924 grundade tyska KP det s. k. Röda Frontkämpförbundet som liv- och ordningsvakt vid kommunistiska möten. Frontkämparna marscherade upp i militär formation, hälsande med knuten näve och lösen: ”Rot Front! Heil Moskau!” Deras chef var partiordföranden Ernst Thälmann. Ofta paraderade de med bilder av Stalin, Molotov och Vorosjilov, och i Berlins Lustgarten brukade de avlägga ed att försvara Sovjet-fosterlandet.

I Sverige kom en ny partiklyvning (varom i annat sammanhang). I Reval gjorde ultravänsterkommunisterna den 1 december 1924 ett kuppörsök, som slogs ned på ett par timmar och resulterade i terror mot arbetarrörelsen. Enligt Ruth Fischer skedde kuppen på Sinovjevs initiativ och med ryska officerares medverkan.

1925 blev ett relativt lugnt år i världsskala. Europas kris 1925 verkade överstånden. Tyskland inträdde i Nationernas förbund. En s. k. nedrustningskonferens sammanträdde i Genève, visserligen utan resultat. Sovjet-Unionen ingick en vänskapspakt med Turkiet. Tysklands president Ebert avled och efterträddes av generalfältmarskalk Hindenburg. Kommunisterna gick i båda de valomgångar som behövdes fram med egen kandidat Thälmann. Om de i andra omgången förenat sig med vänsterns kandidat Dr. Marx, hade denne blivit vald. Hindenburg var reaktionens kandidat. Hans senare politik fram till utnämningen av Hitler som rikskansler 1933 är bekant.

1925 avled i Kina den nationalrevolutionära Kuomintangrörelsens gamle ledare Sunjatsen och i Sverige arbetarrörelsens likaledes gamle ledare Hjalmar Branting. Den förre efterträddes av Chiang-kai-shek, den senare som statsminister av Rickard Sandler.

I den ryska KP-ledningen skärptes detta är motsättningarna starkt. Efter femte världskongressen sommaren 1924 framträdde Trotskij, som hittills hållit sig i bakgrunden, som centralfigur på scenen. Han hade tillsammans med flera av Lenins gamla kamrater redan i september 1923 gjort en framstöt om större partidemokrati. Nu skrev han en kritisk skrift Oktober-lärdomar (lärdomar av novemberrevolutionen 1917). Motsättningarna i partiled-

ningen gällde främst bondefrågan. Rykov och Bucharin ville fortsätta NEP-politikens försonliga linje, fast det hade visat sig tendenser till att de rikare bönderna, de s. k. kulakerna, köpte opp de fattiga böndernas produkter och drev en kontrarevolutionär verksamhet mot regeringens agrarpolitik. Till Rykov och Bucharin, som ville att Ryssland skulle väsentligen förbli ett agrarland och därför ville höja böndernas ställning, slöt sig Tomskij, som önskade samverkan med de europeiska fackföreningarna. Kamenev och Sinovjev åter avvisade den förda bondepolitiken som omarxistisk-oleninistisk. Deras s. k. vänsteropposition samlade de gamla bolsjevikernas massa, och på den 14. partikongressen i december blev det stormiga debatter. Men Stalin hade partiapparaten och därmed kongressens majoritet, och oppositionen utmanövrerades. Sokolnikov avsattes som folkkommissarie för finanserna och två metallarbetare sattes till ledare för Leningrad och Moskva i st. f. Sinovjev och Kamenev. På denna kongress betecknade Stalin i en rapport statsföretagen som den ryska hushållningens ”socialistiska sektor”. Sinovjev åter talade om ”statskapitalism” och ville skydda arbetarna mot staten genom att återupprätta fackföreningarnas förlorade frihet.

Efter 1925 års kongress sände Stalin oppositionella element bort från centra, där de kunde störa. Alexandra Kollontaj i gruppen Arbetaroppositionen gjordes till minister i Oslo, senare i Mexico, Trotskij fick tillåtelse att göra ett behövligt läkarbesök i Tyskland. På ett par år nyorganiserades tre fjärdedelar av Röda armén. Mikail Frunze, som nyåret 1925 hade efterträtt Trotskij som folkkommissarie för försvaret, avled redan i årets slut och remplacerades av den Stalin närstående Kliment Vorosjilov. 1924 hade en annan nära vän till Stalin, Dimitrij Manuilskij, ersatt Radek som Sinovjevs medarbetare i ryska KP:s politbyrå.

I april 1925 gjorde bulgariska ultravänster-kommunister i desperation över regeringens terror ett attentat mot Sofiakatedralen för att döda kungen och regeringen under en högtidlighet där men misslyckades med den, medan däremot 125 andra personer omkom. Härefter ökade regeringsterrorn ytterligare, och det illegala kommunistpartiet, som förut hade relativt stark anslutning, sjönk ned till en obetydlighet.

Vid denna tid hade man i Kominterns sektioner hunnit införa den av 1922 års internationella kongress påbjudna omorganisationen efter ryskt mönster med vid centralkommitténs sida en s. k. politisk byrå (politbyrå) och en organisatorisk byrå (orgbyrå), den senare med stor makt vid tillsättningen av distriktsstyrelser etc.

1926 gjorde sig Pilsudski till Polens diktator, de engelska gruvarbetarna förlorade en stor strejk och i Kina besegrade Chiang-kai-sheks borgerliga riktning i det nationella partiet Kuomintang det nybildade kinesiska kommunistpartiet, som reste sig mot regeringen. Kuomintang hade 1924 varit berett att ingå i Komintern men avvisats såsom borgerligt, i motsättning till Lenins politik att samarbeta med de färgade folkens frihetsrörelser. Kommunistnederlaget i Kina försvagade de internationalistiska krafterna i Sovjets och Kominterns ledning och ökade Stalins inflytande.

I Ryssland hade under några fredsår produktionen gått opp och nått förkrigstidens. Nu knöt brittiska Labour Party officiellt an till ryssarnas fackföreningar för internationell utjämning, ett samarbete som dock sprack redan 1927 efter vad man i England ansåg som officiell rysk inblandning med ekonomiskt bistånd i den engelska gruvarbetarstrejken.

Efter ett plenum i EKKI februari–mars 1926 fortsattes vad Ruth Fischer kallar staliniseringen i Kominterns sektioner. Våren 1925 hade Manuilskij sänts till Berlin för att avlägsna den nyss tillsatta ledningen Maslow–Fischer av ultravänstertyp. Enligt vad Ruth Fischer påstår – hon är part i saken och får där för finna sig i att tas något kritiskt – knöt Manuilskij an till funktionärerna, partibyråkratin, och lyckades med goda avlöningar få en mängd av dem anställda i direkt eller indirekt rysk tjänst i Tyskland. Hon uppger, att av partiets 125 000 135 000 medlemmar 4 300 var ekonomiskt beroende av Moskva. Partiet bearbetades också emot Maslow–

Fischers ledning med ett Öppet brev från EKKI och på andra sätt. Med Manuilskij samarbetade Wilhelm Pieck och Walther Ulbricht, båda senare bekanta som ledande i det s. k. SED, Socialistiska Enhetspartiet i ryska Tyskland. Till sist hade, efter två år, Manuilskij enligt Fischer lyckats göra om tyska KP till en mot Stalin fullt lojal sektion av Komintern. Partiets centralfigur Ernst Thälmann var en god proletärtyp men intellektuellt medelmåttig och disciplinerbar.

Ett statligt tyskt-ryskt handelsavtal 1926 försvårade i hög grad tyska KP:s arbete som revolutionärt, då Sovjets intresse nu, sedan resningen 1923 misslyckats – den resning Stalin ju också hade motsatt sig – låg i en lugn utveckling av den tyska produktionen. Därtill hade man alltifrån Rapallo 1922 möjligheten till hemlig tysk upprustning på ryskt territorium, något som stärkte riksvärnsofficerarnas och därmed det gamla konservativa Tysklands makt. Med det följde också kontakter mellan Röda arméns och riksvärnets ledningar, kontakter som inte får förbises vid bedömandet av det framtida förhållandet mellan de två staterna.

1927 tillsattes på Nationernas Förbunds initiativ en s. k. 1927 förberedande nedrustningskommission, som visserligen också fick anslutning från de utanför NF stående USA och Sovjet-Unionen men vars arbete stagnerade redan på definitionerna av de militära kategorierna. En av USA sammankallad flottnedrustningskonferens i Genève USA – Storbritannien– Japan kom likaledes av sig. En stor ekonomisk världskonferens sammanträdde i Genève men kom inte längre än till några uttalanden om nödvändigheten av handelns större frihet. Under året försämrades åter relationerna mellan Storbritannien och Sovjet för påstådd rysk verksamhet inom England (det föregivna men säkerligen förfalskade s. k. Sinovjev-brevet och polisraiden mot de ryska handelslokalerna i London). I Kina slog Chiang-kai-shek 1927 ned kommunistpartiet, upplöste det och förföljde arbetarna. Han skickade hem alla ryska rådgivare och bröt med Sovjet. Dess politik i Kina hade misslyckats.

I maj 1927 utsattes Stalin för allvarliga revoltplaner från Trotskij och Sinovjevs riktningar, som nu hade funnit varandra och t. o. m. planlagt en internationell konferens av vänsterkommunisterna i Berlin i årets slut. Stalin tillställdes ytterligare ett öppet brev undertecknat av 500 av de äldsta bolsjevikerna. De erkände vunna framgångar men påpekade samtidigt stora svårigheter i återuppbygget:

Dessa svårigheter, som härrör ur produktionskrafternas otillräckliga utveckling, ur vår ekonomiska efterblivenhet, förstoras av att man döljer dem för de breda partimassorna. I st. f. en marxistisk analys av de verkliga läget i den proletära diktaturen i Sovjet-Ryssland serveras partiet den småborgerliga ”teorin om socialismen i ett land”, som inte har något gemensamt med marxismen och leninismen. – Den falska politiken påskyndar tillväxten av de mot den proletära diktaturen fiendliga krafterna, kulakens, Nep-mannens, byråkratens. Hela vår partipolitik lider av högerkursen.

Stalin hade visserligen genom sina kunskaper kännedom om Trotskij–Sinovjev-oppositionens planer och lyckades i tid förhindra den planerade Berlin-kongressen. Han vidtog också en del uteslutningar. Han förstod emellertid, att han hade råkat in i en återvändsgränd, och på 15. partikongressen i december 1927 fann han vägen ut. Det var nu han lanserade den första femårsplanen för snabb industrialisering av Ryssland samtidigt som han utfärdade parollen om kulakernas utrotande som klass. Med denna vändning återvann han de gamla bolsjevikerna och lyckades splittra oppositionen och isolera Trotskij. Han lyckades bl. a. få Krupskaja, Lenins änka, som tillhört oppositionen, att rikta sig emot den i enhetens intresse, och likaså Rykov, och så blev nu både Trotskij och Sinovjev uteslutna ur ryska partiet. Sinovjev hade i oktober 1926 av partiets ledning avsatts från ledningen av Komintern, vilken 1927 överlämnades till Bucharin. Sinovjev liksom den också utstötte Kamenev gjorde senare avbön och återupptogs i partiet. Men Trotskij förvisades till en liten ort Alma Mata vid Kinas gräns, 25 svenska mil från närmaste järnvägsstation, och drevs 1929 i landsflykt ur Sovjet-Unionen. Han hade sista tiden i Moskva enligt Ruth Fischer hindrats att tala på möten och t. o. m. utsatts för överfall på gatan. Namnet ”trotskist” började nu utnyttjas i betydelsen ”landsförrädare”.

Kominterns tredje skede (1928-1933): åter ultravänster, fortsatta brytningar

1928 blev världspolitiskt ett tämligen stillsamt år. Sovjets 1928 affärer med yttrevärlden utvecklades och bl. a. slöt Sverige ett handelsavtal nr 2.

Efter hela fyra års uppehåll – i sammanhang med den allt hårdare inbördesstriden i ryska kommunistpartiet – sammanträdde den 17 juli-1 september Kominterns *sjätte* världskongress: 532 ombud, därav 381 röstberättigade, från 57 sektioner. Sedan ett år hade den ryska ledningen och därmed Kominterns ledning börjat slå om och inleda en ny vänsterkurs. Man vädrade åter – f. ö. med rätta – kris i världen och slutet på den kapitalistiska stabiliseringen. I denna s. k. tredje period, som man nu räknade med, utpekades USA, England och Frankrike som Sovjets och arbetarklassens huvudfiender, vilka hänsynslöst sökte komma Sovjet till livs. Sovjet, som detta år den 1 oktober startade sin första s. k. femårsplan för uppbygget, hade psykologiskt nytta av en vänsterkurs, som stimulerade ryssarna till krafttag genom motsättningen till den kapitalistiska världen. Femårsplanens främsta syfte var militärt: att i enlighet med Stalins isolationistiska grundsyn och hans ängslan för angrepp utifrån lägga grunden oberoende av andra stater för Sovjets försvar. De så påbörjade femårsplanerna kom att få betydande sociala verkningar: med det nu utbyggda ackordslönesystemet infördes allt större åtskillnader i löner mellan arbetarna, och den s. k. stachanovismen (efter en särskilt effektiv gruvarbetare Stachanov) förde till en allt hårdare hets i produktionen, formellt i den frivilliga ”socialistiska tävlans” form. Den 26 mars 1928 kom den första förordningen om fångars utnyttjande i uppbygget. Härur utvecklades slavarbetet i väldiga koncentrationsläger för en monopolistisk statstrust.

Kongressen 1928 blev Stalins stora segerkongress. Hans ställning i Sovjet-Unionen hade stärkts sedan han gjort sig av med den s. k. vänsteroppositionen kring Trotskij–Sinovjev. Nu vände han sig mot sin s. k. högeropposition kring Bucharin, Rykov och Tomskij, alla tre medlemmar av högsta partiledningen, Politbyrån. De väsentligaste differenserna mellan Bucharins riktning och Stalins var följande:

1. att Bucharin räknade med möjligheten av en kapitalistisk stabilisering på längre sikt trots den väntade krisen,
2. att Bucharin inte delade Stalins syn på socialdemokratin,
3. att Bucharin intog en försonlig hållning till den s. k. högeroppositionen i Tyskland och Komintern och
4. att Bucharin opponerade mot den alltför hårda disciplinen i kommunistpartierna.

Den senare utvecklingen tycks, skriver Erik Ib Schmidt (30 Aars kommunistisk Politik, 1948), ha bekräftat, att Bucharin i varje fall hade mer rätt än Stalin. Men Stalins uppfattning segrade, något som betydde dödsstöten åt det tyska KP och därmed i realiteten ett handtag åt Hitler, varför utan han kanske aldrig hade kommit till makten. Nu blev parollen åter skärpt kamp mot socialdemokratin och mot alla s. k. högerelement i kommunistpartierna, och uteslutningspolitiken sköt ånyo fart. Till Stalins försvar kan anföras, att han var misstänksam mot de tyska socialdemokraterna, vilkas ledare antogs knyta an till västmakternas politik mot Sovjet. Hans intresse synes alltid ha varit samarbete med Tyskland mot de västliga demokratierna.

Stalins seger i Komintern förde till, att Bucharin avsattes från ordförandeskapet. Komintern lades – och det är ett mycket märkligt faktum – fr. o. m. nu under Molotov, som sedermera, 1930, blev ordförande i folkkommissariernas råd – från 1930 i varje fall låg alltså Komintern direkt under *statlig rysk ledning*. Till medarbetare fick Molotov ryssen Manuilskij och finnen O. V. Kuusinen. Den kommunistiska huvudlinjen fr. o. m. årets kongress blev helt försvaret

för Sovjet-Unionen. I den nya ultravänsterkursen skärptes kampen mot socialdemokraterna, som, förut kallade ”socialpatrioter”, nu titulerades ”socialförrädare” och t. o. m. ”socialfascister”. Parollen blev klasskampen hundra procentigt: ”Klass mot klass!”

Den nya vändningen i den kommunistiska politiken är begriplig inte bara från Stalin-politikens synpunkt utan också med hänsyn till de rätt starkt förändrade rekryteringsförhållandena. Under efterkrigskrisen hade det, särskilt i Tyskland med inflationens ödeläggelser i tyska folket, skett en upplösning i arbetarklassen. De arbetare, som kunde behålla sitt arbete och därmed en viss personlig balans, behöll också sin socialdemokratiska övertygelse, men där fanns nu i miljontal arbetarmassor arbetslösa genom flera år, därmed deklasserade och berövade tradition och klasskänsla. Så var förhållandet alldeles särskilt med den nya, traditionslösa ungdomen. Till dessa lösa miljonmassor friade både kommunister och nazister, de senare med största framgång. Men också kommunisterna kunde här rekrytera stora massor. Det var en arbetartyp helt annorlunda än de stabila, organiserade som under de första åren kom till Komintern i slutna partiledar. På samma sätt kom nu en inte ringa grupp unga intellektuella med typ av arbetslöshet och bohämeri, i litteraturen kända som ”urarva”.

Komintern får program och stadgar

1928 års kongress antog äntligen ett mycket långt officiellt program, utarbetat av Bucharin, och definitiva stadgar för Komintern, sedan stadgar dittills blivit gradvis utformade i praktiken och på kongresserna. Kommunistiska Internationals stadgar lydde fr. o. m. nu (officiell översättning):

I. Principiella bestämmelser.

§ 1. Kommunistiska Internationalen – den internationella arbetarassociationen – är föreningen av de kommunistiska partierna i de olika länderna till ett enhetligt kommunistiskt världsparti. Som ledare och organisatör för världsproletariatets revolutionära rörelse, som bärare av kommunismens principer och syften kämpar Kommunistiska Internationalen för att vinna majoriteten av arbetar-

klassen och de fattiga böndernas breda lager för kommunismens principer och syften, för upprättandet av proletariatets världsdiktatur, för upprättandet av en världsunion av socialistiska sovjetrepubliker, för klassernas fullständiga avskaffande och för förverkligandet av socialismen, detta första stadium av det kommunistiska samhället.

§ 2. De enskilda partierna, som tillhör Kommunistiska Internationalen, bär namnet ”(resp. lands) kommunistiska parti, sektion av Kommunistiska Internationalen”. I varje land kan endast ett kommunistiskt parti tillhöra Kommunistiska Internationalen som sektion.

§ 3. Medlem i de kommunistiska partierna och Kommunistiska Internationalen är envar, som erkänner kommunistiska partiets i resp. land och Kommunistiska Internationals program och stadgar, tillhör en av partiets undre grundorganisationer och aktivt arbetar i denna, underordnar sig alla partiets och Kommunistiska Internationals beslut och regelbundet betalar medlemskontingenterna.

§ 4. Grundvalen för det kommunistiska partiets organisation är driftscellen (i fabriken, gruvan, verkstaden, expeditionen, butiken, på ett gods o. d.), som omfattar alla i resp. företag arbetande partimedlemmar.

§ 5. Kommunistiska Internationalen och dess sektioner är uppbyggda på den demokratiska centralismens grundval. Dess grundprinciper är: a. val av alla, såväl lägre som högre, partiorgan på allmänna medlemsmöten, på konferenser och kongresser, b. periodisk rapportering av partiorganen inför deras väljare, c. de övre partiorganens förbindande kraft för

de undre, sträng partidisciplin, punktligt och ofördröjligen genomförande av besluten av Kommunistiska Internationalen, dess organ och de ledande partiorganen.

Partifrågor diskuteras av partimedlemmar och organisationer endast till dess de avgjorts av vederbörande partiorgan. Sedan beslut antagits av Kommunistiska Internationalens kongresser, dess sektioners kongresser eller de ledande partiorganen, måste dessa beslut ovillkorligen genomföras, även om en del av medlemmarna eller av de lokala partiorganisationerna ej gillar dem.

Under illegala förhållanden är det tillåtet, att högre partiorgan utnämner lägre liksom att man använder koopteringen [självsupplering], med bekräftelse i efterhand av de högre partiorganen.

§ 6. I alla utomparlamentariska massorganisationer av arbetare och bönder och i deras organ (fackföreningar, kooperativa företag, idrottsföreningar, krigsdeltagarorganisationer), på deras kongresser

och konferenser liksom också i kommunal- och landsparlamenten och deras utskott etc. måste, om där också bara finns två partimedlemmar, bildas kommunistiska fraktioner för att befästa partiets inflytande och partipolitikens genomförande i dessa organisationer.

§ 7. De kommunistiska fraktionerna är underordnade resp. partiorgan.

Anm. 1. De kommunistiska fraktionerna i internationella korporationer (Röda Fackförenings-Internationalen, Internationella Röda hjälpen, Internationella Arbetar-Hjälpen osv.) är underordnade Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté.

Anm. 2. De kommunistiska fraktionernas organisatoriska struktur och formerna för ledningen av deras verksamhet bestäms genom särskilda instruktioner från Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté och deras sektioners centralkommittéer.

II. Kommunistiska Internationalens världskongress.

§ 8. Kommunistiska Internationalens högsta organ är världskongressen av ombuden för alla partier (sektioner) och organisationer, som tillhör Kommunistiska Internationalen.

Världskongressen debatterar och avgör program-, taktik- och organisationsfrågor, som rör Kommunistiska Internationalens såväl som dess enskilda sektioners verksamhet. Rätten att ändra Kommunistiska Internationalens program och stadgar tillkommer endast världskongressen.

Världskongressen sammanträder vartannat år. Tidpunkten för kongressens inkallande och antalet ombud från de enskilda sektionerna fastställs av Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté.

Antalet beslutande röster för varje sektion fastställs varje gång av ett särskilt kongressbeslut med hänsyn till partiets medlemstal och landets politiska betydelse. Bundna mandat erkännes ej.

§ 9. En extra världskongress av Kommunistiska Internationalen måste inkallas, när flera partier, som på Kommunistiska Internationalens senaste världskongress tillsammans förenade på sig icke mindre än hälften av de beslutande rösterna, så kräver.

§ 10. Världskongressen väljer Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté (EKKI) och Internationella Kontrollkommissionen (IKK).

§ 11. Sätet för Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté bestäms av världskongressen.

III. Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté och dess apparat.

§ 12. Exekutivkommittén är Kommunistiska Internationalens ledande organ under tiden mellan världskongresserna. Den utger direktiv åt alla Kommunistiska Internationalens sektioner och utövar kontroll över deras verksamhet.

Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté utger Kommunistiska Internationalens centralorgan på minst fyra språk.

§ 13. Besluten av Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté är bindande för alla sektioner och måste ofördröjligen genomföras av dem. Sektionerna har rätt att mot besluten av Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté vädja till världskongressen. Tills kongressen upphäver besluten är dock sektionerna förpliktade att genomföra dessa beslut.

§ 14. Centralkommittéerna i de enskilda sektionerna av Kommunistiska Internationalen är ansvariga inför sin partikongress och Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté. Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté har rätt att upphäva resp. ändra beslut såväl av sektionernas centralkommittéer som också deras kongresser och fatta beslut, vars genomförande är bindande för centralkommittéerna.

§ 15. Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté är berättigad att ur Kommunistiska Internationalen utesluta partier, grupper eller enskilda medlemmar, som handlar emot resp. Kommunistiska Internationalens program och stadgar eller världskongressens resp. exekutivens beslut. De uteslutna har rätt att vädja till världskongressen.

§ 16. Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté bekräftar Kommunistiska Internationalens enskilda partiernas program. I fall då en sektionens program icke bekräftas har denna rätt att vädja till världskongressen.

§ 17. De enskilda sektionernas centrala pressorgan är förpliktade att publicera alla beslut och officiella dokument från Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté. I mån det är möjligt ska detta också ske i sektionernas övriga pressorgan.

§ 18. Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté är berättigad att i Kommunistiska Internationalen uppta med rådgivande röst med kommunismen sympatiserande organisationer och partier.

§ 19. Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté väljer ett inför den ansvarigt presidium som ständigt fungerande korporation, som under tiden mellan exekutivens sammanträden leder hela dess verksamhet.

§ 20. Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté och dess presidium har rätt att upprätta ständiga byråer (Västeuropeiska byrån, Sydamerikanska byrån, Östbyrån och andra exekutivens byråer).

Anm. De ständiga byråernas kompetens fastställs av Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté eller dess presidium. De sektioner av Kommunistiska Internationalen, till vilka de ständiga byråernas verksamhet sträcker sig, måste vara underrättade om de dessa byråer givna fullmakterna.

§ 21. Sektionerna är förpliktade att genomföra anvisningar och direktiv av Kommunistiska Internationalens Exekutivkommittés ständiga byråer. Mot besluten av exekutivens ständiga byråer kan resp. sektion vädja till exekutiven eller exekutivens presidium. Därmed befrias dock icke sektionerna från plikten att utföra dessa de ständiga byråernas beslut så länge de icke har upphävts av exekutiven eller dess presidium.

§ 22. Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté och dess presidium är berättigade att sända befullmäktigade ombud till Kommunistiska Internationalens enskilda sektioner. De

befullmäktigade ombuden erhåller av exekutiven order och är inför exekutiven ansvariga för sin verksamhet. Exekutivens befullmäktigade ombud måste lämnas tillträde till alla möten och sammanträden av sektionernas centralorgan såväl som organisationer till vilka de utsänts av exekutiven. Exekutivens befullmäktigade ombud genomför sin uppgift i intimaste kontakt med resp. sektionens central. Dock kan deras uppträdande på partikongresser, konferenser eller rådslag inom sektionen i enstaka fall också vara riktade mot resp. partis centralkommitté, om centralkommitténs linje går emot exekutivens direktiv. Exekutivens ombud har särskild plikt att övervaka, att sektionerna genomför kongressens och exekutivens beslut.

Exekutiven och dess presidium har också rätt att sända instruktörer till Kommunistiska Internationalens enskilda sektioner. Instruktörernas rättigheter och plikter fastställs av exekutiven, inför vilken instruktörerna är ansvariga för sitt arbete.

§ 23. Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté sammanträder minst en gång varje halvår. Den är beslutsmässig, när minst hälften av dess medlemmar är närvarande.

§ 24. Sammanträdena i exekutivens presidium äger rum minst var fjortonde dag. Presidiet är beslutsmässigt, när minst hälften av dess medlemmar är närvarande.

§ 25. Presidiet väljer det politiska sekretariatet som beslutande 100 organ. Detta förbereder frågorna till exekutivens och dess presidiums sammanträden och är dess verkställande organ.

§ 26. Presidiet utnämner redaktion för exekutivens periodiskt utkommande tidskrift och andra publikationer.

§ 27. Exekutivens presidium upprättar en avdelning för arbetet bland de arbetande kvinnorna, ständiga kommissioner för enskilda grupper av sektioner (landssekretariat) och andra avdelningar, som är nödvändiga för dess arbete.

IV. Internationella Kontrollkommissionen.

§ 28. Internationella Kontrollkommissionen prövar ärenden, som rör enheten och slutenheten av Kommunistiska Internationalens sektioner liksom också enskilda medlemmars av olika sektioner uppförande som kommunister.

I den andan sysslar Internationella Kontrollkommissionen med:

a. prövning av besvär från enskilda partimedlemmar mot sådana åtgärder av de kommunistiska partiernas centralkommittéer, som räknas som en disciplinär åtgärd på grund av meningsskiljaktigheter,

b. prövning av analoga ärenden, som rör medlemmarna av de kommunistiska partiernas centrala institutioner, och även sådana angelägenheter ifråga om enskilda partimedlemmar, i vilka enligt egen uppfattning Internationella Kontrollkommissionen anser sig böra ingripa eller som den förelägges till prövning på förslag av exekutivens beslutande organ.

V. Förhållandet mellan Kommunistiska Internationalens sektioner och Exekutivkommittén.

§ 29. Centralkommittéerna i samtliga sektioner av Kommunistiska Internationalen liksom också i de som sympatiserande i Kommunistiska Internationalen upptagna organisationerna är förpliktade att alltjämt till exekutiven insända sina sammanträdesprotokoll och rapporter över sin verksamhet.

§ 30. Nedläggandet av funktioner, vare sig av enskilda medlemmar av en sektionens centralkommitté eller av hela grupper, är att anse som desorganisation av den kommunistiska rörelsen. Varje ledande post i ett kommunistiskt parti tillkommer icke innehavaren av det ifrågasvarande mandatet utan hela Kommunistiska Internationalen. Valda medlemmar i sektionernas ledande centralorgan kan endast med exekutivens bifall nedlägga sina mandat

innan nyval företagits. Av resp. partiers centralkommittéer utan exekutivens medgivande godkända avsägelser är ogiltiga.

§ 31. Kommunistiska Internationalens sektioner, särskilt sektionerna i moderländerna och deras kolonier liksom också grannländernas sektioner, har att inbördes upprätthålla intima organisatoriska och informatoriska förbindelser. Detta ska få sitt uttryck i ömsesidig representation vid konferenser och kongresser liksom också – i samförstånd med exekutiven – genom utbyte av ledande krafter.

§ 32. Två eller flera sektioner av Kommunistiska Internationalen, vilka (som t. ex. i de skandinaviska eller Balkan-länderna) genom gemensamma kampbetingelser står i förbindelse med varann, kan med exekutivens gillande för att uppnå ett koordinerat uppträdande bilda en federation, som verkar under exekutivens ledning och kontroll.

§ 33. Kommunistiska Internationalens sektioner har att regelbundet till exekutiven inbetala kontingenter, vilkas storlek bestäms av exekutiven.

§ 34. Sektioners kongresser, ordinarie och extra ordinarie, kan inkallas endast med exekutivens medgivande.

Om en sektion före världskongressen icke inkallar någon partikongress, så har den att före valet av ombud till världskongressen hålla en partikonferens eller ett plenum av centralkommittén för att förbereda världskongressens frågor.

§ 35. Kommunistiska Ungdoms-Internationalen är en fullt berättigad sektion av Kommunistiska Internationalen och underordnad Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté.

§ 36. De kommunistiska partierna måste vara förberedda på att fortsätta sin verksamhet illegalt. Exekutivkommittén är förpliktad att understödja partierna vid förberedandet av den illegala verksamheten.

§ 37. Överflyttandet av medlemmar i Kommunistiska Internationalen från ett land till ett annat är tillåtet endast med medgivande av deras sektionens centralkommitté. Kommunist, som har växlat uppehållsort, är förpliktad att inträda i det lands sektion, där de slår sig ned. Kommunist, som utan tillstånd av centralkommittén avrest ur sitt land, får icke upptagas av de andra sektionerna av Kommunistiska Internationalen.

Nya brytningar

1929 År 1929 återknöts bandet mellan England och Sovjet-Unionen, sedan den 1924 till styret komna konservativa engelska ministären Baldwin ersatts med en andra ministär MacDonald. Men inom Komintern kännetecknas året av nya brytningar i samband med den nya vänsterkursen. Gruppen Brandler–Thalheimer uteslöts ur tyska KP. Den försökte därefter bilda en egen s. k. kommunistisk opposition, som visserligen fanns kvar lika länge som Komintern och utgav en del skrifter men inte fick nämnvärd betydelse. 1929 upplöstes det i tyska KP skapade Röda Frontkämpförbundet, varvid en del av dess mera lösa element övergick till nazisternas frikårer.

I Sverige upplevde kommunistpartiet hösten 1929 sin tredje sprängning.

Världskrisen 1930-1933

År 1930 kom den stora världskrisen, den största hittills 1930 i den privatkapitalistiska hushållningens historia. Den hade börjat i slutet av 1929 i USA och kom snabbt över till Europa. 1930 började den tyska socialdemokratin sjunka vid riksdagsvalen (från 9,2 miljoner år 1928 till 8,6), medan kommunisterna ökade något (från 3,3 till 4,6 miljoner) men Hitlers

nazister gick våldsamt opp (från 0,8 till 6,4 miljoner). Socialdemokraterna hade redan lämnat regeringen, som övertagits av Centrum-ledaren Brüning.

I Stalins Ryssland utbyttes Tjitjerin som utrikes folkkommissarie mot Litvinov och Rykov ersattes med Molotov som ordförande i folkkommissariernas råd. På arbetslagstiftningens område infördes hårda stadganden: arbetsböcker med upplysningar om tidigare arbete, bestraffningar etc. och återinfördes tsarismens passtväng för inrikes förflyttningar av arbetare. Detta år inleddes i Sovjet-Unionen den långa raden av politiska processer med åtföljande dödsdomar. I december dömdes fem medlemmar av det s. k. Industripartiet med en professor Ramsin i spetsen; anklagelsen lyste på krigshets och skadegörelse i engelska och franska regeringarnas sold för imperialistiska krigsplaner.

1931 gick krisen allt djupare i både Amerika och Europa.

På våren kom det till stora bankkrascher i Österrike och Ungern och senare i Tyskland. Hösten 1931 vacklade den brittiska valutan och England övergav guldmyntfoten och devalverade pundet. Skandinavien stater släppte därefter också guldmyntfoten. I samband med en arbetskonflikt i Ådalen inträffade den 14 maj en i svensk historia enastående händelse, då en demonstration mot strejkbrytare besköts av militär och fem arbetare dödades.

De politiska processerna i Sovjet-Unionen fortsatte, nu mot den s. k. mensjevikiska unionsbyrå, där en rad straff på upp till 10 år utdömdes.

1932 skärptes den ekonomiska världskrisen ytterligare, världshandeln krympte och arbetslösheten antog fantastiska proportioner. Särskilt skärptes läget i Tyskland, där reaktionen tilltog i styrka och brutalitet. Vid val till tyska riksdagen i juli sjönk socialdemokratin från 8,6 till 8,2 miljoner väljare, kommunisterna ökade från 4,6 till 5,3 men nazisterna gick om arbetarpartierna sammantagna och ökade från 6,4 till 13,7 miljoner. Brüning trädde tillbaka och von Papen bildade en regering, som beredde väg för Hitler. Dennes parti var dock då på retur och fick vid nya riksdagsval i november endast 11,7 miljoner röster, medan socialdemokratin fortsatte sjunka till 7,2 och kommunisterna ökade till 6.

Nationernas Förbund öppnade nyåret 1932 en stor nedrustningskonferens i Genève, men den nådde inga resultat, och samtidigt med dess öppnande började NF-staten Japan ånyo krig mot NF-staten Kina.

Nyåret **1933** började ett nytt skede i Europas historia, då 1933 den tyska reaktionen satte Hitler till makten som rikskansler den 30 januari. Härmed inleddes det nazistiska skräckväldet och begynte på allvar förberedelserna för det andra världskriget. Hitler undertryckte alla riktningar av arbetarrörelsen. Det riksdagsval han anordnade i mars, sedan denna redan börjat terroriseras, gav socialdemokraterna 7,2 miljoner röster (status quo), kommunisterna 4,8 miljoner mot 6 i november 1932 och nazisterna 17,3 miljoner mot 11,7 i november 1932. 1933 lämnade Tyskland NF.

Hitler kunde sätta sig fast i sadeln utan egentligt ordnat motstånd från Tysklands arbetare. Hans seger hade möjliggjorts genom deras splittring, och kommunisterna hade i sin nya ultravänsterperiod t. o. m. gått samman med nazisterna mot de relativt demokratiska regeringarna före Hitler. De hade också gått samman med Hitlers ligor i kampen mot de socialdemokratiska fackföreningarna, så i trafikstrejken i Berlin i oktober 1932, som varade i fem dagar och medförde gatukravaller. Kommunisterna räknade med, att man så skulle gemensamt bryta sönder kapitalismens ordning och bereda marken för den proletära revolutionen. Att man inte förutsåg en annan möjlighet, visar Manuilskijs triumferande fråga på EKKI:s 12:e möte, just efter Berlin-strejken: "Vem vågar nu påstå, att en regering med Hitler som rikskansler kan föra den tyska kapitalismen ut ur återvändsgränd och återupprätta den kapitalistiska stabiliseringen?" Utsikten till stora strider var, menade han, "i dag

en realitet, och i morgon kommer den att störta den kapitalistiska världen i avgrunden". Kommunisterna manade efter Hitlers maktövertagande till generalstrejk mot honom, men fackföreningsrörelsen ville vänta, och själva avstod då kommunisterna från att igångsätta massaktioner. Man hoppades också på att nazismen skulle sammansvetsa arbetarna i revolutionär handling. Redan hösten 1930 hade kommunisten Remmele i tyska riksdagen förklarat: "Först när fascisterna sitter vid makten ska enhetsfronten komma till stånd och sopa undan alltsammans."

Sovjet-Unionen å sin sida företog statligt intet mot Hitler utan förlängde den 6 maj 1933 den tysk-ryska vänskapspakten av 1926.

1932-1933 genomled ryska folket åter ett par svåra hungerår med flera miljoner dödsoffer. I april 1933 kom en ny stor politisk process i Moskva med dödsdomar över "imperialisternas spioner och skadegörare" (Ny Dag 13 april).

Kominterns fjärde skede (1934-1939): ultrahöger, "folkfront" för "demokratin"

Ännu 1933 vid Hitlers makttillträde hade kommunisterna tröstat sig med, att detta betydde i alla fall ett steg framåt, och fortsatt att brännmärka socialdemokraterna som "socialfascister". Man fortsatte ännu **1934**. På samma sätt klandrade man i februari 1934 de socialistiska arbetarnas kamp i Österrike, då de slogs med vapen i hand mot Dollfuss' diktatur. Den tjeckoslovakiske kommunistledaren Gottwald, 1948 Tjeckoslovakiens president, skrev i Kominterns tidskrift Rundschau (1934:19)

Andra Internationalens partier söker slå kapital av det österrikiska proletariats blod, försöker med dess blod skylta sina oändliga bedrägerier och brott. Men fakta dömer dessa hyenor och förrädare, fakta visar oemotsägligt, att det österrikiska socialistpartiet har fört proletariats under fascismens kniv.

Efter ett år Hitler började man emellertid i Sovjets och Kominterns ledningar inse, att Hitler kunde bli farlig även för Sovjet, och nu kommer Kominterns *fjärde* skede, 1934-1939, med ny vändning åt höger, till moderatare taktik, som mynnade ut i s. k. "folkfront" för "demokratin" inte bara med de socialdemokratiska arbetarna utan med alla "demokrater".

Ännu på ryska KP:s 17. kongress i januari 1934 besvor Stalin i ett tal Hitler att utbyta sin antiryska politik mot andra mål. Han yttrade här för första gången, att "Sovjet-Unionens politik låter sig endast ledas av Sovjet-statens egna intressen", den hade alltså inga världsrevolutionära planer. "Alla, som vill fred och eftersträvar handelsförbindelser med oss, finner alltid stöd från vår sida." Hitler svarade emellertid inte på inviten och i april 1934 avvisade han också ett Stalin-förslag om en s. k. östpakt till skydd för de baltiska staternas oberoende. Då vände sig Stalin till västmakterna. Oroad av Hitler, som efter Hindenburgs död hade blivit oinskränkt diktator i Tyskland, inträdde Sovjet-Unionen i september 1934 i Nationernas Förbund. Högervändningen sammanhänger även med den inre ryska politiken och dess behov av uppbyggnad och militärt stärkande: den andra femårsplanen började detta år. Stalin, som nu hade gjort sig fri från all opposition i Ryssland, framträdde som nationell och prisade högstämt fosterlandskänslan som livets högsta lag. (Internationalen avskaffades senare som rysk "nationalsång" och en nationalistisk nationalsång infördes.)

I Frankrike, där krisen hade varat längre än i andra land, växte det fram en fascistisk rörelse, som den 6 februari 1934 gick till demonstration i Paris mot den demokratiska regeringen, varvid det kom till våldsamma kravaller med flera dödade. De franska kommunisterna deltog i fascisternas attack på regeringen. Strax efter slog de emellertid om och inledde förhandlingar med socialisterna, och den 27 juli undertecknades dem emellan ett samarbetsavtal om kamp

mot fascismen för demokratin. Innan årets slut hade på kommunisternas initiativ denna enhetsfront vidgats till en s. k. folkfront, som skulle få sin högsta utveckling följande år.

När det nu till sist såg ut som om en lugnare period skulle börja internationellt, helst även den ekonomiska situationen överallt hade börjat lätta, inträffade det i Sovjet-Unionen ett attentat, som kom att skärpa Stalins politik i stället för att den skulle ha mildrats. Den 1 december 1934 blev Stalins närmaste man Kirov, sekreterare i ryska KP:s CK, skjuten. Attentatet var kanske en personlig hämndeakt, men mordet togs av Stalin till förevändning för stora utrensningar för att göra sig av med alla misshagliga. (Enligt andra uppgifter skulle det verkligen ha funnits en vitt utgrenad konspiration baserad på allmänt missnöje.) Sinovjev och Kamenev häktades. Trotskij, som hade drivits i landsflykt redan 1929 och var långt utanför Rysslands gränser, gjordes till huvudansvarig för en sammansvärjning mot Stalins och andra ledares liv – ja, på sin tid även mot Lenins (Ny Dag 9 mars 1938), allt med penningunderstöd av främmande makter och i deras tjänst. Tusentals oppositionella eller som opposition möjliga avrättades och ”trotskism” blev hädanefter samlingsnamnet på allt onationellt, landsförrådiskt, högkriminellt.

Hitlers folk hade 1933 anlagt mordbrand i tyska riksdagshuset och skyllt den på kommunisterna. Under den rättegång som följde utmärkte sig en av nazisterna häktad bulgarisk kommunist Georgi Dimitrov för stort mod, frikändes och räddades genom utbyte till Sovjet. 1935 placerades han som Kominterns ordförande, sedan Komintern i fem år stått direkt under ryska statens ledning. Enligt Ruth Fischer skulle Dimitrov ha uppträtt så modigt därför att han hela tiden hade vetat att han skulle utväxlas.

1935 gick Hitler utan motstånd från västmakterna in på 1935 upprustningens väg och återinförde i mars den i Versailles förbjudna allmänna värnplikten i Tyskland. Sovjet ingick i maj försvarspakter med Frankrike och Tjeckoslovakien, därmed godtagande det kapitalistiska Frankrikes försvar under Laval. I NF framlade Litvinov ett nedrustningsförslag, som dock avvisades. I april sålde Sovjet till Japan sin andel i östkinesiska järnvägen. De närmaste åren inträffade härute militära sammanstötningar, till dess japanernas aggression 1938 tillbakslagits, och 1941 undertecknade Sovjet och Japan en inbördes nonaggressionspakt.

I mars 1935 beslöt franska radikalsocialisterna valallians med arbetarpartierna inför kommunalvalen, och på Bastiljdagen den 14 juli gick de tre partierna i gemensam jättedemonstration.

Den 26 juli-22 augusti 1935 höll Komintern efter sju års uppehåll – sedan fraktionsstriderna i Sovjet nu var över – sin *sjunde* världskongress med ombud från 65 sektioner. Kongressen, som helt gick i enhets- och folkfrontspolitikens anda och som hyllade Stalin som världsproletariatets ledare, blev Kominterns sista. Dess presidium må därför noteras: Gottwald, Dimitrov, Cachin, Kolarov, Kopleng, Kuusinen, Lenski, Manuilskij, Marty, Moskvin, Wan Min, Okano, Pieck, Pollitt, Stalin, Thorez, Florin, Foster, Ercoli; kandidater: Browder, Bronkowski, Gallacher, Garland, Heckert, Koehler, Konsin, Linderot, Losovskij, Michal, Raymond och Tuomina. Dimitrov valdes enhälligt till Kominterns generalsekreterare och i sekretariatet invaldes ytterligare: Ercoli, Manuilskij, Pieck, Kuusinen, Marty och Gottwald; kandidater: Moskvin, Florin och Wan Min. Kongressen valde en exekutivkommitté på 46 medlemmar och 33 kandidater, bland de senare Linderot, Sverige.

I sitt inledningstal på sjunde världskongressen förklarade Molotov Sovjets inställning till Hitler så: ”Vi har ingen annan önskan än att leva i ett gott förhållande till Tyskland. – Det är alltjämt känt, att Sovjet-Unionen med alla medel strävar att upprätthålla normala förbindelser med alla land, de fascistiskt regerade landen inräknade.”

Den 2 oktober 1935 igångsattes förspelet till det kommande världskriget av Mussolini med anfallet på Abessinien. När det kriget vunnits våren **1936** under NF:s vanmakt, satte Mussolini och Hitler i gång med det spanska inbördeskriget, formellt inlett med general Francos uppror mot den lagliga demokratiska regeringen. De demokratiska staterna arrangerade en för den spanska demokratin ödesdiger s. k. nonintervention för att begränsa branden, och Mussolini och Hitler var också med – formellt, allt under det de med trupper och vapen öppet ingrep på Francos sida och i det olyckliga Spanien generalrepeterade sitt kommande världskrig. Även Sovjet-Unionen deltog i noninterventionen men sände spanska regeringen vapen. I Spanien bildade de demokratiska partierna ”folkfront” med kommunisterna.

Nyåret 1936 angrep Japan Manchukuo. Sovjet ingick senare på året allians med Mongoliska Folkrepubliken. Den 21 november 1936 ingick Tyskland–Italien den s. k. antikominternpakten, vartill 1937 slöt sig även Japan.

I Frankrike gick ”folkfronten” till val till deputeradekammaren på ett gemensamt program och vann en stor valseger. Socialisten Léon Blum bildade härpå den första folkfrontsregeringen, där dock kommunisterna icke ingick. Den med den vunna majoriteten genomförda inskränkningen i arbetsveckan och 12 dagars semester in. m. medförde ökade ekonomiska svårigheter för den franska statshushållningen, och med 1937 råkade ”folkfronten” i upplösning. Den hade emellertid givit kommunisterna ett starkt fotfäste. Andra frågor kom nu i förgrunden i Europas politik.

I mars 1936 gav Stalin en amerikansk tidningskung Roy Howard en intervju, vari han dementerade alla planer på en kommunistisk världsrevolution. Det funnes ingen grund för att Sovjet skulle med våld påtvinga andra folk sina politiska teorier.

Howard: Betyder ert uttalande, att Sovjet-Unionen i viss mån har uppgivit sina planer och avsikter att genomföra en världsrevolution?

Stalin: Sådana planer och avsikter har vi aldrig haft.

Howard: Det tycks mig, mr Stalin, som om man överallt i världen länge har haft ett annat intryck.

Stalin: Det är resultatet av ett missförstånd.

Howard: Ett tragiskt missförstånd?

Stalin: Nej, ett komiskt. Eller kanske tragikomiskt ...

Sovjet-Unionen utbytte 1936 sin rådsförfattning från 1923 mot en ny ”stalinsk” författning med ett parlament i två kamrar, ministerregering i stället för folkkommisariernas råd, rösträtt vid 18 år för alla medborgare, press-, yttrande- och allehanda demokratisk frihet, ”hela världens friaste författning” (Ny Dag 13 juni 1936) – på papperet. Bl. a. innebar den nya författningen, att Sovjet-Unionen inte längre stod öppen för införlivande av nya stater – något som inte hindrade att östra Polen och Balticums stater senare kunde införlivas. I samband med den nya författningens antagande, strax före detta, upplöstes organisationen ”De gamla bolsjevikernas samfund”. I augusti 1936 inleddes en stor ny process med Trotskij formellt som huvudansvarig i en ny sammansvärjning. Sinovjev, Kamenev m. fl. dödsdömdes och avrättades, Tomskij tog själv sitt liv.

Den internationella politiska situationen förvärrades **1937**, samtidigt som de våldsamt ökade rustningarna gav världen en industriell högkonjunktur. Italien utträdde ur Nationernas Förbund som protest mot de dock obetydliga sanktionerna mot dess Abessinien-krig. I Spanien fortsatte kriget hela året. Japan inledde åter ett stort angrepp på Kina, vars rop på hjälp från NF förklingade ohört. I juni avgick Blums franska folkfrontsregering.

Den 23 januari 1937 började i Moskva en ny stor politisk process, mot "trotskisternas parallellcentrum". Nu gällde det topparna av den forna oppositionen mot Stalin. Tillsammans med Pjatakov, Radek, Sokolnikov, Serebrjakov m. fl. anklagades något senare sju generaler med fältmarskalk Tutachevskij i spetsen. I bägge fallen blev det dödsdomar (utom för Radek) och avrättningar. Den tanken har framkastats, att de ifrågavarande militärerna kunde ha haft kontakt med Hitler, men i så fall möjlig endast med Stalins goda minne, som trevare i hans tjänst. Om de misslyckades, kunde verktygen desavoueras och oskadliggöras. (N. Lindh i Morgon-Tidningen 30.10.1948.) Senare har det meddelats, att den tjeckoslovakiske presidenten Benesj av tyskarna hade underrättats om Tutachevskijs förbindelser med Hitlers militärledning och i sin tur i bästa välmening upplyst Stalin härom. Även andra, bl. a. Churchill, har trots detta. Ännu senare, 1948, kunde emellertid USA:s militära ledning i Tyskland upplysa, att upplysningen till Benesj var ett bedrägeri av den tyske Gestapo-chefen Heydrich, som förfalskade en brevväxling mellan Tutachevskij och tyskarna och efteråt skröt med att han hade utlämnat Röda arméns ledning till avrättning. (Morgon-Tidningen 17.11. 1948.)

1937 inleddes GPU, ryska hemliga polisen, i NKVD, inrikes folkkommissariatet, och betecknades därefter med dess initialer.

1938 mörknade det internationella politiska läget än ytterligare. Österrike proklamerades under nazistiskt tryck i mars anslutet till Tyskland och Tjeckoslovakien offerades den 21 september av västmakterna, som i München gav Hitler dess utanverk, Sudet-området. Sovjet-Unionen, som förklarar sig ämnat uppfylla sina förpliktelser mot Tjeckoslovakien, förbigicks helt vid uppgörelsen. I mars 1939 tog Hitler så hela det av västmakterna svikna Tjeckoslovakien och förvandlade det till tyskt protektorat. Japan fortsatte med angreppen mot Kina. I Frankrike hade en helt borgerlig regering bildats och fascismen åter stuckit upp huvudet.

I Moskva fortsattes i mars 1938 processen mot Lenins gamla ledargarde för landsförräderi, sammansvärjning etc. Det gällde nu män som Bucharin, Rykov, Jagoda, Krestinskij m. fl., vilka häktades anklagade för mord på Maxim Gorkij m. fl., planer på att mörda Lenin m. fl., dödsdömdes och avrättades.

Av bolsjevikpartiets centralkommitté på 23 personer revolutionsåret 1917 återstår i dag endast två: Stalin och Kollontaj. Av de övriga är avrättade 6: Rykov, Bucharin, Sinovjev, Kamenev, Krestinskij, Smilga, mördad 1: Trotskij, död genom självmord 1: Joffe, eljes döda 6: Sverdlov, Sjomyan, Artem, Uritskij, Nogin, Dsjersinskij, försvunna 6: Lomov, Berzin, Muranov, Stassova, Bubnov, Miljutin, i fängelse 1: Sokolnikov.

Kominterns femte skede (1939-1941): Stalin–Hitler-pakt, "imperialismens krig"

Sommaren **1939** kom ännu en ny vändning, Kominterns femte skede, i och med att Stalin ingick förbund med Hitler. Inför Hitlers allt mer hotande upprustning, som väntades utlösa krig inom mycket kort tid, sökte västmakterna Sovjets bistånd till att inringa fredsstöraren. Sovjet förde förhandlingar med dem men samtidigt i hemlighet med – Hitler; de hemliga militära kontakterna torde aldrig ha brutits. Ett onekligt dubbelspel utanför åtminstone västerländska spelregler, men man kan förstå ryssarna tekniskt så tillvida som de, ända sedan revolutionskrigen med skäl misstänksamma mot västmakterna, nu ytterligare fruktade för isolering och inringning genom att västmakterna eventuellt ginge i allians med Hitler eller åtminstone gäve honom fria händer österut. Härtill kom, att England–Frankrike grovt hade nonchalerat Sovjet i München och Polen och att de baltiska staterna vägrade Sovjet den inmarsch, som enligt ryssarna skulle vara förutsättningen för en medverkan i krig mot Hitler. Sovjet förde – som Ny Dag citerade den 21.4.1941 – "sin egen fredspolitik byggd på sovjetfolkens intressen"; "fränt besked västerut: Vi avstår från att kämpa för främmande

intressen”. Sovjet intresserade sig alltså inte för några det internationella proletariats intressen, endast för att strategiskt säkerställa sina egna gränser. Litvinov, som hade arbetat för samförstånd med Västern, avgick i maj 1939 som utrikeskommissarie och efterträddes av Molotov.

Och så ingicks till världens häpnad pakten mellan Stalin och Hitler, som kan kallas Stalins München. Den började med ett handelsavtal den 19 augusti, vari Tyskland förband sig att ge Sovjet en varukredit på 200 miljoner Rmk och Sovjet lovade att under två år ge Tyskland varor för 180 miljoner Rmk. Den 21 augusti kom budet om en ickeangreppspakt mellan Stalins och Hitlers riken och den 24 undertecknades den i Moskva av Hitlers utrikesminister, von Ribbentrop. Och när så Hitler genom pakten med Stalin fått ryggen säkrad mot öster och därtill avtal om betydande råvaror för sin krigsföring österifrån – ett avtal som Stalin höll helt och fullt in i det sista – satte den tyske diktatorn efter en vecka igång med sitt befarade världskrig. Den 31 augusti inföll han i Polen. Härpå följde Englands och Frankrikes krigsförklaringar mot fredsstöraren och det andra världskriget var igång.

Sedan gick allt i rasande fart. Hitler tog snabbt halva Polen och Stalin ryckte från sin sida som ”befriare” in i Polen den 17.9 och lade landets östra halva under Ryssland – enligt vad senare publicerade diplomatiska papper visar i enlighet med en hemlig klausul i pakten av den 24 augusti. Ja, tyskarna hade t. o. m. drivit på ryssarna, som hade inväntat Warszawas fall för att få en rimlig motivering att kunna rycka in: att den polska staten var slut och att det gällde att hindra kaos osv.

Någon direkt vänskap låg ju inte bakom Stalin–Hitlerpakten. För att skydda sig mot eventuellt senare anfall från Hitler lade Stalin nu också under sig Balticums tre stater, sedan han först tilltvungit sig s. k. biståndspakter med dem. Han begärde sådan även av Finland, med vilket Sovjet redan hade ingått en nonaggressionspakt. Då Finland vägrade biståndspakten överfölls det den 30.11. NF utslöt den 14.12 Sovjet såsom angripare. Samtidigt med överfallet bildade Sovjet en s. k. finsk folkregering i gränsstaden Terijoki med en av EKKi:s sekreterare O. V. Kuusinen, finsk emigrant, som ledare. Denne uppfattades emellertid i Finland som landsförrädare och drogs inom kort tillbaka.

I januari 1939 hade det spanska inbördeskriget avgjorts med Francos, Hitlers och Mussolinis seger.

1940 stod det stora kriget stilla några månader. I mars besegrades Finland och måste göra betydande avträdelser till Sovjet-Unionen. Den 9 april överföll Tyskland Danmark och Norge, som ockuperades, och i maj gick tyskarna till storm emot väster, där Belgien och Holland snabbt överflyglades och Frankrike föll i juni, förlamat av både borgerlig defaitism och kommunistisk antiförsvarspropaganda. Så försökte Hitler pressa England till en underkastelsefred, men England, nu lett av Churchill, vägrade och utsattes för ett mordande luftanfall sensommaren och hösten 1940. Det möttes emellertid med en fasthet, som räddade Europa. Hitler stod 1940-1941 på höjden av makt och runtom fruktade man hans slutliga seger och var i stora neutrala kretsar beredd att acceptera hans ”nyordning” av Europa. I de ockuperade länderna satte snart efter ockupationen en underjordisk motståndsrörelse in, som växte med tiden och prövningarna.

1940 mördades Trotskij i Mexico, där han funnit en fristad, av en kommunist.

Under den tysk-ryska pakttiden liksom före och efter likviderade Stalin inte bara ryska opponenter utan även utländska kommunister, som ”räddat” sig till Sovjet-Unionen från Hitler och Mussolini men ansågs opålitliga för Stalins politik. Somliga avrättades direkt, andra gick under i fängelser, koncentrationsläger och slavarbetsläger. Andra åter utlämnades till Hitler i utbyte mot mera värdefulla kommunister i dennes våld. Så försvann i Sovjet-

Unionen den tyske kommunistledaren Heinz Neumann och hans hustru sattes i två år i slav-arbetslägret i Kagaranda i Asien, utlämnades till Hitler 1940 och tillbragte fem år i Ravensbrück innan hon befriades av västmakternas seger. (Margarete Buber: Fånge hos Hitler och Stalin, 1948.³) En mängd socialdemokrater liksom många oppositionella kommunister, bl. a. frihetskämpar från Internationella brigaden i Spanien, har efter kriget satts i slavläger i ryska zonen av Tyskland eller i Sovjet eller eljest försvunnit.

I maj 1941 blev Stalin rysk regeringschef.

Efter Stalins förbund med Hitler blev kritiken från Komintern mot nazismen i det närmaste stum. Den första förvirringen doldes i förklaringar om, att Stalins visa åtgärd hade garanterat freden – något som inte direkt besannades en vecka senare. En viss borgfred ingicks emellertid mellan nazister och kommunister, även nazipressen var jämförelsevis lugn mot kommunisterna, dock ej i Sverige. Kriget förklarades av kommunisterna för ett ”imperialistiskt” krig, som inte var arbetarklassens, och kommunisterna gjorde i ”klasskampens” intresse vad de kunde för att försvaga västmakternas krigsansträngning genom strejker och sabotage – där fanns åtminstone planer på att sänka demokratiernas fartyg i st. f. Hitlers. (Parlamentariska kommissionens betänkande II: 69.) Molotov angav tonen i följande sats i ett tal den 31.10.1939 i Sovjet-Unionens högsta råd: ”Hitlerismens ideologi kan man, liksom varje annat ideologiskt system, erkänna eller förkasta – det är en fråga om politisk uppfattning. Men varje människa förstår, att man inte förintar en ideologi med våld, att man inte kan göra slut på den med krig.” Världen i dag 4-10.11.1939.)

När Hitler överföll Danmark och Norge, sökte kommunisterna i Norden mildra intrycket och ge England skulden. Den danske kommunistledaren Aksel Larsen instämde i den officiella danska eftergiftspolitikerna i ockupationens början genom att uttala sig mot sabotage mot tyskarna. De norska kommunisterna betedde sig så, att de efteråt av såväl domstol som Landsorganisationens kongress har stämplats som landssvikare. De svenska kommunisterna följde samma linje (citrat senare).

Kominterns sjätte skede (1941-1945): åter kamp för ”demokratin”

Men lika fort som det femte skedet i Kominterns historia hade börjat slutade det. Stalins och Hitlers vapenbrödraskap var som antytt inte hundra procentigt hjärtligt, och när Hitler försommaren 1941 gått bet på England – men under våren pressat Ungern, Rumänien och Bulgarien med sig –, vände han sig den 22 juni österut och gick lös på sin vapenbroder Stalin. Han pressade också Finland med i ett revanschkrig mot Sovjet. Att börja med gick tyskarna fram med stormsteg, hejdades vid Moskva men nådde 1942 fram till Stalingrad. I och med att Sovjet tvangs med i kriget blev det västmakternas allierade. Den 13.7.1941 ingick Sovjet och Storbritannien ett försvarsavtal. Den 30.7 slöt Sovjet ett biståndsavtal med Polen, varigenom kriget med detta formellt avvecklades. Den 25.9 anslöt sig Sovjet till den s. k. Atlant-pakt om mänsklig frihet, som Churchill och Roosevelt proklamerat i augusti 1941, och den 5.12 slöts ett avtal med Polens regering i London.

I december 1941 angrep Japan USA, som därmed kom med i kriget mot Hitlers Tyskland. Den 26.5.1942 ingick Sovjet ett fördrag på 20 år med Storbritannien om samarbete efter kriget i alla europeiska frågor. Samtidigt ingicks ett s. k. lend-lease-avtal om militär materielhjälp från USA till Sovjet. 1942 sände Stalin bort en i Ryssland kämpande, mot London-regeringen lojal polsk armé till Persien och organiserade en egen polsk armé av till stor del ukrainare och under ryska generaler. Samtidigt organiserades i Moskva det s. k. Polska patrioternas förbund och inleddes en häftig propaganda mot den även av Sovjet

³ Finns på marxistarkivet: [Fånge hos Stalin och Hitler](#) – Red anm

erkända polska London-regeringen. Ur ”patriotförbundet” framgick senare den av kommunister ledda s. k. Lublinregeringen, som tog ledningen när Polen blev rysk vasallstat.

Den av amerikanska utrikesutskottet utgivna *Strategy and tactics of world communism*, 1948, erinrar om Sovjets polska politik under världskriget:

”Den polska underjordiska rörelsen under ledning av general Bor var redo att resa sig mot tyskarna när Sovjetframmarschen närmade sig Warszawa 1944. Men en sådan rörelse, okontrollerad av kommunisterna, kunde inte tolereras av kommunismen. Signalen till resning gavs och Sovjet-frammarschen dröjde länge nog för att nazisterna skulle kunna utföra sitt förintelseverk. Sovjet förhandlade samtidigt om en bombningslinje tillräckligt långt västerut för att hindra brittiska plan att släppa ner förråd till de antinazistiska polackerna.”

Under hotet mot Stalingrad 1942 tog Stalin officiellt den militära ledningen av Sovjets försvar och blev i mars 1943 marskalk av Sovjet-Unionen.

Den långa kampen om Nord-Afrika avgjordes med italienarnas och tyskarnas nederlag i november 1942 och nyåret 1942-1943 kom katastrofen för tyskarna utanför Stalingrad. Härmed vände kriget på allvar. Västmakterna landsteg i nordöstra Afrika, landsteg i Italien, kämpade ner fascismen och upprättade ”andra fronten” i Frankrike den 6.6.1944 (samma år ingick Sovjet en biståndspakt med den franska frihetskampens regering); och sedan Rumänien och Finland givit upp 1944 kom Hitlers totala nederlag våren 1945, då alla de ockuperade länderna återvann sin frihet. Japan fortsatte kriget men efter USA:s atombombvarning kapitulerade det den 15.8.1945. Några dagar förut, den 9.8, förklarade Sovjet Japan krig och ryckte i ilmarscher in i Mandsjuriet. Det försäkrade sig sedan åter om sin forna del i Östkinesiska järnvägen. Stalin tog i juni 1945 titeln generalissimus.

Under kriget hade de allierades statsmän mötts i hemliga konferenser för fastställande av sin inbördes ställning: Churchill, Roosevelt och Stalin i Teheran 1943 och Jalta 1945, Stalin med den nye engelske premiärministern Attlee och den nye amerikanske presidenten Truman i Potsdam 1945. Roosevelt hade avlidit våren 1945.

När Sovjet-Unionen genom Hitlers anfall midsommaren 1941 tvangs över på västmakternas och demokratins sida och inte längre kunde avvakta de andras inbördes nedkrigande, svängde på sekunden den kommunistiska världsrörelsen. Komintern gick in i ännu ett nytt skede. Nu vart klasskampen återigen avförd liksom hetsen mot ”imperialismen”, nazismen (av ryssarna alltid kallad fascismen) blev mänsklighetens dödsfiende, kriget blev ett krig för ”demokratien” och ”demokratien” blev trumfäss. Allt inriktades på den antifascistiska krigsansträngningen. Sovjet fick utomordentlig hjälp i vapen och annan materiel från USA och England, varförutan det säkert inte hade klarat det tyska anfallet. Men ryssarna slogs intensivt – ehuru med en defaitism vars storlek dock är okänd, officiellt förnekas den helt. Kommunisterna i de av Hitler ockuperade länderna utmärkte sig också, när de väl fått sig sin plats anvisad, för stor tapperhet och självuppoffring. Men de förde hela tiden sin motståndsrörelse separat för sig, utan samband med den övriga nationella hemmafronten, och hela tiden var Sovjets intressen deras enda riktlinje. Så var det i Norge, så i Frankrike osv. I Grekland sjönk det sista ockupationsåret den antityska verksamheten från kommunisterna i EAM-rörelsen till en obetydlighet. ”Partiet sparade sina reserver för vad det ansåg viktigare än kriget mot fascismen – inrättandet av en röd diktatur.” (Hal Lehrman: *Ryska Europa*, 1948.)

I Hitlers koncentrationsläger hamnade kommunisterna tidigare än andra – bl. a. tyska KP:s ledare Ernst Thälmann, som mördades där – men de blev därför också ofta ledande bland nazismens offer, och samtidigt som de ej sällan blev föredömen i moralisk hållning i lägren visade somliga av dem mot medfångar en brutalitet erinrande om nazisternas. (Odd Nansen: *Fra dag til dag*, 1946, Margarete Buber: *Fånge hos Hitler och Stalin*, 1948.)

Det är också känt, att kommunister kämpade i avantgardet vid de massakrer, som i nationalistisk yra företogs på personligt oskyldiga tyskar och sudettyskar i Tjeckoslovakien i maj 1945.

Komintern upplöses

Våren 1943 kom plötsligt och oväntat meddelandet, att 1943 Kommunistiska Internationalen hade upplösts. Det sista man hör av den är, att den under den gångna vintern hade insamlat 463 000 rubel till Röda arméns 25-årsjubileum. Summan, hopbragt ”av våra små medel”, överlämnades av Dimitrov, Kominterns ledare, den 22.2 till Stalin och denne tackade för gåvan. Den avsågs att användas till en rysk flygplanseskader. Hur mycket de olika landens sektioner bidragit med omtalas inte i Ny Dag, som meddelar saken den 23.2.

Den 22 maj kom så meddelandet om Kominterns upplösning. Beslut hade fattats den 15 maj att träda i kraft den 10 juni. Ny Dag återgav den 22.5 det officiella meddelandet från Pravda samma dag:

Kommunistiska Internationalens roll, sedan den bildats år 1919 som en följd av det politiska sammanbrottet för den överväldigande delen av förkrigstidens gamla arbetarpartier, bestod däri, att den försvarade marxismens läror för förflackning och förvanskning av opportunistiska element inom arbetarrörelsen, att den i talrika länder främjade en sammanslutning av de framåtskridna arbetarnas kärntrupper, hjälpte dem att mobilisera de arbetande massorna till försvar för sina ekonomiska och politiska intressen, till kamp mot fascismen och det krig den förberedde, till understöd åt Sovjet-Unionen såsom den främsta kraften mot fascismen.

(Komintern hade i rätt tid avslöjat antikominternpaktens verkliga betydelse.)

Långt före krigets utbrott blev det allt tydligare, att med den växande komplicereringen såväl av det inre som det internationella läget i de enskilda länderna lösandet av arbetarrörelsens uppgifter i varje särskilt land genom krafterna i ett internationellt centrum skulle stöta på oövervinnliga svårigheter. Den djupa skillnaden mellan de historiska vägarna i de enskilda ländernas utveckling i världen, den skiljaktiga karaktären, ja, t. o. m. motsatsförhållandet i ländernas samhällsliga uppbyggnad, skillnaden i nivå och tempo i deras samhällsliga och politiska utveckling och slutligen skillnaden i graden av arbetarnas medvetande och organisering, betingar också att arbetarklassen i de enskilda länderna står inför olika uppgifter.

Hela förloppet av händelserna under ett kvarts århundrade och de erfarenheter som Kommunistiska Internationalen gjort har på ett övertygande sätt visat, att den organisationsform, som valdes av Kommunistiska Internationalens första kongress för att förena arbetarna och som motsvarade den första perioden av arbetarrörelsens pånyttfödelse i och med arbetarrörelsens utveckling i de enskilda länderna och i samband med deras komplicerade uppgifter, blev alltmer otidsenlig, ja, t. o. m. ett hinder för en fortsatt utbyggnad av de nationella arbetarpartierna.

Det av hitleristerna igångsatta världskriget har än mer ökat skillnaden mellan de olika ländernas läge och skapat en djup klyfta mellan de länder, som blivit Hitler-tyranniets bärare, och de frihetsälskande folken, vilka är sammansvetsade i den mäktiga koalitionen mot Hitler.

(I de fria länderna är det ”en helig plikt för de breda folkmassorna och framför allt för de framåtskridna arbetarna” att på alla sätt stödja regeringarna ”för att så snabbt som möjligt krossa Hitler-blocket och säkerställa ett samarbete mellan länderna på grundvalen av likaberättigande. Härvid får man heller inte glömma, att också enskilda länder, som är anslutna till den antihitlerska koalitionen, har sina särskilda uppgifter”, t. ex. de ockuperade att föra frihetskamp.)

Kommunistiska Internationalens sjunde världskongress år 1935, vilken tog hänsyn såväl till förändringarna, vilka försiggått såväl ifråga om det internationella läget som inom arbetarrörelsen, krävde en stor rörlighet och självständighet av de olika sektionerna samt underströk nödvändigheten av att Kommunistiska Internationalens exekutiv, då den fattade beslut om arbetarrörelsens olika frågor, ”måste utgå från de konkreta förhållanden och säregenheter som råder

i varje särskilt land och i regel skulle undvika ett omedelbart ingripande i de kommunistiska partiernas interna organisatoriska angelägenheter”.

Kommunistiska Internationalen lät leda sig av dessa synpunkter, då den år 1940 tog kännedom om det beslut, som fattats av Förenta Staternas kommunistiska parti om att utträda ur Kommunistiska Internationalen, samt också godkände detta beslut. Kommunisterna, som låter leda sig av marxismens och leninismens läror, har aldrig varit anhängare av att man upprätthåller föråldrade organisationsformer.

— — —

Med utgångspunkt från det ovan sagda, med hänsynstagande till de kommunistiska partiernas växande utveckling och den politiska mognaden inom deras ledande kader i de enskilda länderna samt med hänsyn till den omständigheten, att talrika sektioner under krigets gång ställt frågor om Kommunistiska Internationalens upplösning såsom ledande centrum för den internationella arbetarrörelsen, tillåter sig presidiet inom Kommunistiska Internationalens exekutiv – då det under de betingelser som världskriget skapat inte har någon möjlighet att sammankalla till någon kongress – att förelägga de olika sektionerna följande förslag:

att upplösa Kommunistiska Internationalen såsom ett ledande centrum för den internationella arbetarrörelsen och befria Kommunistiska Internationalens sektioner från de förpliktelser som Kommunistiska Internationalens stadgar och beslut ålagt dem.

Presidiet för Kommunistiska Internationalens exekutiv manar alla anhängare till den Kommunistiska Internationalen att koncentrera alla sina krafter för ett allsidigt understöd och aktivt deltagande i folkens och staternas frihetskrig inom den antihitlerska koalitionen för att så snabbt som möjligt krossa de arbetande massornas dödsfiende den tyska fascismen, dess bundsförvanter och vasaller.

Medlemmarna av presidiet inom Kommunistiska Internationalens Exekutiv: Dimitrov, Ercoli, Florin, Gottwald, Kolarov, Koplenig, Kuusinen, Manuilskij, Marty, Pieck, Sjdjanov, Thorez.

Till ovanstående beslut har följande representanter för kommunistpartierna anslutit sig: Bianco (Italien), Dolores Ibaruri (Spanien), Lehtinen (Finland), Pauker (Rumänien) och Rakosi (Ungern).

I samma nummer av Ny Dag meddelas:

Svenska partiledningens beslut:

Sveriges Kommunistiska Partis Politiska byrå, som i förväg informerats om förslagen att upplösa Kommunistiska Internationalen, har efter ingående diskussion godkänt motiven för dess upplösning och enhälligt tillstyrkt Komintern-presidiets beslut.

Stalin gjorde ett uttalande till Reuter om Kominterns upplösning. Han fann den vara ”en lämplig åtgärd, som underlättar organiserandet av alla frihetsälskande nationers anfall mot den gemensamme fienden Hitler-Tyskland”. ”Man har nu gjort slut på denna osanning, att Sovjet-Unionen skulle vilja ingripa i andra nationers liv och bolsjevisera dem.”

Blev Komintern verkligen upplöst – annat än rent formellt? I den demokratiska världspressen lät man i stort belåten och tog upplösningen på allvar, men även tvivlarröster hördes. Anledningen till upplösningen var nog både taktik och svårigheterna att bemästra de med kriget uppkomna betydligt olika intressena i olika Komintern-partier så som den officiella redogörelsen mycket riktigt hade påpekat. I realiteten fanns emellertid sambandet mellan Sovjet och kommunistpartierna kvar obrutet, liksom mellan dessa Kominterns sektioner inbördes, och de avvaktade alltjämt utan någon som helst opposition eller egen mening riktlinjerna från Moskva. Det var endast den strängt centraliserade ledningen som för tillfället avvecklades. Det är, framhåller E. Schmidt, i det sammanhanget värt att lägga märke till, att förklaringen från EKKI:s presidium antogs av en församling av ansvariga ledare för alla de större kommunistpartierna i Europa, som mer eller mindre ofrivilligt uppehöll sig i Moskva de

följande två åren och däri från skötte ledningen av sina partier för att sedermera fortsätta i Östblocket och Kominform.

Kominform

Kominterns sjunde skede (1945–): Kominform

Den gemensamma segern över nazismens Tyskland åtföljdes ej av en gemensam strävan att efter ett så ohyggligt krig bygga upp en fredens värld i ömsesidig hänsyn. I stället utvecklades omedelbart efter segern de motsättningar öst-väst, som hela tiden hade funnits bakom samarbetet och där Sovjet hela tiden hade siktat på sin egen säkerhet som det väsentliga, i och för sig begripligt. Även västmakterna hade självklart egoistiska mål, men deras ledare tycks – särskilt Roosevelt – ha mera betonat det gemensamma och trott, att sedan skulle allt ordna sig. Churchill var mera realist och ville genom att lägga ”den andra fronten” i öster och göra landstigningen på Balkan hålla ryssarna undan från Central-Europa och så undvika eventuella motsättningar efter kriget.

Churchill tänkte i förväg på efterkrigstidens problem. Det gjorde Stalin också, och han yrkade på att andra fronten måste läggas i väster, vilket skulle hålla det engelsk-amerikanska inflytandet långt borta från ryssarnas domäner. President Roosevelt tänkte bara på att vinna kriget. Han påverkades av sina egna stabschefers förnuftiga, strategiska argument. En invasion över Kanalen av Festung Europa skulle utan tvekan kosta mindre ifråga om män, material och tid än Churchills Medelhavsplan. (Lehrman: Ryska Europa.)

Situationen utvecklades till den klyvning av Europa som vi nu upplever med gränsen tvärsi genom Tyskland, östra Tyskland ockuperat av ryssarna, Wien gemensamt ockuperat och Österrike alltjämt ofritt, uppdelat mellan segermakterna, länderna ost och sydost om Tyskland inlemmade i ett ryskt Östblock och förvandlade till s. k. folkdemokratier, lydstat under Sovjet-Unionen behärskade av kommunistpartier och helt engagerade i Sovjets planushållning, Berlin den centrala stridsfrågan, liggande inom den ryska sfären, till 2/3 behärskat av västmakterna, deras del blockerad för tillförsel land- och vattenväg av ryssarna, trafiken upprätthållen luftvägen.

Under tiden som motsättningen har stabiliserats i Berlin har de tre västmakterna efterhand fått upp levnadsstandarden i västra Tyskland samtidigt som de allt starkare utvecklat gemenskapen mellan sina tre områden till en ekonomisk och politisk enhet. USA har bidragit till återuppbygget av Väst-Europa genom den efter USA:s utrikesminister uppkallade Marshallplanen, som lånar ut miljarder dollars för att få Europa på fötter och hindra kaos med åtföljande politisk förvildning, allt företeelser som skulle allvarligt hota även USA. Också Öst-Europas länder hade chansen att få vara med, och Tjeckoslovakien var berett att delta men hejdades av förbud från Moskva. Den 5.9.1944 ingick Belgien, Nederländerna och Luxemburg en ekonomisk union: Benelux.

För Sovjet måste den ”kapitalistiska” återhämtningen i stället för en väntad efterkrigskris vara olämplig, då den minskar möjligheterna för den kommunistiska penetrationen och innebär ett starkt tillskott till den amerikanska upprustningen. Sovjet har också i Förenta Nationerna, den nya interstatliga institutionen som efter det andra världskriget upptog det upplösta Nationernas Förbunds funktioner, konsekvent motarbetat Marshallplanen, och i enlighet därmed har kommunistpartierna i alla land haft som huvuduppgift att bekämpa den i press, parlament och eljes. I slutet av 1947, omedelbart efter Kominterns återuppståndelse i Kominform (se i fortsättningen), skakade stora strejker Italien och Frankrike. Hösten 1948 har Frankrike åter hemsökts av väldiga strejker vid gruvorna etc., som försenat återhämtningen och spolierat dollarmiljoner som landet redan erhållit. Nödläget förklarar givetvis åtskilligt och har givit grunden för arbetsnedläggelserna, men deras sammanhang med Sovjets kamp

mot Marshall-planen har inte bestritts, franska myndigheter har hävdat och påvisat ett ekonomiskt sammanhang och ekonomiskt stöd utlovades öppet från flera öststaters stats-officiella fackföreningar. I Finland har samtidigt en kommunistisk storattack företagits med ”vilda” (mot fackliga regler igångsatta) strejker. I både Frankrike och Finland har rörelsen haft typen av roterande strejker, i serie än här än där, men i båda länderna har de slutat med nederlag för den kommunistiska ledningen. I England har kommunisterna krävt nedrustning och mindre forcerad produktion. Även i Italien, Belgien, Norge etc. har under senare delen av 1948 förekommit strejker o. d. med liknande tendens att mota Marshall-planen.

Östblockets stater har likriktats efter den sovjetryska hushållningen och inom den till s. k. folkdemokratier. Då Sovjets ledning vill forcera landets industrialisering och saknar de tekniska möjligheterna i maskineri och utbildad arbetarstam, har det ryska uppbygget i femårsplaner till en del måst baseras på slavarbete i stora arbetsläger, där såväl utländska krigsfångar som ryska medborgare i miljoner gör sin insats. Sådana läger finns även i ryska Tyskland, delvis forna nazistiska koncentrationsläger, och i drabantstaterna. Dessa staters typ har politiskt blivit polisstaten. Deras befrielse från Hitler skedde i former minnande om den tidigare ”befrielsen” genom nazisterna, och senast upprördes världen genom den totala likriktningen av Tjeckoslovakien från februari 1948. Öststaternas nyordning företogs i regel med ryska arméer inom dem eller vid gränsen, och från Ryssland korn färdiga regeringar, som omedelbart tog väldet i helt kommunistisk form eller med några formella socialdemokrater eller bonderepresentanter ännu en tid framåt. Ledande kommunister av Stalins riktning hade under kriget funnit en fristad i Moskva, och nu återvände de och bildade i Moskva uppgjorda regeringar ehuru de representerade endast en minoritet i folket. I vissa fall var de inte ens ursprungligen medborgare i vederbörande folk. Dimitrov blev ministerpresident i Bulgarien, Gottwald återvände till Tjeckoslovakien, Bierut till Polen, Rakosi till Ungern, Togliatti kom hem till arbetet på att sovjetisera Italien, Pieck till arbete under ryssarna i östra Tyskland, Thorez till Frankrike. Kvinnliga ledande kommunister reste också västerut att göra sin insats: Tsola Dragoitcheva till Bulgarien, Anna Pauker till Rumänien, Dolores Ibarruri (La Pasionaria) till Frankrike att arbeta för kommunismen i Spanien.

Komintern återuppstår i Kominform

Det dröjde nu heller inte länge förrän Komintern åter framträdde som ett redskap i Sovjet-Unionens utrikespolitik. Men det skedde under nytt namn och i ny form, efter att den kommunistiska internationalen i 4 år och 4 månader hade varit formellt död. Den 5 oktober 1947 meddelades från Warszawa, att i Polen sedan slutet av september hållits en informationskonferens och bildats något som kallades Kommunistiska Informationsbyrån – vilken populärt omedelbart förkortades till Kominform. Här hade nio kommunistpartier enats om en gemensam informationscentral: f. d. Komintern-sektionerna i Jugoslavien, Bulgarien, Rumänien, Polen, Sovjet-Unionen, Frankrike, Tjeckoslovakien, Italien och Ungern. Följande deklARATION utfärdades som presentation av Kominform. (Ny Dag 8.10.1947):

I det internationella läget har till följd av andra världskriget och under efterkrigsperioden väsentliga förändringar ägt rum.

Dessa förändringar karakteriseras genom en omställning av de politiska krafter, som är verksamma på den internationella arenan, samt genom en förändring av relationerna mellan de stater, som segrade i andra världskriget, och deras omgruppering.

Så länge kriget varade gick de allierade staterna i kriget mot Tyskland och Japan tillsammans och utgjorde ett läger. Redan under kriget existerade emellertid bland de allierade meningsskiljaktigheter vid fastställandet av krigets mål samt om uppgifterna för en världens efterkrigsordning. Sovjet-Unionen och de demokratiska länderna ansåg, att det viktigaste krigsmålet var att återupprätta och befästa demokratiska regimer i Europa, likvidera fascismen, förebygga möjligheterna

av nya angrepp från Tysklands sida och skapa ett allsidigt varaktigt samarbete mellan Europas folk. Förenta staterna och i samförstånd med dem även England ställde sig ett annat mål med kriget – att befria sig från konkurrenter (Tyskland och Japan) på marknaderna och befästa sin härskande ställning. Denna skiljaktighet vid bestämmandet av krigsmålen och efterkrigsordningens uppgifter fördjupades under efterkrigsperioden. Två varandra motsatta politiska linjer utformades: å ena sidan Sovjet-Unionens och de demokratiska ländernas politik i syfte att underminera imperialismen och befästa demokratin samt å andra sidan Förenta staternas och Englands politik i syfte att förstärka imperialismen och kväva demokratin. Emedan Sovjet-Unionen och länderna med en ny demokrati blev ett hinder för förverkligandet av de imperialistiska planerna i kampen om världsherravälde och för att krossa de demokratiska rörelserna, har det proklamerats ett fälttåg mot Sovjet-Unionen och den nya demokratins länder, vilket även åtföljts av hot om ett nytt krig av de ivrigaste imperialistiska politikerna i Förenta staterna och England.

Det har sålunda uppstått två läger – det imperialistiska och antidemokratiska lägret, som har till huvudmål att upprätta världsherravälde åt den amerikanska imperialismen och krossa demokratin, samt det antiimperialistiska och demokratiska lägret, som har till huvudmål att underminera imperialismen, förstärka demokratin och sopa bort fascismens kvarlevor.

Kampen mellan de två motsatta lägren – det imperialistiska och det antiimperialistiska – försiggår under en fortsatt skärpning av kapitalismens allmänna kris samt medan kapitalismens krafter försvagas och socialismens och demokratins krafter förstärks.

Detta är anledningen till, att det imperialistiska lägret och dess ledande kraft, Förenta staterna, ådagalägger en synnerligen aggressiv aktivitet. Denna aktivitet utvecklas samtidigt i alla riktningar – för krigsstrategiska åtgärder, ekonomisk expansion och ideologisk kamp. Trumans och Marshalls plan är endast en del, den europeiska delen, av en allmän plan för internationell expansionspolitik, som bedrivs av Förenta staterna i alla delar av världen. Den amerikanska imperialismens plan för Europas ekonomiska och politiska underkastelse kompletteras med planer för att fjättra även Kina, Indonesien och Sydamerikas länder. De tidigare angripna – Tysklands och Japans kapitalistiska magnater – förberedes av Förenta staterna till en ny roll – att bli verktyg för Förenta staternas imperialistiska politik i Europa och Asien.

De taktiska medel, som det imperialistiska lägret använder sig av, är synnerligen olikartade. Till dem hör även direkta hot om våld, utpressning och tvång, alla slags politiska och ekonomiska påtrycknings- och bestickningsåtgärder, utnyttjandet av inre motsättningar och stridigheter för att förstärka sin ställning och allt detta camoufleras med en liberal pacifistisk mask, avsedd att lura och fånga människor, som inte är så väl bevandrade i politiken.

En särskild plats i imperialisternas arsenal av taktiska medel intager utnyttjandet av den förrädiska politik, som bedrivs av högersocialister av typen Blum i Frankrike, Attlee och Bevin i England, Schumacher i Tyskland, Renner och Scherf i Österrike, Saragat i Italien osv., vilken går ut på att dölja den imperialistiska politikens verkliga rövarkaraktär med en demokratisk mask och socialistisk fraseologi, medan de i verkligheten i alla avseenden är trogna tjänare till imperialisterna, vilket leder till splittring i arbetarklassens led och förgiftar dess medvetenhet. Det är ingen tillfällighet, att den engelska imperialismens utrikespolitik i Bevin erhållit sin mest konsekventa och energiska verkställare.

Under dessa förhållanden måste det antiimperialistiska och demokratiska lägret sammansvetsas, utarbeta en gemensam plattform samt utforma sin taktik gentemot det imperialistiska lägrets huvudkrafter, mot den amerikanska imperialismen, mot dess engelska och franska bundsförvanter och mot högersocialisterna, framför allt i England och Frankrike.

Om det ska lyckas att bryta den imperialistiska angreppsplanen, måste alla demokratiska antiimperialistiska krafter i Europa gripa in. Högersocialisterna är förrädare i detta hänseende. Med undantag för de länder med ny demokrati, där block av kommunister och socialister tillsammans med andra demokratiska progressiva partier utgör en grund för dessa länders motstånd mot de imperialistiska planerna, underlättar socialisterna i flertalet andra länder och i första hand de franska socialisterna och de brittiska Labourmännen – Ramadier, Blum, Attlee och Bevin – genom

sin tjänstaktighet och servilitet det amerikanska kapitalets uppgift, provocerar det till påtryckningsåtgärder och leder sina länder in på vägen till underkastelse och beroende av Förenta staterna.

Av detta följer, att en särskild uppgift vilar på de kommunistiska partierna. De måste med egna händer resa fanan till försvar för dessa länders nationella oberoende och suveränitet. Om de kommunistiska partierna står fast vid sina positioner och inte låter sig rubbas eller tvingas, om de modigt står på vakt för demokratin samt sina länders nationella suveränitet, frihet och oavhängighet och om de förmår att i sin kamp mot försöken att ekonomiskt och politiskt förslava deras länder ställa sig i spetsen för alla krafter, som är beredda att försvara sin ära och nationella oavhängighet, så kan inga planer på att förslava Europas och Asiens länder realiseras.

Detta är nu en av de viktigaste uppgifterna för de kommunistiska partierna.

Man måste hålla i sikte, att ett svalg av oerhört omfång är befast mellan imperialisternas planer på att utlösa ett nytt krig och möjligheten att organisera ett sådant krig. Världens folk vill inte krig. De krafter, som är för fred, är så betydande och mäktiga, att om dessa krafter blir ståndaktiga och fasta i försvaret av freden, om de bevisar uthållighet och fasthet, så kommer angriparnas planer att lida fullständigt sammanbrott. Man får inte glömma, att de imperialistiska agenternas skrik om krigsfara har till syfte att skrämna nerv- och knäsvaga människor och att uppnå eftergifter för angriparna genom utpressning.

Huvudfaran för arbetarklassen består för närvarande i underskattning av sina egna och överskattning av det imperialistiska lägreets krafter. Liksom München-politiken på sin tid gav händerna fria för de hitleristiska angriparna, så kan också eftergifter för Förenta staternas och det imperialistiska lägreets nya kurs göra dess inspiratörer ännu fräckare och aggressivare. Därför måste de kommunistiska partierna på alla linjer, statligt, politiskt, ekonomiskt och ideologiskt, stå i spetsen för motståndet mot de imperialistiska expansions- och angreppsplanerna, de måste sammansvetsas och förena sina krafter på grundvalen av en allmän antiimperialistisk och demokratisk plattform och kring sig samla folkets alla demokratiska och patriotiska krafter.

Följande ombud deltog i Kominforms konstituerande konferens: för Jugoslavien E. Kardelj och M. Djilas, för Bulgarien V. Chervenkov och V. Poptomov, för Rumänien G. Dej och A. Pauker, för Ungern M. Farkash och J. Revai, för Polen W. Gomulka och H. Minc, för Sovjet-Unionen A. Sjdjanov och G. Malenkov, för Frankrike J. Duclos och E. Fajon, för Tjeckoslovakien R. Slansky och S. Basjtovansky och för Italien L. Longo och E. Reale. Sovjets statliga intresse och inflytande på konferensen framgår av valet av delegater: Sjdjanov, rysk generalmajor, Stalins närmaste man i Sovjets ledning, spelade huvudrollen med ett in- och vägledande anförande om den internationella situationen; Malenkov var Sovjets vice utrikesminister.

Organisatoriskt

Komin form omges av större hemlighetsfullhet än på sin tid Komintern, naturligt då det här väsentligen är fråga om statspartier och därmed statlig diplomati. Hur många sammanträden och var man möts är alltså svårt att få kunskap om. Upplysningarna om den nya organisationen blir på så vis mycket ofullständiga.

I november 1947 började Kominform utge en halvmånadstidning För en bestående fred, för en folkets demokrati, på flera språk. I tidningen har huvudsakligen avtryckts Sjdjanovs och de andras långa anföranden samt rapporter från olika sektioner. I första numret, av den 10.11, meddelades, att informationsbyrån komme att bestå av ombud för centralkommittéerna i de nio partierna. Byråns uppgift skulle bli att ”organisera utbyte av erfarenheter mellan partierna och om så behövs samordna deras verksamheter på basis av ömsesidigt avtal”. Byrå och tidskrift fick sitt säte i Belgrad.

Till chefredaktör för Kominforms tidning sattes Pavel Judin, f. d. redaktör rör ryska fackföreningsorganet Trud och vice ordförande i en journalistorganisation, och som

medredaktörer fungerade enligt en uppgift i New York Times (GHT 9.4.1948) fransmannen Maurice Thorez och italienaren Carlo Paj etta. New York Times Belgrad-korrespondent hade sig vidare bekant, att redaktionen bestod av 12 man och höll till vid Moskva-gatan men inte kunde nås för intervju. Journal de Genève kunde (Svenska Dagbladet 25.4.1948) ge lite mer detaljer:

Kominforms högkvarter låg i Belgrads centrum, i hörnet av Moskva- och Johan Ristitj-gatorna. De två nedre våningarna var förtäckta. Inte mindre än 362 tjänstemän arbetade där: 211 ryssar, 17 polacker, 9 serber, 4 tjecker, 3 bulgarer osv. Det officiella språket var ryska. Alla de anställda hade detektiver i sällskap, till skydd och eventuell övervakning. Trots lyxvillor och lyxbilar levde Kominforms personal som fångar.

Det uppgavs också, att man höll på att förbereda ett mera isolerat centrum för Kominform i Topola 6-7 mil från Belgrad. När sedermera brytningen med Titos Jugoslavien kom, flyttades emellertid Kominforms ledning och tidning till Rumäniens huvudstad Bukarest, Strada Valeriu Braniste 56.

I april 1948 ryktades, att fem västerländska kommunistpartier hade instämt i de nio stiftarpartiernas deklaration, vilka dock osagt. Senare skulle ett par, också onämnda, ha ansökt om medlemskap.

Enligt tidningsuppgift skulle det ha funnits planer på ett extra Kominform-högkvarter i Göteborg (Expressen 3.5. 1948). En s. k. hemlig Kominform-order ”Aktion Ruhr” eller ”Protokoll M” för att ”bryta Marshall-planen” har visat sig vara ett falsarium. Däremot uppges det med bestämdhet, att det finns en Kominform speciellt för Asien. Den skulle ha bildats den 29.11.1947 i Charbin på en konferens med ombud för Sovjet-Unionen, Yttre Mongoliet, Kina, Korea och eventuellt andra land i östra Asien. Även japaner skulle ha varit med, anonymt då de ej kunde få pass. Det asiatiska Kominform skulle ha sitt säte i Vladivostok. Revolterna i Fjärran Östern, i Burma, Nederländska Indien, Malacka, Korea etc. kan givetvis ha sitt inbördes och internationella sammanhang.

Den danska tidningen Information, som meddelar om Charbin-konferensen (18.11.1948), talar även om en stor internationell kommunistkongress i Calcutta i februari 1948. Ett Paris-telegram (Göteborgs Handels-Tidning 27.11.1948) bestyrker uppgiften om en Calcutta-kongress men i mars och påstår, att ”en orientalisk motsvarighet till Kominform opererar med högkvarter i Bangkok och håller periodiska internationella konferenser”, en sådan var mötet i Calcutta.

Som en parallell till Kominform omtalas något som betecknas Desinform, i Sovjet utbildade s. k. desinformatorer, som i överlöprens, avhopprens eller flyktingens förklädning skickas till utlandet för att sprida vilseledande uppgifter om förhållandena i Sovjet och om Moskva-regeringens avsikter. Kominform för de trogna, Desinform för tvivlarna, men båda under Kominforms ledning. (Stockholms-Tidningen 14.11.1948.)

Kominforms uppgift

Omdömena om syftet med Kominform har växlat betydligt. Åsytter den offensiv eller defensiv?

Deklarationen vid starten ger ganska klart besked. Läser man det rätt, ska man finna, att Kominform har både offensivt och defensivt syfte – allt efter Sovjet-Unionens statliga behov. Sjdans och Malenkovs närvaro vid starten säger tillräckligt om den vikt Sovjet tillmäter Kominform. För övrigt avslöjade Sjdansov lite mer i det stora tal han höll vid stiftandet. Han yttrade där (Pravda och Daily Herald 23.10.1947), att vissa kommunistpartier hade missförstått Kominterns upplösning:

De trodde, att upplösningen av Komintern 1943 betydde brytningen av alla band och kontakter mellan de kommunistiska broderpartierna. Erfarenheten har visat, att en sådan brist på band mellan kommunistpartierna är inkorrekt, skamlig och onaturlig. Den kommunistiska rörelsen har gemensamma uppgifter och intressen för de olika ländernas partier.

Klart är, och vad som strax efteråt hände med Tito understryker det, att Kominform har en uppgift i att hålla samman de kring Sovjet grupperade partierna ute i andra länder. Den i så mycket nya situationen under och efter det andra världskriget och därtill tillkomsten av flera nya riken med kommunistiskt styre men på olika ekonomisk, social och politisk nivå gjorde det svårt att styra det hela. Allt kunde dock inte lämnas vind för våg, Sovjet behövde åter Komintern: för att disciplinera och hålla ihop regeringspartier med motsatta statliga intressen och därtill med en i frihetskampen mot Hitler starkt utvecklad nationalism. Där var även problemet med s. k. enhetspartier med socialdemokraterna, något som flera kommunistpartier först inte ville veta av. Överhuvud blev där så mycket nyanser, att en nyordning av den internationella armén blev en nödvändighet.

Så långt är Kominforms uppgift defensiv. Det är också klart, att i dess tillkomst har spelat in den motvind hela den kommunistiska rörelsen hade börjat komma in i samtidigt med att Sovjet och ryssarna efter något år miste den stora good will de hade under och strax efter kriget. Men syftet med Kominform är också offensivt, den har att tjänstgöra som verktyg för Sovjets underminering av motståndet mot Sovjets politik ute i dess motståndarstater och då framför allt av Marshall-planen. Kominform kom också till strax efter, och som svar på denna. I Kominform, överhuvud i den kommunistiska rörelsen, har Sovjet en dubbel representation i utlandet, en officiell rysk och en inhemsk, som kan användas som trevare och som man vid ett misslyckande kan ta avstånd ifrån och då ge skulden. Överhuvud måste man nog karakterisera Kominform som helt enkelt Komintern i ny upplaga för Sovjet-Unionens nya utrikespolitik efter kriget. Detta bevisas också av, att inte alla kommunistpartier är med. Fronterna är något olika, det är t. ex. inte opportunt att det svenska partiet formellt är medlem – ännu. I realiteten är det hundraprocentigt införstått.

Nationalism och internationalism

De olika s. k. folkdemokratierna är inte lätta att hålla samman. Redan Hitler hade bekymmer med dessa folk i sin makts dagar. Och hans förtryck födde i dem en ursinnig nationalism, så mycket mer förklarlig som de i allmänhet inte har nått fram till nationell stadga, starkt blandade som de är i befolkningshänseende. Sovjet hade under och efter kriget utnyttjat nationalismen för sina syften och fick svårigheter att åter dämpa den och återgå till internationalism, dvs. partiell internationalism under rysk ledning.

Sovjet har försökt disciplinera och stadga sitt Östblock genom en mängd pakter om inbördes hjälp, tidigare enbart mot Tyskland men från hösten 1947 mot Tyskland ”eller annat land som i någon form allierat sig med Tysklands angreppspolitik”. Pakterna var i februari 1948 (enligt Dagens Nyheter 29.2.1948) följande:

	Polen 24.4.1945
	Tjeckoslovakien 12.12.1943
Sovjet-Unionen	Jugoslavien 12.4.1945
	Ungern 18.2.1948
	Rumänien 4.2.1948
	Sovjet-Unionen 24.4.1945
Polen	Tjeckoslovakien 10.3.1947
	Jugoslavien 18.3.1946

Tjeckoslovakien	Sovjet-Unionen 12.12.1943 Polen 10.3.1947 Jugoslavien 9.5.1946
Jugoslavien	Sovjet-Unionen 12.4.1945 Polen 18.3.1946 Tjeckoslovakien 9.5.1946 Ungern 8.12.1947 Rumänien 19.12.1947 Bulgarien 28.11.1947 Albanien 2.7.1946
Ungern	Sovjet-Unionen 18.2.1948 Jugoslavien 8.2.1947 Rumänien 24.1.1948
Rumänien	Sovjet-Unionen 4.2.1948 Jugoslavien 19.12.1947 Ungern 24.1.1948 Bulgarien 16.1.1948
Bulgarien	Jugoslavien 28.11.1947 Rumänien 16.1.1948 Albanien 16.12.1947
Albanien	Jugoslavien 2.7.1946 Bulgarien 16.12.1947

Senare har flera inbördes biståndspakter ingåtts på Balkan. Under 1948 väntades pakter mellan Polen–Ungern, Tjeckoslovakien–Rumänien och Bulgarien–Ungern. Där finns stora direkt folkliga svårigheter att hålla Balkan samlat: minoritetsproblemen stör relationerna mellan Tjeckoslovakien och Ungern, problemet Transsylvanien förhållandet mellan Rumänien och Ungern, Bulgarien och Jugoslavien ser olika på Tracien-frågan, Bulgarien och Rumänien på Dobrudja. Det hjälper inte med att man gemensamt anammar Sovjet, överallt uppkallar Sovjet- och Moskvagator, sätter upp Stalins bild i offentliga lokaler, trycker frimärken med hans, en främmande statsledares, bild som i Ungern osv.

Där råder också ett visst missnöje med Sovjet av ekonomiska skäl. Alla drabantstaterna har pressats in i den ryska hushållsplanen och sjunker därmed ned mot det ryska folkets levnadsstandard i st. f. att de kunde under fri handel med Västerns stater ha fått börja stiga igen efter alla krig och härjningar. Bulgarna är missbelåtna med, att de måste leverera Sovjet varor som de kunde ha fått bättre betalt för på annat håll, tjeckoslovakerna med att de måste inordna sin höga industriproduktion efter Sovjets behov i st. f. som förut affärsmässigt västerut etc.

Raspropaganda – panslavism

Sovjet har på olika sätt försökt att disciplinera och hålla samman sina drabantstater. Ideologiskt har man haft ett medel i ”marxismen” sådan Stalin tolkar den. Det verkar på den politiskt troende kärnan i kommunistpartierna. För andra grupper – särskilt de teoretiskt obrukbara massorna i vissa av Balkan-länderna – har man utnyttjat panslavismen, vädjan till rassamhörigheten, en parallell alltså till Hitlers ”ariska” och ”germanska” propaganda.

Panslavismen var en gammal härskarmetod i tsarismens Ryssland. (Se Otto Fridén: Panslavismen, 1944.) Den återupplivades för sammanhållningens behov efter Hitlers anfall på Sovjet sommaren 1941. Den 10.8.1941 ägde en allslavisk demonstration rum i Moskva, där den kände ryske författaren Alexej Tolstoj vände sig till ryssar, vitryssar, ukrainare, polacker, tjecker, slovakar, serber, macedonier, montenegriner, bulgarer, slovener och karpato-ukrainare med orden: ”Stunden är kommen, då den samlade slaviska världen måste förena sig för att så snart som möjligt befria sig från nihilismens ok ... Vi förenar oss som likar bland likar. Vi har *en* uppgift och *ett* mål.”

Den 9 maj 1943 ägde en allslavisk kongress rum i Moskva, där metropoliten Sergius av Moskva utropade: ”Må den bli stämplad med evig skam, som nu eller senare försöker störa den slaviska enheten!” I kongressen deltog utom flera framstående sovjetryssar polska författarinnan Wanda Wassilewska, bulgariske deputeraden Tumov, tjeckoslovakiske översten Svoboda (senare krigsminister) och tjecken professor Nejedly, ukrainare, vitryssar, jugoslaver och slovakar. Sergiu³ blev senare av Sovjet-regeringen erkänd som patriark för Öst-Europa. I september påpekade f. d. Komintern-ledaren Dimitrov till sina bulgariska landsmän Sovjets huvudroll: ”Det ryska folket måste bära huvudbördan i kampen mot Tyskland, slavernas historiska motståndare.” Ny Dag kunde 1944 (24.1) omtala ett ”allslaviskt” upprop ”Nu är Bulgariens ögonblick inne!”, enligt tidningen signerat av Allslaviska kommittén, ordförande generallöjtnant Alexander Gundurov och medlemmar ryssen Alexej Tolstoj, ukrainaren Petro Pantsj, vitryssen Jakub Kolas, tjecken professor Nejedly, jugoslaven Bozidar Maslaric och polskan Wanda Wassilewska.

Den 8.12.1946 skulle en allslavisk kongress hållas i Belgrad i syfte att skapa intimare förhållanden mellan de slaviska nationerna och därigenom ”stärka demokratins ställning i Europa och den övriga världen”. TT-telegram från Belgrad den 20.7.1946 upplyste, att delegater från de slaviska utskotten i Sovjet-Unionen, Polen, Tjeckoslovakien och Bulgarien hade sammanträtt och beslutat till kongressen inbjuda delegater från de slaviska länderna och från de slaviska organisationerna i Canada, USA, Australien, Frankrike och Sydamerika och likaledes för serberna i Lausitz på gränsen Österrike–Jugoslavien, vilka nyligen sânt en petition till utrikesministrarna i Paris med begäran om Lausitz' befrielse.

Den engelskspråkiga officiella propagandatidskriften Free Bulgaria driver en intensiv slavisk propaganda och omvittnar att barnen i Bulgarien också bibringas en sådan. Den 15.10.1947 talar den om ett möte i Bulgarien, där man hade beslutat upprepa ”eden” på den första allslaviska kongressen efter kriget. Vid ett möte mellan Dimitrov och Tito i november 1947 talade Tito om ”våra slaviska bröder”. Omedelbart efter krisen i Tjeckoslovakien i februari 1948 hölls i Prag en ny allslavisk kongress, som krävde mobilisering av alla slaviska länder och alla i utlandet levande slaver till kamp för ett strikt hållande av stormaktsbesluten i Jalta och Potsdam och för oantastbarheten av Polens och Tjeckoslovariens nya gränser (Der Abend, Berlin, 1.3.1948).

Man har också kunnat märka en del antisemitism i Östblocket. Judiska officerare och tjänstemän uppges ha avsatts, avlägsnats från ministerier osv. (New York Times, Stockholms-Tidningen 18.2.1948.) Den 4.7.1947 förekom svårartade judepogromer i Kielce i Polen. Polen har förbjudit judiska socialisttidningar.

Titos Jugoslavien utstöttes ur Kominform

Det blev en världssensation, när redan ett halvår efter Kominforms bildande den första sprickan däri visade sig, Titos Jugoslavien rebellerade och hans parti utstöttes.

Jugoslavien hade bildats på delar av Österrike-Ungern m. m. och blivit självständigt 1918. Dess kung Alexander gjorde en kupp 1931 och mördades 1934, varefter en prins Paul blev regent under arvfursten Peters barndom. Då Jugoslavien 1941 vägrade följa Hitler, slog denne ned det och tillsatte en marionettregering Neditj. Där växte fram flera partisanrörelser. De enades 1942 under Josip Broz-Tito, som erkändes av ryssarna nyåret 1944 och senare av västmakterna, som fruktade en eventuell rysk separatfred. När Jugoslavien 1944 blev fritt från tyskarna, bildades en samlingsregering Tito–Sjubasjitsj och i en folkomröstning gjorde man landet till republik. Tito, 1943 marskalk av Jugoslavien, blev 1945 dess premiärminister. 1946 antogs en ny grundlag: Jugoslavien blev en federativ ”folkrepublik”. Där råder folkfront av alla partier men med kommunisterna som dominerande. KP har 470 000 medlemmar, vartill kommer en ungdomsrörelse på 330 000.

Jugoslavien har som de andra Balkan-staterna försökt forcera sitt återuppbygge i nya former. Det har också som de andra ”folkdemokratierna” tillbörlig terror mot oppositionen. I dessa två hänseenden är det likt de andra. Men det har ett särdrag däri, att det ensamt av alla har tillkämpat sig sin frihet utan yttre hjälp, utan Sovjet. Tito är icke tillsatt som styresman av Sovjet. Och Jugoslavien är medvetet därom. Titos parti var starkare i ledningen för frihetskampen än broderpartierna. Det har bred massgrundval och ett extra starkt drag av nationalism. Internasjonal Politikk (1948: 5) citerar ett typiskt hånfullt uttalande mot kommunistledarna i Östblocket av en av Titos veteraner Mosha Pijades:

Ledarna för de nya demokratierna som kom till hemlandet med flyg och med pipan i mun efter att ha pratat till sitt folk i radion i fyra år i stället för att göra vad jugoslaverna gjorde. De slogs för sitt lands frihet och de mötte Röda armén som en allierad armé möter den andra, båda med den femuddiga stjärnan i uniformsmössan.

Jugoslavien har också sin särart som utpräglad bondestat, och Tito har inte velat eller vågat sig på att utrota de självägande bönderna, trots att Stalin anser dem farliga som kärnan i en potentiell reaktion eller som hinder för industrialiseringen. Det uppges även, att Tito vill industrialisera Jugoslavien, medan Stalin vill ha det kvar som jordbruksland inom sitt block, i kolchos-system. Det är dock betydligt svårare att pressa fram kolchoser i ett bergland som Jugoslavien än i slättland som Sovjet-Unionen. Jugoslavien har därför svårt att inpassas i Sovjets hushållningskalender.

Våren 1948 kom det till öppen brytning mellan Kominform och Tito. I mars sände Sovjets KP brev om Jugoslaviens KP:s försyndelser till alla de andra partierna i Kominform men inte till Jugoslaviens. Detta gav, när det fick vetskap därom, ett mycket skarpt svar. I juni hölls en hemlig Kominform-konferens i Bukarest, som utslöt Jugoslaviens KP ur Kominform. Titos politik stämplades som ”förrädisk och fientlig mot marxismen och leninismen”. Uteslutningen skedde utan att den anklagade hade fått tillfälle att komma med och förklara sig.

Titos parti höll kongress i slutet av juli och stod fast för Tito, alltjämt dock under betygande av sin absoluta solidaritet med Stalin. Under tiden visade sig tecken på opposition mot Tito. Denne hade tidigare företagit en upprepning i sitt parti och bl. a. utslutit två f. d. ministrar, Zujevitsj och Hebrang, som ansågs skada landets ekonomiska utveckling och vara spioner för ryssarna. Den 12 augusti sökte tre officerare fly över gränsen till Rumänien, och därvid blev en av dem, generalöversten Jovanovitsj, f. d. serbisk fascistofficer, skjuten av Titos gränsvakt.

Förhållandet mellan Kominform och Tito blev allt mer spänt. Sovjet beordrade – här var man klart över på det statliga planet – bojkott mot Jugoslavien från de andra Kominform-staterna.

Men frånsatt en del uttalanden blev det några direkta åtgärder endast från Albanien. Tito uppges ha företagit nya utrensningar och t. o. m. ha mobiliserat mot grannarna. Han tycks alltjämt ha sitt folk i sin hand, och jugoslaver i andra av Östblockets land har tagit hans parti och därför utsatts för trakasserier. Titos motsättning till de andra ryska drabantstaterna hindrar emellertid inte, att han alltjämt hyllar Stalin personligen och deltar i det diplomatiska umgänget – så vid Donau-konferensen sommaren 1948, så alltjämt i FN – på Moskvas sida.

Vad har parterna att anföra mot varandra? Enligt anklagelsen mot Tito är det hans beteende mot de två ministrarna men också att han inte tillräckligt har givit Sovjet äran för Jugoslaviens befrielse och inte infogat landet i den löpande ryska femårsplanen. Tito å sin sida anklagar ryssarna för att ha haft spioner hos honom, som sökt uppvigla en opposition och störta honom. Han har också haft tråkiga erfarenheter av Sovjet, som har svikit honom i Trieste-frågan av hänsyn till Italiens kommunister. Där var dessutom ett mellanhavande i slutet av 1947. Dimitrov i Bulgarien gjorde ett försök till självständig framstöt för en Balkan-federation, som skulle omfatta 80-90 miljoner människor och i första hand sammansluta Bulgarien och Jugoslavien. Tito var med på noterna, hans Jugoslavien skulle därmed få betydligt ökad vikt. Men det kom bakslag. Ryska partiorganet Pravda förklarade, att någon Balkanfederation behövdes inte alls. Varpå Dimitrov föll undan, förklarade att han fått en varning i rätta ögonblicket osv. Tito däremot gjorde ingen avbön.

Tito är stark, även strategiskt, Jugoslavien gränsar inte till Sovjet och han har vägarna till Medelhavet fria. Det har f. ö. antytts, att bakom missämjan med Moskva kunde ligga ryska planer på en flotthamn för en Sovjets Medelhavs-flotta på jugoslaviskt område.

I sina ekonomiska svårigheter – Sovjet-Unionen har nedskurit sitt varuutbyte med Jugoslavien till 1/8 – har Tito närmat sig västmakterna, betalt sina skulder till USA och därmed fått där infrusna tillgodohavanden fria. 1948 ingick Jugoslavien ett omfattande handelsavtal med Storbritannien, som också levererar experter för industrins uppbygge. Sedan jugoslaver i den diplomatiska representationen i östra Berlin arresterats av ryssarna, har Titos diplomati i Berlin flyttat till västra delen och ställt sig under amerikanskt beskydd.

Samtidigt erfar man, att missnöjet i Östblockets stater med den otillräckliga hjälpen från Sovjet till deras uppbygge har förmått Sovjet att lämna Polen och Tjeckoslovakien stora dollarlån för inköp i väster. Sovjet förhandlar också självt med Storbritannien om utökad handel. I vad mån i pressen omtalade tendenser till uppror och femtekolonverksamhet i Östblocket har realitet är svårt att veta. Omfattande rymningar har dock länge pågått från de ryssockuperade områdena både av civilpersoner och av rysk och annan militär.

Under 1948 har också framträtt tendenser att samla flyktingar från Östblockets stater till samarbete i väster för sina folks befrielse från det ryska oket. Så ägde den 12-15 mars en konferens rum i Paris av östeuropeiska socialdemokrater, som bildade en socialistisk byrå för östländerna. Balterna har egna flyktingsorganisationer.

Tito-krisen uppges ha åstadkommit en viss oro i kommunistiska kretsar i flera land. I västra Tyskland skulle finnas en oavhängig, med Kominform och Sovjet missnöjd kommuniströrelse kristalliserad kring partigrupper i Dortmund, Köln och Hamburg. Kanske har den sammanhang med, att den kommunistiska rörelsen som sådan i västra Tyskland av taktiska skäl (rysk-licensierat tyskt uttalande den 5.1.1949) beslutat organisatoriskt skilja sig från det kommunistiska Enhetspartiet i Östzonen. Beslutet skulle ha fattats när ”de speciella villkoren för den kommunistiska verksamheten i västzonerna nödvändiggör en oavhängig och smidig inställning av partiet”. En illegal opposition, Kommunistische Partei für Ostdeutschland, KPO, sprider emellertid flygblad i ryska zonen. (Svenska Dagbladet 14.1.1949.)

Den ökade oron i sydöstra Asien liksom de kommunistiska framgångarna i Kina ger stora möjligheter för Sovjet-Kominform att hindra det internationella uppbygget i Marshall-planens tecken. Härute i Asien med dess 1 150 miljoner människor och inte minst i Sydost-Asien med dess 145 miljoner finns ett område avgörande för planens realiserande, alltså av internationellt återhämtningsintresse, ett livsviktigt område för varuförsörjningen och ett utpräglat dollarinbringande område. Här kan också Sovjet och Kominform bygga på stormakternas motsatta intressen. Ett kommunistiskt Asien vore ekonomiskt oövervinneligt. Men med urfattigdomen i Asien och även där rådande stora motsättningar är behärskandet av världsdelen ingen lätt sak. Möjligt är, att intresset för Asiens möjligheter och nyvunnen prestige där kan förmå Sovjet att t. v. hejda sig i Europa och gå med på en uppgörelse av något slag här. Kanske tyder härpå den mildare politik västerut man har trott sig finna i franske kommunistledaren Cachins tal den 11.1.1949, följt av ett avspänningstal av Stalin den 30.1.1949.

Efterkrigshändelser

1945 grundades den 26.6 i San Francisco Förenta Nationerna, då 50 nationer underskrev FN:s charta. Den ratificerades den 24.10.

1946 tillsatte den 24.1 FN:s generalförsamling ett atombombsutskott och utdömde den 7.2 Francos regim i Spanien. Churchill påyrkade den 3.3 i ett tal i Fulton, USA, en union mellan de engelsktalande folken och varnade för Sovjet-Unionen, och den 13.3 svarade Stalin med att kalla Churchill för krigshetsare och jämföra honom med Hitler. Den 19.9 talade Churchill i Zürich för en europeisk förbundsstat. Den 16.3 införde Sovjet-Unionen ministerregering i st. f. folkkommisariernas råd. Den 22.4 bildades östra Tysklands s. k. Socialistiska enhetsparti. I juli gjorde USA atombombsexperiment i Stilla havet. Den 15.7 avrättades den jugoslaviske generalen Mihajlovitj. Den 7.8 krävde Sovjet hos Turkiet rysk delaktighet i kontrollen av Dardanellerna men avvisades. Sverige inröstades den 29.8 i FN. Den 24.8 avskedades Litvinov som rysk utrikesminister och den 12.9 Wallace som amerikansk handelsminister – han hade angripit den brittiska imperialismen och påyrkat mjukare politik mot Sovjet. Den 20.9 utbyttes namnet Röda armén mot Sovjet-armén, Röda flottan mot Sovjet-flottan, rödarmist mot soldat och rödflottist mot matros. De ledande tyska nazisterna dömdes den 1.10 som krigsförbrytare. Stort kommunistiskt nederlag vid kommunalvalen i Berlin den 20.10. Den 26.11 antog en internationell konferens i London en världshandelsstadga.

1947 började med att brittiska och amerikanska Tysklands-zonerna den 1.1 sammanslogs ekonomiskt. Den 7.1 avgick Byrnes som USA:s utrikesminister och efterträddes av Marshall. Den 10.2 undertecknades i Paris frederna för Bulgarien, Finland, Italien, Rumänien och Ungern. Den 4.3 ingick Storbritannien och Frankrike den s. k. Dunkerquepakten om försvarsallians i 50 år. Den 10.3 började franskt-engelskt-ryskt utrikesministermöte i Moskva angående Tyskland men avslutades den 24.4 resultatöst. Sovjet begärde tvåsidaiga förhandlingar med Norge om Spetsbergen men stortinget beslöt den 15.2 avvisa förslaget. Norge försökte följa FN:s beslut att vidta åtgärder mot Francos Spanien men förklarade den 22.3, att det isolerat ej kunde göra det. Franco proklamerade den 31.3 Spanien som monarki med Franco som statschef t. v.

Den 8.4 bildade de Gaulle eget parti: Franska folkets samling, och den 14.5 talade Churchill i London för Europas Förenta stater. Den 5.6 manade Marshall Europas stater att utarbeta gemensamma planer för ekonomisk sanering, och den 12.7 samlades 16 av 22 inbjudna stater till konferens i Paris därom. Den 15.8 blev Indien fritt i två stater: Indiska Unionen (Hindostan eller Indien) och Pakistan. En konflikt Persien-Sovjet i oljefrågan i september slöt med rysk reträtt i oktober. Den 29.10 ratificerades Beneluxavtalet av 1944. Den 14.12

genomförde Sovjet en valutareform, den 19.12 framlade Truman Marshall-planen i budskap till USA:s kongress och den 27.12 ingicks handelsavtal England-Sovjet.

I Polen hölls den 19.3 parlamentsval, som gav regeringen stor majoritet och av bondepartiet förklarades ej ha varit fria. Kommunistledaren Bierut valdes den 5.2 till polsk president. Under våren deltog ryska trupper i Ungerns nyordning genom utrensning av småbrukarpartiet. USA protesterade häremot. Den 31.8 gav allmänna val i Ungern, trots valfusk, majoritet mot kommunisterna, som dock bildade en ”demokratisk” samlingsministär och fortsatte nyordningen. Den FN-kommission, som tillsatts för att undersöka gränstvister vid Greklands nordgräns, vägrades den 29.6 tillträde till Jugoslavien och den 28.7 till Albanien och Bulgarien. Den 13.7 hade kommunister marscherat in från Albanien, den 16.8 proklamerade Markos grekisk republik och den 25.12 bildade han egen regering.

Den kommunistvänliga Nenni-fraktionen bröt sig den 9.1 ut ur italienska socialdemokratin. Den 4.5 utslöt Ramadier ur sin franska regering de kommunistiska ministrarna, som hade röstat mot förtroendevotum för regeringen. Den 6.6 började forcerad nyordning i Bulgarien med att oppositionsledaren Petkov häktades för komplott mot staten. Han dömdes den 16.8 och avrättades den 22.9. Den 15.7 satte nyordningen fart i Rumänien: bondeledaren Maniu häktades jämte en mängd av hans anhängare och han själv ådömdes livstids fängelse den 11.11. Hans parti upplöstes den 26.7. Den 5.10 kom från Moskva budet om Kominforms bildande. Den 25.10 flydde polske bondeledaren Mikolajczyk med sina närmaste anhängare till västmakterna. Den 29.11 bildades Kominform för Fjärran Östern. Den 19.10 hade de Gaulle stora framgångar vid franska kommunalvalen, socialister och kommunister minskade. Den 20.10 kommunalval i Norge: socialdemokratisk frammarsch, kommunistisk tillbakagång. Den 28.10 danska folketingsval: socialdemokratiska vinster, kommunisterna på reträtt. Den 1.11 engelska kommunalval: stora förluster för arbetarpartiet, vinster för de konservativa. Den 5.12 finska kommunalval: socialdemokratin stod sig, stark kommunistisk tillbakagång. Från medio november en vecka in i december svåra strejker och kravaller i Frankrike, strejkväg även i Italien. Frankrike utvisade ryssar för deltagande.

I juni hölls internationell socialistkongress i Zürich, i slutet av november i Antwerpen. Tyska socialdemokratin återupptogs och Andra Internationals förnyande ställdes på framtiden. T. v. har upprättats en lös sammanslutning i form av en socialistisk kongress.

Den 1.3 började judiska terrorister en serie attentat med att spränga brittiska officersmännen i Jerusalem, varvid 11 personer dödades. Den 29.6 talade president Truman för bättre behandling av negerna.

1948 utdömde Sovjet (Pravda 28.1) Dimitrovs och Titos planer på en Balkan-federation. Den 2.2 proklamerades union Nederländerna-Indonesien i st. f. nederländska kolonialväldet. Den 17.3 bildades i Bruxelles Väst-Unionen som militärallians etc. av England, Frankrike, Belgien, Nederländerna och Luxemburg. Den 24.3 undertecknade 53 nationers representanter en världshandelsstadga. Den 2.4 antog USA:s kongress definitivt Marshall-planen. Den 7.5 öppnades en kongress för Europas Förenade stater i Haag. Den 14.5 proklamerades staten Israel, som den 15.5 anfölls från alla håll av araberna. Den 17.5 beslöt FN:s atombombskommission upplösa sig och den 8.6 beslöt Beneluxländerna tullunion från nyåret 1949. Den 30.6 upphörde Storbritanniens mandat i Palestina och de brittiska trupperna lämnade landet. Greve Folke Bernadotte tillsattes av FN som medlare men mördades av judiska terrorister. Den 20.7 godtog svenska riksdagen Marshall-avtalet. Konferens i Belgrad i augusti beslöt en Donau-kommission med endast Donau-makter. England-Frankrike vägrade godta beslutet. Den 26.10 enades Väst-Unionen om försvarspakt för Nord-Atlanten. Med Mukdens fall den 31.10 var de kinesiska kommunisterna herrar i hela Mandsjuriet. Den 11.12 antog FN:s generalförsamling enhälligt en Förklaring om de mänskliga rättigheterna; Sovjet-Unionen,

fem östeuropeiska stater, Saudi-Arabien och Syd-Afrika nedlade sina röster. Den 19.12 ingrep Nederländerna med vapen mot det upproriska Indonesien.

Den 16.2 inleddes en kommunistisk kupp med nyordning av Tjeckoslovakien, där Gottwald bildade kommunistkontrollerad regering och efter Benesjs död den 3.9 blev president. Den 18.4 gav parlamentsval i Italien kommunistiskt nederlag. Den 22.5 avskedade Finlands president inrikesminister Leino, som fått riksdagens misstroendevotum för oegentligheter och vägrat avgå. På bud om planerad valutareform i västra Tyskland stoppade Sovjet den 18.6 all persontågstrafik västerifrån till Berlin. Den 21.6 trädde valutareformen i kraft och den 24.6 började ryssarna fullständig blockad av västmakternas Berlin. Den 28.6 inledde västmakterna flygtrafik dit. Den 1.7 förklarade ryssarna Berlin-kommandanturen upplöst, varefter allt samarbete i Berlin upphörde. Den 6.7 protesterade västmakterna mot Berlinblockaden. Den 17 började USA flytta flyg över till England och startade ryssarna nattflygövningar över västmakternas flygkorridor till Berlin.

Finska riksdagsval gav den 2.7 kommunistiskt nederlag, d:o i Nederländerna den 8.7. Den 26.8 gjordes en kommunistkupp mot rådhuset i Berlin och den 6.9 stormades det, varpå det besattes av rysk militär, som häktade tyska poliser. Den 31.8 avled generalöverste A. Sjdanov, Stalins närmaste man, Kominforms överledare. I oktober gick stora strejkvågor över Frankrike och Finland. Den 2.11 valdes Truman till USA:s president. Den 5.12 stort kommunistnederlag vid kommunalvalen i västra Berlin.

Den 28.6 bröt Komin form med Tito. I december höll kommunistpartierna konferens i Warszawa med ombud för 22 land bl. a. Sverige men ej Jugoslavien. I östblocksstaterna har utvecklingen fortgått med sammanslagning av kommunistiska och socialdemokratiska partier, varvid de senare försvunnit i den kommunistbehärskade "folkdemokratin". Samtidigt har disciplinen under Sovjets intressen ytterligare åtstramats.

1949 den 5.1 framlade president Truman ett socialliberalt budskap till USA:s kongress. Den 30.1 misslyckades försöket att skapa ett nordiskt försvarsförbund och Stalin hotade Norge men förklarade sig villig med Truman debattera en avspänning. USA svarade avböjande, såg i arbetet endast en taktisk manöver från Sovjets sida. Kinesiska kommunistarméerna hotade Nanking-regeringen, som försöker kompromiss fred. Chiang-Kai-Shek abdikerade som Kinas ledare den 21.1. Den 4.2 avsattes den grekiske upprorsledaren Markos och räddade sig till Tito. En internationell socialistkonferens planeras till Köpenhamn i april för att skapa ett internationellt sekretariat för de västeuropeiska socialistpartierna.

Kommunisterna och fackföreningsrörelsen

Kommunisterna och fackföreningsrörelsen

Den opposition mot socialdemokratin, som den kommunistiska rörelsen innebar på det politiska området, arbetade självklart också på det fackliga. Där hade ju överhuvud en proletär opposition lättast att vinna anhängare, då dess möjligheter framför allt är att söka i löne-missnöje och klass-solidaritet.

Som förut omtalats bildades i samband med Kominterns tredje världskongress den 3.9.1921 den s. k. Röda Fackförenings-Internationalen, RFI, eller på ryska Profintern, för "oförsonlig kamp mot de gula fackföreningarnas Amsterdam-International". Man hade alltså från då två motsatta fackliga internationaler. Men strävanden till en enhetlig fackinternational visade sig tidigt, främst från den internationella Transportarbetar-Federationen. 1923 fick Amsterdam-Internationalens ledning ett brev från de ryska fackföreningarnas ledning med förslag om förhandlingar i och för enhet. Amsterdams världskongress 1924 beslöt ge styrelsen i uppdrag

att fortsätta tidigare försök att få de ryska fackföreningarna med i Amsterdam-Internationalen. De borde dock först uttala en önskan att bli upptagna där.

Därmed förföll saken, ryssarna ville inte gå den vägen, och när nu mot slutet av 1920-talet Komintern åter svängde åt vänster, gjorde Profintern detsamma. På exekutivsammanträde i Strasbourg i januari 1929 antogs ett program om undergrävande av de reformistiska fackföreningsledarnas auktoritet och arbete med s. k. vilda, av organisationerna icke auktoriserade strejker (alltså ungefär inställningen hösten 1948 i Frankrike, Finland osv. i kampen mot Marshall-planen). Det blev nu en direkt kamp mot arbetarklassens fackföreningar, om dessa icke följde de kommunistiska gruppernas paroller.

Motsättningen varade ända tills Hitler hade fått makten i Tyskland och Sovjet-Unionen börjat inse innebörden därav. I april 1935 vände sig då Profinterns ledning till Amsterdam med förslag om facklig enhet inför nazismens hot. Amsterdam svarade, att man kunde vara med på tre villkor: lojalitet och uppriktighet i förhandlingarna, Amsterdam-Internationalens erkännande som basis för den fackliga enhetens återupprättande och slut på det fackliga splittringsarbetet i alla land. 1936 sammanslogs Frankrikes två fackliga landsorganisationer, den socialdemokratiskt styrda och den av kommunisterna behärskade. I anledning av Profinterns hänvändelse av 1935 beslöt Amsterdams världskongress i London 1936 på sin exekutivs förslag uppta förhandlingar om facklig enhet med såväl ryssarna som andra folk i Amerika, Asien, Australien etc. som ännu stod utanför den gamla fackliga Internationalen. 1937 hade man kommit så långt i enhetssträvandena, att en överläggning hölls i november i Moskva och ett samförstånd nåddes men med vissa förbehåll från rysk sida. 1938 behandlade Amsterdams styrelse frågan. Den konstaterade, att de ryska fackföreningarnas ledning hade framlagt förslag om en utvidgning av Fackförenings-Internationalens (Amsterdams) aktivitet mot krig och fascism och att man skulle stödja proletär enhets- och folkfront. Dessutom hade ryssarna satt organisatoriska villkor: bl. a. att den nya enhets-Internationalen skulle ha tre ordförande, därav en alltid skulle vara ryss, tre sekreterare, därav också en ryss, och garantier för att ingen propaganda mot Ryssland komme att bedrivas. Under sådana förhållanden förklarade Amsterdams styrelse enighetsförslaget oantagligt, och på ordinarie representantskapsmöte i Oslo i maj 1938 beslöts att icke fortsätta underhandlingarna med ryssarna. Amsterdam hade år 1938 sitt högsta medlemsantal sedan 1919, 21 miljoner, mot 23 miljoner då kulmen nåddes 1919.

På Amsterdam-Internationalens kongress i Zürich sommaren 1939 väckte engelsmän och norrmän åter förslag i enighets syfte, ett förslag om en inbjudan till de ryska fackföreningarna, men det avslogs av kongressen med 46 röster mot 37. Den engelska fackföreningskongressen hösten 1941 återkom med förslag om hänvändelse till ryssarna – Sovjet var ju nu allierad i kampen mot Hitler, och det kunde passa bättre nu också därför att Amsterdam-Internationalen under kriget praktiskt taget var upplöst, liksom Profintern. Ännu lyckades man dock inte samla parterna. 1943 beslöt så engelska landsorganisationen ta initiativet till en världskonferens av alla länders fackorganisationer. Den skulle hållas i juni 1944 men kunde på grund av kriget samlas först i februari 1945. Den hölls i London och tillsatte en kommitté för att förbereda skapandet av en ny enhetlig facklig världsrörelse.

Strax efter kriget lyckades man också skapa den nya enhetliga fackliga internationalen, som blev kallad Fackliga Världsorganisationen. Den 3 oktober 1945 godkände Fackförenings-Internationalen på kongress i London den nya organisationens stadgar och Amsterdam-Internationalens ledare Jouhauz förklarade den nya organisationen konstituerad, varpå kongressen fortsatte som den nys första kongress. I Fackliga Världsorganisationen sammanfattades 66 miljoner fackligt organiserade arbetare från 65 landsorganisationer i 56 länder. Ryssarna fick 3 medlemmar i styrelsen. Starka motsättningar fanns i den nya Internationalen, särskilt har från kommunistiskt håll anmärkts på att den gamla inte nog fort

har likviderats och att den nya ej fått överta den gamlas fonder, vilka i stället lämnats till fackföreningsrörelsen i de olika länderna. Den opposition, som eljes fanns i världsorganisationen och som snarast var en motvikt mot det kommunistiska inflytandet, utgjordes av landsorganisationerna i England, Belgien, Sverige, Holland samt några internationella fackliga sekretariat.

När Marshall-planen började sättas i verket, skärptes helt naturligt motsättningarna öst-väst även på det fackliga området. De anglosaxiska landsorganisationernas ombud i den fackliga Internationalen ville diskutera fackföreningarnas medverkan i det europeiska återuppbygget men ryssarna satte sig däremot och förhalade förhandlingarna. I mars 1948 sammankallade då brittiska LO en konferens i London med Marshall-ländernas fackorganisationer och senare på året uppmanade briter under utträdeshot världsorganisationen att iaktta passivitet under ett år, då det hade visat sig omöjligt att samarbeta med ryssarna. Den 17.1.1949 öppnades så ett sammanträde i Internationalens ledning i London, och den 19.1 sprängdes Fackliga Världsinternationalen i och med att brittiska, amerikanska och holländska landsorganisationerna utträdde ur ledningen. De ryska, kinesiska och italienska representanterna har stannat och anser, att Internationalen fortfarande fungerar.

Sveriges Kommunistiska Parti (Sektion av Komintern)

Från vänstersocialism till kommunism

Tidigare har skildrats uppkomsten av Socialdemokratiska Vänsterpartiet i Sverige i maj 1917 som opposition mot Socialdemokratiska Arbetarepartiet under Brantings ledning. Vänsterpartiet valde på denna konstituerande kongress till arbetsutskott: C. N. Carleson, Z. Höglund, Carl Winberg, Axel R. Svensson och Ture Nerman. Till representanskap valdes: Carl Stålbärj, Göteborg, Axel Nordqvist, Kiruna, Verner Hermansson, Kungsör, Hemming Sten, Hammerdal, Göran Palm, Kosta, Henry Eriksson, Uppsala, A. Malmborg, Grängesberg, John Bohlin, Norrköping, Gustaf Viksten, Sollefteå, och J. E. Berglund, Sollefteå. Programkommissionen fick följande besättning: Carl Lindhagen, Ivar Vennerström, Fabian Månsson, Ernst Hage och Karl Kilbom. Till partiordförande utsåg sedan partiledningen Winberg och Höglund, till partisekreterare valdes Fredrik Ström, till kassör-expeditör Axel R. Svensson. Partiet hade två ombudsmän: Stålbärj och Hermansson. Tidvis fungerade också S. G. Loren.

Sin andra kongress höll Vänsterpartiet den 2-4 juni 1918. Den valde helt nytt arbetsutskott: Fredrik Ström, Ernst Åström, Erik Heden, Karl Kilbom och Kata Dalström med suppleanterna Carl Stålbärj, C. A. Nyström, Einar Ljungberg, Jalmar Wiksten och Otto Grimlund. Till representanskap utsågs: H. F. Spak, Morgongåva, Henry Eriksson, Uppsala, Göran Palm, Kosta, Edvin Malmsjö, Östersund, K. J. Karlsson, Sandviken, J. E. Berglund, Sollefteå, Erik Segerholm, Arboga, S. G. Lorén, Huskvarna, Sven Johansson, Göteborg Viktor Herou, Öster Färnebo. Till partiordförande valdes Ernst Åström och Karl Kilbom, till partisekreterare Z. Höglund, som avsade sig och efterträddes av C. N. Carleson, till expeditör Axel R. Svensson. Kongressen gästades av Angelica Balabanov, ISK, Emil Stang, Norge, Thøger Thøgersen, Danmark, och Arthur Usenius, Finland.

Sin tredje kongress höll partiet den 12-16 juni 1919 och valde då till arbetsutskott: Z. Höglund, Karl Kilbom, Otto Grimlund, C. N. Carleson och Ernst Åström (som avsade sig och efterträddes av Ernst Hage), till representanskap: W. Hermansson, H. F. Spak, G. Viksten, C. Stålbärj, J. Rosenberg, Kuggeboda, C. Kypengren, Borlänge, S. G. Loren, Abel Andersson, N. Småland, John Bohlin, J. E. Berglund. Partiordförande blev Z. Höglund, partisekreterare Fredrik Ström, partikassör Axel R. Svensson. Kongressen gästades av Martin Andersen-Nexö och J. Jörgensen, Danmark, Martin Tranmael, Norge, och A. Usenius, Finland. På denna

kongress anslöt sig partiet den 14 juni utan förbehåll till Kommunistiska Internationalen och mottog en telegrafisk hälsning från dess ordförande Sinovjev.

Den svenska fackoppositionen hade sedan 1917 drivit ett eget propagandarbete. Den organiserade sig 1919 som Fackliga Propagandaförbundet, som emellertid fick en mycket begränsad anslutning.

Våren 1920 bildade Hjalmar Branting landets första rent socialdemokratiska regering men avgick efter höstens andrakammarval, som sänkte partiets mandatsiffra från 86 till 75 och röstsiffra från 228 777 till 195 121. Vänstersocialisternas mandatantal sjönk samma val från 11 till 7, deras röstsiffra från 59 243 till 42 056..

Den första sprängningen – 1921

I det svenska kommunistpartiet vållade de av Kominterns andra kongress 1920 antagna 21 villkoren för medlemskap i Komintern den första brytningen. Socialdemokratiska Vänsterpartiet, som det ännu hette, höll sin fjärde kongress den 25-26 mars 1921. Innan dess hade partiet i en omröstning med 4 318 röster mot 2 041 givit de 21 villkoren sin fulla anslutning. Minoriteten röstade för anslutning med vissa förbehåll. Med 173 röster mot 34 beslöt kongressen sanktionera anslutningen och förklarade därefter minoriteten obehörig att vidare delta i förhandlingarna. Den tvangs avlägsna sig, och med 100 röster mot 64 företogs så det internationellt påbudna namnbytet till Sveriges Kommunistiska Parti (sektion av Kommunistiska Internationalen). Minoriteten ville behålla det gamla namnet.

Det ny-döpta svenska KP förklarade i sitt nya program, att Versailles-freden inte hade löst de kapitalistiska motsättningarna och att Nationernas förbund var en karikatyr, en imperialistisk international. Nya konflikter hotade med nytt krig. Andra Internationalen hade ej bestått provet och hade i sin borgfred med borgerligheten upphört att existera som socialistisk organisation. Endast den socialistiska världsrevolutionen kunde rädda folken, endast socialismen bringa ordning i kaos. Det parlamentariska arbetet måste underordnas den revolutionära epokens massaktioner, varur skulle framgå rådssystemets verkliga demokrati. Som synes en direkt översättning av Kominterns riktlinjer. Däremot gjorde det svenska partiet en del modererande uttalanden, situationen var ju inte densamma här som ute i efterkrigs-Europa. Om det revolutionära våldet förklarades, att dess bruk skulle bero uteslutande på motståndarna, men revolutionens och socialismens genomförande med minsta möjliga antal offer krävde arbetarklassens beväpning. ”Partiet förkastar dock därvid uttryckligen allt planlöst våld, alla kupp försök och individuell terror, förklarande att dess mål icke är tillintetgörande av personer, icke hämnd på enskilda, utan avskaffande av det kapitalistiska systemet och dess fallfärdiga institutioner.” Partiet ville också bidra till bildandet av soldatråd och socialistiskt upplysningsarbete bland militären ”för att vinna dess anslutning vid socialiseringens genomförande och för att förhindra dess användande mot arbetarklassen”.

Några som helst förberedelser för våldsamt kamp företog veterligt inte det tidiga svenska kommunistpartiet. Det fortsatte i de gamla vänstersocialistiska spåren fast med Komintern-anpassade termer. Det hade också i sitt program förklarat:

Frigörelsen måste emellertid även vara en andlig sådan. – Proletariatet måste inse nödvändigheten av att begynna omgestaltningen i sina egna hjärnor, levnadsvanor och hem, ledande fram till en kulturens lyftning.

SKP antog även s. k. Demokratiska grundlagar, vari också kongressens majoritet visade intresse för demokratin i rörelsen. Det hette i dem:

Det kommunistiska partiet är uppbyggt på den demokratiska centralisationens princip. Centraliseringen innebär, att alla partiets organisationer och organ, såsom riksdagsgruppen, partitidningarna och förlagen, är underordnade den av kongressen valda partiledningen på grundval

av partiets grundsatser, program, grundlagar och stadgar, liksom denna ledning i sin tur är underordnad Kommunistiska Internationalen, dess kongress och exekutivkommitté på grundval av de internationella kongressernas beslut. Denna centralisering, som avser att ge enhetlighetens slagkraft åt partiets aktion, nödvändiggöres av klasskampens tillspetsning, som kräver den starkaste tänkbara sammanhållning och disciplin från partiets sida som en ovillkorlig förutsättning för dess seger.

Men centraliseringen kan lätt leda till uppkomsten av ett maktfullkomligt ledarvälde och en ofruktbar byråkrati hotande att lägga en död hand över rörelsen. [Därför hävdade dessa grundlagar] en demokratisk grundval, som skapar en oavbruten kontakt mellan den valda ledningen och partiets medlemmar och ställer den under dessas fullständiga kontroll samt i övrigt åvägbringar starka garantier för ett sunt inre partiliv.

Härefter följde åtta paragrafer om jämlikhet mellan ledare och medlemmar, fullständig yttrande-, tryck- och församlingsfrihet, förbud för hemlig diplomati inom partiet och för att ”genom någon kupp eller annan odemokratisk åtgärd” vinna otillbörligt inflytande. Inte heller finge hot om avgång tolereras som ultimativt medel.

Kongressen utfärdade vidare ett Manifest till Sveriges arbetare, vari det hette att man för större effektivitet hade accepterat ”den demokratiska centralismens princip men samtidigt bibehållit alla garantier mot byråkrati och maktmissbruk”. I ett uttalande om SKP och fackföreningsrörelsen hävdades nödvändigheten att bekämpa dennas reformistiska anda och anbefalldes Fackliga Propagandaförbundet ”med dess socialistiskt-revolutionära program”: fackorganisationernas omläggning till revolutionära klassorganisationer, grundade på industriella linjer och revolutionär taktik. ”Vidare full kontroll från arbetarnas egen sida över hela näringslivet genom av arbetarna själva valda driftsråd såsom organ för rådmakten vid socialismens genomförande.”

Partiet framlade också ett starkt nykterhetsvänligt program (1922 kom folkomröstningen i Sverige för totalförbudet) och ett uttalande om det parlamentariska arbetet, som dock endast var en skarpare formulerad upplaga av socialdemokratins syn på saken.

Det nya SKP valde till sitt första arbetsutskott: Karl Kilbom, Z. Höglund, C. N. Carleson, Gerda Linderot och Sigvard Cruse med O. Grimlund, Fritjof Ekman, Kata Dalström, Oskar Samuelson och Arvid Engberg som suppleanter. Till representantskap valdes: G. Viksten, C. Stålbärj, G. Palm, H. F. Spak, K. G. Taberman, Thure Widlund, Jönköping, J. Bohlin, A. Malmberg, Edvard Roskvist, Bjärnum, och Axel Söder, Västerås. Till programutskott, Richard Fjeldstad, Göteborg, Carl Winberg och Einar Ljungberg, Stockholm, Robert Samuelsson, Luleå, Jeårj Lundström, Stockholm. Partifunktionärer blev: partisekreterare Fredrik Ström, organisationssekreterare Carl Stålbärj, partikassör Axel R. Svensson. Styrelsen valde själv ordförande, och som sådan tjänstgjorde omväxlande Z. Höglund och K. Kilbom.

De kommunistiska kvinnorna hade ett eget förbund med Gerda Linderot till ordförande och Signe Sillén till vice. Redaktör för förbundsorganet Röda Röster och studieledare var Anna Stina Pripp. I Ungdomsförbundet, som nu också tog kommunistnamnet, alltså SKUF, var ordförande Nils Flyg och Sven Linderot och redaktör för förbundstidningen Stormklockan Jalmar Wiksten. Partiet hade två dagliga tidningar: Politiken, Stockholm, och Norrskensflamman, Luleå, och 10 kollektivt tryckta veckotidningar för olika landsorter. Partiet och ungdomsförbundet ägde tillsammans Frams förlag, beläget liksom expeditionerna i Torsgatan 10. Partiet hade eget tryckeri i Jakobsgatan 22. Fackliga Propaganda förbundet hade sin expedition i Luntmakargatan 52.

Vid det andrakammarval, som hösten 1921 följde på en ny rösträttsreform, ökade socialdemokratins åter från 75 till 99 mandat men kommunistpartiet stannade på sina 7 med 80 355 röster mot socialdemokratins 687 096.

Den ur SKP uteslutna minoriteten fortsatte som parti under det gamla namnet Socialdemokratiska Vänsterpartiet men återvände 1923 till socialdemokratin. Med minoriteten lämnade följande riksdagsmän den kommunistiska rörelsen: i första kammaren Ernst Åström och (ej längre formellt ansluten) Carl Lindhagen i andra kammaren Fabian Månsson, Ivar Vennerström, Ernst Hage, O. W. Lövgren, C. O. Johansson och Elof Lindberg.

Snart skulle det åter förmärkas oro i det svenska kommunistpartiet. Redan 1922 märktes brytningar mellan en på ungdomsförbundet stödd vänster och Z. Höglunds fraktion, som reagerade mot centraliseringen på samma sätt som det norska partiet och i kontakt med detta. När Norge i november 1923 utträdde ur Komintern, nedlade Höglund sitt mandat i EKKI men återtog det för en kort tid. Avsevärda motsättningar röjdes även på det svenska partiets femte kongress, den 10--13 maj 1923. Kongressen valde till arbetsutskott: K. Kilbom, Axel R. Svensson, Z. Höglund, Fredrik Ström, K. G. Taberman, O. Samuelson och Paul Thunell och till suppleanter: Arvid Engberg, C. Stålbärj, Ture Andersson, C. Winberg, Hugo Sillén, Fritjof Ekman och Axel Friberg. Till representantskap valdes: Oscar Öhman, Sundsvall, Edvin Pettersson, Mönsterås, G. Viksten, Malmberget, E. Roskvist, Bjärnum, John Wahlbärj, Finspång, C. V. Speths, Borlänge, J. Bohlin, Karlstad, G. Palm, Kosta, Gottfrid Norbäck, Hofors, Erik Scholl, Laxå, Arvid Olsson, Örebro, och Helmer Molander, Härnösand. I kongressen deltog som gäster: Wilhelm Pieck, Tyskland, Oskar Torp, Norge, Ernst Christiansen, Danmark, och från svenska ungdomsförbundet Gustav Johansson, Jalmar Wiksten, Sven Runsiö, Einar Olsson (senare Ebe), Arvid Wretling och Verner Karlsson.

Den andra sprängningen – 1924

De allt starkare nya motsättningarna inom det svenska kommunistpartiet väckte oro hos Kominterns ledning, som på femte kongressen sommaren 1924 sökte medla, men förgäves. Kring Höglund och Ström samlade sig en opposition, som var minoritet i partiet. Dettas majoritet samlade sig kring Kilbom. På höstsidan gick striden het med besök av en ExR (EKKI-representant) från Moskva, och på partiets kongress den 22-24 november uteslöts Höglund-gruppen. Den fortsatte som eget parti med en ny dagstidning Den nya Politiken till 1926, då man återgick till socialdemokratin.

Den nya ledningen för SKP fick till arbetsutskott: Anna Stina Pripp, Nils Flyg, Paul Thunell, Charles Fredriksson, Tedde Johnsen, K. Kilbom, O. Samuelson, Arvid Olsson och Hugo Sillén med suppleanterna Carl Malmros, Algot Olsson, Einar Olsson (Ebe), John M. Björklund, Signe Sillén, Viktor Nilsson, Frans Norrblom och Herman Johansson. Till representantskap valdes: Edvin E. Persson, Oskarshamn, C. V. Speths, Borlänge, August Spångberg, Charlottenberg, C. J. Berg, Ockelbo, Oscar Öhman, Sundsvall, Einar Adamsson, Göteborg, K. E. Senander, Norrköping, G. Viksten, Malmberget, Henry Lindberg, Malmö, Edvard Pettersson, Boden, Gustav Blixt, Kramfors, och Sven Linderot, Luleå. Revisorer blev: Ejnar Kruse, Johan Nord och Jeårfj Lundström. Till funktionärer valdes: Politikens redaktör K. Kilbom, partisekreterare O. Samuelson, organisatör Arvid Olsson, kassör Hildur Ström, till partiordförande Nils Flyg. Gäster vid kongressen var: från Norge Sverre Stöstad, Arvid G. Hansen och Christian Hilt, från England J. Vaughan, från Frankrike André och Su zanne, från Finland P. Karlberg, från svenska ungdomsförbundet Hilding Hagberg.

Vid andrakammarvalen 1924 fick socialdemokratin 725 407 röster och 104 mandat (+ 5), kommunisterna 89 902 röster och 5 mandat (– 2).

I enlighet med Kominterns anvisningar om samarbete mellan grannländers kommunistpartier bildade i januari 1924 partierna i Sverige, Norge, Danmark och Finland Skandinavien Kommunistiska Partifederation med säte i Kristiania och normannen Arvid G. Hansen som sekreterare. Federationen kom i regelbundet arbete först från 1936.

Den 3-6 juni 1927 höll SKP sin nästa, sjunde (som SKP fjärde) kongress. Där började redan en ny uppdelning märkas och en ny vänsterriktning göra sig gällande, som vid det laget intonerades i Komintern. Till centralkommitté (som det nu hette i st. f. arbetsutskott och representantskap) valde kongressen: Nils Flyg, O. Samuelson, K. Kilbom, Arvid Olsson, Carl Malmros, Gustav Johansson, Iwan Engcrantz, Sven Linderot, Paul Thunell, Ernst Ohlsson, August Spångberg, Hugo Sillén, Viktor Nilsson, Gustav Viksten, C. J. Berg, Herman Johansson, Edvin E. Persson, Oscar Öhman, Verner Karlsson, Einar Olsson (Ebe) och Edvin Pettersson, suppleanter: Emil Andersson, Anna Stina Pripp, K. E. Senander, Johan Karlsson, Fritz Johansson, A. Lindman, Figge Eriksson, William Holmdahl, Andreas Johnson, Carl Bergström, J. H. Brädefors, Gerda Linderot, Paul Almén, Ivan Bengtsson, Albert R. Pettersson, Viktor Herou, Karl Engdal, John Eriksson, Albert Clarin, Per Mars och Artur Karlsson. Bland gäster på denna kongress märktes: från EKKI J. Murphy, England, från Norge Ottar Lie, från Danmark Ernst Christiansen, från USA (Workers Party) Julius Victorsson, från svenska ungdomsförbundet Evert Leijon, Iwan Engcrantz, Gustav Johansson, Nils Holmberg.

Andrakammarvalen 1928 höjde socialdemokratins röstetal till 873 931, kommunisternas till 151 567. Socialdemokraterna sjönk från 104 mandat till 90, kommunisterna ökade från 5 till 8.

Den tredje sprängningen – 1929

SKP upplevde hösten 1929 sin tredje och t. v. sista sprängning. EKKI hade sänt ExR till Sverige för att disciplinera partiet, där det nu hade utvecklats två fraktioner: en majoritet kring Kilbom, Samuelson och Flyg och en minoritet kring Hugo Sillén och Sven Linderot, den senare helt i samförstånd med Kominterns nya vänsterkurs. Medan partistyrelsen, där också den förra fraktionen var i majoritet, den 9 oktober förhandlade å annan lokal, stormade en grupp från minoriteten partiets lokaler i Torsgatan 10, där majoritetens folk sedan sökte komma in men avvisades av tillkommen polis. Däremot lyckades minoriteten ej bemäktiga sig partiets huvudorgan Folkets Dagblad (Politiken), Luntmakaregatan 52.

Den Moskva-trogna fraktionen höll partiets åttonde kongress den 30.11.1929 med 250 deltagare, därav 193 ombud för 151 arbetarkommuner, jämte 33 ombud från SKUF. Kongressen gästades av norrmannen Arvid G. Hansen, som därvid anhölls av polisen. Man konstituerade sig omedelbart som landets KP, vilket auktoriserades av EKKI. Vid sprängningen beräknade den uteslutna riktningen, att den hade 11 000 av det gamla partiets medlemmar och "silléarna" 4 000. I en historik Mellan världskrigen, 1942, beräknar andra sidan sig själv år 1929 till 6-9 000 och "renegaterna" till 5-6 000.

Den gamla partistyrelsemajoriteten överklagade omedelbart och stadgeenligt hos EKKI behandlingen av partiet och fortsatte i väntan på svar som eget parti. Formellt besked erhöles först efter nästa Komintern-kongress 1935 och utan några som helst förhandlingar. Under tiden kom följande besked i ett av det nya partiet som flygblad 1930 utsänt Offentligt meddelande från presidiet i EKKI:

Då vi genom rapport av representanten för SKP, kamrat Hugo Sillén, erfarit, att de ur Kommunistiska Internationalen uteslutna opportunistiska renegaterna Kilbom, Samuelson & Co. presenterat sitt nya parti under den lögnaktiga beteckningen Sektion av Kommunistiska Internationalen, måste EKKI:s presidium härmed inför offentligheten, i synnerhet inför Sveriges hela arbetarklass, brännmärka denna renegatmetod som en gemen svindel. Kilboms och Samuelsons parti är inte och har aldrig varit en sektion av Kommunistiska Internationalen.

Den uteslutna delen av det gamla SKP valde till centralkommitté: Karl Kilbom, Nils Flyg, Oskar Samuelson, Herman Johansson, Arvid Olsson, Carl Malmros, Einar Olsson (Ebe), Emil Andersson, Anna Stina Pripp, Carl Bergström, Axel Lenndin och Gustav Gustavsson, alla i

Stockholm, och för landsorten: G. Viksten, Malmberget, Englert Karlsson, Gudmundrå, Oscar Öhman, Sundsvall, Viktor Herou, Öster Färnebo, Henning Karlsson, Iggesund, C. J. Berg, Ockelbo, Verner Karlsson, Grängesberg, August Spångberg, Charlottenberg, K. J. Karlsson, Örebro, John Eriksson, Norrköping, Ivar Olsson, Göteborg, Agaton Blom, Uppsala, Carl Andersson, Västervik, och Sanfrid Hässel, Lidköping. Den kommunistiska riksdagsgruppen stannade som helhet hos detta parti. Under år 1933 sammansmälte med partiet en mindre utbrytning ur socialdemokratin i västra Sverige, varvid partigruppen i andra kammaren för tre år tillfördes 2 nya medlemmar.

1934 bytte det utsprängda partiet namn till Socialistiska Partiet och sprängdes så ytterligare våren 1937, då Nils Flyg exkluderade Kilbom, Samuelson m. fl., vilka återgick till socialdemokratin, och därefter utvecklade partiet i nazistisk riktning. När Flyg dog, nyåret 1943, var han godtagen som ledande nazist, och efter hans död avslöjades, att hans tidning Folkets Dagblad hade mottagit stora subsidier från Hitlers Tyskland. Flera ledande i kretsen kring Flyg ådömdes härför och för medverkan till spionage långvariga frihetsstraff.

Det har inte lyckats att få upplysningar om den styrelse det auktoriserade partiet utsåg i november 1929. Men partiet kunde redan i december starta två nya tidningar, Ny Dag i Stockholm, tryckt på Gustaf Lindströms tryckeri med ett provnummer den 22 december, och Arbetar-Tidningen i Göteborg, båda dagliga från 1930. Dessutom hade partiet Norrskensflamman i Luleå och Sydsvenska Kuriren i Malmö.

Midsommar 1930 höll Moskva-partiet CK-plenum, varvid dess presidium utgjordes av: Hugo Sillén, Per Mars och Ola Persson och i den politiska kommissionen insattes: Edvin E. Persson, Sven Linderot, Hugo Sillén, Paul Thunell, Knut Senander, Ivar Svensson, J. H. Brädefors, Hilding Hagberg och Artur Karlsson. Rapporter avgavs av Paul Thunell, Iwan Engcrantz och Gustav Johansson. Ett antal upprop utsändes, bl. a. mot "krigshetsen", för försvar av Sovjet-Unionen.

Det kan förtjäna noteras, att den främsta anledningen till 1929 års sprängning av det svenska kommunistpartiet sammanhänger med Sovjets fruktan för krig och var frågan huruvida Sverige var en imperialistisk makt och med i världskapitalets sammansvärjning mot Sovjet. Detta hade fastslagits i ett s. k. öppet brev från EKKI till Sveriges arbetare, där det hette: "Sverige av i dag är ingen liten patriarkalisk stat med vissa drag av halvkolonial avhängighet, det är tvärtom en ung imperialistisk stat, som girigt kämpar för sin plats bland de andra imperialistiska staterna och simmar i den världsimperialistiska politikens farvatten."

Partifraktionen Sillén–Linderot skrev under på det och betonade i ett i korrekturtryck utsänt Material till partidiskussionen och läget i partiet, att "striden stod om, huruvida Sverige är en imperialistisk stat eller ej", och det var "en grundläggande fråga, där majoriteten förfäktat en falsk ståndpunkt och där EKKI:s öppna brev understryker minoritetens ståndpunkt, nämligen att Sverige är ett imperialistiskt land". I en som korrektur utsänd Disposition för studiet av partikongressens beslut hette det än mer anklagande, att "den svenska imperialismen deltar aktivt i krigsförberedelserna mot Sovjet-Unionen", och i ett upprop av den 7.11.1929:

"Ett imperialistiskt rövarkrig mot Sovjet-Unionen är sedan länge under förberedande. – Den svenska imperialismen spelar i dessa krigsförberedelser en mycket betydelsefull och aktiv roll och är den ledande kraften i den baltiska blockbildningen mot Sovjet-Unionen."

Ämnet varierades i andra flygblad, i kommunistpressen och på möten denna tid. Bakom det groteska påståendet om den svenska imperialismen torde ha legat den ryska oron för den svenska tändstickstrusten (Kreuger) och dess infiltration i Öst-Europa.

Frammarsch i världskris

Moskva-partiets uppmarsch gynnades i hög grad av, att nu mycket riktigt den stora krisen i kapitalismens värld var i annalkande. Den kom 1930 från USA snabbt över till Europa. Även Sverige drabbades av en mycket stark arbetslöshet. 1932 nådde krisen här sin höjdpunkt och fick en extra prägel genom den stora Kreuger-kraschen. 1933 lättade den åter i världsskala – sedan den redan fört Hitler till makten.

När 1930 de politiska processerna i Sovjet-Unionen satte in mot ”industripartiet” för krigshets och skadegörelse i den engelsk-franska imperialismens tjänst och dödsdomar fälldes, arrangerade svenska kommunistpartiet möten mot ”skurkarna” och fick svenska fackföreningar att uttala sitt bifall till de ryska dödsdomarna.

Vid stads fullmäktigevalen 1930 1931 gick SKP ut under den nya vänsterperiodens paroll: ”Klass mot klass!” Det fick 9 676 röster mot Socialistiska Partiets 29 341 och 24 mandat mot resp. 61.

Den förut omtalade tragedin i Ådalen, där den 14 maj 1931 militär vid en demonstration sköt fem arbetare, gav genom den harm åtgärden väckte en stark radikal framstöt, och det blev i första hand kommunister av Moskva-partiet som utsattes för efterräkningar i samband med demonstrationen. Så ådömdes Axel Nordström i Kramfors 2/ års straffarbete. I krisens bottenår 1932 kom det till nya svåra kravaller i Klemensnäs, Luleå, och Sandarne. I samtliga dessa kravaller var kommunister inblandade och ådömdes mycket hårda straff. Här grundlades utan tvivel starka hämningar hos åtskilliga senare framträdande ledande kommunister. Den 6.4.1932 kunde Ny Dag redovisa en lista på 156 månaders eller 13 års straffarbete och fängelse tilldelade 24 kommunister, bland dem 4 senare riksdagsmän, för medverkan i oroligheter, för föredrag eller artiklar i samband med sådana. I augusti samma år kom ytterligare en lista på över 12 års straff.

Den nya vänsterperioden i Komintern kännetecknades bl. a. av det språk SKP förde mot socialdemokratin. Den kallades ”socialfascisterna” (Ny Dag 20.2.1931, 19.1.1932 och 2.1.1933) och socialdemokraterna var ”de skändligaste av vitgardisterna” (Ny Dag 9.3.1931). Den 9.6 samma år hette det i Ny Dag, att ”socialdemokratins ledare är medansvariga för arbetarmorden”, och den 24.3. 1932 talades i samma sammanhang om Per Albin Hanssons ”arbetarförrädarsamvete”.

Valen till andra kammaren hösten 1932 gav också – naturligt mot bakgrunden av kris och kravaller – SKP stark framgång. Det blev en samlad arbetarmajoritet av 1 247 498 röster mot 1 229 762 borgerliga. Socialdemokraterna med 1 040 689 röster ökade med 14 mandat till 104, de fria kommunisterna fick 132 564 röster men endast 6 mandat. De måste lämna 2 mandat till det auktoriserade Moskvapartiet, som på 74 245 röster nu ryckte in i riksdagen med redaktör Hilding Hagberg och montör J. H. Brädefors, båda från Norrbottens län.

Den 11-12.2.1933 höll SKP sin nionde kongress med över 150 deltagare. Presidiet utgjordes av: Knut Senander, Hilding Hagberg, Sven Linderot, Hugo Sillen och Nils Bengtsson med ”kamraterna Stalin och Thälmann” som hederspresidium. Tre kommissioner arbetade med 25 medlemmar var, Ny Dag nämner dock inga namn. Inte heller offentliggjorde tidningen namnen på den nyvalda partiledningen om 24 medlemmar och 6 kandidater (den ryska termen för ungefär suppleanter). Det heter i Ny Dag den 15.2. endast: ”Enhälliga beslut i alla frågor. CK-val med acklamation.” (På samma sätt hette det den 20.11 om Stockholms-distriktets konferens i november: ”En ny distriktsledning på 15 man valdes enhälligt, varefter konferensen avslöts.”) I kongressdebatten yttrade sig bl. a. Nils Holmberg, Set Persson, Gunnar Öhman, Fritjof Lager m. fl. blivande kommunistledare i första planet, och som huvudfigurer avbildas i teckning bl. a. en norsk gäst Henry W. Kristiansen, Sven Linderot, Sören

Hellström, Kramfors, Anton Strand, Kristianstad, och Valter Andersson, Stockholm. Den danske kommunistledaren Aksel Larsen, tilltänkt kongressgäst, blev enligt Ny Dag "avvisad" av myndigheterna, en engelsk gäst Albert Inkpin häktad. En känd tysk kommunist Maria Reese var samtidigt i Stockholm, möjligen som kongressgäst. Hon förhandlade bakom SKP:s rygg med det svenska kommunistpartiet. Senare blev hon nazist.

En av nionde kongressens resolutioner utmynnade i: "Leve den proletära revolutionen! Leve Sovjet-Sverige!" (Ny Dag 4.3.1933.)

Den kommunistiska rörelsen hade vid denna kristid börjat göra framsteg även i den fackliga rörelsen, och 1934 erövrade SKP den stora grovarbetarfackföreningen i Stockholm.

Vid stadsfullmäktigevalen 1934-1935 fick Socialistiska Partiet 43 864 röster och 94 mandat, kommunisterna 31 702 röster och 70 mandat. Sammanräknas landstingsmänna- och elektorvalen i städer utanför landsting 1934, fick socialisterna 58 854 röster och 12 mandat, kommunisterna 42 226 röster och 9 mandat.

På den kommunistiska världskongressen i Moskva sommaren 1935 rapporterade för Sverige Arvid Wretling, som uppgav att partiet nu hade 20 000 medlemmar, att "den svenska borgarklassen har stora imperialistiska mål" och att de borgerliga krigshetsarna hade "medhjälpare i den svenska regeringen" (Per Albin Hanssons regering). Linderot rapporterade om det bedrövliga läget i Sverige och Hilding Hagberg om "nazismens brottsliga spel i Skandinavien" (citaten från Ny Dags referat).

Påskan 1936 höll SKP sin tionde kongress med 150 valda ombud. Den öppnades av Sven Linderot och till presidium valdes: Knut Senander, Gustav Johansson, Robert Samuelsson, Valter Andersson och Rolf Forslund. Flera anföranden refererades och flera talare avtecknades, men om vem som blev partistyrelse-centralkommitté gav Ny Dag ingen upplysning. Det heter där endast (14.4): "Kongressens samtliga resolutioner, manifest och uttalanden i skilda frågor antogs enhälligt. Lika enhälligt valdes den nya centralkommittén på 26 medlemmar och 11 kandidater, vilken i sin tur väljer politbyrå. Till ordförande i centralkommittén valdes enhälligt kamrat Sven Linderot."

Linderot hade i augusti 1936 tillfälle att i Moskva följa den nya politiska processen, där Sinovjev, Kamenev och andra av Lenins gamla ledargarde dödsdömdes, och han gav på ett stort möte i Stockholm den 4.9 upplysning om "rättegången mot Sovjet-fienderna". Ny Dag införde samma dag en bild av ryska arbetare, som hyllade åklagarens avrättningsyrkanden.

Andrakammarvalen i Sverige 1936 gav socialdemokratin en ökning till 1 338 120 röster och från 104 till 112 mandat. Socialistiska Partiet behöll med 127 832 röster sina 6 och kommunisterna ökade till 96 519 röster och från 2 till 5 mandat. För första gång fick andra kammaren arbetarmajoritet.

När den svenska riksdagen i "noninterventionens" namn 1937 stadgade fängelsestraff opp till sex månader för frivilliga till Spanien, röstade riksdagens 5 kommunister för straffet tillsammans med alla andra partier utom Socialistiska Partiet, som röstade emot. När lagen skulle förlängas 1938, röstade kommunistgruppen emot den. Sovjet röstade detta år i NF:s råd mot noninterventionens fortsättande.

Även när Pjatakov m. fl. av Lenins gamla garde jämte ett antal ledande militärer dödsdömdes i Moskva 1937 var svensken Linderot rättegångsvittne och återgav senare på möte i Sverige sina goda intryck av processen.

Kommunalvalen 1938 (landstingsmänna- och stadsfullmäktigevalen) gav SKP 98 769 röster och 26 mandat. Socialistiska Partiet var nu distanserat, fick endast 49 199 röster och 5 mandat.

Nyåret 1939 höll SKP:s ledning ett extra sammanträde, där utom Linderot och Set Persson ”nästan alla centralkommitténs medlemmar” deltog i debatten. ”Hela debatten präglades av en sällspord enighet om partiets politiska linje.” (Ny Dag 9.1.1939.) Man beslöt inkalla partiets elfte kongress till påsken; den skulle bli ”utåtriktad” och ”delegationer från fackföreningar och andra antifascistiska organisationer” skulle beredas tillfälle att delta. Kongressen hölls också den 6.4 och följande dagar, och det påpekades ännu en gång i Ny Dag (24.3), att ”huvudreferat” skulle ges ”inför offentligheten”: ”Men då kommunistiska partiet inte har några mål som är skilda från hela arbetarklassens intressen utan är en del av klassen och arbetarrörelsen, den mest målmedvetna delen, som i massornas mitt ställer alla brännbara frågor, kommer det kommunistiska partiets kongress att få en vidsträckt offentlighet.”

Kongressen var besökt av 250 personer, 200 valda ombud, resten gäster etc. Gäster var bl. a. Aksel Larsen från Danmarks KP, Henry W. Kristiansen från Norge och J. Berlioz från Frankrike. Stämningen var högtidlig. Man utdelade medaljer åt förtjänta medlemmar. Sven Linderot återvaldes till partiordförande. Den nya centralkommittén fick följande sammansättning: Nils Bengtsson, Filip Forsberg, Ossian Gabrielsson, Gottfrid Gustavsson, Hilding Hagberg, Abel Hedkvist, Artur Hellberg, Nils Holmberg, Gustav Johansson, Erik Karlsson, Gösta Kempe, Fritjof Lager, Sven Linderot, Bertil Lund, Axel Nordström, Knut Olsson, Edvin Persson, Set Persson, Gunnar Runfors, Knut Senander, Hugo Sillén, Fini Smålan, Hjalmar Werner, Arvid Wretling och Gunnar Öhman; kandidater: John S. Johansson, S. B. Svensson, Elis Wahlström, Gerda Linderot och Herman Wohlin. Till kontrollkommitté valdes: Ola Persson, ordförande, Ernst Andersson, J. P. Brännmark, Hilmer Fredriksson, Hugo Pettersson, Johannes Åkerlund och Robert Samuelsson.

Kongressen återgavs i långa referat och med en mängd tecknade porträtt i Ny Dag.

Ungdomsförbundet höll kongress påsken 1940, då Knut Olsson valdes till ordförande efter Filip Forsberg och ”en genomgående förnyring och effektivisering av förbundets ledning genomfördes”. ”Samtliga val företogs enhälligt och med acklamation, ett uttryck för den fullständiga enighet som präglade hela kongressen.” (Ny Dag 27.3.1940.) Till förbundssekreterare valdes Gunnar Hansson.

När våren 1941 den rumänska kommunisten Anna Pauker utväxlades till Sovjet-Unionen, hyllades hon i telegram av SKP:s CK: ”Vi gläder oss med miljoner andra åt, att ni nu kan befinna er hos vänner och andas det socialistiska landets fria luft och att ni åter kan delta i arbetet för vår gemensamma sak. Leve den rumänska arbetarklassens tappra förkämpe! Leve Anna Pauker!” Pauker kunde sedan delta i arbetet för den gemensamma saken som utrikesminister i ”folkrepubliken” Rumänien.

SKP under Hitler-Stalin-pakten

Förut har påvisats, hur Kominterns anhängare överallt följde Stalin, då han i augusti ingick sin pakt med Hitler, som gav denne råvaror till rustningar och möjlighet att några dagar senare starta andra världskriget. De svenska kommunisterna var, ehuru i ett neutralt land, klart följaktiga, även om kritiken mellan Stalins och Hitlers svenska anhängare dämpades mindre här än i de krigförande landen. Men även den svenska sektionen av Komintern arbetade efter de rätta linjerna: angrepp på England som det ”imperialistiska” krigets upphov och krav på fred – när Hitler önskade sin fred 1940. Sektionens politik under pakten må anges med några citat utan kommentarer.

Dagen innan pakten publicerades rubricerade Ny Dag (22.8.1939): ”Sovjet-Unionen tröttnar på Chamberlains sabotage. Tyskland bjuder nonaggression. Politisk kris för fredspaktens sabotörer.” Och dagen därpå var SKP färdigt att gå ut i en masspropaganda med hundratals möten ”för att klargöra vad som skett” och ”för att verka för Sveriges anslutning till en mäktig

fredsfront, som hejdar angriparna och räddar småstaternas oavhängighet och världens fred". "I spetsen för denna kamp skall man hädanefter som hittills finna världens starkaste fredsmakt, den socialistiska Sovjet-Unionen." Det hette sedan, att "Sovjet-Unionens djärva fredspolitik" (24.8) hade tvingat "Hitler på reträtt" (30.8), Ny Dag såg "Hitler-regimens kurva stupa nedåt", såg "Revolthot i Tyskland. Arméns vägran och folkets massrörelse hejdade Hitler" (31.8), "Klar Hitler-reträtt!" (1.9). Den 2.9 nödgades tidningen själv slå till reträtt med följande reflektion: "Men på natten hade tydligen Hitler gjort en kovändning och inför reträttens och den inre upplösningens faror fattat det desperata beslutet att börja krig." Men: "Molotov klarlägger betydelsen av icke-angreppspakten", och det fick han i det numret göra på fyra spalter.

Den 15.9.1939 är Ny Dag klar med västmakternas roll gentemot Hitlers ensamma Tyskland:

Allt är upplagt för ett långvarigt ställnings-, nötnings- och uthållighetskrig, där västmakternas rikedom så småningom skall triumfera över ett isolerat land, som går i kriget utan guldreserver, med råvarubrist, livsmedelsbrist och brödkort. Englands plan är att ernå ett inre sammanbrott i Tyskland utan att den kapitalistiska regimen störtas. I väntan på detta vevas propagandan om demokratins krig mot fascismen.

Ny Dag som andra Komintern-organ världen runt tog klart parti för det ryska överfallet på Polen i samråd med Hitler:

Den 18.9.1939, dagen efter Stalins inmarsch i Polen, läste man i Ny Dag rubrikerna: "Röda armén skyddar Väst-Ukraina efter polska regeringens flykt" och en förklaring av Molotov: "Polska regeringens bankrutt nödvändiggör Sovjets aktion." Den 21.9 kunde tidningen berätta, hur glada polackerna var åt den ryska inmarschen: "Röda fanor och Internationalen möter Sovjets armé i befriade områdena. Sjudande hat mot de flydda fascistledarna. – Röda arméns framryckning i Väst-Ukraina, som torde vara historiens snabbaste, har nu hunnit fram till linjen, där enligt Sovjet-regeringens meddelande till Tyskland och andra regeringar framryckningen skall upphöra. Hitler söker hålla god min ..." Hitler och Stalin hade kommit överens om linjen i sin pakt!

Den 27.9 hette det: "Varje ärlig proletär, varje klassmedveten arbetare måste väl ändå känna hjärtat klappa i hastigare takt, när de röda fanorna lyser och Internationalen ljuder över ett väldigt område, som i 18 år levt under polska fascismens tryck?" Att fortsätta kriget mot Tyskland vore nu brottsligt, och det var England som inte ville ge upp. Att föra krig för att undanröja "hitlerismen" vore vanvett: "det är en brottslig absurditet att låta mörda miljoner under den förevändningen, att man skall utrota en åskådning" (12.10). Ett starkt Tyskland vore en "nödvändig förutsättning för en varaktig fred i Europa".

På samma sätt förstod de svenska kommunisterna innerligt Sovjets överfall på Finland. Ny Dag var med redan i förberedelserna: "Finland har kränkt icke-angreppspakten och därmed satt den ur kraft. Hotet mot Leningrad skall snabbt avlägsnas. Se upp med de svenska krigsaktivisterna!" (29.11.1939.)

Den 2.12, på krigets andra dag, skrev Ny Dag: "Röda armén vet, att den i finska arméns led har tiotusentals vänner och bakom denna armé hundratusenden, arbetare och bönder, som otåligt väntar på Röda arméns ankomst." Den 4.12 manade tidningen svenska regeringen att erkänna den "demokratiska folkregeringen" Kuusinen. Riksdagsman Hilding Hagberg gjorde en studieresa i gränstrakterna till Finland och rapporterade i Ny Dag den 4.1.1940 i en artikel "Vid gränsen till det Finland som kommer" om folket i svenska Norrbotten: "Det kommer icke att betrakta Kuusinen Finland som en dålig granne utan som en bättre granne än Mannerheims Finland." Den 20.3 förklarade i Ny Dag Set Persson, att det var Finland som hade börjat kriget med kanoneld mot Sovjet den 26 november. "Så började i Finland Englands krig utan att engelsmännen behövde förblöda."

Följde så Hitlers överfall på Danmark och Norge den 9 april 1940. Ny Dag visste vem som egentligen bar skulden. Det är England som "hotar att kränka Norges neutralitet" (26.1.1940.) Det borde, sa tidningen den 1.2, sägas klart ifrån, "att krigshotet i nuvarande ögonblick mot

Sverige inte kommer från öster eller från söder utan från väster”. När engelsmännen kapade ett tyskt fångfartyg på norskt vatten och befriade Hitlers fångar, satte Ny Dag den 20.2 helsidesrubrik: ”England för krig på norskt territorium.” När västmakterna minerade Norges kust inför Hitlers väntade anfall, skrev Ny Dag den 8.4: ”England och Frankrike har i dag begått en oerhörd kränkning av Norges neutralitet.” Och den 9.4, samma dag Norge anfölls, hette det om Hitlers överfall: ”Englands provokatoriska minering besvarades med snabb operation.” Och västmakterna visade ”sitt rätta ansikte: den nakna och brutala imperialismen”. I ledaren samma dag: ”Det är de 'små staternas beskyddare', England och Frankrike, som med sin flagranti kränkning av Norges neutralitet framkallat detta läge för Nordens länder.”

Ny Dag kunde med tyskt medgivande sända en korrespondent Sven Landin till Norge. Och nu följde därifrån meddelanden om att allt var ganska gott:

Norges kommunister i tapper kamp för landets frihet och arbetarnas intressen. Tidningen Arbeideren utkommer. Alla möjligheter tillvaratas. Enheten skapas på arbetsplatserna sedan reformistledarna lämnat Oslo. (Förstasidesrubriker 13.4.)

Den kommunistiska pressen fack fördelen att utkomma, den socialdemokratiska ej. Den 24.4 lästes i Ny Dag följande uttalande av Landin från Oslo:

Något hat mot de tyska soldaterna förefinnes inte. Man ser ofta norska arbetare och tyska soldater i gathörnen eller på ölstugorna inbegripna i kamratliga meningsutbyten. Arbetarna är däremot till ytterlighet förbittrade på sina flyktade ledare.

Härmed avsågs de socialistiska ledare, som gick i landsflykt för att från England och Sverige organisera motståndet mot tyskarna. Men det av tyskarna respekterade norska kommunistpartiet åtnjöt enligt Landin ”en auktoritet som aldrig förr”:

Partiets politik, som kan uttryckas i parollerna Fred åt Norge, Sätt igång fabrikerna, Bevara den sociala standarden och arbetarnas demokratiska fri- och rättigheter, Iakttag lugn och disciplin – har ett mycket starkt gehör. – Arbeiderens upplaga stiger, och medlemmötena är hundraprocentigt besökta. I tidningar och på annat sätt klargör partiet för massorna, att den engelska imperialismen bär det huvudsakliga ansvaret för vad som skett, Partiet uppmanar till lugn och disciplin. Nygaardsvold har allierat sig med England. Norskt blod skall inte flyta för imperialistiska intressen...

Och i samma tidning säges en norsk arbetare förklara, att norska utrikesministerns maning från London att fortsätta kampen ”är självmord”. Ty, som Ny Dag också säger (2.7): ”Utvecklingens egen logik medför, att regeringen Nygaardsvold och de krafter, som står bakom denna, mer och mer kommer i ett olösligt motsatsförhållande till det norska folkets livsintressen.”

På samma sätt förstod kommunisterna i Sverige Balticums utplånande, här med direkt glädje, då det var Sovjet som angrep. Ty ”Sovjet-Unionen hotar inte, utan tvärtom slår vakt om de små staternas integritet. Ingen småstat i Europa kan för närvarande känna sig tryggare än Estland ifråga om sin fortsatta existens”. (Ny Dag 5.10.1939.) Efter ryssarnas ockupation av de baltiska staterna i juni 1940 hette det i en artikel ”Randstaterna blir folkstater” den 26.6: ”Randstaterna ... har med den stora socialistiska arbetarstatens hjälp befriats från beroendet av de imperialistiska stormakterna.” Tidningens chefredaktör Gustav Johansson reste ut till Balticum och konstaterade: ”Jag har sett tre länder, som förut hörde till Europas värsta reaktionära terrorländer, förvandlas till fria sovjetrepubliker genom en fredlig revolution.” Ny Dag talade den 8.7 om ”de första fria folkvalen” som skulle genomföras i de baltiska staterna, och konstaterade (22.7) ”ändlöst jubel då Balticums stater blev socialistiska”.

I press och parlament drev de svenska kommunisterna 1940 en intensiv fredspropaganda med hjärtslitande skildringar av krigets fasor – just när Hitler sökte pressa England att gå med på

hans fred, som skulle – efter Frankrikes fall - ge honom andrum att smälta rovet. Partiordföranden Sven Linderot yttrade i första kammaren den 6.8:

Vi måste hålla internationalismens fana högt. Vi måste vädja tvärsigenom krigets fronter till alla som vill freden, framåtskridandet och friheten. Detta bör vara en uppgift för Sveriges folk i största allmänhet när vi ännu åtnjuter fred. Fred – det är ett ord som vi knappast förstår betydelsen av i dess hela och fulla innebörd, därför att vi i så många generationer inte varit i krig. Men när vi nu har denna lycka, låt oss då ropa ut också till andra folk och söka väcka de krafter till liv, som vill skapa fred. – Det är oerhört, att man kan så där likgiltigt, som fallet bl. a. är här i riksdagen, tala om frågan om krig och fred, att man inte uppröres över de strömmar av blod som sköljer över jorden, att man inte uppröres över detta oerhörda barbari som avtecknar sig i Väst-Europa.

Linderot ville, att Sveriges folk och regering skulle stödja detta fredskrav – kravet på Hitlers fred! Och i andra kammaren höll Linderots partikamrat Solveig Rönn-Christiansson samma dag det mest känslolösa pacifistanförande som hållits i Sveriges riksdag. Allt för Hitlers fred.

Ännu nyåret 1941, då det redan glunkades om motsättningar mellan Stalin och Hitler, höll de svenska kommunisterna hårt på demokratiernas underkastelse under Hitlers fred: ”Det kan inte tänkas en större olycka för Sveriges folk än ett krig mellan Sovjet-Unionen och Tyskland.” (Ny Dag 18.1.1941.) Och den 23.2 höll Linderot ett stort tal, vari han förklarade vänskapen med Sovjet-Unionen vara ”det grundläggande för den svenska utrikespolitiken”:

Vad så angår ställningen till Tyskland synes väl för många saken litet svårare. Vi kämpar ju mot nazismen, mot Hitler och alla fascistiska förtryckare av vad slag de vara månne, solidariskt med den internationella arbetarklassen. Men att härför driva den svenska politiken i fientlig riktning mot Tyskland skulle vara fel. Att vi bekämpar den nazistiska politiken i tidningar och tal osv. är naturligtvis riktigt och vi kommer naturligtvis att fortsätta därmed. Men den svenska utrikespolitiken måste följa det råd som Molotov en gång gav, nämligen att i utrikespolitiken gäller det att skaffa sig så många vänner som möjligt. Ty vilken regim som än härskar i Tyskland så måste ur den revolutionära arbetarklassens synpunkt också Sverige föra en utrikespolitik, som tar sikte på vänskapliga förbindelser med Tyskland, diplomatiskt korrekta förbindelser, inte vänskap med den nazistiska ideologin och förtryckarmetoderna utan statlig och diplomatisk vänskap som ger ömsesidiga fördelar. Vi måste dock se till, att därvidlag inte en undfallenhetspolitik gör sig gällande, som utan svärdsslag berövar Sverige dess nationella oavhängighet. (Ny Dag 27.2.1941.)

Vad som gällde och gäller mot Francos Spanien gällde alltså inte Hitlers Tyskland. Före midsommar 1941.

Under kriget utsattes kommunisterna i Sverige som förmodad femte kolonn åt främmande makt för åtgärder från myndigheternas sida. Våren 1948 avslöjades (GHT 10.3 1948), att över 58 000 svenska ”kommunister” sedan kriget fanns registrerade och klassificerade hos den s. k. Säkerhetstjänsten. Den stora polisrazzian i början av 1940 – under Finlands-kriget – omfattade 45 partilokaler och 955 personer. Även våren 1941 förekom åtgärder mot ledande kommunist, nu i sammanhang med internationella sabotageaffärer. Kommunistpressen utsattes från våren 1940 till våren 1943 för transportförbud och en mängd beslag utan åtal, därjämte flera åtal med några månaders fängelse för en rad ledande partimedlemmar. Dyliga i överkant tilltagna åtgärder, som samtidigt icke eller helt obetydligt drabbade den tyskallierade nazistpressen, skärpte ytterligare hos kommunisterna motsättningen till det svenska samhället. Ännu ytterligare skärptes denna genom de speciella ”kommunistkompanier”, som under beredskapen upprättades för ”opålitliga” men som också hyste socialdemokrater och andra antinazister. Alla dessa åtgärder gav å andra sidan kommunisterna martyrglorians värdefulla reklam. Den 3.3.1940 begicks av nazister ett attentat mot den kommunistiska tidningen Norrskensflamman, varvid tre personer dödades och tidningens hus förstördes.

Ställningstagandet till Finland kunde emellertid inte undgå att märkas i andrakammarvalet 1940, där kommunisterna visserligen ökade några tusen röster, till 101,424, men sjönk från 5 till 3 mandat. Socialdemokratin tog med 1 546 804 röster 134 mandat. Socialistiska Partiet sjönk ner till 18 430 röster och försvann från riksdagen.

Sovjets krig för "demokratin" ger medvind

Det skulle komma bättre tider för den kommunistiska rörelsen. När Hitler midsommar 1941 plötsligt överföll sin förbundne Stalin, tvangs Sovjet med på demokratins sida och "demokratin" och dess kamp blev åter parollen från Komintern. Även i Sverige ljusnade det åter. Vid landstingsmänna- och stadsfullmäktigevalen 1942 gick kommunisterna upp från 98 769 röster till 170 856 och från 26 till 41 mandat, medan socialdemokratin ökade från 1 313 755 till 1 453 288 och gamla Socialistiska Partiet, nu klart nazistiskt, sjönk från 49 199 till 4 251. Under 1942 kunde SKP enligt Ny Dag 5.1.1943 bilda inte mindre än 55 nya arbetarkommuner och på många platser tredubbla sin medlemssiffra.

När så Komintern upplöstes i maj 1943, kunde partiet uppträda som mera oberoende och svenskt. Den 20-23.6 höll det en rikskonferens med 150 ombud med Knut Senander, Göteborg, Erik Jansson, Örebro, och Valborg Svensson, Stockholm, som presidium. Till politisk kommission valdes utom partiledningens fyra referenter Sven Linderot, Hilding Hagberg, Fritjof Lager och Gunnar Öhman: Nils Holmberg, Göteborg, Nils Bengtsson, Mälardalen, Helmer Holmberg, Luleå, Erik Norrbin, Svanö, Bror Malmqvist, Jönköping, och Rodny Pedersen-Öhman, Stockholm. Hilding Hagberg talade på konferensen för ett marxistiskt enhetsprogram i Sverige, och ett utkast i frågan hänvisades till programkommissionen. I denna invaldes: Sven Linderot, Hilding Hagberg, Fritjof Lager, Gunnar Öhman, Knut Senander, Rodny Öhman, Set Persson, Knut Olsson, Erik Karlsson, Edvin E. Persson, Carl Johansson, C. Hermansson, Nils Holmberg, Helmer Holmberg, Erik Jansson, Karlskoga, Erik Jansson, Örebro, Bror Malmqvist och Erik Trolin. Programkommissionen skulle sammanträda vid nyår och då författa förslag till den nya programformulering, som följde med att Komintern hade upplösts. Partiledningen fick i uppdrag att förbereda den av upplösningen betingade förändringen i partiets stadgar. Partikongress skulle inkallas till nyåret. Alla beslut på rikskonferensen fattades enhälligt.

Den 6-10.5.1944 höll SKP sin 12:e kongress med 360 ombud och bl. a. gäster från Danmark och Norge, som av politiska hänsyn var anonyma. Som presidium fungerade: Knut Senander, Abel Hedkvist, Gottfrid Gustavsson, Inga Olofsson, Fritjof Lager och Knut Olsson. I den politiska kommissionen invaldes: Sven Linderot, Hilding Hagberg, Gunnar Öhman, Set Persson, Helmer Persson, Evert Holm, Erik Sjölander, Gunnar Adolfson, Gösta Kempe, Roland Tyrell, S. O. Hermansson, Erik Norrbin, Harald Johansson, Ivar Nicklasson, Axel Jansson, Birgit Lindrot, Teres Forsberg, Stig Ek, Vera Sten-Kempe, Karl-Erik Sterner, Bertil Johansson, Anton Norling, Marja Fredriksson och Fritjof Lager.

Hilding Hagberg redogjorde för förslaget till nytt partiprogram, som enhälligt antogs. Han betonade, att partiet var "ett demokratiskt svenskt arbetarparti".

Programmet har avskrivit all revolutionär fraseologi liksom Lenins namn helt saknas. Man söker ena arbetarna på en helt marxistisk linje:

Sveriges Kommunistiska Parti, som står på den marxistiska samhällsåskådningens grund, verkar för hela det arbetande folkets befrielse från den kapitalistiska utsugningen och utplundringen genom upprättande av en socialistisk samhällsordning.

(Arbetarklassen har) erövat viktiga borgerligt-demokratiska fri- och rättigheter. Den försvarar dessa mot fascismen – finanskapitalets öppna terroristiska diktatur – och mot alla andra reaktionära krafter. –

Arbetarklassen - den svenska nationens kärna och ryggrad – försvarar den nationella självbestämmanderätten och principen om nationernas likaberättigande.

Om proletär diktatur yttras i det nya programmet intet. I en kommentar om makterövringen heter det endast:

När arbetarklassen i förbund med övriga utsugna och utplundrade klasser erövrar den politiska makten, såsom målsättningen uttryckts i Grundsatserna, övertar den från bourgeoisin den statliga ledningen av samhället.

En sådan arbetarklassens statliga ledning av samhället kan utövas i mycket demokratiska former. Den behöver icke taga sig samma uttryckssätt som exempelvis under dess första år i Ryssland.

Helt avsvär man sig dock inte den utomparlamentariska aktionen; det tillägges: ”Detta avgöres helt av det aktuella tillståndet, av revolutionens och kontrarevolutionens kraft och styrka.”

För att ”säkra en nödvändig förnyelse och förnygring” i partiledningen föreslogs kongressen att till en tredjedel nyvälja denna, nu kallad partistyreelse. I den invaldes: Valter Andersson, Stockholm, Rodny Fluge-Pedersen, Stockholm, Filip Forsberg, Luleå, Ossian Gabrielsson, Göteborg, Gottfrid Gustavsson, Ludvika, Hilding Hagberg, Stockholm, Gunnar Hietala, Kuivakangas, Evert Holm, Gävle, Nils Holmberg, Göteborg, Gustav Johanson, Stockholm, Erik Karlsson, Mälardalen, Gösta Kempe, Karlstad, Fritjof Lager, Stockholm, Harald Larsson, Malmö, Sven Linderot, Stockholm, Gerda Linderot, Stockholm, Bror Malmqvist, Jönköping, Erik Norrbin, Kramfors, Knut Olsson, Stockholm, Edvin E. Persson, Stockholm, Knut Senander, Göteborg, Roland Tyrell, Stockholm, Hjalmar Werner, Stockholm, Gunnar Öhman, Stockholm. Till suppleanter (ej längre kallade kandidater) valdes: Erik Jansson, Örebro, Abel Hedkvist, Kiruna, Knut Bäckström, Stockholm, Folke Tiderman, Stockholm, Harald Johansson, Norrköping, S. O. Hermansson, Skövde, Valborg Svensson, Elis Wahlström, Axel Jansson och Paul Söderman, samtliga fyra i Stockholm. Kontrollkommissionen, en betydelsefull institution som behölls också i den nya given, kom att bestå av: Ola Persson, Landafors, J. P. Brännmark, Kiruna, Hilmer Fredriksson, Sigfrid Karlsson, Hugo Pettersson, Johannes Åkerlund, A. J. Smålan och Elna Pettersson, samtliga i Stockholm, samt Ivar Nicklasson, Nynäshamn. Till partiordförande omvaldes enhälligt Sven Linderot.

Kongressen gjorde en hemställan till socialdemokraterna om valteknisk samverkan vid riksdagsmannavalet 1944 men den avlogs.

Midsommar 1944 höll Kommunistiska Ungdomsförbundet kongress, också i nyordningens tecken. Till ordförande omvaldes Knut Olsson. Enhälligt och med acklamation valdes även en ny förbundsstyrelse på 20 personer mot förut 15 och 7 suppleanter mot förut 5. Av förbundsstyrelsen valdes sedan till verkställande utskott: Knut Olsson, Axel Jansson, Eric Thorin, Birger Persson, Harald Rubinstein, Gösta Adolphson, och Tore Forsberg med Per-Olov Zennström och Inga-Britt Josefsson som suppleanter.

I den starkt ryssvänliga stämningen hösten 1944, då Röda armén gick fram med stormsteg i öster, fick kommunisterna en mycket stark framgång vid valet till riksdagens andra kammare: från 101 424 till 318 466 röster och från 3 till 15 mandat. Socialdemokraterna tappade 110 000 röster, sjönk till 1 436 571 och i mandat från 134 till 115, jämnt hälften av kammaren.

Ännu vid landstingsmänna- och stadsfullmäktigevalen 1946 var vinden förlig för SKP, som kunde samla 372 424 röster och besätta 107 platser (mot 170 856 röster och 41 platser år 1924). Socialdemokratin ökade från 1 453 288 röster till 1 478 818 men sjönk från 825 till 742 platser.

1944 erövrade kommunisterna Metallindustriarbetareförbundets avdelningar i Stockholm (landets största fackförening) och Göteborg.

Den 18-21.5.1946 höll SKP sin trettonde kongress med 365 ombud för enligt uppgift 48 000 medlemmar. Den hölls i Stockholms Konserthus och inleddes med en fest i Stadshuset och ett stort möte på Medborgarplatsen, där anföranden hölls av kongressgästerna H. Pollitt, England, J. Lahaut, Belgien, Christian Smits, Holland, Mauri Ryömä, Finland, och Emil Lövlén, Norge. Telegram inlöpte från Frankrikes, Italiens, Islands m. fl. broderpartier.

Med acklamation valdes till partistyrelse: Erik Abrahamsson, Vaggeryd, Gunnar Adolfsson, Malmö, Rodny Finge-Pedersen, Stockholm, Ossian Gabrielsson, Stockholm, G. Gustafsson, Norrköping, Hilding Hagberg, Stockholm, Abel Hedkvist, Kiruna, C. H. Hermanson, Stockholm, Nils Holmberg, Göteborg, Bertil Johansson, Borås, Gustav Johansson, Stockholm, Gösta Kempe, Karlstad, Fritjof Lager, Stockholm, Gerda Linderot, Stockholm, Erik Norrbin, Gudmundrå, Knut Olsson, Stockholm, Set Persson, Stockholm, Helmer Persson, Luleå, Knut Senander, Göteborg, Algot Sundberg, Hofors, Roland Tyrell, Hjalmar Werner och Gunnar Öhman, samtliga i Stockholm; suppleanter: Knut Bäckström och Nils Bengtsson, Stockholm, C. H. Hermansson, Skövde, Helmer Holmberg, Luleå, Harald Johansson, Norrköping, Östen Johansson, Trollhättan, Henning Nilsson, Gävle, Vera Steen, Karlstad, Valborg Svensson, Knut Tell, Folke Tiderman, Elis Wahlström, och Paul Söderman, samtliga i Stockholm.

Kommunistiska Ungdomsförbundet höll dagarna före midsommaren 1946 kongress, varvid Knut Olsson avgick som ordförande och efterträddes av Axel Jansson, tidigare förbundssekreterare och nu på den posten efterträdd av Eric Thorin. Studieledare blev Nils Lalander och kassör Urban Karlsson. Förbundet uppgav sig ha ökat med 12 000 nya medlemmar sedan 1944. Förbundsstyrelse valdes, 20 ordinarie och 10 suppleanter.

Hösten 1946 kunde kommunisterna på sin ökade representation i Stockholms stadsfullmäktige, nu 17 man, tillsätta sitt första borgarråd, som blev Set Persson.

Kominform och motvind

SKP:s framgångar blev emellertid inte bestående. I anslutning till de nya motsättningarna i storpolitiken och vad som uppfattas som Sovjets obenägenhet att bidra till världens pacificering och återuppbygge har ryssarnas under krigets slutskede och strax efter kriget oerhörda good will i alla land nästan helt försvunnit. Härtill har också i hög grad medverkat Kominterns återkomst i Kominform med dess engagemang i försöken att underminera uppbygget. Kommunistpartierna i alla land, som väsentligen har existerat på denna good will, har därmed också råkat ut för svår motvind och starka bakslag. Medan man 1945-1946 hade samlingsregeringar i de flesta befriade europeiska land och kommunister med i dem, fanns det 1948 inte en kommunistminister kvar i ett enda demokratiskt land. T. o. m. Finland är nu utan trots sitt ytterst ömtåliga läge och därav följande mycket försiktiga spel med Stalins anhängare.

Det svenska kommunistpartiet har, tydligen av taktiska ryska utrikespolitiska skäl, ännu ej gått med i Kominform men har intima förbindelser med denna. Partiordföranden "Sven Linderut" har i Kominforms tidskrift den 1.5.1948 skrivit en rapport Sverige i den imperialistiska farozonen, och hans partikamrat, partistyrelseledamoten C. H. Hermanson skrev i numret av den 15.6.1948 om Sverige och Västblocket. Det svenska partiet har i övrigt liksom andra f. d. sektioner av Komintern hundraprocentigt försvarat alla Kamin forms aktioner.

SKP höll sin fjortonde kongress den 15-18.5 1948, denna gång inte som alltid förut i Stockholm utan i Göteborg. Kongressen, som uppgav sig representera inemot 53 000 medlemmar, gästades av en lång rad utländska gäster, från Frankrike, Tyskland,

Tjeckoslovakien, Ungern, Österrike, Polen och de nordiska länderna. Den utökade antalet medlemmar i partistyrelsen från 25 till 30. I den nu sittande partistyrelsen invaldes enhälligt: Erik Abrahamsson, Gunnar Adolfsson, Gottfrid Gustavsson, Hilding Hagberg, C. H. Hermanson, S. O. Hermansson, Abel Hedkvist, Nils Holmberg, Bertil Johansson, Gustav Johansson, Harald Johansson, Erik Karlsson, Gösta Kempe, Vera Sten-Kempe, Fritjof Lager, Gerda Linderot, Sven Linderot, Henning Nilsson, Erik Norrbin, Knut Olsson, Helmer Persson, Set Persson, Knut Senander, Valborg Svensson, Algot Sundberg, Knut Tell, Folke Tiderman, Roland Tyrell, Gunnar Öhman och Rodny Öhman. Suppleanter blev Gösta Andersson, Terese Andersson, Nils Bengtsson, Knut Bäckström, Greta Gustafsson, Gunnar Hansson, Helmer Holmberg, Axel Jansson, Kurt Jonsson, Ingvar Lööv, Bror Malmquist, Edit Nilsson, Harald Rubinstein, Paul Söderman och Elis Wahlström. Till kontrollkommission valdes: Einar Broström, Hilmer Fredrikson, Sigfrid Karlsson, Ivar Niklasson, Elna Pettersson, A. J. Smålan, Johannes Åkerlund och Ola Persson.

Det är omöjligt för utomstående att veta något om eventuella motsättningar bakom de som alltid enhälliga valen. Listorna över partistyrelser har genomgående medtagits i denna bok för att ge en bild av hur ledningen har utvecklats i fråga om personerna, alltifrån den vänstersocialistiska uppsättningen med Sven Larsson-Linderot m. fl. senare förstaplansledare som suppleanter fram till ledningen i dag.

Den kommunistiska rörelsens tillbakagång i världsskala har fått uttryck i såväl allmänna val som i valen inom den fackliga arbetarrörelsen. De allmänna val till parlamentariska institutioner som hållits 1947-1948 har överallt visat en kraftig tillbakagång för kommunistpartierna, till ungefär vad de hade före kriget, den naturliga nivån med hänsyn till det sociala missnöje hushållningens svårigheter alstrar, den glans som bolsjevismens Ryssland ännu har kvar från Lenins tid och den i krisen ökade mängden personligt missanpassade.

Det svenska partiet gick vid andrakammarvalen 1948 tillbaka från 318 466 röster år 1944 till 244 812 och sjönk från 10,4 procent av väljarmassan till 6,3 procent. Nedgången drabbade alla rikets kretsar utom Norrbottens län, där partiet kunde inregistrera en ökning på 2 594 röster. I de stora städerna var nedgången starkast: i Stockholm 12 622 röster, i den skånska fyrstads-kretsen 7 537 och i Göteborg 5 253. Mandatförlusten blev ännu allvarligare: partiets representation i andra kammaren sjönk från 15 till 8. Socialdemokratin sjönk också något i mandat: från 115 till 112 men ökade sin röstsiffra från 1 436 571 till 1 789 440. Den nytillkomna ungdomen gick alltså ej med kommunisterna. Den gick i hög grad med socialdemokraterna och det liberala Folkpartiet. Bondeförbundet ökade i röster men tappade några mandat. Högern minskade något i röster och mycket i mandat. Den enda stora röstförlusten drabbade kommunisterna.

Enligt en Gallup-bearbetning av valmaterialet skulle kommunisterna vid andrakammarvalet fått fram en reserv av ca. 29 000 f. d. ”soffliggare” (mot socialdemokratin ca. 313 000) och erhållit ett tillskott av ca. 5 000 nya ungdomar (socialdemokratin ca. 86 000) men tappat: sedan 1946 avlidna 3 000, ”hemmasittare” 1948 4 000 och partibytare 151 000.

Också fackligt har SKP på sistone drivits tillbaka och bl. a. 1947 förlorat Metalls avd. 1 i Stockholm. Å andra sidan har kommunisterna börjat arbeta även i tjänstemannaorganisationerna och bildat en särskild de kommunistiska statstjänarnas samarbetskommitté, som den 6-7.11.1948 höll konferens i Stockholm. I stort har socialdemokratin hela tiden behållit sitt inflytande över den fackliga rörelsen. I slutet av 1947 hade Landsorganisationen i Sverige 45 förbund med 8 916 avdelningar (fackföreningar) och 1 194 181 medlemmar. Endast ca. 100 fackföreningar och ett medlemstal om högst 100 000 beräknas under kommunisternas bästa tid ha varit behärskade av dem. Nyåret 1949 har de tappat en hel rad fackliga fästen.

Givetvis har SKP som sina broderpartier sökt råda bot på sista tidens bakslag och sökt finna förklaringar därtill. Man finner dem, helt naturligt med rörelsens auktoritativa läggning, icke i något fel hos den högsta internationella ledningen. Det blir i stället en allvarlig självrannsakan: man har inte förmått följa högsta ledningens direktiv. Ny Dag finner i en officiell partiledningsbetraktelse efter valnederlaget (23.9.1948) visserligen, att det förelåg objektiva svårigheter, som inte kunde undvikas, ”men det vore fel att inte erkänna partiets subjektiva svagheter såsom ojämförligt viktigare som förklaring till nederlaget”:

Det krävs marxistisk-leninistisk skolning av massorna i partiet för att slå tillbaka den kampanj mot socialismen, som socialdemokratien med Tjeckoslovakien som tillhygge genomfört under hela detta år. –

Vår partiorganisation lever ännu i alltför hög grad på socialdemokratisk råkost. Arbetsplikt, disciplin och aktivitet håller inte måttet då det blåser motvind. Därför tappade vi väljare alldeles i onödan, genom att partiorganisationen inte fått grepp över våra anhängare och inte förmått genom personlig påverkan och upplysning förhindra avmarschen från fronten.

I den kommunistiska tidskriften *Vår Tid* instämmer man (oktober 1948) i Ny Dags synpunkter men tillägger följande särskilt i slutraderna betecknande självanklagelse:

Vi har inte förmått att på ett tillfredsställande sätt analysera efterkrigstidens politiska utveckling. Vi har inte i tid dragit de politiska konsekvenserna av klassmotsättningarnas tillspetsning nationellt och internationellt, som försiggått under efterkrigstiden. Vi har undervärderat den nya fascistiseringsprocessen inom borgarklassen och den roll som hög-socialdemokratien spelar i den reaktionära offensiven. Vi har inte tillräckligt riktat uppmärksamheten på Sovjet-Unionens avgörande betydelse för freden och den socialistiska frihetskampen.

Den 23-24.10.1948 höll SKP:s ledning en rikskonferens om läget efter valnederlaget, partistyrelsen jämte ombud för distriktsledningar och större arbetarkommuner. Av vad som meddelats från mötet förefaller det som om kursen läggs än mer s. k. vänster, för skärpt kamp mot socialdemokratien. I riksledningen har Fritjof Lager insatts som partisekreterare i stället för Gunnar Öhman. I februari 1949 har Sven Linderot lämnat posterna som ordförande i riksdagsgruppen och i arbetsutskottet, där han ersatts av resp. Hilding Hagberg och Fritiof Lager, den senare ansedd som den framtida partiledaren. Rykten om att betydande skaror – enligt en uppgift 5 000 medlemmar – skulle ha lämnat partiet kan inte dokumenteras.

Kommunistiska Ungdomsförbundet höll den 27-31 oktober 1948 sin 21:a kongress, varvid förbundsstyrelsen utökades från 20 till 22 medlemmar med 11 (föret 10) suppleanter.

Förbundsstyrelsen fick följande sammansättning:

Nils Berndtsson, Stockholm, Bertil Björk, Göteborg, Bertil Bäckman, Värmland, Tore Claesson, Stockholms län, Tore Forsberg, Stockholm, Bruno Granlund, Ångermanland, Harry Hagberg, Stockholm, Henry Jakobsson, Norrbotten, Axel Jansson, Stockholm, Orvar Jonsson, Stockholm, Arvid Jönsson, Blekinge, Gösta Karlsson, Kronoberg, Urban Karlson, Stockholm, Nils Lalander, Stockholm, Holger Lindström, Östergötland, Göte Nilsson, Göteborg, Stig Steffner, Stockholms län, Rune Ström, Örebro, Börje Svensson, Skaraborg, Ingemar Svensson, Norrbotten, Eric Thorin, Stockholm, och Emil Wollmén, Värmland; suppleanter: Gunnar Björk, Halland, Dolve Björklund, Gävleborg, Birgit Carlsson, Stockholm, Edvin Isaksson, Norrbotten, H. G. Franck, Uppsala, Gunnar Johansson, Stockholm, Ingvar Johanson, Stockholm, John Magnusson, Dalarna, Emil Svensson, Borås, Axel Thomasson, Västmanland, och Rolf Uthberg, Göteborg.

Kommunistiska partiets riksdagsrepresentation

Lagtima riksdagen 1917

Socialdemokratiska vänstergruppen.

Första kammaren:

Stockholms stad: Fredrik Ström, förlagschef, Stockholm.

Andra kammaren:

Stockholms stad: Carl Lindhagen, borgmästare, Stockholm. Carl Winberg, redaktör, Stockholm. Zeth Höglund, redaktör, Stockholm. Johan Björling, folkskollärare, Stockholm.

Uppsala län: Henry Eriksson, skrädderiföreståndare, Uppsala. Jönköpings län: Karl Lundberg, inspektör, Eksjö. Thure Widlund, konduktör, Jönköping.

Göteborg: Magnus Bengtsson, tullvaktmästare, Göteborg. Skaraborgs län: K. W. Skareen, arbetare, Skövde.

Kopparbergs län: Rikard Eronn, sågverksinspektör, Leksand. Gävleborgs län: Fabian Månsson, journalist, Hagaström. Västernorrlands län: C. O. Johansson, agent, Sollefteå. Ivar Vennerström, redaktör, Sollefteå.

Jämtlands län: Christian Ericson, tullvaktmästare, Funäsdalen. Norrbottens län: Ernst Hage, förste järnvägsbokbållare, Luleå.

(Summa 1 + 15.)

Lagtima riksdagen 1918

Socialdemokratiska vänstergruppen.

Första kammaren:

Stockholms stad: Fredrik Ström, redaktör, Stockholm. Andra kammaren:

Kalmar län: Alfred Werner, lokomotiveldare, Hultsfred. Kopparbergs län: Rikard Eronn, sågverksinspektör, Leksand. Hans Hansson, folkskollärare, Mora-Noret.

Gävleborgs län: Fabian Månsson, journalist, Hagaström. K. J. Karlsson, synare, Sandviken.

Västernorrlands län: C. O. Johansson, agent, Sollefteå. Ivar Vennerström, redaktör, Sollefteå. S. V. V. Berglund, folkskollärare, Forsed.

Jämtlands län: Christian Ericson, tullvaktmästare, Funäsdalen. Norrbottens län: Ernst Hage, förste järnvägsbokbållare, Luleå, O. W. Lövgren, ombudsman, Nyborg.

(Summa 1 + 11.)

Urtima riksdagen 1918

= lagtiman 1918 utom att R. Eronn i Kopparbergs län ersatts med Lars Alvin, jordbrukare, Älvdalen.

(Summa 1 + 11.)

Lagtima riksdagen 1919

= urtiman 1918 utom att gruppen fått en ny förstakammarledamot, borgmästare Carl Lindhagen, för Västernorrlands län.

(Summa 2 + 11.)

Urtima riksdagen 1919

Socialdemokratiska vänstergruppen.

Första kammaren:

Kopparbergs län: O. Lind, landsfiskal, Nås.

Västernorrlands län: Carl Lindhagen, borgmästare, Stockholm. Norrbottens län: Carl Winberg, redaktör, Stockholm. (Fredrik

Ström valdes i Norrbottens län men valet förklarades ogiltigt, då han stod som suppleant för bankkamrer E. Kruse, Malmberget, som före riksdagens sammanträde avgått.)

Andra kammaren:

= lagtiman 1919. (Summa 3 + 11.)

Lagtima riksdagen 1920

Socialdemokratiska vänstergruppen.

= urtiman 1919. (Summa 3 + 11.)

Lagtima riksdagen 1921

Socialdemokratiska vänstergruppen.

Första kammaren:

Kopparbergs län: O. Lind, landsfiskal, Nås.

Västernorrlands län: Carl Lindhagen, borgmästare, Stockholm. Norrbottens län: Carl Winberg, redaktör, Stockholm.

Andra kammaren:

Gävleborgs län: Fabian Månsson, journalist, Hagaström. Västernorrlands län: C. O. Johansson, kamrerare, Sollefteå. Ivar Vennerström, redaktör, Sollefteå.

Jämtlands län: Christian Ericson, tullvaktmästare, Funäsdalen. Norrbottens län: Ernst Hage, förste järnvägsbokhållare, Luleå.

O. W. Lövgren, arbetare, Nyborg. J. P. Dahlén, gruvarbetare, Kiruna.

(Summa 3 + 7.)

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

Kopparbergs län: O. Lind, landsfiskal, Nås.

Norrbottens län: Carl Winberg, redaktör, Stockholm. Fredrik Ström, partisekreterare, Stockholm.

Andra kammaren:

Jämtlands län: Christian Ericson, tullvaktmästare, Funäsdalen. Norrbottens län: J. P. Dahlén, gruvarbetare, Kiruna.

(Summa 3 + 2.)

Lagtima riksdagen 1922

Socialdemokratiska vänstergruppen.

Första kammaren:

Kopparbergs län: Ernst Åström, handlande, Stockholm.

Andra kammaren:

Gävleborgs län: Fabian Månsson f. d. järnvägsarbetare, Hagaström.

Västernorrlands län: C. O. Johansson, kamrerare, Sollefteå. Ivar Vennerström, redaktör, Sollefteå.

Västerbottens län: Elof Lindberg, redaktör, Umeå.

Norrbotens län: Ernst Hage, förste järnvägsbokhållare, Luleå. O. W. Lövgren, arbetare, Nyborg.

(Summa 1 + 6.)

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

Västerb:s och Norrb:s län: Carl Winberg, redaktör, Stockholm.

Andra kammaren:

Stockholms stad: Karl Kilbom, ekonomichef, Stockholm. Värmlands län: August Spångberg, vagn- och stallkarl, Charlottenberg.

Kopparbergs län: Verner Karlsson, gruvarbetare, Grängesberg. Gävleborgs län: Viktor Herou, jordbrukare, Öster Färnebo. Västernorrlands län: Helmer Molander, maskinsnickare, Säbrå, Härnösand.

Norrbotens län: J. P. Dahlén, gruvarbetare, Kiruna, Robert Samuelsson, lokomotivförare, Luleå.

(Summa 1 + 7.)

Lagtima riksdagen 1923

Socialdemokratiska vänstergruppen.

Första kammaren:

Kopparbergs län: Ernst Åström, handlande, Stockholm. Västernorrlands län och Jämtlands län: Carl Lindhagen, borgmästare, Stockholm.

Andra kammaren:

Gävleborgs län: Fabian Månsson, f. d. järnvägsarbetare, Hagaström. Västernorrlands län: C. O. Johansson, kamrerare, Sollefteå.

Ivar Vennerström, redaktör, Sollefteå.

Västerbottens län: Elof Lindberg, redaktör, Umeå.

Norrbotens län: Ernst Hage, förste järnvägsbokhållare, Luleå. O. W. Lövgren, arbetare, Nyborg.

(Summa 2 + 6.)

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

Västerb:s och Norrb:s län: Carl Winberg, redaktör, Stockholm.

Andra kammaren:

= lagtiman 1922. (Summa 1 + 7).

Lagtima riksdagen 1924

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

= lagtiman 1923. (Summa 1 + 7.)

Lagtima riksdagen 1925

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

Västerb:s och Norrb:s län: Carl Winberg, redaktör, Stockholm. Andra kammaren:

Värmlands län: August Spångberg, järnvägsman, Charlottenberg. Gävleborgs län: Viktor Herou, jordbrukare, Öster Färnebo. Västernorrlands län: Helmer Molander, arbetare, Säbrå, Härnösand. (Fristående kommunist.)

Norrbottnens län: J. P. Dahlén, gruvarbetare, Kiruna. Robert Samuelsson, lokomotivförare, Luleå.

(Summa 1 + 5.)

Lagtima riksdagen 1926

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

– 1925 – Molander. (Summa 1 + 4.)

Lagtima riksdagen 1927

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

= 1926. (Summa 1 + 4.)

Lagtima riksdagen 1928

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

= 1927. (Summa 1 + 4.)

Lagtima riksdagen 1929

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

Västerb:s och Norrb:s län: Carl Winberg, redaktör, Stockholm.

Andra kammaren:

Stockholms stad: Karl Kilbom, redaktör, Stockholm. Edoff Andersson, ombudsman, Stockholm.

Stockholms län: Nils Flyg, redaktör, Nacka.

Värmlands län: August Spångberg, järnvägsman, Charlottenberg. Kopparbergs län: Verner Karlsson, gruvarbetare, Grängesberg. Gävleborgs län: Viktor Herou, jordbrukare, Öster Färnebo. Västernorrlands län: Oscar Öhman, redaktör, Sundsvall. Norrbottens län: J. P. Dahlén, gruvarbetare, Kiruna.

(Summa 1 + 8.)

Lagtima riksdagen 1930

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

Stockholms stad: Oskar Samuelsson, ekonomichef, Stockholm. Komintern-partiets riksdagsgrupp. Västerb:s och Norrb:s län: Carl Winberg, redaktör, Stockholm. Andra kammaren:

Andra kammaren:

= 1929. (Summa 2 + 8.)

Lagtima riksdagen 1931

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

Stockholms stad: Ture Nerman, skriftställare, Stockholm.

Andra kammaren:

= 1930. (Summa 1 + 8.)

Lagtima riksdagen 1932

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

= 1931. (Summa 1 + 8.)

Lagtima riksdagen 1933

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

= 1932.

Andra kammaren:

= 1932 – Öhman och Dahlén. (Summa 1 + 6.)

Komintern-partiets riksdagsgrupp

Andra kammaren:

Norrbottens län: J. H. Brädefors, elektrisk montör, Boden, Hilding Hagberg, redaktör, Luleå.

(Summa 2.)

Lagtima riksdagen 1934

Socialistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

= 1933.

Andra kammaren:

= 1933 +

Göteborgs stad: Albin Ström, byggnadsarbetare, Göteborg. Thorsten Henriksson, sågverksarbetare, Göteborg. (Summa 1 + 8.)

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

= 1934. (Summa 2.)

Lagtima riksdagen 1935

Socialistiska partiets riksdagsgrupp.

= 1934 men efter Edoff Andersson, som avlidit, Arvid Olsson, redaktör, Stockholm.

(Summa 1 + 8.)

Komintern-partiets riksdagsgrupp.

= 1934. (Summa 2.)

Lagtima riksdagen 1936

Socialistiska partiets riksdagsgrupp.

= 1935 (Summa 1+8)

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

= 1935. (Summa 2.)

Lagtima riksdagen 1937

Socialistiska partiets riksdagsgrupp.

= 1936 – Ström och Henriksson. (Summa 1 + 6.)

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Andra kammaren:

Göteborgs stad: Knut Senander, tulluppsyningsman, Göteborg. Solveig Rönn-Christiansson, fru, Göteborg.

Västernorrlands län: Axel Nordström, ombudsman, Kramfors. Norrbottens län: 1. H. Brädefors, elektrisk montör, Luleå. Hilding Hagberg, redaktör, Luleå.

(Summa 5.)

Lagtima riksdagen 1938

Socialistiska partiets riksdagsgrupp.

Andra kammaren:

Stockholms stad: Arvid Olsson, redaktör, Stockholm. Stockholms län: Nils Flyg, redaktör, Nacka.

Gävleborgs län: Viktor Herou, lantbrukare, Öster Färnebo.

(Summa 3.)

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

= 1937. (Summa 5.)

Lagtima riksdagen 1939

Socialistiska partiets riksdagsgrupp.

= 1938. (Summa 3.)

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

Västerb:s län och Norrb:s län: Sven L:son Linderot, redaktör, Stockholm.

Andra kammaren:

= 1938. (Summa 1 + 5.)

Lagtima och urtima riksdagarna 1940

Socialistiska partiets riksdagsgrupp.

= 1939. (Summa 3.)

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

= 1939. (Summa 1 + 5.)

Lagtima riksdagen 1941

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

= 1940.

Andra kammaren:

Stockholms stad: Set Persson, redaktör, Stockholm.

Göteborgs stad: Knut Senander, tulluppsyningsman, Göteborg. Norrbottens län: Hilding Hagberg, redaktör, Luleå.

(Summa 1 + 3.)

Lagtima riksdagen 1942

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

1941. (Summa 1 + 3.)

Lagtima riksdagen 1943

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

= 1942. (Summa 1 + 3.)

Lagtima riksdagen 1944

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Andra kammaren:

1943. (Summa 2 + 3.)

Lagtima riksdagen 1945

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

= 1944

Andra kammaren:

Stockholms stad: Set Persson, redaktör, Stockholm. Gerda Linderot, fru, Stockholm. Gustav Johansson, redaktör, Stockholm. Stockholms län: Erik Karlsson, redaktör, Stuvsta.

Östergötlands län: Harald Johansson, ombudsman, Norrköping. Malmö m. fl. städer: Gunnar Adolfsson, redaktör, Malmö. Göteborgs stad: Knut Senander, tulluppsyningsman, Göteborg.

Solveig Rönn-Christiansson, fru, Göteborg. Gunnar Dahlgren, nitare, Göteborg.

Värmlands län: Gösta Kempe, ombudsman, Karlstad.

Örebro län: Erik Jansson, redaktör, Örebro.

Gävleborgs län: Ola Persson, flottningsarbetare, Landafors. Västernorrlands län: Axel Nordström, ombudsman, Kramfors. Norrbottens län: Hilding Hagberg, redaktör, Luleå. Helmer Holmberg, redaktör, Luleå.

(Summa 2 + 15.)

Lagtima riksdagen 1946

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

Stockholms stad: Gunnar Öhman, partisekreterare, Stockholm. Göteborgs stad: Nils Holmberg, redaktör, Göteborg.

Västerb:s län och Norrb:s län: Sven Linderot, redaktör, Stockholm.

Andra kammaren:

= 1945. (Summa 3 + 15.)

Lagtima riksdagen 1947

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

= 1946 utom att Holmberg ersatts med Anton Norling, metallarbetare, Göteborg.

Göteborgs stad: Nils Holmberg, redaktör, Göteborg.

Andra kammaren:

= 1946 utom att Persson i Stockholm ersatts med Fritjof Lager, redaktör, Stockholm.

(Summa 3 + 15.)

Lagtima riksdagen 1948

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

= 1947. (Summa 3 + 15.)

Lagtima riksdagen 1949

Kommunistiska partiets riksdagsgrupp.

Första kammaren:

= 1948.

Andra kammaren:

Stockholms stad: Fritjof Lager, redaktör, Stockholm. Gustav Johansson, redaktör, Stockholm.

Stockholms län: Erik Karlsson, redaktör, Stuvsta.

Göteborgs stad: Knut Senander, tullöveruppsyningsman, Göteborg. Gunnar Dahlgren, metallarbetare, Göteborg.

Gävleborgs län: Ola Persson, flottningsarbetare, Landafors. Norrbottens län: Hilding Hagberg, redaktör, Luleå. Helmer Holmberg, redaktör, Luleå.

(Summa 3 + 8.)

Kommunisterna i dag

Styrka och organisation

Hur många kommunister finns det i dag enrollerade i den kommunistiska världsrörelsen, formellt i Kominform eller utanför? Den amerikanske forskaren Martin Ebon har i sin bok *World Communism today* givit sifferuppgifter om medlemsantal; se nedan. (samtidigt har där upptagits hans uppgifter om partiernas främsta ledare och tidningar).

Ebon kommer till en sammanlagd summa av oppåt 20 miljoner. Enligt en rapport från kommunistiskt håll publicerad vid ett internationellt kommunistmöte i London under förra delen av 1947 skulle antalet då ha varit 18 592 300. (Detaljerade siffror i *The strategy and tactics of world communism*.) En sovjetrisk nationalekonom Anchisjkin har i slutet av 1948 i den ryska tidskriften *Ekonomiska frågor* kommit till siffran 23 miljoner kommunister och 500 miljoner frigjorda från "imperialismens ok" (*Information* 15.1.1949). Siffrorna torde vara starkt tilltagna i överkant. Härtill kommer, att de är föga stabila, mycket växlande, men även att de är så insprängda med element som knappast kan kallas kommunistiska: allehanda massor av bonde- och småborgartyp i östra Europa och i Asien, som av omständigheternas makt har kommit att upptas i redovisningen för Stalins världsrörelse. Men även med detta i räkningen måste världskommunismens medlemstal sägas vara betydande.

Betecknande för rörligheten i rörelsen är nyrekryteringen i östra och sydöstra Europa, som sköt en ursinnig fart då kommunisterna efter krigets slut med ryska arméers hjälp tog ledningen. Enligt Moskva-radion hade sommaren 1948 i de s. k. folkrepublikerna utom Finland på 3½ år nyrekryterats 6 miljoner medlemmar. I Tjeckoslovakien anordnade man efter maktövertagandet under mars 1948 en s. k. Gottwald-vecka, där man redan efter fem dagar kunde glädja sig åt förvärvet av 125 591 nya partimedlemmar. Kvaliteten kunde ju då inte bli den allra bästa, och mycket riktigt måste man redan under årets sista kvartal företa en stor utrensning. Sådana utrensningar är sedan många år vanliga i det ryska moderpartiet, där de kallas "tjistka" och varje gång omfattar flera hundratusen personer. Avsikten är att pröva folk och få fram en kaderorganisation av helt pålitliga och hundra procentigt brukbara och arbetande medlemmar.

På så sätt växlar medlemsbeståndet betydligt i olika perioder i ett kommunistparti, efter värningskampanjer och utrensningar. Det finns i kommunistpartierna inte samma fasta medlemsstock som i de gamla demokratiska arbetarpartierna. Ebon räknar med, att kommunistpartierna har en fast kärna av ungefär 5 procent, medan partiet som sådant helt nybesättes på 5-7 år.

Man får också räkna med den tidigare påpekade upplösningen av arbetarklassen i Tyskland och på andra håll under de stora kriserna på 1920-talet och 1930 och följande år, liksom det andra världskrigets härjningar måste ha ytterligare bidragit till upplösningen.

Om det svenska KP har tidigare givits några siffror. 1925 uppgavs officiellt för första kvartalet 7 886 medlemmar, 1926 10 379 och 1927 13 058. 1929 tillskrev sig den uteslutna riktningen 9 000 och den av Komintern sanktionerade sades ha 4 000; den senare däremot räknade respektive 5-6 000 och 6-9 000. Den 7.9.1932 uppger *Ny Dag*, att dess parti har 16 000 medlemmar, men till Kominterns världskongress 1935 rapporteras (*Ny Dag* 27.7.1935) för 1932 endast 9 000. Till 1935 hade man stigit till 20 000. Ebon har i sin bok för Sverige 1940 11000, 1947 46 000. Partiordföranden Linderot angav i *Kominforms* tidning i april 1948 summan 60 000 organiserade svenska kommunister; vid partiets kongress i maj 1948 rapporterade partisekreteraren 52-53 000. Skillnaden förklaras med, att då Linderot utåt "redovisade den kommunistiska rörelsens organisatoriska styrka här i landet, tog han också den del av kommunistiska Ungdomsförbundet som inte är organiserad i partiet", i runt tal 10 000. Resten

av ungdomsförbundets medlemmar är alltså dubbelorganiserad där och i partiet. (Ny Dag 21.5.1948.)

Kommunistpartier 1947

Land	Antal	Ledare	Huvudorgan	Stad	Hur ofta
Albanien	5 000	Enver Hoxha	Bashkimi	Tirana	Daglig
Algeriet	25 000	Amar Ouzegane	Liberte	Alger	Vecko
Argentina	30 000	Rodolfo Ghioldi	La Hora	Buenos Ayres	Daglig
			Orientación	"	Vecko
Australien	25 000	L. L. Sharkey	Comm. Review	Sydney	Daglig
			The Tribune	"	2 i v
Belgien	95 000	Edgar Lalmand	Le Drapeau Rouge	Bruxelles	Daglig
Brasilien	130000	Luiz Carlos Prestes	Tribuna Popular	Rio de Janeiro	Daglig
			Hoje	Sao Paolo	Vecko
Bulgarien	450 000	Georgi Dimitrov	Rabotnichesko Delo	Sofia	Daglig
Burma	4 000	Thakin Than Tun			
Canada	25 000	Tim Buck	Daily Tribune.	Montreal	
Chile	50 000	Carlos Contreras Labarca	El Siglo	Santiago	
			Principios		
Columbia	5 000	Augusto Durán	Diario Popular	Bogotá	Daglig
			Union Popular		Vecko
Costa Rica	20 000	Manuel Mora Valverde	Trabajo	San José	Vecko
Cuba	200 000	Blas Roca	Hoy	Havana	Daglig
			Dialectica		Kvartal
Cypern	4 000	Ploutis Servas			
Danmark	60 000	Aksel Larsen	Land og Folk	Köpenhamn	Daglig
Dominikanska republiken	2 000	Machado F. Arrieta			
Ecuador	2 500	Pedro Saad			
Filippinerna	3 000	Pedro Casto	Katubusan	Manila	Vecko
Finland	25 000	Ville Pessi	Vapaa Sana	Helsingfors	Daglig
			Vapaa Pohjola		Vecko
Frankrike	1 300 000	Maurice Thorez	Humanité	Paris	Daglig
			Les Cahiers du Communisme		Månads
Förenta staterna	75 000	William Z. Foster	Daily Worker	New York	Daglig
			People's World	S. Francisco	Daglig
			New Masses	New York	Vecko
			Political Affairs		Månads
Grekland	250 000	Nicholas Zachariadis	Rizopastis	Aten	Daglig
			Kommounistike Epiteorici		Månads
Haiti	500	Etienne D. Charlier	La Nation	Port-au-Prince	Månads
Indien	54 000	Puran Chand Joshi	People's Age	Bombay	Vecko
Indonesien	6 000	Alimin Prawirodirdjo	Bintang Merah	Soerakar ta	Vecko
Iran	75 000	Fereidoun Keshavarz	Mardom Aras	Teheran	Daglig
Irland, Nord-Island	500				
Island	1 000	Brynjolfur Bjarnason	Thjodvilj inn	Rejkjavik	Daglig
Italien	2 200 000	Palmiro Togliatti	L'Unita		Daglig
			Azione Comunista	Rom	Månads
Japan	60 000	Sanzo Nozaka	Akahata Shimbun	Tokio	Daglig
Jugoslavien	150 000	Josip Broz (Tito)	Borba	Belgrad	Daglig

Land	Antal	Ledare	Huvudorgan	Stad	Hur ofta
Kina	2 000 000	Mao Tse-tung	Emancipation Daily	Jenan	Daglig
Korea, Nord-	40 000	Kim Il Sung	Nodong Sinmun	Pyengyang	Daglig
Korea, Syd-	10 003	Ta Kali Kee	Dok Lip Sinpo	Söul	Daglig
Libanon	15 000	Mustafa Al Ariss	El Caab	Beirut	Daglig
Luxembourg	5 000	Dominique Urbany	D'Zeitung	Luxembourg	Daglig
Malaja	10 000	Ta Kali Kee			
Mexico	25 009	Dionisio Encina	La Hora	Mexico City	Daglig
			La Voz del Mexico	,,	Vecko
			Orientación	,,	Vecko
Nederländerna	50 000	Paul de Groot	De Waarheid	Amsterdam	Daglig
			Vorwärts		Vecko
			Politik en Cultur		
New Zealand	2 000	Alexander Brennan	Communist Review	Wellington	Månads
Marocko			Espoir	Casablanca	Daglig
Nicaragua	2 000				
Norge	33 000	Peder Furubotn	Friheten	Oslo	Daglig
			Vår Vei		Månads
Palestina	1 000	Samuel Mikunis	Kol Haám	Tel Aviv	Daglig
Volksstimme	vecko		Volksstimme		Vecko
Panama	500	Christobal L. Segundo	La Opinión	Panama City	Vecko
Paraguay	(hemligt)	Oscar Creydt			
Peru	35 000	Jorge Acosta			
Polen	600 000	Boleslaw Bierut	Glos Ludu	Warszava	Daglig
Portugal	(hemligt)		Avante	Lissabon	Månads
Puerto Rico	1 000	Juan Santos Rivera	El Boricu	San Juan	14 dagar
Rumänien	500 000	Georghe Gheorghiu-Dej	Scanteia	Bukarest	Daglig
Sovjet- Unionen	6 000 000	Josef Stalin	Pravda	Moskva	Daglig
			Bolshevik		Månads
Spanien	(hemligt)	Dolores Ibarruri	Mundo Obrero	Madrid	Vecko
Schweiz	20 000	Léon Nicole	Voix d'Ouvrier	Genève	Daglig
			Socialisme		Månads
			Vorwärts	Basel	Daglig
			Sozialismus	?P	Månads
Sverige	46 000	Sven Linderot	Ny Dag	Stockholm	Daglig
Sydafrika	1 500	Moses Monai Kotane	Inkululeko	Johannesburg	Månads
			Guardian	Kapstaden	Vecko
Syrien	8 000	Khalid Bagdash	Sait al Shaud	Damaskus	Daglig
Tjeckoslovakien	1 250 000	Klement Gottwald	Rude Pravo	Prag	Daglig
Tunisien	20 000	Ali Djerad	l'Avenir	Tunis	Vecko
Tyskland Ö.	1 600 000	Wilhelm Pieck	Vorwärts	Berlin	Daglig
Tyskland V.	350 000	Max Reimann	Neuer Weg		Månads
Ungern	650 000	Matyas Rákosi	Szabad Nep	Budapest	Daglig
			Tarsadalmi Szemle		Månads
Uruguay	15 000	Eugenio Gómez	El Diario Popular	Montevideo	Daglig
			Justicia		Vecko
Venezuela	20 000	Juan Bautista Fuenmayor	El Nacional	Caracas	Daglig
Österrike	150 000	Ernst Fischer	Österr. Volksstimme	Wien	Daglig

Här är inte plats att redovisa för den kommunistiska världsrörelsens säkert ganska stora ungdomsförbund. Men det kan ha sitt intresse att se vissa siffror från SKIT:s 19. kongress i juni 1944:

Stormklockan uppger (1944:13-14), att 34,3 procent av kongressdeltagarna hade tillhört förbundet i över 6 år, 8,6 procent i 3-6 år och 57,1 procent i endast 1-3 år, dvs. hälften av deltagarna var förbundsmedlemmar i 3 år eller därunder. Genomsnittsåldern var 23 år, 25,7 procent var under 20. 80,7 proc. bevistade för första gång en kongress. 78 procent var fackligt organiserade.

En Gallup-undersökning 1946 visade, att kommunisterna hade de yngsta sympatisörerna av Sveriges politiska partier (Industria 1948: 7-8):

	% 20-30 år	% 30-50 år	% över 50 år
Högern	19,8	38,5	41,7
Bondeförbundet	19,3	40,1	40,6
Folkpartiet	16,6	43,5	39,7
Socialdemokratin	22,2	45,4	32,4
Kommunisterna	25,4	52,7	21,9

Den av USA:s representanthus' utrikesutskott utgivna, förut omnämnda utredningen om 500 ledande kommunister har tagit med för Italien 40, Frankrike 39, England 25, Holland 15, Polen 15, Spanien 13, Finland 12, Grekland 12, Belgien 11, Schweiz 11, Österrike 8, Sverige 7, Norge 5, Danmark 4 osv. Medelåldern räknas till 46 år. 20 procent av de 500 hade regeringsposter (alla i öster), 40 procent hade parlamentsmandat. För Sverige namnges: Hilding Hagberg, Nils Holmberg, Sven Linderot, Set Persson, Knut Senander, Hugo Sillén och Gunnar Öhman. Listan vittnar inte om tillräckliga personkunskaper. Så saknas namnet Fritjof Lager.

Amanuensen Sven Rydenfelt har på initiativ av Svenska Arbetsgivarförningens tidskrift Industria undersökt "den svenska kommunismens geografi" och redogjort för resultaten i nr 1948: 6-10. Han finner i de mest markerade kommunistbygderna (att döma av valsiffrorna) "ett förhållandevis starkt främlingsinslag": så i Norrbotten och norra Värmland, på bägge hållen talrik finskättad befolkning. Han anför också, att 1/3 av kommunisterna i USA lär vara negrer. Förtrycket mot judarna torde även bidra till, att relativt många judar har blivit kommunister. Men man får inte överdriva främlingskapets betydelse. I övrigt medverkar i de svenska fallen isolering, fattigdom, bolagstryck på människorna m. m.

I ryska KP och väl i andra kommunistpartier fordras en viss tids kandidatur för medlemskap, en tid varunder kandidaten prövas innan han befinnes värdig. Även i det svenska partiet hade man under Komintern-tiden "kandidater", men de torde snarast ha haft karaktär av suppleanter.

Kring 1930 utbildades kommunistpartierna på allvar till politiskt militära partier med ovillkorlig lydnessplikt som grundval för en järnhård disciplin. Borkenau karakteriserar strukturen så:

Överst en ledande byråkrati, därunder en mindre grupp absolut troende och på botten en skiftande massa utan förmåga att göra jämförelser eftersom den inte har något förflutet. De flesta känner inte rörelsens historia. Kommunistpartierna har helt skurit av banden till all demokratisk massrörelse. De har blivit en lydlig armé av korsridare, som enbart lyss till sin ledares order, i strukturen mycket lika sina fascistiska motståndare.

Ryska sändebudet Semjenov i Berlin har förklarat (Afton-Tidningen 13.2.1949), att det kommunistiska s. k. Socialistiska enhetspartiet i ryska Tyskland aldrig har blivit "ett verkligt parti utan blott en betydelselös borgerlig förening". Det måste ombildas efter ryska KP:s

mönster och bygga på elit- och disciplin-teorien. Sekreteraren i en i det syftet tillsatt kontrollkommitté Hermann Matern förklarar:

Tiden för ideologiska diskussioner är nu förbi. „Målet för partikontrollkommissionens alla åtgärder är den blinda lydandens elit, uppfostran av partifunktionärer som blott känner en politisk tanke och vilja och blott är förpliktade mot en partifunktionär. Därför är kontrollkommissionens logiska uppgift att övervaka alla och t. o. m. de högsta partifunktionärer ända in i deras privatliv.

Såväl kommunisterna i senare tid som fascister-nazister har nog också något av spartan och jesuit, detta i fråga om den kader av hängivna som blir kvar efter sällningarna. Och en kaderorganisation är det man vill skapa, helt i stil med Lenins intentioner med en kämpande International – fränsett utformningen och medlen i övrigt.

Likheten organisatoriskt med fascister-nazister gäller också den ledardyrkan, som har utvecklats bland kommunisterna, historiskt betingad av Stalin-regimens behov att göra Stalin till en Ledare med stort L. Lenin var ännu inte en sådan ledare, för honom utbildades ingen ledarkult. Han hade stor auktoritet men måste debattera hårt med sina kamrater i partiledningen och kunde stanna i minoritet. Han måste alltså ge skäl, hade inga maktmedel mot oppositionen i partiet, höll absolut på demokratin där. Det har även något att säga vad Ruth Fischer påpekar, att Stalins genombrott som ledare åtföljes av den icke-intellektuella, mera genomsnittsproletärbetonade ledartypen Thälmann, Thorez, Foster etc. Fischer betonar också, att på andra sidan ungefär i samma epok steg kulturellt och teoretiskt oskolade män som Mussolini, Hitler och något senare Péron upp till ledarmakten. Alla dessa var nationellt begränsade, hade inte den gamla revolutionära generationens tro på internationalismen. På samma sätt är den nya generationen i massorna inte längre buren av den internationalismens anda som rådde i seklets början. För övrigt har det sin betydelse, att i den allmänna upplösningen mellan folken halva mänskligheten enligt en uppgift 1948 skulle vara endast 15 år gammal och därunder. I Sverige går gränsen mellan halvorna vid c:a 35 år. Traditionen till demokratin och dess frihetssyn är ytterligt inknappad.

Liksom Stalin i Sovjet ägnas Tito i Jugoslavien, Dimitrov i Bulgarien osv. en allt starkare, ehuru givetvis tillbörligt mindre ledardyrkan. Sven Linderot i Sverige har inte på långa vägar ägnats sådan kult – det har sig svårt med ett kulturfolk som det svenska – men Wilhelm Pieck i tyska östzonens ”enhetsparti” har sålts i gipsbyst med påskriften: ”Vater der Einheit” (Enhetens fader)!

För många från sitt hemland isolerade, rotlösa ledare blir Komintern-Kominform deras enda hem. Det måste påverka hela deras psyke. På samma sätt måste underjordiska liv i tiotal år deformera folk.

Med ledardyrkan sammanhänger på sina håll edsavläggning till partiet – ungefär som nazisterna avlade en ed till Hitler. I varje fall talar ett TT-telegram den 19.4.1948 om en sådan ed i Tjeckoslovakien.

De s. k. kommunisterna ute hos de färgade folken är som förut antytts inte kommunister i egentlig mening utan överhuvud revolutionärer, ofta av nationalistisk art. Så de stora partierna i Syd-Amerika och Asien. I Markos' gerilla i Grekland är enligt rörelsens ombud överste Sheppard endast 25 procent kommunister. I Kina är ”kommunisterna” övervägande bönder och rotlösa soldater, dock undan för undan mera skolade i en elementär kommunistisk ideologi av Stalins märke. I medio av oktober 1948 sammanslogs det judiska KP med ”arabiska ligan för nationell befrielse” (Dagens Nyheter 15.10.1948). Grundaren av den ultranationalistiska Stern-ligan, som bl. a. mördade Folke Bernadotte, kom från Ryssland och var på sin tid Mussolini-beundrare. Stern-ligan har också ”en arabisk grupp av Stern-män, dvs. en liten grupp fanatiskt troende kommunister” (GHT 25.9 1948). På Malacka och i övrigt i borte Asien går en del rent kriminell terror under kommunistisk telegramslykt och väl också med

Kominforms goda vilja. Wallaces och de amerikanska kommunisternas propaganda bland negrerna sker även på rasgrund.

Om de olika riktningarna inom kommunistpartierna vet utomstående ganska litet. Så isolerade som partierna nu har blivit organisatoriskt och så förtegrna, kan man endast komma med gissningar och antaganden i samband med av kommunisterna själva meddelade omplaceringar på förtroendeposter o. d.

Mål och medel

Kominterns-Kominforms mål och medel har under de 30 åren skiftat i samma mån som internationalismen har utbytt mot den ryska statens intressen. För Lenin var ännu Kommunistiska Internationalen ett mål i sig och den ryska revolutionen endast en del av den världsrevolution han som revolutionär socialist eftersträvade. Han levde säkert i den tron, att hans revolution skulle omedelbart helt bryta det första världskriget. Det gick inte så men i den andan kastade han den 22.1.1918 i samband med Brest-Litovsk-reträten ut i etern sitt ryktbara rop om fred: ”Till alla!” Lenin ansåg det ryska monopolet på makt och ideologi enbart temporärt. Det skulle snart ersättas av segrande socialistiska rörelser i tekniskt mera avancerade länder, i främsta rummet Tyskland, och därmed skulle följa en högre typ av Komintern, klart internationalistisk.

Från 1921, när världsrevolutionen hade börjat gå i baklås och svårigheterna tornade sig höga i Ryssland, tycks Lenins revolutionära optimism ha dämpats. Sedan kom sjukdomen på allvar och hans förut relaterade bekymmer för sitt partis byråkratisering. Partiet blev ett monopolistiskt statsparti och dess typ genomfördes efterhand i alla sektioner ute i världen samtidigt som den ryska fästningen och dess intressen blev allt mer ensambestämmande.

I dag är Sovjets statliga intressen i utrikespolitiken helt dominerande för den kommunistiska världsrörelsen. I och för sig är det inte märkvärdigt, att en internationalistisk rörelse så fort den slår rot på ett begränsat område blir lokalt betonad. Redan de ryska sovjeterna hade drag av nationalism. Nationalismen är begriplig, den ger sig själv. Internationalism är en fruktansvärt svår sak, helst i så utpräglade statstider som våra.

Sovjet-Unionens ställning i tiden och utrikespolitiken är en alltför stor sak att här närmare beröra. Det må vara nog att påpeka dess av olika orsaker framtvungna isolering, för Ryssland urgammal, den därav och av den ojämförligt lägre levnadsstandard mot Västerlandet födda misstänksamheten västerut, även närd av Västerlandets uppförande mot ryssarna, senast i München 1938. Från denna misstänksamhet, som i alla främlingar vädrar fiender, kan Sovjets utrikespolitik gott förklaras. Sovjet har inte samma livssyn, inte samma etiska nivå som motparten. Av nöd sammanknutna känner sig ryssarna som en av alla förföljd martyr, som till på köpet har en mystisk världsfrälsarmission, tidigare typiskt betonad framför allt hos Dostojevskij, nu framträdande i den s. k. marxismen, sådan den förkunnas av statens ledning. I en värld av fiender litar Sovjet på ingen, kan väl sluta avtal med andra men kommer strax i konflikt om ordens valör, man menar inte detsamma med ”demokrati”, ”nationell frihet” etc. I utrikespolitiken yttrar sig denna fiendskap i ängslig vakenhet för det egna intresset och absolut ovilja att enas i kompromiss genom någon slags självuppgivelse. Därav de ständiga vetona i FN:s råd och överallt där man har möjlighet att säga nej. Och i andra institutioner ger man sig inte in. Därav också de ständiga svängningarna, den kombinerade taktiken, går det inte att komma fram på ett håll så börjar man på ett annat, från ekonomisk aggression går man plötsligt över till politisk och vice versa. Inga hämningar, inga skrupler varken i moral eller logik.

Med misstänksamheten parar sig en oerhörd rädsla för den kapitalistiska inringningen och en mindervärdeskänsla, som å andra sidan inåt slår ut i en hänsynslös mervärdeskänsla. Enligt den ryska tidskriften *Jorden* runt är det (Information 11.1.1949) ryssarna som har uppfunnit

ångmaskin, ubåt, pennicilin, traktor, räknemaskinen, flygmaskinen, helicoptern, hydroplanet, radion m. m. Ryska författareföreningens ordförande Fadejev förklarade den 22.12.1948, att Sovjet-människans överlägsenhet över alla andra måste återspeglas i den ryska litteraturen.

Men Sovjet har också, som det jätterike det är, många kort att spela. Och där finns heller inga hämningar hos de styrande i fråga om folkets vilja och kritik. Den önskade folkstämningen kan lätt fås fram genom organisationer och press. Härom en märklig artikel i Världshorisont (november 1948), Den sovjetryska propagandan av Ladislav Farago. Där påvisas, att Sovjets propagandaapparat sysselsätter normalt 1 400 000 helavlönade och specialutbildade personer och kan i viktiga fall utökas till 5 procent av hela befolkningen, bortåt 10 miljoner.

Tilläggas kan, att Sovjet har alla en storstats tekniska möjligheter och därtill den oerhörda fördelen av den internationella sociala oron, detta att 2/3 av mänskligheten svälter! Med föga utrikeshandel, så gott som självförsörjande – visserligen på svältgränsen – väntar Sovjet den av dess marxism förutsagda stora krisen i väster och vill tills vidare – helst USA ännu torde vara överlägset i atomvapnet – icke krig; det vill varken krig eller fred utan ett mellanting, det s. k. kalla kriget, vill bara vinna tid i väntan på krisen.

Med en sådan principlös politik efter stundens behov och med gott utrymme i tid likaväl som ifråga om areal kan Sovjet vädja än till den ena sidan, än till den andra, ena gången till patriotismen, ja, nationalismen, andra till internationalismen, spela på alla strängar, offra vissa egna riktningar eller sektioner för det hela, göra vilka allianser som helst. Och som ryska staten så dess redskap den kommunistiska världsrörelsen. Dess olika manövrer, dess skeden av s. k. vänster och höger, allt har sin förklaring och motivering i Sovjets utrikespolitiska behov. USA-parlamentets förut nämnda utrikeskommitté har i sin rapport om världskommunismens strategi och taktik mycket nyktert analyserat den kommunistiska politiken. Rapporten drar följande 10 slutsatser:

1. Kommunisterna har ett mål – världsrevolutionen.
2. De räknar med, att revolutionen måste bli våldsam.
3. De kan inte godta tanken, att fred kan råda fr. o. m. nu, och de väntar ett än mer katastrofalt krig.
4. Sovjet-Unionen betraktas som revolutionens huvudstyrka.
5. De fruktar en koalition mot Sovjet-Unionen.
6. De fruktar därför rekonstruktion eller federation i den icke-kommunistiska världen.
7. De utnyttjar det kalla krigets modernaste och mest effektiva medel till att stärka sina egna styrkor och försvaga alla andras.
8. Kommunistpartierna utanför Sovjet-Unionen är filialer eller hjälptrupper.
9. Taktiken grundas på en bestämd teori, och den teorins centrala punkter ändras ej.
10. Europas och Asiens delning mellan andra världskrigets segrare avgörs med maktpolitik och inte genom förhandling.

De kommunistiska partierna utnyttjar i Sovjets intresse – säkert hos de flesta partianhängare i känslan av Sovjets absolut nödvändiga ledning – alla användbara medel: infiltration, samarbete, splittring osv. Hur dessa partier medverkar till staters inlemmande i det sovjetryska livsrummet, visar hela den östeuropeiska historien efter krigsslutet 1945, senast händelserna i Tjeckoslovakien från februari 1948.

Kommunisterna och demokratin

I de demokratiska samhällena vann kommunisterna åtskillig terräng sedan de 1934 slagit in på en mera moderat väg och förklarat sig godta de västerländska demokratiska formerna. På den ryska insatsen i kriget mot Hitler och i allmänhet på den radikala stämningen vid krigets slut hade de också stora framgångar vid de första efterkrigsvalen. I Frankrike och Tjeckoslovakien

blev de största partiet med 26 resp. 38 procent av väljarna, i Finland, Ungern och Italien jämnstarka med socialdemokraterna. I Skandinavien, Belgien och Holland stannade de vid 10-15 procent av valmanskåren, i England och Österrike nådde de endast 5 procent. Men i åtskilliga länder kom kommunister med i regeringen. Med den växande stämningen mot Sovjet fr. o. m. 1947 återigen förlorade kommunisterna i alla fria land röster och mandat vid alla val, och sommaren 1948 fanns det inte längre en kommunist med i någon demokratisk stats regering.

I sitt arbete i de borgerliga staternas representationer har kommunisterna utvecklat en nitisk och ofta skicklig verksamhet, huvudsakligen på basis av socialdemokratins reformprogram, i Sverige efter 1945 som påskjutare för det s. k. socialdemokratiska efterkrigsprogrammet. De har inte bara fått de platser i riksdagsutskott etc. som deras numerär har berättigat dem till. De har även insatts i offentliga utredningar, så Hilding Hagberg i den k. försvarsutredningen av 1945. De har beretts fullt samma utrymme som andra partier i radiodebatter o. d. I de olika förvaltningsorganen får de ofta politiska motståndares beröm för duglighet och även lojalitet. Förklaringen till lojaliteten bör väl ses i den omständigheten, att den enskilde kommunisten avlägger sitt personliga omdöme och utan opposition utför den roll partiet och dess högsta internationella ledning förelägger honom. Han kan därför mycket väl i dag vara en utmärkt arbetare i den reformistiska politiken (med sitt ”revolutionära flygplan” i beredskap), i morgon en lika god revolutionär, i nödfall illegal.

Kommunisternas principiella ställning till den västerländska demokratin framgår redan av Kominterns stadgar av 1928, att inte tala om Lenins skrifter. Man utnyttjar demokratin i de s. k. borgerliga staterna men medger den inte själv när man har fått makten. Hur detta gäller ända in i den lokala kommunalpolitiken klargjorde Hilding Hagberg i en artikel i Kommunistisk Tidskrift 1931:2:

1. De kommunistiska motionerna är ett medel till att utveckla massornas utomparlamentariska aktivitet och upplösa kapitalismens statliga och kommunala organ.
2. De kommunistiska motionerna syftar därför till att bringa omedelbar hjälp åt arbetarmassorna och kan göra detta under den enda förutsättningen, att arbetarmassorna utanför parlamentet eller de kommunala institutionerna utövar den nödvändiga påtryckningen.
3. Kommunisterna kan inte i sin politik göra en principiell skillnad mellan den borgerliga kommunen och den kapitalistiska staten.
4. Kommunisterna kan inte avvakta en samtidig stöt mot den kapitalistiska staten utan måste kämpa för dess upplösning genom att upplösa de borgerliga kommunerna.

Och Ny Dag ger bl. a. följande belägg på sin syn:

Vi kommunister hävdar ..., att arbetarna i de kapitalistiska staterna ska kämpa mot såväl fascismen som den borgerliga demokratin, vilket bara är två olika metoder för upprätthållandet av den borgerliga klassdiktaturen. (26.7.1930.)

Vad är då ”demokratin”? Den är den bestående kapitalistiska diktaturen, vilken arbetarmassorna måste bekämpa och besegra för att kunna störta kapitalismen, upprätta sin diktatur och förverkliga socialismen. Arbetarmassorna har således inte annat intresse än att bekämpa den kapitalistiska diktaturen-”demokratin”, att störta den och därmed kapitalismens system. (8.8.1932.)

I ett radiouttalande i serien Politiska porträtt tillfrågades den 11 augusti 1947 partiordföranden Sven Linderot, hur han tänkte sig Sveriges utveckling, och svarade:

Förhållandena i andra stater är ju naturligtvis i mångt och mycket olika mot våra, men om man skulle försöka göra någon jämförelse för att ge en mera konkret bild av hur vi tänker oss det, så tror jag nästan att Tjeckoslovakien skulle kunna vara ett mönster, såsom man kan tänka sig att om-daningen av samhällsförhållandena skulle komma att ske också i Sverige.

Det var ett halvår före omdaningen av Tjeckoslovakien till ”folkdemokrati”, en omdaning som har fått det svenska KP:s som alla andras fulla gillande. På sin partikongress i maj 1948 förklarade den just omvalde och hyllade partiordföranden:

Ju mer det blir bekant vad den tjeckoslovakiska folkdemokratin ger åt folket, desto mera tilltalas de socialdemokratiska arbetarna av utvecklingen därnere.

Linderot förnekade i en diskussion med statsminister Erlander den 19.4.1948, att demokratin har något egenvärde:

– Jag förstår inte ett ord av vad hr Erlander säger. Är demokrati för statsministern ett egenvärde, ett ting i sig som för Kant? Vad är det för en ny metafysik statsministern söker locka oss in på? – Om han håller aldrig så vackra tal om frihet osv., så kan han inte upplysa mig och troligen ingen annan människa heller om vad demokrati har för egenvärde i sig.

En kommunistisk tidningsman Sven Vendin förklarade den 2.3.1948 (Aftonbladet 3.3.1948), att ”socialiseringen” kommer att ske med våld, om inte motståndarna ger sig utan. Här får man emellertid komma ihåg, att liknande uttryck förekom redan i Socialdemokratiska Vänsterpartiets program 1917 och förekommer överhuvud hos principiellt revolutionära partier. När Linderot vid tiden för de tjeckoslovakiska ”auktionsutskottens” arbete yttrade, att kommunisterna vill ”mobilisera massorna i utomparlamentariska aktioner”, förklarade han sig (Expressen 23.3.1948) mena ”inte antiparlamentariska aktioner utan bokstavligen aktioner som äger rum utanför parlamentet”. Den kommunistiske riksdagsmannen Knut Senander talade i en debatt den 23.4.1948 i Göteborg om ”beväpnade arbetargarden”: man måste, om inte polisen är pålitlig, ”mobilisera arbetarna, folkets majoritet”. Senanders ställning till demokratin med dess grundval av frihet för flera partier framgår av ett annat uttalande i mars 1945 (citerat i Politiska argument och fakta, från Socialdemokratiska partistyrelsen 1948): ”Om klassamhället avskaffas, om hela folket blir ägare av produktionsmedlen och därmed får ett enda gemensamt intresse, vad finns det då för behov, vad finns det då för socialt underlag för flerpartisystemet? Det finns under socialismen inget underlag för något annat parti än det som företräder hela folkets och socialismens intressen.”

Nu är det tydligt, att man i öster inte har samma syn på demokratin som i väster. Man kallar också sin variant till åtskillnad för ”folkdemokrati” – språkligt otympligt folkfolkvalde). Därvid betonar man, att den ekonomiska och sociala osäkerheten i den kapitalistiska Västern ofta och för många gör demokratin rent formell. Häri ligger en viss sanning, men å sin sida har man i öster för en åsyftad säkerhet offrat friheten, som också är ett grundelement i demokratin. Förklaringen till olikheten i synen på demokrati och frihet ligger väl främst i de olika historiska erfarenheterna. Östern har inte upplevat Nya tiden med dess syn på individen och människovärdet. Den har ingen kunskap om reformationen, upplysningstiden, liberalismen, de fria folkrörelserna. Östern har ingen som helst erfarenhet av folklig självstyrelse, inte ens av den medeltida stadsstyrelsen, den har levat i klump, i en primitiv kollektivism. Och det är ännu inte 100 år sedan livegenskapen upphävdes i Ryssland.

Redan marxismen, som främst betonar de materiella miljöförhållandena – som dittills inte fått nog beaktande –, kan sägas ha underskattat individens betydelse. När så den har sammansmält med Österns oförstående för individen och när samtidigt av tekniska och andra skäl staten växte så våldsamt i makt, har människan kommit att få en underordnad ställning. Läget har ytterligare försvårats av, att nöden, bristen på skolade krafter på alla områden, har tvingat till hänsynslöst användande av de oräkneliga billiga människomassorna vid industrialiseringen.

Man kan nu givetvis inte heller kräva, att Österns folk omedelbart ska ha samma utvecklade syn på människan som vi, då deras historiska och sociala förutsättningar är helt andra och mindre. Men det har sitt intresse, att ursprungligen var uppfattningen i den ryska revolutionen mera västerländsk – då Lenin och de andra gamla bolsjevikledarna levde. De hade en högre

personlig kultur, inhämtad i Väst-Europa. Så länge de hade makten i det nya Ryssland, kom där moderna frihetsidéer till synes, om ock begränsade av nödens tvång. Men den ryska miljön blev övermäktig och efterhand och med avspärningen och den framväxande nationalismen slog den gamla ryska mentaliteten igenom. Så har där fötts en ny regim, officiellt kallad proletär eller folkdemokrati och som innebär, att det väsentliga för demokratin är enheten, att det är en högre form av demokrati när minoritet och opposition försvinner. Enhetspartier och likriktning blir idealdemokratin. Härmed förenas så utan svårighet i dessa utvecklade folk förståelsen för ledardyrkan och för en högst olika levnadsstandard mellan ledarna och massan.

Kommunisterna har aldrig accepterat den demokratiska grundsynen, att flera åskådningar kan ha någon rätt och en kompromiss därför vara berättigad. De, och endast de, har sanningen och rätten, det finns bara rätt och orätt, orätten är kätteri och allt kätteri, dvs. alla andra uppfattningar än den officiella, måste undertryckas. Erik Ib Schmidt har väl sammanfattat läget:

Ännu bibehåller ryska bolsjevikpartiet hela den marxistisk-leninistiska ideologien med dess internationalism, dess stränga likhetskrav och hela den revolutionära hållningen mot statsmakten och kyrkan och andra auktoriteter, men förhållandet har väl efterhand blivit det, att hela denna ideologi är ett yttre skal, ett teologiskt system som tas fram vid högtidliga tillfällen, medan det reella innehållet är en starkt nationellt präglad bondekultur och bondetradition, som statspolitiskt är starkt på väg att anta karaktär av stormaktsnationalism.

I sin strävan att vinna arbetarmassorna har kommunisterna ständigt eftersträvat samarbete med socialdemokraterna, givetvis för att inifrån erövra majoriteten eller för varje aktion tillräckligt antal av arbetarklassen. Samarbetet är försökts gång på gång, med mellantider av skarp aggression, då socialdemokraterna har kallats "socialförrädare", "socialfascister" etc. Samarbetsförsöket sker dels i täckorganisationer (varom mera senare), dels direkt och öppet. I Frankrike hade man en tid "folkfronten". Internationellt har Komintern flera gånger varit inne på samarbets- och enhetsvägen, så vid de tre internationals samlingsförsök 1922, så hösten 1935 då man gjorde officiellt förslag och så på det fackliga området, förut skildrat. Men det politiska samarbetet har alltid avslagits av den socialdemokratiska Internationalen. På samma sätt har kommunisterna nationellt i Sverige sökt samarbete 1 maj men också här alltid avvisats. På sina håll har emellertid trots den socialdemokratiska ledningens bestämda förbud några s. k. enighetsdemonstrationer ägt rum.

I sammanhang med behandlingen av socialdemokraterna som "socialfascister" har det sitt intresse att historiskt följa behandlingen av nazisterna. Från början var kommunisterna klara antifascister, men när Sovjets statsintressen började verka – nafta till Mussolinis Italien, allehanda varor till Hitlers Tyskland osv. –, blev även fascism-nazism en "taktisk" fråga. I ett upprop 1936, alltså ännu under Mussolini, räckte Italiens KP brodershanden till – Mussolinis svartskjortor! Det heter i uppropet (citerat i Social-Demokraten 27.11.1936) "Låtom oss räcka varandra handen, söner av den italienska nationen! Låtom oss räcka varandra handen, fascister och kommunister, katoliker och socialister, män från alla riktningar!"

Det har tidigare påvisats, att de tyska kommunisterna av "taktik" ibland gick samman med Hitlers nazister. På samma sätt har de franska kommunisterna 1948 gått samman med de Gaulles som "fascister" stämplade anhängare. I juli 1947 valde svenska kommunister och högermän en f. d. nazist till kommunalkamrer i Pajala (Morgon-Tidningen 23.7.1947). I viss mån har kommunisterna övertagit nazismens inställning till den västliga kapitalismen. De har t. o. m. upptagit Goebbels' uttryck "plutokraterna": bulgariska "bondeunionens" tidning Zeemedelsko Zname skriver om USA-radion till Bulgarien "Western plutocrats" (propagandatidningen Free Bulgaria 15.11.1947).

När Perón, Argentinas diktator, Francos bästa vän och stöd, hösten 1948 utsattes för ett attentat, antog Argentinas kommunistparti en resolution vari uttrycktes avsky för attentatet och alla som söker framkalla oro som kan gagna ”yankee-imperialismen”. (Information 2.2.1949.)

Enligt Hal Lehrman är man i folkdemokratierna ”realistisk” och utnyttjar utan skrupler f. d. fascisterna på höga eller viktiga poster, t. ex. i ungerska polisen. Stalins bevakare av Tito, general Jovanovitj, som sköts vid flyktförsök, var f. d. fascist. Den kommunistiska National-Zeitung i Berlin redigeras av en Dr. Hans Hartmann, av denazifieringsdomstolen vägrad denazifiering. Polischefen i ryska Berlin Paul Markgraf är f. d. nazistöverste. I ryska Tyskland har det kommunistiska s. k. enhetspartiet öppnats för f. d. nazister. Man lär t. o. m. ha bildat ett nytt parti av nazister, hastigt omdöpta till ”nationaldemokrater”. Den internationella kommunistpressen hade inte något att invända.

Allt detta sker samtidigt som oppositionella, ideologiskt övertygade men självständiga kommunister offras, såväl ryska medborgare som utländska kommunister i Sovjet-Unionen och tyska f. d. kommunister i tyska koncentrationsläger övertagna från nazisterna. I dessa uppges också f. d. nazister finnas – som vakter. Koncentrationslägren i Sovjet-Unionen och i östra Tyskland förnekas inte. Kommunistdeputeraden Oskar Miller i hessiska lantdagen förklarade i oktober 1948 (TT-relegram Kassel 15.10.1948): ”Vi bestrider inte, att det finns koncentrationsläger i östzonen.” Tanken har f. ö. smittat även i Sverige. Vid ett möte i Slottsbrons Folkets hus den 15.4.1948 hotades den socialdemokratiska riksdagsmannen S. Lindholm och hans anhängare av en flock kommunister med koncentrationsläger när tiden väl vore inne.

Propagandan

Den kommunistiska världs rörelsen har utvecklat en väldig och intensiv propagandaverksamhet, i tal och i skrift. Den talade propagandan har inte huvudsakligen utförts som av andra partier i samband med valen. Den har utnyttjat allehanda minnesdagar, 1 maj, revolutionsminnet den 7 november, Lenins dödsdag, jubileer, kongresser m. m. och därtill aktiviserat medlemmarna för spridning av partipressen, insamlingar för den, ett ständigt propagandarbete året runt. Aktiviteten är vida överlägsen andra partiers.

Samtidigt med den dagsaktuella politiska propagandan har från början och med tiden allt starkare pågått ett skolningsarbete av stora mått, centralt från Moskva och ute i sektionerna. För den teoretiska skolningen har man haft Marx–Lenin-institutet och Lenin-institutet i Moskva. Ett direkt skolningsarbete drivs sedan 1926 i Lenin-skolan i Moskva, där massor av kommunister från olika land i Europa, Asien och andra världsdelar utbildas under två år som s. k. Lenin-studenter. Skolan har mycket sträng internatkaraktär. Där finns även en speciell militärskola med undervisning i revolutionsteknik, gatukamp o. d. Överallt meddelas undervisning i ryska.

I Sverige har partiet alltjämt ordnat kurser av olika slag, sommarläger o. d. Så t. ex. redovisar Ny Dag den 17.9.1945 en kommunistisk 14 dagars partikurs för 57 distriktsfunktionärer på Tollare invid Stockholm.

Man har också sökt vinna förståelse för kommunismen och det nya Ryssland genom allehanda studiedelegationer till Sovjet – fackföreningsfolk, teaterfolk och andra –, och efter andra världskriget har man till Polen, Bulgarien, Jugoslavien etc. dirigerat s. k. arbetsbrigader för uppbygge av järnvägar osv. som solidaritetsbevis mot ifrågavarande ”befriade” stat.

Den skriftliga propagandan har varit oerhört omfattande. Komintern utgav till en början på flera språk en periodisk publikation Den Kommunistiska Internationalen. Från 1921 utkom också från Berlin på flera språk Internationale Presse-Korrespondenz (Inprekorr), som 1933

utbyttes mot Rundschau, tryckt i Schweiz, vilken från september 1939 ersattes med den i Stockholm tryckta Die Welt. Den existerade till Komintern upplöstes 1943. Dessa publikationer var avsedda för den kommunistiska pressen som direkta manuskript. Sedan 1947 utger Kominform sin halvmånadsskrift För en bestående fred, för en folkets demokrati, även den på flera språk. I så gott som varje land med ett kommunistiskt parti har detta en s. k. vetenskaplig tidskrift för teori, och här till kommer ett växlande antal tidningar för den dagliga propagandan, ofta särskilda kvinno- och ungdomstidningar etc. Huvudorganen är uppräknade i den ovan återgivna tabellen.

Den av Komintern auktoriserade partistyrelseminoritetens fraktion i Sverige kunde redan ett par veckor efter partisprängningen i november 1929 starta egen tidning i stället för det förlorade Folkets Dagblad. Den 22.12.1929 utkom Ny Dag med ett provnummer tryckt på Gustaf Lindströms boktryckeri – lustigt nog på Stalins 50-årsdag och med en hyllningsartikel om jubilarerna. Från den 14.10.1930 kunde tidningen, att börja med eftermiddagstidning, utgå från eget tryckeri i Jakobsgatan 22, det gamla Frams tryckeri, vars styrelsemajoritet följde med ”sillenarna”.

I slutet av 1932 startade partiet en insamling för inköp av modernare tryckpress, man satsade en tia och utmanade kamrater att i sin tur satsa och utmana. 1934 fortsatte man med insamlingar för vidgat format och 1937 kunde man köpa eget hus, Kungsgatan 84 i Stockholm, vari tecknades aktier å 50 kronor. Det bildades en fastighetsförening Härolden 12, som inköpte fastigheten. Så bildades tryckeriet AB Västermalm, som trycker Ny Dag och partiets litteratur. Ett partiförlag Arbetarkultur bildades också, sedan Frams förlag 1929 övergått till de icke-auktoriserade kommunisterna. 1938 köpte Moskva-partiet en ny rotationspress från Hitlers Tyskland, varpå det första numret av Ny Dag trycktes den 28.6.1938. I Kungsgatan 84 har partiet och hela rörelsen officiellt sina lokaler.

Under de första krigsåren gjorde partiet – som många andra gånger – stora insamlingar för sin verksamhet. Den 17.2.1940 upplyste Ny Dag, att man på ett par år hade samlat in 300 000 kronor. 2 000 medlemmar hade förpliktat sig att betala 10 kronor i månaden. Det finns ingen anledning att betvivla, att medlemmarna har gjort stora offer. Offerviljan är säkert lika stor hos kommunisterna som hos de religiöst troende. Man vet, vad t. ex. Filadelfia kan uppbringa bland sina anhängare.

Den 1.11.1943 blev Ny Dag morgontidning och utvidgades till normalt 10 sidor men med en kapacitet upp till 16. 1948 ansökte SKP hos myndigheterna om rätt att från ryska Tyskland få inköpa en ny rotationspress med 32-sidig kapacitet och 4 sättmaskiner hos Zentrale Druckerei Einkaufsstelle, Leopoldstrasse, Berlin. Priset var säreget billigt – ca. 23 000 kronor. Men svenska regeringen medgav inte valutautförseln. Affären erinrar om, hur den nazistiska Dagsposten fick sin press från det av Hitler ockuperade Frankrike.

Ny Dags chefredaktör är från starten Gustav Johansson, dess nuvarande redaktionschef Fritjof Lager.

Högsta posten inom SKP:s ekonomi intar direktör Ejnar Kruse, politiskt aldrig framträdande men på sin tid med i ledningen för Svenska Ekonomi AB, som i början av 1920-talet drev stora affärer på det nya Ryssland, och senare med bland stiftarna av det svensk-ryska AB Naftasyndikat 1928. Den kommunistiska pressen är samorganiserad i AB Inapress, Kungsgatan 84. Utom Ny Dag har partiet 1948 dagbladen Arbetar-Tidningen i Göteborg, Norrskensflamman i Luleå och Västerbottens Tidning i Skellefteå (tryckt hos Norrskensflamman). För hela landet trycks veckotidningen Folkviljan A (fjortondagarstidning). Folkviljan B går ut från Malmö. Inapress utger en stor mängd enhetligt i Stockholm tryckta lokala landsortstidningar:

Arbetar-Folket, Blekinge Folkblad, Dalarnes Folkblad, Folkviljan, Folkets Röst, Hallands-Folket, Jämtlands Folkblad, Nya Värmland, Smålands-Folket, Skaraborgs Folkblad, Västmanlands Arbetarblad, Västra Sveriges Folkblad, Västerbottens Tidning, Örebro Läns Arbetartidning och Östergötlands Arbetartidning.

Utom dessa publikationer utger SKP en teoretisk Kommunistisk Tidskrift och en kalender Vår bok, på sistone ytterst försiktig, utan direkt omnämnande av den kommunistiska rörelsen. Ungdomsförbundet utger Stormklockan, tidigare veckotidning, sedan 1948 månadsblad. Stormklockans redaktör är Axel Jansson, dess redaktionssekreterare Nils Lalander.

Tidigare utgav SKP maj tidningen Revolt, särskild midsommartidning och jultidningen Folkets Jul, alla som bilagor till Stormklockan. På sin tid utgav man även kvinnotidningen Röda Röster, Barntidningen m. fl.

AB Tidnings-Statistik meddelar i en statistik om pressen och andrakammarvalen 1948, att den kommunistiska dagspressen i Sverige har 56 000 ex. i nettoupplaga (därav Stockholm, Göteborg och Malmö 48 500 ex.) eller endast 1,7 procent av den svenska dagspressen (vardagar). Däremot fick kommunisterna vid valen 244 812 röster eller 6,3 procent av rösterna. På varje ex. av sin partipress fick alltså SKP 4,37 röster, medan socialdemokraterna fick 3,34, Bondeförbundet 3,24, högern 0,65 och folkpartiet 0,55 röster.

Partiets journalister är medlemmar av sitt fackförbund Svenska Journalistföreningen, men partiet har inte velat följa fackföreningens uppgörelse, vilket nyåret 1948 medförde konflikt och att SKP:s tidningsmän kom att stå utanför det allmänna journalistavtalet.

Komintern-Kominform har haft en betydande förlagsverksamhet i Ryssland och i andra land. Den har helt gällt propagandalitteratur. Proportionerna framgår av, att Stalins 1938 (i samband med slutlikvideringen av Lenins gamla garde) nyskrivna partihistorik, Kort historia om SUKP, enligt uppgift i Kominform-organet (1.10.1948) har utgått i 34 miljoner ex. i Ryssland. Avsevärda upplagor redovisas från andra lands kommunistpartier: Frankrike 300 000, Rumänien 300 000 (ny upplaga på 800 000 förberedd), Italien 250 000, Storbritannien 123 000, Polen 100 000, Bulgarien 75 000 etc. Den svenska upplagens storlek är okänd.

SKP spred på 1920-talet genom Frams förlag en mängd klassiska marxistiska och leninistiska skrifter. Delvis har Arbetarkultur övertagit dessa och därtill och huvudsakligen utgivit arbeten av Stalin och i hans anda. Frams förlag kunde sälja t. o. m. ganska tunga teoretiska arbeten i förvånande stor upplaga – Socialistiskt Bibliotek, som de sammanfördes i, blev snart svåråtkomligt – och Arbetarkultur kan tydligen också sprida sina verk i stora upplagor tack vare offervilja och den relativt goda ekonomin i dagens Sverige.

Täckorganisationer

Den kommunistiska rörelsen har förstått att skaffa sig inflytande utanför sin egen organisation genom olika slag av s. k. täckorganisationer.

Antalet direkta täckorganisationer är mycket stort. Där är IRH eller Internationella Röda Hjälpen, för ekonomiskt bistånd åt fascismens offer, IAH eller Internationella Arbetar-Hjälpen, skapad 1921 för den ryska nöden och under 1920-talets kriser verksam för de tyska arbetarbarnen (den har också haft barnhem i Sverige), AIF eller Arbetarnas Idrotts-Förbund som sökte kontakt med arbetarna på sportens område men sprängdes och försvann 1930, på sina håll Röda Frontkämparnas Förbund, vidare SUV eller Sovjet-Unionens Vänner, i Sverige och internationellt, KDV eller Kvinnornas Demokratiska Världsförbund, Svenska Kvinnors Vänsterförbund, ISU eller Student-Internationalen, DUV eller De Ungas Världsförbund, Arbetar- och bondebarnens International, flera s. k. antifascistkommitteer mot Lappo-rörelsen i Finland kring 1930 osv. I samverkan med dessa organisationer eller eljes har anordnats en mängd internationella och nationella kongresser: Internationella antikrigskongressen i

Amsterdam 1932, Kvinnornas världskonferens mot krig och fascism i Paris 1934 och andra enhetsdemonstrationer av samma art, Ungdomens fredskonferens i Bruxelles 1936, Arbetarnas urtima landskonferens i Sverige 1935 osv. osv.

Till de kommunistiska sympatisörerna får också numera räknas Clarté (varom mera senare). Spanien-kommittéerna har, i varje fall i Sverige, visserligen alltjämt kommunister med men endast i minoritet och kan inte betraktas som kommunistiska täckorganisationer.

I det fackliga arbetet användes vid valen inte det kommunistiska namnet utan namn som Fria fack föreningsfolket.

Om täckorganisationerna se f. ö. R. Casparsson: Kommunistiska stödorganisationer (LO:s skriftserie 39).

En särskild halvofficiell typ har Sällskapet för främjande av kulturella och ekonomiska förbindelser mellan Sverige och Sovjet-Unionen, bildat 1935 sedan det 1924 bildade Svensk-ryska sällskapet 1929 upplöstes. Här samlas Sovjetvänner direkt med härvarande ryssar såsom i motsvarande svensk-engelska o. d. sällskap (som frekventeras av svenska UD, ibland av utrikesministern). Ordförande är 1949 Stockholms stadsfullmäktiges ordförande Carl Albert Andersson, sekreterare fil. lic. Eva Palmér.

Kommunister – olika typer

Beståndet i de kommunistiska partierna var från början och är alltjämt mycket omväxlande. Ideella impulser kan inte fränkännas massor av anhängare, alltifrån den ungdom som på sin tid följde Lenins paroller i kampen mot kriget och för en drömd socialistisk ordning. Även en motståndare måste erkänna, att den stora massan kommunister även i dag drivs av en ärlig övertygelse, om också mest på känslövägen och hos de flesta huvudsakligen med bakgrund i socialt missnöje med det bestående samhället.

Socialt växlar beståndet i kommunistpartierna avsevärt. I länder som Kina och Syd-Amerikas republiker består, som förut sagts, partierna mest av bönder och rotlösa existenser, yrkes-soldater o. d., och i länder, där partiet hastigt har kommit till inflytande, har allehanda grupper i opportunistiskt privatintresse skyndat att inträda. Så var det i Spanien, då ryssarna stödde den med kommunister infiltrerade republikanska regeringen, så är det i öster efter ”befrielsen”. I de tidigare betydelselösa, nu härskande kommunistpartierna där inströmmade i hägnet av Sovjets bajonetter affärsmän och lycksökare av alla slag för att få vara med om bytet och möjligheterna eller eljes vanliga bekymrade människor av olika socialtyp för att få behålla en tjänst.

Medlemstyperna har, som förut antytts, också varit olika i olika skeden. I de tidigare och i de fortfarande mera proletära kommunistpartierna som t. ex. det svenska är emellertid den överväldigande massan medlemmar arbetare. Deras motiv för anslutning eller beträffande icke-anslutna för röstning på kommunistkandidater är i de flesta fall ett socialt missnöje, otillfredsställdhet med levnadsstandarden i den gamla hushållningens oro. Här fortsätter kommunisterna helt enkelt som en i propagandan radikalare upplaga av den gamla klassbetonade socialistiska agitationen.

En liberal arbetare Ture Königson har i Göteborgs Handels-Tidning (12.7.1948) ingått på det ekonomiska missnöjet som anledning till att arbetare blir kommunister. Anders Örne hade i en skrift berättat, hur en ung arbetare förklarat, att arbetarna vid sitt ställningstagande till demokratin förbehöll sig rätten att fritt pröva, om den gav dem de största fördelarna. Detta finner Königson vara det vanliga för kommunisterna. De blir kommunister av missnöje med ”socialdemokratins socialistiska halvhjärtenhet”, missnöje med att så lite har gjorts för socialismens förverkligande trots socialdemokratisk riksdagsmajoritet. En kommunist kan nog förklara, att förhållandena i de s. k. folkdemokratierna inte är demokratiska i vår mening, men ”även om de nya förhållandena har

smak av diktatur, är det ändå arbetarna som tagit makten och då föreligger trots allt en form av demokrati". F. ö. har man, anser han, "i de s. k. demokratiska länderna en kapitalets diktatur, som det är på tid att byta ut mot en arbetets diktatur". Arbetarna har också ofta, menar K., en överdriven föreställning om den egna prestationens andel i produktionsresultatet och anser att det finns mycket stort utrymme för löneförhöjningar.

Den kommunistiska verksamheten i riksdagar och kommunalförsamlingar verkar också på dessa arbetarmassor av radikalare lynne, ungdomar och äldre, som djärvare och radikalare än socialdemokratins redan därför att den har formellt radikalare krav, samma högre tonläge som socialdemokratins hade tidigare och som då passade för avsedda arbetarlager alldeles som motsvarande passar de tillgängliga nu.

Till denna kommunisternas verksamhet i det sociala missnöjets tjänst, där samhället i regel ger goda möjligheter, kommer så hos arbetarna en kvardröjande återglans från Lenins och revolutionens tid, som kommunistpropagandan flitigt utnyttjar, alltså en klasskänsla i reflex, den bristande insikten om verkligheten i dagens Ryssland, landet som kritiklöst av den kiliastiska tron anammats som ett socialistiskt samhälle. Det är visserligen, det torde de flesta kommunister i Västerlandet privat erkänna (aldrig offentligt), ännu bekajat med en del brister men det är principiellt, och det 248 är huvudsaken, motsatt den kapitalistiska världen, främst Amerikas dollarkapitalism, och pekar fram mot det oftast mycket oklart uppfattade målet: socialismen. Sovjets ensamma ställning med hela den övriga världen emot sig vädjar också hos många till samkänsla. Man godtar mer eller mindre helt Sovjet som proletariats eller "socialismens fosterland". Amerika däremot känner man ju genom de amerikanska författarna men i regel endast de samhällskritiska: London, Sinclair, Lewis, Dreiser, Steinbeck etc. Och man tänker inte på, att i USA är sådan samhällskritisk litteratur tillåten medan i Sovjet ...

F. ö. är ju – och det gäller alldeles särskilt den arbetarungdom kommunistpartierna i stor utsträckning lyckas inregistrera – den fria traditionen till arbetarklassens frihets- och revolutionshistoria väsentligt avskuren och den proletära traditionen förmedlas till de unga endast av kommunistpressens tillrättalagda skildringar. Kommunisterna har också av socialdemokratins tillåtits ta patentet på all revolutionär socialistisk rörelse, så t. ex. martyrerne Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg, vilka ju inte alls var Lenins Internationals anhängare utan tvärtom sökte hindra Kominterns tillblivelse. Den socialism, som kommunisterna i dag meddelar ungdomen – och hälften av partiernas bestånd torde vara född efter 1917 – är av en mansålder gammal typ och därefter ej omprövad i de väldiga nya världshändelsernas belysning, däremot tillrättalagd och förklarad efter Sovjets växlande nya statliga utveckling och behov. "Socialism" blir så för en kommunist i dag ungefär vad Lenin, begränsad av sina övervägande ryska erfarenheter, ansåg vara Marx' lära kring 1900, en gång för alla fastslagen och därefter tolkad endast av Stalin. Stalin är efter likvideringen av Lenins gamla garde enda vägen till det förgångna, så gott som alla andra vid Lenins sida är ju numera strukna ur historia och undervisning. Genom att så fastslå denna "marxism" som en definitiv lära utan möjlighet till debatt har man övergått från vetenskap till tro, till dogmatik.

Sovjets ledning har, framhåller Rosenberg, genom Komintern tvingat kommunisterna ute i andra land att bekänna sovjetmaktens proletära och socialistiska karaktär, inte visat dem Sovjets statskapitalistiska verklighet utan den revolutionärt proletära mytologien. Enligt världskongresserna har Sovjets ledning alltid handlat riktigt, det är bara underhuggarna ute i partierna som har gjort avvikelser. Enhetsfronten var, menar R., en f. ö. klok avvikelse från det ursprungliga schemat, vilket konsekvent genomfört skulle ha likviderat kommunistpartierna. Så möts i Komintern sedan 1921 viljan till mytologi uppifrån med viljan till mytologi nerifrån, och det är hemligheten med dess existens. Just med sin kombination av en icke-revolutionär reformistisk politik och en skenradikal, på Ryssland hänvisade fraseologi kunde Komintern även efter 1921 behålla en stor del av sina anhängare. Den tillfredsställde radikalerna från förkrigstiden och även de utopiska

radikalerna. Den levde på en blandning av rysk revolutionsteori och reformistisk praktik. Men så fort man tog bort det ena elementet gick det hela sönder. Härav avvikelserna åt höger och vänster.

Såväl på ideologiskt intresserade arbetare som på andra mera utvecklade lager, vilka inte enbart är känslotänkare, verkar kommunisternas s. k. dialektik, en teori populariserad för nuets behov ur den marxiska dialektiken. Man räknar med, att på föreliggande motsättningskamp i vår tid blir resultatet med förutbestämd historisk nödvändighet det kommunistiska samhället. Sedan gäller det bara att tro och arbeta hårt i trons och den historiska utvecklingens riktning – medlen blir inte alltid så trevliga men de påtvingas oss av utvecklingen och motståndet och de ursäktas av det stora målet.

Överhuvud måste man i fråga om kommunisterna starkt betona *trons* makt. De är i sin avskildhet från andra, i sin dogmatik, i sin offervillighet och aktivitet ett Guds egendomsfolk. De vet, att först blir det ett skede av kamp, svårigheter och lidanden, men sedan kommer belöningen för de rättrogna och i tron starka. Man kan dra jämförelser med de första kristna, med jesuiterna, med Cromwells järnsidor, med frälsningsarmén och överhuvud alla intensiva religiösa rörelser i historien. Det är f. ö. inte bara en tillfällighet, att ledande svenska kommunister har fått personlig kontakt med religiösa kretsar.

Nyåret 1949 planeras rentav i Tjeckoslovakien en folkdemokratisk kyrka på Marx' och Lenins dogmer (TT-telegram 13.2.1949), en på den "sanna" kristna läran grundad "materialistisk religion".

Kommunisterna anser sig i den marxistiska dialektiken äga de vises sten, säger den danske läkaren Halfdan Lefèvre (Fritt Danmark 1948: 5). Enligt deras övertygelse har Marx med sin materialistiska historieuppfattning – sin analys – en gång för alla visat, hur samhällsutvecklingen kommer att forma sig på sin väg från det kapitalistiska till det socialistiska klasslösa samhället. Den marxistiska dialektiken visar ofelbart, hur striderna kommer att utspelas tills målet är nått. I historiens gång känner kommunisterna sig som framstegets förlossare. – Händelserna i Tjeckoslovakien har visat oss, att kommunisterna tycks vilja följa de parlamentariska reglerna endast så länge de är svaga men att de när de blir starka nog då tvingas av sin rörelses dynamik att ta steget fullt ut – och "hjälpa den historiska utvecklingen på traven".

Till den historiska utvecklingen hör emellertid i våra dagar också, att i de industriellt utvecklade landen, som Sverige, industrisektorn av folket börjar relativt minska med teknikens starkare utveckling, medan den nya medelklassen i handel och transport accelererar starkare, dvs. att industriarbetarklassen rent demografiskt håller på att bli efter och därmed inte längre är att bygga på som folkets majoritet. Det är en synpunkt att erinra om då det gäller kommunisternas variant av demokratin.

Här har hittills talats om arbetarna i den kommunistiska rörelsen. Såväl de radikala reformparollerna i förening med den revolutionära romantiken som återskenet från Lenins tid har också sin verkan på kommunistpartiernas intellektuella anhängare i våra dagar. Intellektuella var med redan i början av Kominterns historia, då huvudsakligen för bolsjevismens brytande av det första världskriget och för dess allmänmänskliga internationalism. En rad kända författare i olika land biträdde det av fransmannen Henri Barbusse 1919 stiftade samfundet Clarté, av allmän socialistisk karaktär och för samling främst kring socialistiska kultursyften, mänskliga rättigheter o. d. Tillsammans med Barbusse framträdde flera gånger hans landsman Romain Rolland i internationella kulturmanifestationer för revolutionens Ryssland och för revolutionära rörelser, och inte minst för de färgade folkens frihetssträvanden, kunde man samla många och goda namn. Även för dessa intellektuella blev Lenins Ryssland något av det utlovade landet och omfattades av de mera dogmatiskt lagda med en till fanatism gränsande kärlek. En utomordentlig offrande idealist var t. ex. den svenske teologie studeranden och kommunisten Olle Meurling, som gick ut i spanska frihetskriget och där gav sitt liv. Idealiteten hos den danska motståndsrörelsens ledande man, professor Mogens Fog, fri

kommunistisk riksdagsman, har heller aldrig bestritts. Även dessa intellektuella accepterar dialektiken så till vida, att de ser allt bestämt i förväg efter viss plan, och därmed rättfärdigas för dem de medel ledningen väljer för målets storhet. Den kristne säger inför det upprörande eländet i världen: ”Jag förstår inte, men Gud vet bättre. Han har en mening med allt.” Den troende kommunisten upprörs väl av ett och annat men tänker: ”Jag kan inte överblicka det hela. Allt stort har sina födslovåndor. Partiet förstår bättre.” Den högsta internationella ledningen har den allra bästa överblicken och vet bäst. Man avkopplar som den religiöse sitt eget omdöme.

Det må också åter erinras om, att den intellektuella ungdomen alltsedan 1920-talet befann sig i betydande svårigheter och har känt sig ekonomiskt tillbakasatt inför andra grupper med vida mindre utbildning.

Clarté kom till Sverige 1921 och fick även här ett avsevärt inflytande på den radikala akademiska ungdomen. Flera akademiker fick i Clarté sin politiska fostran: Arnold Ljungdal, flerårig ordförande, Erik Blomberg, Per Nyström, Eskil Bergen, rörelsens historiker, m. fl. Clarté blev allt mer infiltrerat av kommunistiska element, och det är ingen tillfällighet, att svenska Clarté lade ner sin verksamhet under det finsk-ryska kriget 1939-1940 liksom att överhuvud dess medlemmar teg under Hitler–Stalin-paktens tid. Bergen upplyser i sin historik, att ”det fordrades en så våldsamt kris som vinterkrigspsykoson för att föreningen skulle avsomna”. Föreningen kunde enligt B. rekonstrueras den 17.2.1941. I dess härföljande skede har föreningen bestått av såväl kommunister som socialdemokrater. Dess ordförande är 1949 med. lic. John Takman, kommunist. Tidningen Clarté redigerades ett slag från Göteborg men behandlade händelserna i Tjeckoslovakien 1948 i en anda som stötte de socialdemokratiska medlemmarna och fråntogs då Göteborgs-clartéisterna. Den redigeras f. n. av en kommitté med ungefär lika antal kommunister, socialdemokrater och formellt partilösa. Nyåret 1949 har en brytning i Göteborgs-Clarté inträtt och en från kommunister fri Clarté-organisation planeras. Sommaren 1948 utsändes ett upprop om stöd åt Clarté från en rad kända personer, såväl kommunister som socialdemokrater och partilösa.

I Norge fanns på sin tid en radikal intellektuell socialistisk rörelse Mot Dag, av en fastare och mera självständig teori än Clarté. Mot Dag kom att spela en roll i det norska arbetarpartiets teoretiska fostran. Den svenska Clarté-rörelsen har spelat en obetydlig roll i svensk socialdemokrati.

En rad akademiker från Clarté har hela tiden följt det auktoriserade svenska kommunistpartiet, vars huvudorgan Ny Dag den 27.1.1945 kunde reklamera med, att på dess kultursida skulle under året medverka ”några av de bästa pennorna inte bara i Sverige utan också i Norden”, och räknade upp, med foton av alla: Martin Allwood, Eskil Bergen, Erik Blomberg, Johan Borgen, Olle Carlsson, Bengt Ekerot, Otto Gelsted, Gunnar Gunnarsson, Arvid G. Hansen, Sven Hector, Edvard Heiberg, Seth Henriksson, Gustav Johansson, Hans Kirk, Josef Kjellgren, Gustav Klackenbergh, Mogens Klitgaard, Torsten Lindqvist, Arnold Ljungdal, Moa Martinson, Per Meurling, Martin Andersen Nexö, Raoul Palmgren, Nils Silfverskiöld, Marika Stiernstedt och Martin Tegen.

Inom den internationella socialdemokratin har i alla åren helt naturligt funnits s. k. vänster-element, som av olika skäl har haft en viss förståelse för Komintern och kommunisterna. Ute i världen har vissa sådana element spelat en mycket ödesdiger roll, av okunnighet eller medvetet, mest känt är namnet Fierlinger i Tjeckoslovakien.

Av intresse är, att de yngsta, politiskt ointresserade och mestadels icke orienterade svenska författarna, de s. k. 40talisterna m. fl., av vilka några leder kulturavdelningar i arbetarpressen, i stor utsträckning har trätt upp för Sovjet 254 mot Västerlandet. Detta ehuru deras egen riktning har utdömts av det ryska litterära modet. Om de inte direkt ingått i SKP, där det även

vuxit opp ännu yngre intellektuella, så har de i uttalanden vid högtidliga tillfällen betygat Stalin sin hyllning. Här möts de unga med äldre diktare från Clarté som Erik Blomberg och Arnold Ljungdal. Att de yngsta vänder sig till den formellt radikalaste sidan är i och för sig helt naturligt. På samma sätt började de "fem unga" på sin tid i det då kommunistiska Folkets Dagblad.

Till Sovjet-Unionens 30-årsjubileum 1947 företog en grupp om 35 äldre och yngre svenska författare en direkt uppvaktning och överlämnade genom Arnold Ljungdal (då Sveriges Författareförenings vice ordförande) och Helge Åkerhielm till ryske ambassadören på hans revolutionsmottagning en adress, som särskilt hyllade "det väldiga kulturella uppbyggnadsarbete, som under de gångna åren ägt rum i Sovjet-Unionen". Adressen var undertecknad av:

Lars Ahlin, Stellan Arvidsson, Erik Asklund, Verner Aspenström, Harald Beijer, Ingeborg Björklund, Erik Blomberg, Stig Carlsson, C. E. Englund, Gustav Rune Eriks, Allan Eriksson, Nils Ferlin, Astrid Forsberg, Jan Fridegård, Per Freudenthal, Helmer Grundström, Gustav Hedenvind-Eriksson, Hans Hergin, Britta von Horn, Josef Kjellgren, Axel Liffner, Ivar Lo-Johansson, Gunnar Lobråten, Artur Lundkvist, Arnold Ljungdal, Moa Martinson, Henry Peter Matthis, Ellen Michelsen, Margit Palmaer, Ebba Richert, Marika Stjernstedt, Fredrik Ström, Gunhild Tegen, Karl Vennberg och Helge Akerhielm.

När våren 1948 händelserna i Tjeckoslovakien utlöste en protest från flera hundra svenska författare och andra intellektuella, saknades de här uppvaktande författarna. Författarföreningens årsstämma våren 1948 gav majoritet mot den s. k. radikala sidan, vars kandidat Ljungdal icke valdes till föreningens ordförande. Föreningen ville på så sätt demonstrera sin trohet mot den västerländska demokratin.

Hösten 1947 publicerade 23 svenska skådespelare en protest mot den då iscensatta processen mot en del förment kommunistallierade amerikanska skådespelare, en process som i sig var enfaldig och som rann ut i sanden. De protesterande var:

Maria Schildknecht-Wahlgren, Karin Kavli, Kerstin Rabe, Colbjörn Knudsen, Anders Ek, Ulf Johansson, Gunn Wällgren, Ulla Sallert, Torsten Bergström, Carl Reinhold, Åke Söderblom, Willy Peters, George Fant, Hampe Faustman, Gun Robertsson, Rangvi Lindblad, Per Hjern, Olle Florin, Bengt Ekerot, Erik Strandmark, Carl-Hugo Calander, Bengt Brunskog och Elsa Widborg.

Det finns vidare här i landet som i andra land en grupp äldre intellektuella och oftast självförsörjande damer, som har engagerat sig för kommunisterna. De har framför allt samlats i den kommunistiska täckorganisationen Demokratiska Kvinnors Världsförbund (DKV). Dit är kollektivanslutet Sveriges Kvinnors Vänsterförbund, vari samlas både kommunistiska och andra damer. Här möter man doktor Andrea Andreen, ordförande från 1946, doktor Ada Nilsson, författarinnan Gunhild Tegen, fru Elisabeth Tamm, fru Margit Lindström, internationell sekreterare, m. fl. I september 1947 hade DKV världskongress i Stockholm och fick hålla till i Sveriges riksdagshus och där anta uttalanden mot Förenta staterna. Vid den kommunistiska partikongressen i maj 1948 uttalade fru Gerda Linderot, att SKP inte behöver någon särskild kvinnorörelse, krafterna skulle då bara splittras. De måste koncentreras där man har utsikter till den största framgången. "Var skulle vi göra detta bättre än i Sveriges Kvinnors Vänster förbund, som är en sektion av Demokratiska Kvinnors Världsförbund?" Där kan de demokratiska kvinnorna "dra till sig och ta vara på de kvinnor, som ännu ej har blivit tillräckligt klara för att inträda i det kommunistiska partiet". Telefonkatalogen upplyser, att SKV:s tidning Vi kvinnor i Demokratiskt Världsförbund har sin adress i Kungsgatan 84, Stockholm.

I december 1948 höll DKV en kongress i Budapest, där bl. a. fru Ingrid Segerstedt-Wiberg, Torgny Segerstedts dotter, var med. Hon stöttes av kongressens nästan diskussionsfria öst-europeiska ensidighet: den "förlöpte till icke ringa del under sång och hysteriska leverop.

Kvinnorna rev sönder sina rapporter för att tillverka konfetti, som tillsammans med serpentiner östes ut över församlingen”. I övrigt utdömdes i enhällig kör den amerikanska imperialismen (västmakterna kallades i en resolution ”krigshetsare och mänsklighetens fiender”, Världshorisont 1949: 1) och hyllades Stalin och andra partipåvar. Fru Segerstedt-Wiberg ställde hemkommen förslag, att Svenska Kvinnors Vänsterförbund ska utträda ur DKV. Avvisas förslaget, lämnar hon själv förbundet.

Förklaringen till de s. k. radikala borgerliga damernas engagemang hos eller för kommunisterna har flera sidor. Dels är det deras allmänna smak för romantik, dels deras trötthet vid den gamla kulturen och behov av nya starka sensationer. Något liknande gäller beträffande den modernistiska litteraturens fräna dunster. Hos många människor framträder väl också på äldre dagar ett behov att genom ”radikalism” dokumentera ungdom och vitalitet. (Att vara kommunist i dag är eljes varken radikalt eller konservativt. Det är att ta parti för en ny stat, en ny imperialism bland andra.) Men i inte ringa grad har för de kvinnliga kommunistiska sympatisörerna inom högre kretsar spelat in samvaron med Alexandra Kollontay, som 1930-1945 var Sovjet-Unionens diplomatiska representant i Stockholm. Kollontay utövade ett mycket starkt inflytande på dessa damer både genom sin betydande personlighet, genom sitt författarskap och därför att hon var världens första kvinnliga minister och ambassadör, ett lysande namn i kvinnornas emancipation.

Till de här nämnda rekryteringskällorna – arbetare, intellektuella, vissa kvinnogrupper osv. – kommer så allehanda tillströmmande opportunistiska element (förut omtalade), strebertyper och – som hos nazismen – kverulanter, människor som finner sig ha blivit illa behandlade, exempelvis orättvist dömda (vilket ofta är sant), och därför är lömska på samhället eller inte har fått den befordran och karriär deras duglighet enligt deras egen uppfattning hade berättigat dem till. Tidigare har också påpekats, hur fängelsestraff i överkant har måst påverka många ledande kommunisters hårdnande inställning.

Överhuvud är kommunisterna, som sagts, mer aktiva än andra partiers medlemmar. Men de har alltså just människor som är mera laddade med energi än andra: missnöjda av ungdom, av fattigdom, av tro, av kverulans. Och de har framför allt den stora nöden i mänskligheten. Man behöver inte skylla all social och politisk oro på kommunisterna. Men väl måste man erkänna, att de mycket skickligt utnyttjar den.

Ställningen till Sovjet-Unionen

Man föreställer sig allmänt, att kommunisterna i olika land har mottagit och mottar ekonomiskt understöd av Sovjet-Unionen, på sin tid genom Komintern, nu genom Kominform, eller direkt från den ryska staten. Vad är sanningen?

Principiellt bör först sägas, att ett stöd från en internationell organisation, till vilken man själv betalar avgift, kan icke anses orätt. Sådant förekommer ju i alla internationella organisationer. Men det blir en annan sak, om det är en stat som betalar, och det blir i varje fall tvivelaktigt, om ett parti i en international med en stat i ryggen svarar för bidrag till ett nationellt parti. Detta alldeles oavsett rörelsens färg. Kommer det statliga med, är internationalismen inte längre ren.

Det har på sin tid direkt uppgivits, att svenska kommunistpartiet vid ett tillfälle skulle ha fått 20 000 kronor från Sovjet, av fru Signe Sillén medförda i en gördel. Uppgiften har bestämt förnekats. Summan är också relativt liten. Man kan, som förut nämnts, även ta för givet, att offervilligheten hos SKP:s medlemmar och sympatisörer har räckt mycket långt. I november 1939 startade SKP en insamling för att på 30 dagar tillföra partikassan 30 000 kronor, och den 12.2.1940 meddelades i Ny Dag, att man under ”de senaste åren” kunnat insamla 300 000 kronor, varförutom 2 000 medlemmar hade förpliktat sig att t. v. betala 10 kronor var i

månaden. I november 1947 startade partiet en miljoninsamling för riksdagsvalet 1948 och före årets slut hade man tecknade garantier på 1 190 208 kronor. I spetsen låg Göteborg med 200 000 kronor och Stockholm med 175 000, trea kom Norrbotten med 120 000 kronor.

SKP har f. ö. numera också förmögna anhängare:

I den nämnda miljoninsamlingen gällde det bl. a. att skänka en veckoinkomst till partiet, och dessa gåvor redovisades i Ny Dag. Den 29.4.1948 kunde tidningen redovisa en avsevärd summa: 10 400 kronor, insänd på en enda dag av 6 vänner, vilka uppräknades med en på 1 500, en på 1 000 kronor i spetsen. Det var alltså personer med en årsinkomst av 78 000 kronor, 52 000 kronor osv.

Försiktigtvis antyddes, att man inte ville sätta ut namnen, vännerna kallades A, B, C osv., men det förklarades, att dessa förmögna personer hade skänkt SKP var sin veckoinkomst som protest mot att socialdemokratin hade svikit socialismen!

Nu finns det emellertid också bevis på kontanta understöd. En av sovjetregeringens första utgifter efter novemberrevolutionen var ett anslag av statsmedel för bildandet av en ny international. Beslutet anföres av Erik Ib Schmidt från Bunyan and Fischer: *The bolshevik revolution 1917– 1918, documents and materials*, Stanford 1934:

I betraktande av, att Sovjet-Unionen är baserad på principerna om proletariats internationella solidaritet och om broderskapet mellan alla lands arbetare, och i betraktande av, att kampen mot krig och imperialism kan föras till fullständig seger endast om den föres i internationell skala, anser folkkommissariernas råd det nödvändigt att ge bistånd med alla möjliga medel, inklusive pengar, till den internationella vänsterflygeln inom arbetarrörelsen i alla land, utan hänsyn till om dessa land är i krig med eller allierade med Ryssland eller neutrala.

Med denna motivering beslutar folkkommissariernas råd att bevilja 2 miljoner rubel till stöd åt den internationella revolutionära rörelsen och att ställa dem till förfogande för utrikeskommissariatets representanter i utlandet.

7 januari 1918.

Lenin. Trotskij.

Lenin var ordförande i folkkommissariernas råd, Trotskij denna tid utrikeskommissarie.

Schmidt har ytterligare från Kominterns papper (*Die Kommunistische Internationale vor dem VII. Weltkongress, Moskau–Leningrad, 1935*) letat fram en räkenskapsöversikt för EKKI:s finansiella ställning 1928-1934, som visar 3 966 210 dollars i ”understöd till partitidningar, förlag, skolningsarbete m. m.”, och då man vet, att Kominterns partier betalade inemot 50 kronor per medlem till EKKI, bör på basis av medlemssiffrorna 2/3 av de drygt 6 miljonerna dollars ”bidrag från sektionerna” ha kommit från ryska KP eller inemot 10 dollars per medlem – och kanske lite till, eftersom vissa partier var avgiftsbefriade.

Såväl Borkenau som Schmidt intygar, att Kominterns partier på deras tid fick pengar från Moskva. Ruth Fischer ger även utförliga upplysningar i samma anda. På sistone har också franska regeringen i anslutning till den stora strejkkampanjen mot Marshall-planen hösten 1948 givit detaljerade upplysningar om väldiga summor till de strejkande genom en av ryska staten ägd bank i Paris, formellt från fackföreningsfolk i öststaterna.

Man kan vidare erinra om det förut omtalade planerade inköpet för SKP:s räkning av en tysk rotationspress jämte 4 sättmaskiner från ryska Tyskland för 23 000 kronor och ånyo notera, att Komintern åtminstone åren 1930-1935 sorterade under Molotov, dvs. direkt under en rysk regeringsledamot.

Dessutom kan man ju även få ekonomiskt understöd indirekt genom gratistryck av litteratur utan författararvode. Det är inte sagt; att Stalins skrifter har kostat Arbetarkulturs förlag något författarhonorar.

Om nu det ekonomiska beroendet av ryska staten i någon mån har varit dunkelt, så är beroendet i övrigt alltför påtagligt för att behöva ingående diskuteras. Sedan omkring 1930, då Kominterns absoluta värde över sektionerna stadgades, har alla beslut av alla kommunistpartier, alla val o. d. varit absolut enhälliga. Ingen opposition har hörts av. Inte heller har med ett ord från sektionerna yppats en avvikande eller kritisk mening om någonting. I allt har man helt tagit Moskva-ledningarnas (statens som Komintern-Kominforms) parti. Svenska KP går, ehuru ej anslutet till Kominform, hundraprocentigt in för alla deras åtgöranden. Så har det hundraprocentigt gått in för avrättningarna av Lenins gamla garde, avrättningen av Petkov, nyordningen av Tjeckoslovakien, fördömandet av Tito, den ryska kampen mot Marshallplanen, den ryska uppfattningen av Kosenkina-fallet (man har t. o. m. i Sverige gått i massuppbåd med flygblad mot Kosenkina); beträffande Sverige fört propaganda i Sovjets intresse mot balterna här, instämt i Pravdas uttalanden mot svenska ÖB, general Jung, i Sveriges konflikt med Polen tagit Polens parti, agiterat mot att yrkeslärda fackligt organiserade sudettyska arbetare fått komma till Sverige och bidra till den svenska produktionen, krävt filmcensur i Sovjets intresse, assisterat Sovjet i angreppen mot Radiotjänst för dess engagerande av Arnulf Överland, tagit Sovjets parti ifråga om de avslöjade ryska spionerna i Norrbotten och Stockholms skärgård 1947 etc. etc. Av intresse är också, att partiordföranden Linderot redan 1945 i riksdagen talade för Atlanten som gräns för Ryssland, representanten för den fredliga sidan i världen (1. kammarens protokoll 22.10.1945 s. 13).

I enstaka fall har det hänt, att en kommunist har gått emot generallinjen. Men då har han hastigt kallats till ordningen och gjort utomordentligt självanklagande avbön. Så engelsmännen Harry Pollitt och J. R. Campbell vid krigsutbrottet 1939, så bulgaren Dimitrov efter sina Balkanplaner 1947, så polacken Gomulka 1948.

Sambandet mellan centrum i Moskva och sektionerna har de sista decennierna alltmer stärkts genom att ryska kommunister allt mer direkt har kommit in i de östra sektionerna, där de gamla revolutionärerna nu också av åldersskäl är borta och de yngre inte känner traditionsbandet till Västerlandet. Förhållandet mellan sektionerna och centrum är numera mycket intimt, allra helst i de stater där kommunisterna råder och som alltså är en del av såväl Sovjets hushållning som Sovjets utrikespolitik. Till Kominterns resp. Kominforms ledning inges från kongresser och eljes regelbundet färgade rapporter om tillståndet i det egna landet, vanstyret i ännu s. k. kapitalistiska land, och om KP:s energiska arbete resp. stora möjligheter. Därav också osäkerheten i Sovjets bedömande av de andra länderna. Stalin får endast sådana upplysningar som passar honom och rapportörerna. Skildringar i rysk press om västerländska folk är groteskt vanställda. Den ryska pressens bild av Sverige och delvis Sovjets politik mot Sverige har i hög grad varit byggd på informationer från Kominternsektionen i vårt land. Om det är slut med de obligatoriska regelbundna informationerna till Moskva nu när Sveriges KP är löst från förpliktelserna mot Komintern och inte tillhör Kominform, är svårt att säga. Stalin yttrar i sin bok Leninismens grundfrågor, att när proletariatet segrat i hela världen ska de olika nationella socialistiska kulturerna ”sammansmälta till en gemensam (såväl till formen som till innehållet) socialistisk kultur med ett gemensamt språk”. Man behöver inte ta det ordagrant i mening samma språk (ryska?). Man har redan ideologiskt ett och samma språk. Man demonstrerar i Tyskland och Italien med Stalins, Molotovs etc. bilder, man trycker Stalins bild på ungerska frimärken, man uppkallar i Östblockets stater gator och platser med Stalins och andra ryska ledares namn, man kan finna hans bild i tusental i svenska kommunisters möteslokaler och hem.

Sambandet är mycket starkt och liksom Hitler skyddade sina anhängare i andra land och pressade regeringarna där att ta med mild hand på även de infödda nazisterna, så består ett liknande skyddsförhållande mellan Stalin och de utländska kommunisterna. Åtgärder mot dem räknas som ovänliga mot ryska staten. Det räcker att ta som exempel beskyddet över de

finska kommunisterna. När den italienske kommunistledaren Togliatti sommaren 1948 sårades vid ett attentat, sände Stalin två ryska läkare till Rom för att vårda honom. (TT-telegram 25.7.1948.)

Allt som kommunister gör är emellertid inte, som många tror, bara ”order från Moskva”. Men Moskva-Internationalen är redan en mycket hårt sammansvetsad, från den övriga världen avskild kamporganisation. Och Moskvastarka inflytande på världskommunismen har sin rot både i dess prestige och i dess finansiella makt, i ett senare skede även i GPU:s och NKVD:s kontroll över alla kommunistpartier. Så länge det fanns starka revolutionära rörelser med proletära traditioner utanför Ryssland accepterade dessa trots ryska revolutionens prestige inte utan vidare order från Moskva. Rosa Luxemburg och Paul Levi såg till, säger Borkenau, att ryssarna behandlades som allierade, inte som herrar. Ja, ännu Bela Kun motsatte sig i vissa fall Lenin. Där fanns också tidigare en viss frihet bland kommunisterna i Kina. När 1920 den internationella revolutionsvågen ebbade ut, steg Moskvastjärna.

En ny femte kolonn?

Under Francos uppror i Spanien uppkom termen ”femte kolonnen”. En general i hans armé uppgav sig vid stormningen av Madrid ha inte bara fyra kolonner i framryckning i de olika väderstrecken mot staden utan också en femte, hemliga allierade inne i själva staden. Under sin tid hade Hitler överallt i länderna en femte kolonn ”inhemska” nazister som arbetade för honom och var redo att underlätta hans erövring av landet. På samma sätt räknas nu kommunisterna överallt som en femte kolonn åt Stalins imperium. Finns den och är den stor i Sverige?

Den finns utan tvivel. Men hur stor är omöjligt att säga. Hade det gällt ett klart anfall från Hitler mot Sverige, skulle säkert 90 procent av nazisterna här ha förblivit Sverige trogna. Detsamma kan sägas om kommunisterna. Med all sin känsla för det ”socialistiska” Sovjet, ”arbetarstaten”, ”socialismens fosterland” i öster, kommer de dock att rygga tillbaka för förräderiet mot det egna folket. Man såg i Finland 1939, att de många kommunisterna näranog enhälligt slöt opp under Finlands fanor mot Stalins ryssar.

Men liksom Hitler hade pålitliga quislingar i olika land, finns det utan tvivel en klick kommunister opålitliga för Sverige. Kanske bara 10 procent, kanske bara 2 procent, men de finns. Svenska Säkerhetstjänsten registrerade under andra världskriget drygt 58 000 ”kommunister”, därav drygt 1 000 betecknades särskilt farliga: partimedlemmar i nyckelpositioner eller funktionärer i den illegala partiapparaten (som myndigheterna delvis torde känna). Största antalet ”kommunister” och sympatisörer överhuvud räknade enligt Säkerhetstjänsten Göteborgs och Bohus län med 9 634, därefter kom Västernorrlands län med 7 771 (därav dock 4 812 sympatisörer), Stockholms stad 6 668 och Norrbotten 5 929. Ifråga om ”särskilt farliga” stod Norrbotten främst med 428, följt av Göteborgs och Bohus län med 159, Kronobergs 75, Malmöhus 64 och Stockholms stad 59.

Härtill kan läggas det icke ointressanta faktum, att kommunisterna är särskilt starka i ungefär samma landsändar som nazisterna. Även de har haft (och har?) sina starkaste försänkningar i Stockholm, Norrbotten och Göteborg.

Kommunisterna har sin roll i Stalins utrikespolitik, den saken är alldeles klar. I ett öppet brev till jugoslaverna 1948 antyder Stalin ett överstatligt kommunistiskt kommando: ”Kominform är den partipolitiska grundvalen för den förenade internationella fronten. Varje politik, som avviker härifrån, leder till förräderi.” Förräderi alltså mot Sovjet, icke mot det egna landet. En betecknande åtgärd var också, att Stalin vid överfallet på Finland 1939 tillsatte en ny finsk regering i Terijoki med den finske kommunisten O. V. Kuusinen, sedan 1917 i Ryssland, som chef. Han tog bort den regeringen, då han såg effekten, men Kuusinen är alltså ledande man

i den kommunistiska världsrörelsens centrum och har upprepade gånger hyllats i svenska Ny Dag, t. ex. i en artikel den 4.12.1944: "Kuusinens namn aktat av Finlands arbetare."

En uppgift våren 1948, att svenska kommunistiska riksdagsmän skulle vara officerare i Rysslands Röda armé, är inte dokumenterad. Men att kommunister utanför Ryssland vet var de har att vänta sin hjälp, framgår t. ex. av ett uttalande i finska Vapaa Pohjola, att "Vänstern", om den vill, kan få stöd från Sovjet liksom finska högern 1918 fick stöd av tyskarna (Expressen 28.1.1948). Redan i de 21 villkoren av 1920 finns en antydning om kommunisternas plats vid ett krig (villkor 14), här dock endast fråga om att hindra stöd åt Sovjets fiender. Det finns emellertid senare direkta uttalanden:

Då 1948 den bekante amerikanske negersångaren kommunisten Paul Robeson tillfrågades, om han ville kämpa för USA mot Ryssland i fall av krig, svarade han, att det skulle han bestämma efter krigsutbrottet (GHT 1.6.1948), och våren 1947 förklarade dåvarande ministern i Finland, kommunisten Leino ifråga om ett krig: "Vår plats är vid Sovjet-Unionens sida, inte emot den." (GHT 20.5.1947.)

Generalsekreteraren i belgiska KP E. Lalamand yttrade den 11.10.1948 (Expressen 12.10.1948) "De vapen, som amerikanerna vill sända till Europa, kommer kanske att vändas mot dem själva, om USA förklarar Ryssland krig. – Vi kommer inte att kämpa för dess kapitalistiska regim, men vi ska göra allt för att hjälpa Ryssland och allt detta land arbetar för." Och han förklarade, att Belgiens regering måste störtas.

På det internationella kommunistmötet i Warszawa yttrade brittiska KP:s generalsekreterare Pollitt den 16.12.1948, att arbetarna i Storbritannien aldrig kommer att kämpa mot Sovjet-Unionen, och den 20.12.1948 yttrade franska KP:s generalsekreterare Thorez "Vi kommer vid ett krig aldrig att gripa till vapen mot Sovjet."

Februari–mars 1929 gjorde som på order en rad kommunistledare i olika land uttalanden om obetingad trohet mot Sovjet i krigsfall. I franska KP:s centralkommitté förklarade Thorez, att de franska kommunisterna skulle samarbeta med den ryska armén på fransk mark. Detta rena Quisling-uttalande föranledde åtgärder mot partiet med razzia och åtal. Man fann också belägg för kommunistisk spionverksamhet. I liknande anda som Thorez yttrade sig parti-ledarna i England, USA, ryska Tyskland, Norge osv. Svenska KP:s ledare har, när denna skrift presslägges, t. v. undvikit att uttala sig, men partiets ombud vid ett möte i Oslo, fru Rodny Öhman, har helt instämt i det norska instämmandet. Landsförräderiet är alltså nu öppet proklamerat.

Enligt Världshorisont 1947: 7 antog den 8.9.1947 tyska Socialistiska Enhetspartiet (östzonens kommunister) på ledarkonferens i Sondershausen ett förslag att omedelbart ansluta den ryska Tysklands-zonen till Sovjet-Unionen.

Kommunisterna har flera gånger direkt ingripit i krig. Det skedde i betydande utsträckning ifråga om Spanien, till stärkande av de tidigare svaga kommunistiska krafterna där. Enligt uppgifter våren 1948 har vapen från ryska Tyskland insmugglats till Danmark (Aftonbladet 3.3.1948), och en stor vapensmugglingsaffär från Norge till svenska kommunister sysselsatte våren 1948 svenska polisen (DN 26.5.1948). Afton-Tidningen nämnde den 14.5.1948 (efter Die Weltwoche) en Kominforms vapendistributör Intraped i Prag, som låtit tala om sig med leveranser av vapen och ammunition till syriska regeringen (avsedda för Italiens kommunister) och till de krigande, båda sidorna, i Palestina. Enligt samma källa skulle en schweizisk finansgrupp vara inblandad i Kominforms vapenaffärer. Klart är också, att de kommunistiska partierna i tidigare av Hitler ockuperade land har kvar betydande mängder vapen från sin speciella partisanverksamhet.

De kommunistiska sabotagen är en tillräckligt omvitnad historia. De förekom tidigare i stor skala mot Hitler och Franco, och att även Sverige och svenska kommunister var med är om-

vittnat i den stora Wollweber-affären. Stockholm, Göteborg, Luleå och Kiruna var centraler för sabotagegrupper, och bl. a. förberedde Wollweber, tidigare tysk kommunistisk riksdagsman, tillsammans med Luleå-chefen, verkstadsarbetaren Gustav Söder, sabotage mot kraftstationen i Porjus. Söder dömdes till 4 års straffarbete och flera andra kommunistiska arbetare fick frihetsstraff. Handlingarna i målet frigavs från hemligstämpeln i början av oktober 1948. Wollweber-ligan finns dessutom utförligt omnämnd i den s. k. Parlamentariska undersökningskommissionens rapport om flyktingärenden 1947. Wollweber är nu chef för ryska Tysklands vattenvägsstyrelse.

Motståndet mot Marshall-planen för Sovjets räkning har i Frankrike utlöst en mängd sabotage. Strejkande har t.o.m. låtit gruvor fyllas med vatten – något som inte ens skedde i kampen mot Hitler.

Även i Central- och Syd-Amerikas revolutioner förekommer kommunistisk inblandning. Revolten i Colombia våren 1948 betecknades i ett tal av Marshall den 12.4 (Aftonbladet 13.4.1948) som den första kommunistiska attacken i större skala sedan krigets slut. Vid den stora sammandrabbningen i huvudstaden Bogota skadades nästan alla offentliga byggnader och ambassader – men den ryska ambassaden förblev fullkomligt oskadd.

Det finns fullt klara belägg på kommunistiskt spionage för Sovjet mot det egna landet. Det kan räcka att för Sveriges del nämna det s. k. radiospionaget 1940-1941, där fyra arbetare fick straffarbete från 4 1/2 år till 11/2, formellt för Sovjet mot Tyskland, i realiteten också mot Sverige. Sensommaren 1940 ingick journalisten Anton Strand och kommunistiske ombudsmannen Sven Rydstedt förbindelse med en rysk legationstjänsteman Artemiev och delgav via en hemlig radio Sovjet uppgifter om svenska åtgärder i samband med de tyska trupptågen. Strand och Rydstedt dömdes till 3 års straffarbete var och ett par inblandade arbetare till lägre. 11 svenskar hade engagerat sig, samtliga knutna till kommunistpartiet. Efter utståndet straff har Strand haft en ledande post inom KP, chef för Inapress, talar å 1 maj-möten osv.

Det står också utom allt tvivel, att kommunistpartierna överallt redan har förberett den illegala organisation, som anbefalldes för hårdare kamptider i de 21 villkoren (3). I Sverige var den veterligt inte skapad före tredje partisprängningen. Men om denna parallellorganisation har givetvis ingen utomstående, inte heller de vanliga medlemmarna, någon kännedom. Klart är emellertid, att kommunistpartierna icke är oförberedda och att de som parti eller kärna av partiet kommer att i ett krig göra sin plikt som Sovjets femte kolonn.

Från Komintern till Kominform

Det har av denna skrift framgått, att man tydligt kan iaktta en rad olika skeden i Kommunistiska Internationalens respektive Kommunistiska Informationsbyråns utveckling.

Det stora draget i såväl Sovjet-Unionens som Kominterns utveckling från Lenin till Stalin är utvecklingen från internationalism till nationalism, väsentligen en följd av de historiska krafternas spel men säkerligen också av personliga olikheter hos två ledare. Lenin var med allt sitt naturliga intresse för Rysslands räddning undan tsarismen, sin bundenhet av sin uppväxtmiljö och sin förståelse för de nationella frihetsfrågorna en klar principiell internationalist. Han trodde, som överhuvud de gamla socialistiska revolutionärerna, att hans maktstat skulle dö bort liksom alla tvångsmedel sedan dess verk var fullbordat. Han var också medveten om utvecklingen till nationalism, förklarade i sitt sista tal på Kominterns kongress 1922, att Komintern var för rysk, och han hade sin sista tid bekymmer för den växande partibyråkratin i landet.

Stalin är, som förut sagts, av helt annan typ, från början helt intresserad och upptagen av nationalitetsfrågor, därtill organisationsmänniskan, funktionären, byråkraten, kanske därför

också tidens man i så hög grad. Ja säkert är han också därför av större betydelse för Sovjetstaten i en period då det nu gäller ordna kaos till kosmos. Rysslands utveckling har ytterligare utvecklat hans nationalism, ja, han har medvetet utnyttjat t. o. m. panslavismen. Lenin var världsrevolutionens man på kapitalismens höga tekniska nivå, Stalin är statsbyggaren, byggaren av det nya statskapitalistiska Ryssland på tvångsarbete och rysk bondegrund. I mån han blir internationalist blir det som härskare över ett imperium, som måste utbyggas internationellt för att skyddas i det nya krigshotet. Stalin är fullständigt främmande för västerländska kultursynpunkter och västerländsk moral. Om Lenin sökte föra Ryssland ut i Västerlandet, har Stalin fört – eller följt – det tillbaka hem från dörren till Västerlandet.

I största korthet kan sägas, att Komintern, från början för de medverkande massorna ett redskap för världsrevolutionen, snart – under 1920-talet – blev ett redskap för den ryska fraktionsstriden och när den var utagerad och Stalin allenahärskare, i och med 1930-talet, redskap för den ryska statens utrikespolitik så som Stalin såg och ledde den. Detta är ganska naturligt. Ryssland var den första erövringen, och det blev självklart bolsjevikernas främsta intresse dels att söka ordna upp sitt rike, dels att försvara det mot den omgivande fientliga kapitalistiska världen. Ännu in i 1920-talet debatterades det i Komintern men mot decenniets slut är också den fria debatten slut, och från ca. 1930 hör man intet om meningsskiljaktigheter och opposition, alla beslut är enhälliga.

Med de helt nya förhållandena efter det andra världskriget och Rysslands oerhört ökade maktställning har det skapats ett nytt läge. Ryssland har nu gapat över så mycket, att det inte har kunnat hålla samman det hela, och så har man 1948 bevittnat den första sprickan i det ryska Östblocket – Jugoslaviens rebelleri – märkbart inte i blocket ännu men så mycket mer i Kominform.

Läget ifråga om kommunismens typ är i dag, att Sovjet eller Stalin i Kominform har kunnat utbilda en hård kader efter Lenins recept men inte längre av fria internationalistiska revolutionärer utan av lydiga, pålitliga anhängare utan revolutionär tradition men redo att i religiös hänförelse gå i döden för Stalin och hans välde. I enlighet med den ryska utvecklingen till statskapitalism är de inställda på att överallt se utvecklingen i samma riktning som den enda möjliga, som den enda vägen till en drömd kommunistisk värld. Med det stora målet är alla medel tillåtna, alla avvikelser (oppifrån) för tillfället, alla svängningar. Maskineriet synes arbeta perfekt. Ryssarna har också, om det håller, tiden för sig. Liksom de har sitt väldiga område att falla tillbaka i – det som bidrog att rädda dem från Hitler – kan de i det politiska spelet vänta, byta stridsfält, hålla vissa sektioner av sin världsrörelse i fält, andra på sparlåga. Sveriges KP kan vänta, medan Frankrikes KP utvecklar full aktivitet.

Kommunismen sådan Lenin förkunnade och organiserade den är utan tvivel en utveckling från Marx och socialismen, en strävan till en hårdare organisation och en akut revolutionär kamp. Den proletära diktaturen finns hos Marx, men varken hos honom eller hos Lenin som annat än övergående. Visserligen kan Stalin försvara sig med, att längden bestäms inte av honom utan av motståndet. Men här har principiellt skett den stora avgörande ändringen, att demokratin i den mening, som även den socialistiska rörelsen har fattat den, har utbytt mot en centralism så hård, att den snarast är en diktatur över massorna och att staten har tagit väldet över människorna, dvs. nationalismen över internationalismen. Därmed har Sovjet-Unionen blivit ett led i den allmänna statskapitalistiska utvecklingen, principiellt ej olik utvecklingen även i Hitlers Tyskland, och allt tal om ”socialism”, ”socialismens fosterland” etc. är oriktigt. Sovjet-Unionen i dag är snarast en för Västerlandet väsensfrämmande blandning av marxistisk dogmatik och gammal asiatisk diktatur, en eurasiatisk tvångsstat med ”marxismen” som statsreligion.

Den ryskfödde professor Nicholas Timasheff i USA har i en bok *The great Retreat*, 1948, hävdad, att det kommunistiska experimentet i Ryssland för länge sedan är avslutat. Han ser fyra skeden: 1. krigskommunismens hänfödda treårsperiod 1918-1920, 2. reträtten i NEP:s tecken 1921-1928, 3. den andra socialistiska offensiven i nya former 1929-1934 och 4. den stora reträtten efter 1934, då Stalin kastar socialismen.

Som tjänare åt den nya ryska staten och dess imperialistiska kamp mot andra imperialismerna har Komintern-Kominform förlorat sin karaktär av en arbetarnas international och blivit helt enkelt ett imperiums internationella femte kolonn. Detta är en historisk tragedi av de största mått, inte bara för dem som trodde på Lenins kommunism som mänsklighetens räddning utan också för mänskligheten.

Bilaga

Riktlinjer för Kommunistiska Internationalen

(Antagna av konstituerande kongressen 1919)

De motsättningar i det kapitalistiska världssystemet, som doldes i dess sköte, yttrade sig med våldsam kraft i en jätteexplosion – i det stora imperialistiska världskriget.

Kapitalismen försökte övervinna sin egen anarki genom att organisera produktionen. I st. f. talrika konkurrerande företagare bildades mäktiga kapitalistförband (syndikat, karteller, truster), bankkapitalet förenade sig med industrikapitalet; hela det ekonomiska livet behärskas av den finanskapitalistiska oligarkin, som genom sin organisation på grundval av denna makt uppnådde uteslutande makt. I den fria konkurrensens ställe uppstod monopolet. Den enskilde kapitalisten blir förbandskapitalist. Vanvettig anarki ersättes med organisation.

Men i samma mån som det kapitalistiska produktionssättets anarki ersättes med den kapitalistiska organisationen i enskilda länder blir motsättningarna, konkurrenskampen, anarkin i världshushållningen alltjämt skarpere. Kampen mellan de största organiserade rovsstaterna förde med järnhård nödvändighet till det ohyggliga imperialistiska världskriget. Profitgirighet drev världskapitalet till kampen för nya avsättningsmarknader, nya anläggningssfärer, nya råämneskällor, de koloniala slavarnas billiga arbetskraft. De imperialistiska staterna, som hade uppdelat hela världen mellan sig, som hade förvandlat många miljoner afrikanska, asiatiska, australiska och amerikanska proletärer och bönder till arbetsboskap, måste förr eller senare i den väldiga sammanstötningen visa kapitalets verkliga anarkiska natur. Så uppstod den största förbrytelsen – rövarvärldskriget.

Kapitalismen försökte också övervinna sin motsägelsefyllda sociala struktur. Det borgerliga samhället är ett klassamhälle. De största "civiliserade" staternas kapital ville beslöja de sociala motsättningarna. På de utplundrade kolonislavarnas bekostnad korrumpade kapitalet sina löneslavar, skapade intressegemenskapen mellan utplundrade och utplundrare mot de undertryckta kolonierna – gula, svarta, röda kolonialfolk – och fängslade den europeiska och amerikanska arbetarklassen vid det imperialistiska "fosterlandet".

Men samma metod av permanent korruption, med vilken arbetarklassens patriotism och dess andliga underkastelse skapades, hade genom kriget förvandlats i sin motsats. Fysisk förintelse, fullständigt förslavande av proletariatet, oerhört tryck, utarmning och urartning, världssvälten – det var borgfredens sista lön. Den bröt samman. Det imperialistiska kriget förvandlade sig i inbördeskriget.

Den nya epoken har fötts! Epoken av kapitalismens upplösning, av dess inre sönderfall. Epoken av proletariatets kommunistiska revolution.

Det imperialistiska systemet bryter samman. Jäsning i kolonierna, jäsning bland de tidigare osjälvtändiga små nationerna, proletarietets uppror, segerrika proletära revolutioner i några länder, upplösning av de imperialistiska arméerna, fullständig oförmåga hos de härskande klasserna att vidare leda folkens öde – sådan är bilden av tillståndet i dag i hela världen.

Mänskligheten, vars hela kultur nu ligger i spillror, hotas av faran av fullständig förintelse. Det finns bara en kraft som kan rädda den, och den kraften är proletarietet. Den gamla kapitalistiska ”ordningen” existerar inte mer, den kan inte mer bestå. Det kapitalistiska produktionssättets slutresultat är kaos. Och detta kaos kan endast den största produktiva klassen övervinna, arbetarklassen. Den måste skapa en verklig ordning, den kommunistiska ordningen. Den måste bryta kapitalets välde, göra krigen omöjliga, förinta staternas gränser, förvandla hela världen till en för sig själv arbetande gemenskap, förverkliga folkens förbrödring och befrielse.

Däremot rustar sig världskapitalet till sin sista kamp. Under täckmantel av ”Nationernas förbund”, med ett pacifistiskt svall av fraser gör det de sista ansträngningarna för att åter sammanklistra de spontant sönderfallande delarna av det kapitalistiska systemet och rikta dess krafter mot den alltjämt växande proletära revolutionen.

Denna kapitalistklassens nya, oerhörda sammansvärjning måste proletarietet besvara med erövringen av den politiska makten, måste rikta denna makt mot sina klassfiender och igångsätta den som hävstång för den ekonomiska omvälvningen. Världsproletariatets slutgiltiga seger betyder början till den befriade mänsklighetens verkliga historia.

1. Erövringen av den politiska makten

Proletariatets erövring av den politiska makten betyder förintandet av bourgeoisins politiska makt. Bourgeoisins starkaste maktmedel är den borgerliga statsapparaten med sin kapitalistiska armé under ledning av officerare från bourgeoisin och storgodsägardömet, sin polis och sitt gendarmeri, sina fångvaktare och domare, sina präster, statstjänstemän osv. Erövringen av den politiska makten betyder inte endast ett personbyte i ministerier utan den fientliga statsapparats förintande, erövringen av den verkliga kraften, avväpning av bourgeoisin, de kontrarevolutionära officerarna, de vita gardena, och beväpningen av proletarietet, de revolutionära soldaterna, de röda arbetargardena, avskedandet av alla borgerliga domare och organiserandet av den proletära domstolen, upphävandet av de reaktionära statstjänstemännens välde och skapandet av nya proletarietets förvaltningsorgan. Proletariatets seger ligger i desorganisationen av fiendens, organisationen av proletarietets makt, den består i förintandet av den borgerliga, uppbygget av den proletära statsapparaten. Endast sedan proletarietet har tillkämpat sig segern och brutit borgardömet motstånd kan det göra sina forna motståndare nyttiga för den nya ordningen genom att ställa dem under sin kontroll och så småningom dra dem med i arbetet på det kommunistiska uppbygget.

2. Demokratin och diktaturen

Den proletära staten är som varje stat en apparat för undertryckande, men den riktar sig mot arbetarklassens fiende. Dess syfte är att bryta motståndet från utsugarna, som i sin förtvivlade kamp använder alla medel för att kväva revolutionen i blod, och omöjliggöra det. Proletariatets diktatur, som öppet ger detta den privilegierade ställningen i samhället, är å andra sidan en provisorisk institution. I den mån bourgeoisins motstånd brytes, denna exproprieras och så småningom förvandlas till ett arbetande skikt, försvinner den proletära diktaturen, staten dör bort och med den klasserna själva.

Den s. k. demokratin, dvs. den borgerliga demokratin, är intet annat än bourgeoisins bemantlade diktatur. Den mångprisade allmänna ”folkviljan” existerar lika lite som det enhetliga folket. I verkligheten existerar klasserna med motsatt, oförenlig vilja. Men då bourgeoisin är

en liten minoritet, behöver den denna fiktion, bedrägeriet med den nationella "folkviljan", för att under detta välklingande ord befästa våldet över de arbetande klasserna och påtvinga dessa sin egen klassvilja. Gentemot den utöver proletariatet som befolkningens överväldigande majoritet helt öppet sin massorganisation, sina råds klassmakt för att avskaffa bourgeoisins privilegier och säkerställa övergången till det klasslösa kommunistiska samhället.

I den borgerliga demokratin ligger huvudtyngden i de rent formella deklARATIONERNA om fri- och rättigheterna men vilka just för det arbetande folket, för proletärerna och halvproletärerna, som inte äger några materiella medel, är oåtkomliga, medan bourgeoisin utnyttjar sina materiella medel för att genom sin press och sin organisation beljuga och bedra folket. Mot detta lägger rådssystemet, denna nya typ av statsmakt, huvudvikten på att ge proletariatet möjligheten att förverkliga sina fri- och rättigheter. Rådsmakten ger de bästa palatsen, husen, tryckerierna, pappersförråden etc. åt folket för dess press, dess möten, dess föreningar. Och endast så är den verkliga, proletära demokratin först möjlig.

Den borgerliga demokratin med sitt parlamentariska system förespeglar bara i ord massorna deras andel i statsförvaltningen. I själva verket hålls massorna och deras organisationer fullständigt borta från den verkliga makten och från den verkliga statsförvaltningen. I rådssystemet förvaltar massorganisationerna och genom dem massan själv, i det råden drar till sig den alltjämt växande mängden av arbetare till statsförvaltningen; endast därigenom blir så småningom hela det arbetande folket delaktigt av den verkliga statsförvaltningen. Rådssystemet stödjer sig alltså på proletariatets massorganisationer, på råden själva, de revolutionära fackföreningarna, de kooperativa organisationerna osv.

Den borgerliga demokratin och det parlamentariska systemet skärper genom delning i lagstiftande och exekutiv makt, genom oåterkalleliga parlamentariska mandat massornas åtskillnad mot staten. I motsats härtill förenar återkallelserätten i rådssystemet, föreningen av den lagstiftande och den exekutiva makten, rådets egenskap av arbetande kollegier massorna med förvaltningsorganen. Denna förbindelse befordras också därigenom, att i rådssystemet valen själva äger rum inte efter konstlade territoriella områden utan efter produktionsenheterna.

Så förverkligar rådssystemet den sanna proletära demokratin, demokratin för och inom proletariatet mot bourgeoisin. Det industriella proletariatet gynnas i detta system som den ledande, bäst organiserade, politiskt mognaste klassen, under vars ledning halvproletärerna och småbönderna så småningom ska lyftas. Dessa det industriella proletariatets provisoriska privilegier måste utnyttjas till att undandra de fattigare småborgerliga massorna på landsbygden storböndernas och bourgeoisins inflytande och organisera och uppfostra dem till medarbetare i det kommunistiska bygget.

3. Bourgeoisins expropriation och produktionens socialisering

Den kapitalistiska ordningens och den kapitalistiska arbetsdisciplinens upplösning omöjliggör under de givna klassförhållandena återställandet av produktionen på tidigare grund. Lönestrider av arbetarna medför inte – ens om de är framgångsrika – den höjning man hoppats av deras levnadsstandard, då den språngmässigt höjda prisnivån på alla nödvändighetsvaror gör varje framgång illusorisk. Arbetarnas levnadsstandard kan höjas endast om inte bourgeoisin utan proletariatet självt behärskar produktionen. Arbetarnas väldiga lönestrider i alla länder, vilka tydligt ger uttryck åt det förtvivalade läget, omöjliggör genom sin elementära tyngd och tendens att för allmänligas den kapitalistiska produktionens fortföljande. För att höja produktionskrafterna, för att snarast möjligt bryta motståndet från bourgeoisin, som förlänger det gamla samhällets dödskamp och därmed faran för det ekonomiska livets fullständiga ruinerande, måste den proletära diktaturen genomföra storbourgeoisins och junkerdömet

expropriation och förvandla produktions- och trafikmedlen till den proletära statens gemensamma egendom.

Kommunismen födes nu ur kapitalismens ruiner, historien ger mänskligheten ingen annan utväg. Opportunisterna, som reser det utopiska kravet på den kapitalistiska hushållningens återuppbygge för att förhala socialiseringen, förlänger bara upplösningssprocessen och leder till den direkta faran för fullständig undergång. Den kommunistiska revolutionen är samtidigt det bästa och enda medlet att bevara den viktigaste produktionskraften – proletariatet – och med det samhället självt.

Proletär diktatur medför ingalunda någon som helst uppdelning av produktions- och trafikmedel. Tvärtom, dess syfte består i att än mer centralisera produktionskrafterna och underordna hela produktionen en enhetlig plan.

Som första steg till socialiseringen av hela hushållningen bör nämnas: socialiseringen av storbankernas apparat, dessa som nu leder produktionen; erövringen av alla ekonomiska statskapitalistiska organ genom att de övertas av proletariatets statsmakt; övertagande av alla kommunala företag; socialiseringen av de av syndikat och trustar ägda produktionsbranscherna såväl som också av sådana produktionsbranscher där koncentrationen och centraliseringen av kapitalet tekniskt tillåter detta; socialisering av lantgodsen och deras förvandling i samhälleligt ledda jordbruksföretag.

Vad de mindre företagen beträffar måste proletariatet så småningom förena dem, allt efter deras storleksordning.

Därvid bör uttryckligt betonas, att den lilla egendomen ingalunda kommer att exproprieras och att de jordägare, som inte exploaterar något lönearbete, heller inte kommer att utsättas för några tvångsåtgärder. Detta skick kommer så småningom att indras i den socialistiska organisationen genom föredömet, genom praktiken, som kommer att visa det den nya ordningens företräden, den ordning som kommer att befria småbönderna och småborgarna från ockrarkapitalets och junkerdörets ekonomiska tryck, från skattebördan (speciellt genom statskuldernas annullering etc.).

Den proletära diktaturens uppgift på det ekonomiska området kan endast lösas i mån proletariatet blir i stånd att skapa produktionens centraliserade förvaltningsorgan och förverkliga arbetarförvaltningen. Därvid måste det nödvändigt utnyttja de av sina massorganisationer, som är närmast förbundna med produktionsprocessen.

På distributionens område måste den proletära diktaturen ersätta handeln med produkternas riktiga fördelning; på vägen dit är följande åtgärder att nämna: socialiseringen av grosshandelsföretagen och proletariatets övertagande av alla borgerligt-statliga som också kommunala distributionsapparater; kontrollen över de stora kooperativa föreningarna, vilkas organisation i övergångsepoken ännu kommer att spela en stor ekonomisk roll; centraliseringen så småningom av alla dessa organ och deras förvandling till ett enhetligt helt, som rationellt sköter produkternas fördelning.

Liksom på produktionens område så ock på distributionens ska alla kvalificerade tekniker och specialister utnyttjas, när deras politiska motstånd är brutet och de redan är i stånd att inordna sig inte hos kapitalet utan hos det nya produktionssystemet.

Proletariatet kommer inte att undertrycka dem utan att ge dem, först då, möjligheter att utveckla det intensivaste skapande arbete. Den proletära diktaturen kommer att ersätta åtskillnaden mellan det fysiska och det psykiska arbetet med deras samarbete och på så sätt förena vetenskap och arbete.

Vid sidan av fabrikernas, gruvornas, godsens etc. expropriation måste proletariatet även avskaffa befolkningens utsugning genom de kapitalistiska husägarna, ge de stora husen åt de lokala arbetarråden, flytta över arbetarna i de borgerliga husen osv.

Under denna stora omvälvningsperiod måste rådsmakten oavbrutet uppbygga hela förvaltningsapparaten allt mer centraliserad men å andra sidan dra med ett allt större skikt av det arbetande folket i den omedelbara förvaltningen.

4. Vägen till segern

Den revolutionära epoken kräver av proletariatet att det använder sådana kampmedel, som koncentrerar hela dess energi, nämligen metoden massaktioner med deras logiska slut – direkt sammanstötning med den borgerliga statsmaskinen i öppen kamp. Detta mål måste alla andra metoder, t. ex. revolutionärt utnyttjande av den borgerliga parlamentarismen, underordnas.

Den nödvändiga förutsättningen för en sådan framgångsrik kamp är skilsmässan inte bara från kapitalets direkta lakejer och den kommunistiska revolutionens bödlar, vilken roll höger-socialdemokraterna har, utan också från ”centern” (kautskyanerna), som i de mest kritiska ögonblicken överger proletariatet för att kokettera med sina öppna motståndare.

Å andra sidan är det nödvändigt att bilda ett block med de element i den revolutionära arbetarrörelsen, som, ehuru de tidigare inte tillhörde det socialistiska partiet, nu i det stora hela står på den proletära diktaturens ståndpunkt i form av rådsakt, t. ex. motsvarande element bland syndikalisterna.

Den revolutionära rörelsens tillväxt i alla länder, faran att denna revolution kvävs genom de kapitalistiska staternas förbund, de socialförrädiska partiernas försök att förena sig med varann (bildandet av den ”gula Internationalen” i Bern) för att göra Wilson-ligan tjänster; slutligen den absoluta nödvändigheten att koordinera de proletära aktionerna – allt detta måste föra till grundande av en verkligt revolutionär och verkligt proletär, kommunistisk International.

Internationalen, som underordnar de s. k. nationella intressena under den internationella revolutionens intressen, kommer att förkroppsliga den ömsesidiga hjälpen av proletariatet i skilda länder, ty utan ekonomisk och annan ömsesidig hjälp kommer proletariatet inte att vara i stånd att organisera det nya samhället. Å andra sidan kommer, i motsats till den gula socialpatriotiska Internationalen, den internationella proletära kommunismen att understödja de utsugna kolonialfolken i deras kamp mot imperialismen för att befördra det imperialistiska världssystemets slutgiltiga sammanbrott.

De kapitalistiska förbrytarna påstod vid världskrigets början, att de bara försvarade det gemensamma fosterlandet. Men snart visade den tyska imperialismen genom sina blodsdåd i Ryssland, i Ukraina, i Finland sin verkliga rovnatur. Nu avslöjar sig t.o.m. inför de mest efterblivna befolkningslagren ententestaterna som världsrövare och proletariatets mördare. Tillsammans med den tyska bourgeoisin och socialpatrioterna, med hycklande fraser om freden på sina läppar, kväver de med sina krigsmaskiner och fördummade barbariska kolonialsoldater det europeiska proletariatets revolution. Obeskrivlig är borgerliga kannibalers vita terror. Oräkneliga är arbetarklassens offer. Sina bästa – Liebknecht, Luxemburg – har den förlorat.

Däremot måste proletariatet värja sig, värja sig till varje pris! Kommunistiska Internationalen manar hela världsproletariatet till denna sista kamp, vapen mot vapen! Våld mot våld!

Ned med kapitalets imperialistiska sammansvärjning!

Leve de proletära rådets internationella republik!